

Cyfarfod

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Dyddiad ac Amser

10.00 y.b., DYDD IAU, 18FED IONAWR, 2024

Lleoliad

Cyfarfod Rhithiol

*** NODER ***

***I gael mynediad cyhoeddus i'r cyfarfod, cysylltwch â ni**

Pwynt Cyswllt

Lowri Haf Evans

01286 679878

Lowrihafevans@gwynedd.llyw.cymru

(Dosbarthwyd 11 Ionawr 2024)

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

AELODAETH (18)

Plaid Cymru (8)

Y Cynghorwyr

Edgar Wyn Owen
Jina Gwyrfai
Paul John Rowlinson

Arwyn Herald Roberts
Elfed Wyn ap Elwyn
Huw Rowlands

Menna Baines
Meryl Roberts

Annibynnol (4)

Y Cynghorwyr

Angela Russell
Rob Triggs

Richard Glyn Roberts
Elwyn Jones

Aelodau Lleyg (6)

Sharon Warnes
Hywel Eifion Jones
Clare Hitchcock
Elwyn Rhys Parry
Carys Edwards
Sedd Wag

Aelodau Ex-officio

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor

R H A G L E N

1. YMDDIHEURIADAU

I dderbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

I dderbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol

3. MATERION BRYS

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater brys ym marn y cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

4. COFNODION

5 - 11

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion cyfarfod o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd 14 Rhagfyr 2023 fel rhai cywir

5. GWEITHREDU PENDERFYNIADAU'R PWYLLGOR

12 - 14

I ystyried yr adroddiad a chynnig sylwadau

6. CYFRIFON TERFYNOL AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN 31 MAWRTH 2023 A'R ARCHWILIAD PERTHNASOL

15 - 147

Cyflwynir:

- Datganiad o'r Cyfrifon ôl-Archwiliad
- Adroddiad 'ISA260' Archwilio Cymru
- Llythyr Cynrychiolaeth (Atodiad 1)

I ystyried a chymeradwyo'r wybodaeth cyn awdurdodi'r Cadeirydd i ardystio'r llythyr

7. TROSOLWG ARBEDION: ADRODDIAD CYNNYDD AR WIREDDU CYNLLUNIAU ARBEDION

148 - 156

I nodi'r sefyllfa a'r risgiau perthnasol yng nghyswllt y Trosolwg Arbedion, ystyried penderfyniadau i'r Cabinet a sylwebu fel bo angen.

8. CYLLIDEB REFENIW 2023/24 – ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD 2023

157 - 180

I dderbyn yr wybodaeth, ystyried risgiau sy'n deillio o'r tafluniadau gwariant yn erbyn y gyllideb, a chraffu'r penderfyniadau i'r Cabinet yng nghyswllt rheoli cyllidebau'r Cyngor a'i adrannau.

9. RHAGLEN GYFALAF 2023/24 – ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD 2023

181 - 194

I dderbyn y wybodaeth, ystyried y risgiau ynglŷn â'r Rhaglen Gyfalaf, a chraffu penderfyniadau i'r Cabinet

10. ADOLYGU TREFNIADAU CRAFFU.

195 - 208

I ystyried y gwaith adolygu manwl sydd wedi ei weithredu; Ystyried argymhelliad y Fforwm Craffu, sef, Opsiwn 1 – Cadw at y trefniadau Craffu Cyfredol a gwneud argymhelliad i'w gyflwyno i'r Cyngor Llawn ar 07/03/2024.

11. ADRODDIADAU ARCHWILIO CYMRU

209 - 225

I ystyried diweddariad i'r Pwyllgor ar adroddiad(au) sydd wedi eu cyhoeddi yn ddiweddar gan Archwilio Cymru – Defnyddio gwybodaeth am berfformiad: persbectif a chanlyniadau defnyddwyr gwasanaeth

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO 14 Rhagfyr 2023

Presenoldeb:

Cynghorwyr: Menna Baines, Jina Gwyrfai, Elwyn Jones, Edgar Wyn Owen, Meryl Roberts, Richard Glyn Roberts, Huw Rowlands, Paul Rowlinson, Rob Triggs ac Elfed Wyn ap Elwyn

Aelodau Lleyg: Sharon Warnes (Cadeirydd), Hywel Eifion Jones, Clare Hitchcock, Carys Edwards a Rhys Parry

Swyddogion: Dewi Morgan (Pennaeth Cyllid), Ffion Madog Evans (Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau), Siân Pugh (Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cynaliadwyedd a Datblygiadau), Delyth Jones-Thomas (Rheolwr Buddsoddi), Caleb Lewis (Cynllun Yfory - Hyfforddai Proffesiynol Cyllid a Chyfrifeg), Luned Fôn Jones (Rheolwr Archwilio), Bleddyn Rhys (Arweinydd Archwilio), Eva Chan Williams (Arweinydd Archwilio) a Lowri Haf Evans (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth)

Eraill a wahoddwyd:

Y Cynghorydd Ioan Thomas (Aelod Cabinet Cyllid)

Eitem 6: Alan Hughes, Yvonne Thomas a Lora Williams (Archwilio Cymru), Geraint Owen (Cyfarwyddwr Corfforaethol), Dewi Jones (Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes)

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorydd Arwyn Herald Roberts a'r Cynghorydd Angela Russell

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Dim i'w nodi

3. MATERION BRYS

Dim i'w nodi.

4. COFNODION

Derbyniodd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd 12 Hydref 2023 fel rhai cywir.

5. GWEITHREDU PENDERFYNIADAU'R PWYLLGOR

Cyflwynwyd adroddiad oedd yn rhoi amlinelliad o sut mae adrannau'r Cyngor wedi ymateb i benderfyniadau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fel bod modd i'r Aelodau gael sicrwydd bod eu penderfyniadau yn cael sylw. Nodwyd bod yr adroddiad yn rhoi cyfle i'r Aelodau ystyried y penderfyniad a wnaed gyda bwriad o ddileu'r eitem / penderfyniad pan fydd y weithred wedi cwblhau.

Diolchwyd am yr adroddiad

PENDERFYNWYD:

Derbyn yr adroddiad

Nodyn: Cyflwyno i gyfarfod 8fed o Chwefror 2024,

- Datganiad Llywodraethu (adroddiad canol blwyddyn)
- Cyflwyno diweddariad ar drosgrlwyddo swyddogaethau Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru i Is-bwyllgor grymusol Cydbwyllgor Corfforedig y Gogledd

6. ADRODDIADAU ARCHWILIO CYMRU

Croesawyd Alan Hughes, Yvonne Thomas a Lora Williams (Archwilio Cymru), Geraint Owen (Cyfarwyddwr Corfforaethol) a Dewi Wyn Jones (Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor) i'r cyfarfod.

Adolygiad o Strategaeth Ddigidol – Cyngor Gwynedd

Adroddodd yr Aelod Cabinet Cyllid bod yr archwiliad wedi cael ei gynnal ar amser anffodus (Mai 2023) oedd yn gwrthdaro gyda gwaith Bwrdd Trawsnewid Digidol y Cyngor wrth iddynt arwain ar lunio strategaeth newydd. Cyflwynwyd y Strategaeth Ddigidol newydd i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ym Medi 2023 lle derbyniwyd sylwadau defnyddiol am y cynllun cyn cyflwyno i'r Cabinet. Yn y cyfamser, cyhoeddwyd canfyddiadau archwiliad Archwilio Cymru i ddefnydd digidol yn y Cyngor yn mis Hydref 2023, ac oherwydd y gwrthdaro, nid oedd yr adroddiad yn amlygu'r gwaith da roedd y Bwrdd Trawsnewid Digidol wedi ei wneud i ddatblygu'r Strategaeth Ddigidol. Cymeradwywyd y Strategaeth newydd gan y Cabinet yn Tachwedd 2023. Ategodd bod tystiolaeth yn cyfiawnhau bod y Strategaeth yn un safonol a bod trigolion Gwynedd wedi cael cyfle i gyflwyno sylwadau yn ystod y cyfnod ymgynghori.

Adroddodd Swyddog Archwilio Cymru ar gyd-destun yr archwiliad gan nodi'r rheswm pam y cynhaliwyd yr archwiliad, ffocws yr archwiliad a'r canfyddiadau. Cyfeiriwyd at y darganfyddiadau, y tri argymhelliad a gynigwyd gan Archwilio Cymru ac ymateb y Cyngor i'r argymhellion hynny. Cydnabuwyd bod ffenest amser yr archwiliad wedi bod yn dynn a bod yr adroddiad wedi canolbwyntio ar dystiolaeth a ddatgelwyd ar y pryd. Nid oedd gan y Cyngor gynllun ffurfiol cyfredol ar gyfer datblygu ei wasanaethau digidol ar adeg cynnal yr archwiliad, gan fod cyfnod y "Strategaeth Ddigidol" flaenorol wedi dod i ben yn 2018.

Cyflwynwyd ymateb y Cyngor i'r archwiliad gan y Cyfarwyddwr Corfforaethol. Fel Cadeirydd y Bwrdd Trawsnewid Digidol y Cyngor, diolchodd i'r Bwrdd am eu gwaith clodwiw ac amlygodd fod ymateb ysgrifenedig yn arddangos bod yr holl argymhellion eisoes wedi eu gweithredu neu yn dasg barhaus. Fodd bynnag, ategodd ei siom gyda chynnwys cyffredinol yr ymchwiliad. Nododd, ym Mawrth 2023 bod creu Strategaeth Ddigidol newydd wedi ei gynnwys fel un o flaenoriaethau Cynllun Corfforaethol y Cyngor 2023 - 2028 ac eglurwyd y sefyllfa wrth Archwilio Cymru yn y gobaith y byddair archwiliad yn ychwanegu gwerth i'r Strategaeth derfynol. Amlygodd ei fod yn gwrthod sylw Archwilio Cymru o benderfyniad y Cyngor i beidio ag ymgynghori â'r cyhoedd i ddatblygu Strategaeth Ddigidol - nododd bod cyfnod ymgynghori wedi bod ar Gynllun y Cyngor a bod sefydlu Strategaeth yn rhan o'r Cynllun hwnnw. Amlygodd ei farn bod yr adroddiad yn creu cam argraff o ddatblygiadau yn y maes a bod angen osgoi hyn i'r dyfodol.

Rhoddwyd cyfle i Archwilio Cymru ymateb i sylwadau'r Cyfarwyddwr Corfforaethol. Nodwyd;

- Er ymgynghori ar Gynllun y Cyngor, y cynllun aymgynghorwyd arno yn eang ac felly dim ffocws digonol ar y maes digidol
- Diffyg tystiolaeth o ddadansoddi data, creu cyfleoedd gyda phartneriaid a monitro gwerth am arian - dim beirniadaeth yma ond cyfleoedd i wella ar gyfer y dyfodol. Angen sicrhau bod y Strategaeth newydd yn mabwysiadu'r elfennau hyn.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan aelodau:

- Bod angen ffocws penodol ar waith digidol i sicrhau gwerth am arian
- Awgrym o gamddehongli rhwng y Cyngor ac Archwilio Cymru.
- Derbyn bod ffenestr dynn i'r archwiliad - cyfle rŵan i symud ymlaen gyda'r gwaith arbennig sydd wedi ei wneud yn llunio Strategaeth Ddigidol newydd
- Cynllun y Cyngor yn gynllun manwl a chynhwysfawr gydag amryw o flaenoriaethau. Efallai na fyddai'r Strategaeth Ddigidol wedi derbyn sylw digonol yma.
- Bod angen sicrhau bod adnoddau digonol, parhaol ar gael i gefnogi'r Strategaeth - **cynigiwyd y dylai'r pwyllgor gefnogi unrhyw fid am arian i gefnogi hyn**
- O ganlyniad i wahaniaeth barn a sicrhau bod yr argymhellion yn cael eu cyflawni - annog archwiliad pellach i roi sicrwydd pellach bod y Strategaeth Ddigidol yn cyflawni
- Er yn gefnogol i fidiau i wireddu'r strategaeth, rhwystredigaeth yw realiti'r sefyllfa ochr yn ochr â dyheuadau – adnoddau ddim ar gael i wireddu dyheuadau ac felly, i'r dyfodol, ystyried peidio mynegi dyheuadau yn y lle cyntaf.

Mewn ymateb i sylw ynglŷn â sut y byddai ymgynghori ar Strategaeth Ddigidol ar ben ei hun wedi bod yn fanteisiol, nodwyd y byddai wedi rhoi cyfle i randdeiliaid ac aelodau o'r cyhoedd ymateb yn benodol ee, i becynnau meddalwedd. Ategodd bod yr hen strategaeth ddigidol wedi dod i ben yn 2018 ac y byddai ymgynghori wedi rhoi ffocws ar siapiau'r gwasanaethau i'r dyfodol. Ategodd nad oedd Strategaeth 2018 yn gyfredol ac felly nid oedd tystiolaeth o adrodd ar gynnydd / gwerth am arian ers hynny - pwysig cael trefniadau monitro yn eu lle.

Nododd y Cyfarwyddwr Corfforaethol nad oedd yn cytuno gyda'r sylwadau ac amlygodd mai 'galluogwr' yw'r Strategaeth Ddigidol, wedi ei lunio i wireddu Cynllun y Cyngor a chefnogi gwaith y Cyngor yn hytrach na dogfen sydd yn sefyll ar ei phen ei hun. O ran sylw sicrhau gwerth am arian, cydnabyddwyd nad oedd y Strategaeth wedi ei hadnewyddu ers 2018, ac yn hynny o beth ei bod yn anodd deall sut y gellid monitro cyflawniad dogfen nad oedd yn bodoli.

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â sicrhau bod adborth yn cael ei gasglu o'r systemau sydd mewn lle ac os bydd y gwasanaethau eu hunain yn derbyn adborth o'r trefniadau, nododd y Cyfarwyddwr Corfforaethol y byddai hyn yn rhan allweddol o'r gwaith. Amlygodd bod trefniadau herio a chefnogi perfformiad eisoes mewn lle ar gyfer pob blaenoriaeth gwella o fewn Cynllun y Cyngor yn ogystal ag ar gyfer cyflawniad gwasanaethau dydd i ddydd . Ategodd bod trefniadau monitro a gwerthuso ar sail bodlonrwydd cwsmer yn fesurydd a ddefnyddir gan nifer o wasanaethau er mwyn derbyn adborth i'r ddarpariaeth. Adroddodd bod derbyn adborth, dysgu gwersi a sicrhau gwelliannau parhaus yn ganolog i'r Ffordd Gwneidd o weithio.

Mewn ymateb i sylw am gefnogaeth i fidiau ariannol i gefnogi'r Strategaeth, amlygodd yr Aelod Cabinet Cyllid bod sefyllfa ariannol y Cyngor yn eithaf difrifol. Ategodd y bydd angen i'r Gwasanaethau gyflawni'r gwaith monitro, ac er cytuno bod angen adnoddau ychwanegol, anodd fyddai gwireddu hyn. Ategodd y Pennaeth Cyllid bod cronfa arian unwaith ac am byth wedi'i sefydlu ar gyfer cefnogi gwaith tasg a gorffen sy'n perthyn i'r Strategaeth a bod bidiau am referiw parhaol eisoes wedi eu cyflwyno i wireddu elfennau eraill o'r Cynllun Digidol, ond pwysleisiodd, er y bydd y drefn bidiau yn cael ei hystyried, mai'r flaenoriaeth fydd ystyried beth sydd yn fforddiadwy. Petai'r Pwyllgor yn ystyried cefnogi bidiau ariannol ar gyfer gwireddu'r Cynllun Digidol, bydd angen edrych ar y darlun cyfan ac nid ar un mater penodol. Nododd hefyd bod angen sgwrs bellach ynglŷn â diffiniad 'gwerth am arian', hynny yw, trafod sut mae mesur gwerth am arian a chynhyrchiant o fewn Awdurdodau Lleol.

Disgynnodd y cynnig i'r Pwyllgor gefnogi bidiau refeniw parhaol ar gyfer gwireddu'r Strategaeth Ddigidol

Diweddariad Rhaglen Waith ac Amserlen Ch2

Cyflwynwyd diweddariad chwarterol (hyd at 30 Medi 2023) o raglen waith ac amserlen Archwilio Cymru. Trafodwyd y gwaith archwilio ariannol a'r gwaith archwilio perfformiad lleol gan dynnu sylw at Adolygiad thematig - Gofal Heb ei Drefnu ac Adolygiad Thematig - Digidol gan nodi bod y gwaith casglu tystiolaeth yn parhau. Ategwyd y byddai'r Adroddiad Blynnyddol yn cael ei gyflwyno yn y flwyddyn newydd a bod y gwaith o archwilio Cyfrifon Terfynol Cyngor Gwynedd bron a chael ei gwblhau - bydd adroddiad terfynol yn cael ei gyflwyno i gyfarfod Ionawr 2024.

Diolchwyd am yr adroddiad

Nododd y Cadeirydd ei siomedigaeth bod amserlen archwilio Cyfrifon Terfynol Cyngor Gwynedd wedi llithro er bod y wybodaeth wedi ei gyflwyno yn amserol

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiadau a nodi'r wybodaeth

Nodyn: Adolygiad Strategaeth Ddigidol – cymeradwyo ymateb Cyngor Gwynedd i argymhellion Archwilio Cymru

7. CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL (1 Hydref 2023 – 30 Tachwedd 2023)

Cyflwynwyd, er gwybodaeth, adroddiad gan y Rheolwr Archwilio yn diweddarau'r Pwyllgor ar waith archwilio mewnol am y cyfnod o 1 Hydref 2023 hyd 30 Tachwedd 2023. Amlygwyd bod 6 o archwiliadau o Gynllun Gweithredol 2023/24 wedi eu cwblhau gyda phump ohonynt wedi derbyn lefel sicrwydd digonol ac un wedi derbyn lefel sicrwydd uchel. Cyfeiriwyd at y gwaith sydd ar y gweill a rhoddwyd cyfle i'r Aelodau holi / gynnig sylwadau am yr Archwiliadau a gwblhawyd.

Cymerodd y Rheolwr Archwilio'r cyfle i ddiolch i Bleddyn Rhys ac Eva Williams am arwain y gwasanaeth yn ystod ei habsenoldeb o'r gwaith.

Diolchwyd am yr adroddiad

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â briff y pum archwiliad oedd yn ymwneud â chartrefi Gofal a chartrefi preswyl yn y Sir, ac os mai pwrpas yr archwiliad oedd gwirio llywodraethiant a strwythur y gofal, a oedd archwiliad pellach yn edrych ar feddyginiaethau a llesiant y trigolion, nodwyd bod yr archwiliadau hyn yn eang ac yn canolbwyntio yn bennaf ar risgiau i'r preswylwyr. Nodwyd bod yr asesiadau yn gwirio pecynnau gofal pob preswilydd, yn gwirio arbenigedd y gofal o ran cynnwys y pecyn gofal a sicrhau bod yr asesiadau risg wedi eu cwblhau. Ategwyd y byddai'r feddygfa leol a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (BIBPC) yn cadw golwg ar yr elfennau meddygol ac addasrwydd y gofal, ac Arolygaeth Gofal Cymru yn cadw golwg ar yr elfennau gofal a diogelwch.

Mewn ymateb i sylw y byddai'r Uned Archwilio yn edrych ar adroddiadau proffesiynol os bydd pryder yn codi wrth weithredu archwiliad yn y maes yma, nodwyd bod edrych ac ymateb i argymhellion adroddiadau diweddar yn rhan o'r gwaith maes.

PENDERFYNWYD:

Derbyn yr adroddiad a chefnogi'r gweithrediadau cytunedig sydd eisoes wedi'u cyflwyno i reolwyr y gwasanaethau perthnasol.

8. CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL 2023/24

Cyflwynwyd, er gwybodaeth, adroddiad gan y Rheolwr Archwilio yn diweddaru'r Pwyllgor ar y sefyllfa gyfredol o ran cwblhau Cynllun Archwilio Mewnol 2023/24. Cyfeiriwyd at statws y gwaith ynghyd â'r amser a dreuliwyd ar bob archwiliad. Amlygwyd, hyd at 30 Tachwedd 2023 bod 47% o'r 30 archwiliad unigol sydd yn y cynllun, bod 14 wedi eu rhyddhau yn derfynol neu wedi cau.

Cyfeiriwyd at addasiadau â wnaed i'r Cynllun a hynny oherwydd cyfnod salwch hirdymor, gwyliau, salwch arall, hyfforddiant a chyfarfodydd, gan egluro ei bod yn anochel na ellid cynnal rhai archwiliadau oherwydd y rhesymau hyn. Penderfynwyd felly canslo 12 archwiliad ac addasu 3 hyd paratoi Cynllun Archwilio Mewnol 2024/25.

Diolchwyd am yr adroddiad

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn a sut fydd penderfynu canslo archwiliadau ac os yw hyn yn cael ei wneud yn seiliedig ar risg gyda bwriad o adolygu'r archwiliad yn y cylch nesaf o archwiliadau, cadarnhawyd bod y penderfyniad yn seiliedig gyda risg. Ategwyd y byddai archwiliadau sydd yn llithro yn cael eu cynnwys ar Gynllun 2024/25 ac os bydd eraill angen eu blaenoriaethau, bydd trafodaethau yn cael eu cynnal gyda phenaethiaid. I'r dyfodol, nodwyd bod bwriad i'r Cynllun fod yn fwy hyblyg a hyn oherwydd bod cynlluniau yn y gorffennol wedi bod yn rhwystredig a rhy sefydlog.

Mewn ymateb i'r sylwadau, awgrymwyd nodi mwy o wybodaeth / rhesymeg dros ganslo, ar yr adroddiad i'r dyfodol. Ategwyd y byddai modd i'r Pwyllgor roi mewnbwn ar yr agwedd 'seiliedig ar risg' pan fydd Cynllun 2024/25 yn cael ei gyflwyno i gyfarfod mis Chwefror.

Mewn ymateb i bryder mai 47% o'r 30 archwiliad unigol sydd wedi eu cwblhau, amlygwyd bod proffil y dangosydd fesul chwarter yn nodi targed diwedd chwarter 3 yn 50%, felly 47% yn berfformiad cadarnhaol. Ategodd y Pennaeth Cyllid bod ganddo gyfrifoldeb fel Swyddog 151 i sicrhau ansawdd, ac er gwaethaf y flwyddyn heriol a gorfod canslo archwiliadau, roedd yn hyderus bod y tîm wedi cyflawni eu gwaith i'r safon gofynnol. Petai'r gwaith heb ei gwblhau i'r safon ddisgwyliedig, byddai dyletswydd arno i amlygu hynny.

PENDERFYNWYD:

Derbyn yr adroddiad a nodi'r cynnydd yn erbyn Cynllun Archwilio 2023/24

9. HUNANASESIAD O EFFEITHLONRWYDD Y PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Cyllid yn amlinellu'r angen i'r Pwyllgor fel un sydd wedi ei ddynodi fel 'y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu' gynnal hunanasesiad cyfnodol o'i effeithiolrwydd. Adroddwyd nad oedd y Pwyllgor wedi cynnal hunanasesiad ers Tachwedd 2018 a gan fod y Cyngor cyfredol bellach yn ei le ers blwyddyn a hanner ac aelodau newydd ar y Pwyllgor, mai amserol fyddai cynnal ymarferiad hunanasesiad.

Yng Nghanllawiau Statudol Llywodraeth Cymru a wnaed o dan Fesur Llywodraeth Leol 2011 (Mehefin 2012), nodir fod y Llywodraeth eisoes wedi cymeradwyo cyhoeddiad CIPFA, "Audit Committees: Practical Guidance for Local Authorities", ac yn cynghori awdurdodau lleol i frwr golwg ar y dogfennau hyn fel rhai atodol i'r canllawiau statudol. Amlygwyd bod canllawiau CIPFA yn cynnwys arfau er mwyn cynorthwyo aelodau pwyllgorau archwilio i gynnal hunanasesiad ac y byddai canlyniad yr asesiad yma yn

dystiolaeth ar gyfer cofrestr risg y Cyngor (risg L18, Trefniadau rheolaeth fewnol anaddas, sy'n golygu un ai nad ydym yn gwarchod rhag risgiau, neu yn gwastraffu adnoddau ar or-reoli) ac i'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol.

Awgrymwyd trefnu gweithdy (cyn cyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blyneddol) fel cyfle i adolygu'r gwaith, bod yn agored a gwireddu potensial y Pwyllgor yn llawn. Gofynnwyd hefyd i'r Aelodau ystyried hwylusydd allanol i gynnal y cyfarfod.

Diolchwyd am yr adroddiad

Yn ystod y drafodaeth ddilynol, amlygwyd y sylwadau canlynol:

- Amserol cynnal hunanasesiad
- Bod angen cynnal y cyfarfod wyneb yn wyneb cyn mis Mai 2024
- Cytuno, os oes adnoddau digonol, i gael hwylusydd allanol i arwain y cyfarfod fel bod modd i'r swyddogion gynnig mewnbwn
- Bod angen ystyried adborth o waith y Pwyllgor gan Wleidyddion ac Archwilio Cymru i'w gynnwys yn yr hunanasesiad

PENDERFYNWYD:

Derbyn yr adroddiad a chynnal hunanasesiad effeithlonrwydd, wyneb yn wyneb cyn Mai 2024

10. RHEOLAETH TRYSORLYS 2023 – 2024 ADOLYGIAD CANOL BLWYDDYN

Cyflwynwyd, er gwybodaeth adroddiad yn amlygu gwir weithgarwch Rheolaeth Trysorlys y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol gyfredol. Yng nghyfarfod y Cyngor Llawn ym Mawrth 2023 cymeradwywyd y Strategaeth Rheolaeth Trysorlys ar gyfer y flwyddyn 2023/24. Amlygwyd, yn ystod y chwe mis rhwng y 1af o Ebrill a 30 Medi 2023 bod gweithgarwch benthycar Cyngor wedi aros o fewn cyfyngiadau a osodwyd yn wreiddiol. Ategwyd yr amcangyfrifir bod gwir incwm buddsoddi'r Cyngor yn uwch na'r incwm disgwylidig yng nghyllideb 2023/24.

Eglurwyd, yn y cyd-destun allanol, bod y cyfnod wedi bod yn un prysur a llewyrchus iawn i weithgaredd rheolaeth trysorlys y Cyngor. Ni wnaeth unrhyw sefydliad lle'r oedd y Cyngor wedi buddsoddi arian gyda hwy wedi methu â thalu nôl, ac roedd cyfraddau llog uchel wedi cynhyrchu incwm llog sylweddol. Cyfeiriwyd at y cefndir economaidd a nodwyd, yn y cyd-destun lleol, bod sefyllfa ar 30 Medi 2023 yn gryf iawn gyda'r Cyngor mewn sefyllfa buddsoddiadau net a hynny oherwydd lefel uchel o fuddsoddiadau a chyfalaf gweithredol sydd gan y Cyngor sy'n cynnwys arian y Bwrdd Uchelgais a'r Gronfa Bensiwn.

Yng nghyd-destun sefyllfa benthycar Cyngor, adroddwyd nad oedd unrhyw symud wedi bod yn lefel y benthyciadau yn ystod y 6 mis diwethaf gyda'r Cyngor yn parhau gyda'i strategaeth o ddefnyddio adnoddau mewnol cyn benthycar. Ategwyd bod cost benthycar wedi codi yn sylweddol yn ddiweddar oherwydd amodau'r farchnad ac felly bod y Cyngor mewn sefyllfa ffodus.

Yn nhermau gweithgareddau buddsoddi, cyfeiriwyd at y mathau o fuddsoddiadau y buddsoddir ynddynt sydd, yn unol â'r arfer, yn cynnwys banciau a chymdeithasau adeiladu, awdurdodau lleol, cronfeydd marchnad arian, swyddfa rheoli dyledion a chronfeydd wedi'i pwlio. Adroddwyd bod y gyfradd banc sylfaenol wedi codi i 5.25% yn y cyfnod a'r dychweliadau wedi bod yn uchel. Ategwyd bod y Cyngor wedi buddsoddi £13m mewn cronfeydd cyfun, sydd yn £3m yn ychwanegol ers cyflwyno'r wybodaeth ddiwethaf. Nodwyd bod y cronfeydd wedi'i pwlio yn fuddsoddiadau tymor canolig / tymor hir sydd yn cynnig lefel incwm da iawn, a gyda lefelau arian y Cyngor yn iach, amlygwyd bod penderfyniad wedi ei wneud i fuddsoddi ymhellach ynddynt, ar gyngor Arlingclose.

Cadarnhawyd bod gweithgareddau rheoli trysorlys a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod yn cydymffurfio gyda Chod Ymarfer CIPFA a Strategaeth Rheoli Trysorlys sy'n amlygu rheolaeth gadarn dros yr arian, er nad oedd cydymffurfiaeth â dangosydd Datguddiad Cyfraddau llog. Eglurwyd bod y dangosydd wedi ei osod yn amodau llog is mis Chwefror 2023 ac felly'n rhesymol bod y symiau mor wahanol. Bydd trafodaethau yn cael eu cynnal gydag Arlingclose i osod dangosydd gwahanol ar gyfer 2024/25. Tynnwyd sylw at gyflwyniad Meincnod Atebolrwydd (liability benchmark), sy'n arf pwysig i sefydlu os yw'r Cyngor yn debygol o fod yn fenthyciwr hirdymor neu'n fuddsoddwr hirdymor yn y dyfodol, ac felly'n siapio'r ffocws strategol a'r penderfyniadau.

Diolchwyd am yr adroddiad.

PENDERFYNWYD:

Derbyn yr adroddiad er gwybodaeth

11. CYNGOR GWYNEDD – CYNLLUN MANWL ARCHWILIO CYMRU 2023

Adroddwyd gan y Rheolwr Archwilio o Archwilio Cymru bod y Cynllun Archwilio Manwl bellach wedi ei gyhoeddi. Eglurwyd bod y Cynllun yn amlinellu'r gwaith fydd yr archwilwyr yn ei wneud er mwyn cyflawni eu dyletswydd statudol sy'n cynnwys cadw llygad ar y risgiau sylweddol i ddatganiadau ariannol Cyngor Gwynedd, sicrhau bod trefniadau gwerth am arian ar waith a chydymffurfio a'r egwyddor datblygu gynaliadwy wrth osod a chymryd camau i gyflawni amcanion llesiant gyda pherthnasedd lefel sicrwydd wedi ei osod ar £5.387m.

Cyfeiriwyd at y risgiau i'r datganiadau sylweddol (Gwrthwneud gan y Rheolwyr) sydd yn berthnasol i bob Awdurdod Lleol ynghyd a tri risg generig, oedd eto wedi eu cynnwys ymhob cynllun archwilio ac nid yn risg penodol i Wynedd. Tynnwyd sylw at y gwaith archwilio perfformiad arfaethedig ac nad oedd addasiadau i'r wybodaeth y cyflwynwyd yn y cynllun amlinellol.

Ategwyd bod y cynllun manwl hefyd yn cynnwys amserlen (bwriad cyflwyno adroddiad ar y gwaith o archwilio'r Datganiadau Ariannol i'r Pwyllgor, er nodi Tachwedd 2023, llithriad i Ionawr 2024), manylion y tîm archwilio a'r ffi archwilio o £381,197. Pwysleiswyd na all Archwilio Cymru wneud elw ar y gwaith a bydd rhan o'r ffi, os bydd cost cynnal yr archwiliad yn llai na'r hyn a amcangyfrifid, yn cael ei ad-dalu.

Diolchwyd am yr adroddiad.

Mewn ymateb i sylw bod archwiliadau generig yn creu lot o waith ychwanegol ac er derbyn bod posib rhoi ffocws ar y materion sy'n cael eu harchwilio, nid yw'r atebion yn generig, nodwyd, o fewn archwiliadau cenedlaethol nid yw'r ffocws lleol i Wynedd mor amlwg ond wrth weithredu'r archwiliadau thematig bydd tystiolaeth leol yn bwydo i mewn i'r adroddiad cenedlaethol fydd yn crynhoi'r wybodaeth a gasglwyd.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad er gwybodaeth

Dechreuodd y cyfarfod am 10.00 a daeth i ben am 12:00

CADEIRYDD

Eitem 5

PWYLLGOR

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

DYDDIAD

18 IONAWR 2024

TEITL

GWEITHREDU PENDERFYNIADAU Y PWYLLGOR

PWRPAS YR ADRODDIAD

CYFLWYNO DIWEDDARIAD AR WEITHREDU PENDERFYNIADAU
BLAENOROL Y PWYLLGOR

AWDUR

DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID

GWEITHREDIAD

ER GWYBODAETH

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Pwrpas yr adroddiad yma yw rhoi amlinelliad o sut mae adrannau'r Cyngor wedi ymateb i benderfyniadau'r Pwyllgor Llywodraeth ac Archwilio, fel bod modd i'r aelodau gael sicrwydd fod eu penderfyniadau yn cael sylw.
- 1.2 Mae hyn yn cyfrannu at roi sicrwydd i'r aelodau fod trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn gweithredu'n effeithiol.
- 1.3 Mae'r eitem hon yn gyfle i holl aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried y penderfyniadau a wnaed. Lle mae'r weithrediad wedi ei gwblhau, neu lle nad oedd gweithrediad pellach yn angenrheidiol, mae'r llinell yn cael ei dynnu o'r tabl ar ôl i'r Pwyllgor ystyried y mater.

2. PENDERFYNIADAU ERS SEFYLDU'R CYNGOR NEWYDD (MAI 2022)

Cyfarfod 17 Tachwedd 2022

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
ADRODDIAD BLYNYDDOL CWYNION A GWELLA GWASANAETH 2021/22	- Derbyn bod trefniadau a pherfformiad y Cyngor yng nghyswllt ymdrin â chwynion a gwella gwasanaeth yn effeithiol iawn - Bod yr adroddiad, i'r dyfodol, yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio cyn y Cabinet Awgrymiadau: - Cynnwys sylw ar yr effaith gadarnhaol mae cwynion yn cael ar berfformiad y Cyngor - Cynnwys crynodeb o'r prif feysydd / meysydd datblygol sydd yn derbyn cwynion - Categoreiddio neu osod cyd-destun ehangach ar gyfer yr adrannau hynny sydd yn derbyn y mwyafrif o gwynion, fel bod modd deall yr amgylchiadau - Y Cadeirydd i ail ymweld â chyfrifoldebau'r Pwyllgor - a oes angen rhoi trosolwg ar 'holl adrannau'r Cyngor' (gan gynnwys Gwasanaethau Gofal ac Addysg sydd â threfn statudol eu hunain)?	Yr adroddiad diweddaraf am y flwyddyn 2022/23 wedi ei gyflwyno i Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu 7 Medi 2023 ac i'r Cabinet 19 Medi 2023.

Cyfarfod 9 Chwefror 2023

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
DIWEDDARIAD AR ADRODDIADAU SYDD WEDI EU CYHOEDDI YN DDIWEDDAR GAN ARCHWILIO CYMRU	- Derbyn yr adroddiad ac ymateb y rheolwyr i argymhellion 'Trefniadau ar gyfer ymateb i Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 - Cyflwyno adroddiad ymhen 6 mis i ddiweddarau'r Pwyllgor ar drosglwyddo swyddogaethau Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru i is-bwyllgor grymusol Cydbwyllgor Corfforedig y Gogledd fel bod modd symleiddio llywodraethu ac osgoi dyblygu rhwng y ddau gorff - Derbyn yr adroddiad ac ymateb y rheolwyr i argymhellion "Diweddariad ar Gynnydd Datgarboneiddio"	O safbwynt trosglwyddo swyddogaethau Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru i is-bwyllgor grymusol Cydbwyllgor Corfforedig y Gogledd, mae'r cynllun yn symud yn ei flaen ar lefel rhanbarthol. Dyddiad targed trosglwyddo yw 1 Ebrill 2024. Disgwylir diweddariad yn Pwyllgor Chwefror 2024.

Cyfarfod 25 Mai 2023

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL	- Derbyn yr adroddiad. - Cefnogi gweithrediadau sydd eisoes wedi eu cytuno gyda'r gwasanaethau perthnasol. - Cyfeirio 3 maes cyfyngedig i'r Gweithgor Gwella. - Cynllunio – Trefniadau Cyfarthrebu - Mesurau Diogel Amddiffyn Rhyddid - Manddaliadau	Oherwydd absenoldeb salwch hirdymor yn y Gwasanaeth Archwilio Mewnol, nid yw'r Gweithgor Gwella Rheolaethau wedi cyfarfod eto.
ADRODDIAD BLYNYDDOL PENNAETH ARCHWILIO MEWNOL	- Derbyn yr adroddiad yn unol a gofynion Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus am y flwyddyn ariannol 2022/23. - Ail-sefydlu Gweithgor Gwella Rheolaethau.	Gweler uchod parthed y Gweithgor Gwella Rheolaethau.

Cyfarfod 14 Rhagfyr 2023

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
GWEITHREDU PENDERFYNIADAU Y PWYLLGOR	Derbyn yr adroddiad. Nodyn: Cyflwyno i gyfarfod 8fed o Chwefror 2024 - Datganiad Llywodraethu (adroddiad canol blwyddyn) - Cyflwyno diweddariad ar drosglwyddo swyddogaethau Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru i Is-bwyllgor grymusol Cydbwyllgor Corfforedig y Gogledd	I'w gyflwyno yn Pwyllgor Chwefror 2024.
ADRODDIADAU ARCHWILIO CYMRU	Derbyn yr adroddiadau a nodi'r wybodaeth Adolygiad Strategaeth Ddigidol – cymeradwyo ymateb Cyngor Gwynedd i argymhellion Archwilio Cymru	Dim gweithrediad pellach.
CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL (1 Hydref 2023 – 30 Tachwedd 2023)	Derbyn yr adroddiad a chefnogi'r gweithrediadau cytunedig sydd eisoes wedi'u cyflwyno i reolwyr y gwasanaethau perthnasol.	Dim gweithrediad pellach.
CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL 2023/24	Derbyn yr adroddiad a nodi'r cynnydd yn erbyn Cynllun Archwilio 2023/24.	Dim gweithrediad pellach.
HUNANASESIAD O EFFEITHLONRWYDD Y PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU	Derbyn yr adroddiad a phenderfynu cynnal hunanasesiad effeithlonrwydd, wyneb yn wyneb cyn Mai 2024.	Dim gweithrediad pellach.
RHEOLAETH TRYSORLYS 2023 – 2024 ADOLYGIAD CANOL BLWYDDYN	Derbyn yr adroddiad er gwybodaeth.	Dim gweithrediad pellach.
CYNGOR GWYNEDD – CYNLLUN MANWL ARCHWILIO CYMRU 2023	Derbyn yr adroddiad er gwybodaeth.	Dim gweithrediad pellach.

3. ARGYMHELLIAD

- 3.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried cynnwys y tablau uchod a chynnig unrhyw sylwadau.

CYFARFOD	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
DYDDIAD	18 Ionawr 2024
TEITL	Cyfrifon Terfynol am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2023 a'r Archwiliad perthnasol
PWRPAS	Cyflwyno – • Datganiad o'r Cyfrifon ôl-archwiliad; • Adroddiad 'ISA260' Archwilio Cymru; • Llythyr Cynrychiolaeth (Atodiad 1).
ARGYMHELLIAD	Ystyried a chymeradwyo'r wybodaeth cyn awdurdodi'r Cadeirydd i ardystio'r llythyr
AWDUR	Dewi Aeron Morgan, Pennaeth Cyllid

1. CYFRIFON 2022/23

Llwyddodd y Cyngor i gwblhau'r Datganiad o'r Cyfrifon ar gyfer 2022/23 a'i ryddhau i Archwilio Cymru ar 30 Mehefin 2023. Cyflwynwyd y Datganiad o Gyfrifon 2022/23 (amodol ar archwiliad) i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 7 Medi 2023, pryd bu craffu priodol.

Mae'r cyfrifon terfynol yn dilyn archwiliad yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 18 Ionawr 2024.

2. ARCHWILIAD GAN ARCHWILIO CYMRU AR RAN ARCHWILYDD CYFFREDINOL CYMRU

Nodwyd yng nghyfarfod Medi fod y cyfrifon hyn yn destun archwiliad gan Archwilio Cymru, a chyflwynir yma adroddiad 'ISA260' gan Archwilydd Cyffredinol Cymru yn manylu ar eu prif ddarganfyddiadau.

3. DATGANIADAU ARIANNOL ÔL-ARCHWILIAD AM 2022/23

Cyflwynir yma hefyd y fersiwn derfynol (ôl-archwiliad) o'r Datganiad o'r Cyfrifon am 2022/23. Mae'r prif newidiadau ers y fersiwn cyn archwiliad wedi'u hamlinellu yn rhan 14 ac Atodiad 3 o adroddiad 'ISA260' Archwilio Cymru.

4. ARGYMHELLIAD

Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried a chymeradwyo'r –

- Adroddiad 'ISA260' gan Archwilio Cymru ar gyfer Cyngor Gwynedd
- Datganiad o'r Cyfrifon 2022/23 (ôl-archwiliad)

5. LLYTHYR CYNRYCHOLAETH

Gofynnir i Gadeirydd y cyfarfod, ynghyd â'r Pennaeth Cyllid, ardystio'r Llythyr Cynrychiolaeth, yn electronig eto eleni (Atodiad 1 i adroddiad Archwilio Cymru) wedi i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gymeradwyo'r uchod.

6. TYSTYSGRIF YR ARCHWILYDD PENODEDIG

Wedi iddo dderbyn y Llythyr Cynrychiolaeth wedi'i ardystio gan y Cadeirydd a'r Pennaeth Cyllid, bydd Archwilydd Cyffredinol Cymru (Adrian Crompton) yn cyhoeddi'r tystysgrif ar y cyfrifon.

Cyngor Gwynedd

DATGANIAD O'R CYFRIFON 2022/23

Adran Cyllid
www.gwynedd.llyw.cymru

MYNEGAI

	Tudalen
Adroddiad Naratif	2 - 7
Datganiad Cyfrifoldebau	8
Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu	9
Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	10
Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau	11
Y Fantolen	12
Datganiad Llif Arian	13
Nodiadau i'r Cyfrifon	14 – 86
Atodiad A – Y Gronfa Degwm	87
Atodiad B – Cronfa Ymddiriedolaeth FMG Morgan	88
Atodiad C – Datganiad Llywodraethu Blynnyddol	89 – 108
Adroddiad yr Archwilydd	109 – 112
Geirfa	113 – 114

ADRODDIAD NARATIF

Rhagarweiniad

Mae cyfrifon Cyngor Gwynedd am 2022/23 wedi'u cyflwyno yma ar dudalennau 9 i 86.

Mae'r Cyfrifon yn cynnwys:

- **Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu** - Er nad yw'n ddatganiad statudol, mae'n dangos sut mae gwariant blynyddol yn cael ei wario a'i ariannu o adnoddau (grantiau llywodraeth, treth cyngor a threthi busnes) gan awdurdodau lleol o'i gymharu â'r adnoddau sy'n cael eu defnyddio neu eu hennill gan Awdurdodau yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol.
- **Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr** - Hwn yw prif gyfrif refeniw'r Cyngor. Dengys y datganiad hwn y gost gyfrifyddol yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â pholisïau cyfrifeg gyffredinol dderbyniol, yn hytrach na'r swm i'w ariannu o drethiant. Mae awdurdodau yn codi trethiant i gyflenwi gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Dangosir y sefyllfa trethiant yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.
- **Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau** - Dengys y datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol reserfau a ddeler gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi yn 'reserfau defnyddiadwy' a 'reserfau na ellir eu defnyddio'. Mae sefyllfa trethiant yn cael ei adlewyrchu yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.
- **Y Fantolen** - Sydd yn datgan sefyllfa ariannol y Cyngor ar 31 Mawrth 2023.
- **Y Datganiad Llif Arian** - Mae'r datganiad yma'n crynhoi llif yr arian i mewn ac allan o'r Cyngor yn ystod 2022/23 at ddibenion refeniw a chyfalaf.
- **Cyfrifon Cronfa'r Degwm a Chronfa Ymddiriedolaeth FMG Morgan.**

Mae'r cyfrifon wedi eu paratoi ar sail busnes gweithredol a chefnogir y cyfrifon hyn gan yr Adroddiad Naratif yma, y Polisiau Cyfrifo ac amrywiol nodiadau i'r cyfrifon.

Gweledigaeth a Blaenoriaethau Gwynedd

Mae gweledigaeth a blaenoriaethau'r Cyngor wedi eu cynnwys yng Nghynllun Cyngor Gwynedd a gafodd ei adolygu ym mis Mawrth 2022. Mae'r Cynllun yn cefnogi gweledigaeth y Cyngor, sef, gweld pob cymuned yng Ngwynedd yn ffynnu, sydd yn golygu bod trigolion Gwynedd yn:

- Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel,
- Derbyn addysg o'r radd flaenaf a fydd yn caniatáu iddynt wneud yr hyn y dymunant ei wneud,
- Ennill cyflog digonol i fedru cynnal eu hunain a'u teuluoedd,
- Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn eu cymunedau,
- Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg,
- Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosibl,
- Cael manteisio ar harddwch naturiol y Sir.

Mae'r amcanion yma wedi'u cyhoeddi yn natganiad llesiant y Cyngor, sydd hefyd yn egluro sut y maent yn cyfrannu at nodau llesiant cenedlaethol a osodwyd gan Lywodraeth Cymru yn y Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Mae'r Cynllun yn nodi sut mae gwaith y Cyngor yn cyfrannu tuag at wireddu'r weledigaeth drwy gyfuniad o waith dydd i ddydd Adrannau'r Cyngor a phrosiectau penodol sydd wedi'u hadnabod er mwyn mynd i'r afael â'r meysydd hynny lle mae angen y mwyaf o ymdrech y Cyngor i'w datblygu. Crynhoi'r prosiectau o dan yr hyn a elwir yn Flaenoriaethau Gwella. Mae pob un o'r blaenoriaethau gwella yn cyfrannu at sawl un o'r amcanion llesiant.

Mae manylion Cynllun Cyngor Gwynedd 2018 – 2023 - Adolygiad 2022/23 ar gael yn:
<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Dogfennau-Cyngor/Strategaethau-a-pholisïau/Cynllun-Cyngor-Gwynedd-2018-23/Cynllun-y-Cyngor-2022-23-2.pdf>

Strategaeth Ariannol

Mae Strategaeth Ariannol y Cyngor a Chyllideb 2022/23 a fabwysiadwyd gan y Cyngor yn ei gyfarfod ar 3 Mawrth 2022 yn gosod y sylfaen ar gyfer medru cyflawni'r blaenoriaethau gwella, wrth geisio dygymod hefyd gyda'r cynnydd parhaus yn y galw am ein gwasanaethau. Yn anorfod, mae'r Strategaeth Ariannol yn ddibynol ar y blaenoriaethau.

Mae'r strategaeth ar gael yn:

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Strategaethau-a-pholisïau/Cyllid/Strategaeth-ariannol.aspx>

Yn 2022/23 gwelwyd cynnydd mewn grant Cyngor Gwynedd gan Lywodraeth Cymru, oedd yn gynnydd arwyddocaol ar yr hyn a dderbyniwyd mewn blynyddoedd blaenorol. Er gwaethaf y setliad rhesymol, roedd nifer o ffactorau yn creu pwysau gwariant ychwanegol ar ein gwasanaethau wrth osod Cyllideb 2022/23. Felly, yn ogystal â chyfarfarch graddfa chwyddiant uwch nag y bu ers sawl blwyddyn, roedd cyfle i ymdrin â phwysau gwario ehangach gan gynnwys mynd i'r afael â chostau parhaus oedd yn deillio o'r argyfwng Covid-19, a dileu neu ohirio cynlluniau arbedion nad oedd yn ymarferol i'w gwireddu yn 2022/23. Wrth osod y gyllideb, rydym wedi ceisio cadw effaith yr arbedion ar drigolion Gwynedd i'r lleiafswm posib. Felly, bydd y sefyllfa ariannol yn parhau i osod cryn her i ni wrth gynllunio ein gwasanaethau i'r dyfodol. Byddwn felly yn parhau efo'r gwaith o sicrhau ein bod yn gwireddu'r arbedion effeithlonrwydd hynny sydd wedi eu cymeradwyo eisoes a sicrhau ein bod yn cynllunio ar gyfer y dyfodol er mwyn isafu unrhyw doriadau i wasanaethau.

Mae sgil effaith ariannol yr argyfwng Covid wedi bod yn sylweddol i'r Cyngor, gyda chyfuniad o gostau ychwanegol, colledion incwm a methiant i wireddu arbedion. Nid oedd yr effaith mor sylweddol yn 2022/23 o'i gymharu â'r ddwy flynedd flaenorol ac yn wahanol i flynyddoedd cynt nid oedd yna gymorth ariannol cysylltiedig ar gael i'r Cyngor gan Lywodraeth Cymru.

Tybir nad yw sgil effaith Covid-19 wedi effeithio'n sylweddol ar werth asedau ac ymrwymadau'r Cyngor. Fodd bynnag mae'r sefyllfa economaidd fyd eang a graddfeydd uchel chwyddiant wedi profi i gael effaith a bu'n rhaid ail brisio mwy o asedau nag a gynlluniwyd oherwydd y cynnydd mewn costau. Mi fydd angen adolygu'r tybiaethau yn rheolaidd.

Mesur Perfformiad

Mae Fframwaith Rheoli Perfformiad y Cyngor yn gylch sy'n cefnogi cynllunio, rheoli ac adrodd ar berfformiad ein gwasanaethau, er mwyn sicrhau'r gorau ar gyfer pobl Gwynedd heddiw ac yfory. Mae Adroddiad Perfformiad Blynyddol Cyngor Gwynedd yn adrodd ar ein llwyddiant i gyflawni ein blaenoriaethau gwella a hefyd darparu gwybodaeth ar berfformiad adrannau'r Cyngor a sut maent yn cynorthwyo pobl Gwynedd. Mae'r adroddiad ar gael yn:

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Perfformiad-y-Cyngor/Mesur-Perfformiad.aspx>

Perfformiad Ariannol 2022/23

- Er gwaethaf nifer o ffactorau megis methiant i wireddu arbedion, chwyddiant cyflogau uwchlaw lefel y gyllideb, lleihad mewn incwm o ganlyniad i effaith ariannol Covid, prisiau cynyddol trydan, mae sefyllfa ariannol derfynol adrannau'r Cyngor am 2022/23 yn cadarnhau y bu rheolaeth ariannol effeithiol. Adroddwyd ar sefyllfa alldro ariannol 2022/23 i'r Cabinet yn ei gyfarfod ar 13 Mehefin 2023. Cymeradwyodd aelodau'r Cabinet gorwariant net gwasanaethau o £143k am y flwyddyn.
- Er nad yw effaith argyfwng Covid mor sylweddol yn 2022/23 o'i gymharu â'r ddwy flynedd flaenorol, mae costau ychwanegol, colledion incwm a lithriad ar gynlluniau arbedion yn sgil Covid yn parhau mewn rhai meysydd.
- Yn yr adolygiad o'r gyllideb refeniw diwethaf a wnaed ar sefyllfa ddiwedd Tachwedd, rhagwelwyd diffyg o £4.3m. Ers hynny, bu i sefyllfa gorwariant y maes gofal oedolion, gwastraff a digartrefedd ddwysau ond fod y sefyllfa ffafriol ar nifer o gyllidebau corfforaethol yn cynorthwyo i leddfu rhywfaint ar y sefyllfa ariannol ar gyfer y Cyngor yn ei gyfanrwydd erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.

Tud. 20

- Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol 2022/23, adroddir ar sefyllfa gorwariant gan 7 adran sydd o ganlyniad i nifer o ffactorau a nodwyd eisoes. Mae'r tueddiad yn parhau ac yn dwysau gyda phwysau sylweddol yn y maes gofal oedolion, gwastraff a digartrefedd.
- Bu i sefyllfa ariannol 2022/23 gael ei chymryd i ystyriaeth yn y broses o sefydlu cyllideb 2023/24.
- Dengys y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar dudalen 10 fod gwariant refeniw gros y Cyngor ar lefel 'Cost Gwasanaethau' yn £498m yn ystod 2022/23, gyda'r sefyllfa net yn £334m.

TABL 1 - Crynodeb o'r Gymhariaeth rhwng y Gyllideb a'r Gwir Sefyllfa (Net)

Mae cyllideb net y Cyngor yn cael ei gyllido gan dreth cyngor, grantiau cyffredinol y llywodraeth a threthi annomestig cenedlaethol yn bennaf ac yn £318m ar gyfer 2022/23.

Mae Tabl 1 yn cynnwys cymhariaeth perfformiad cyllidebol ar lefel crynhoad, a ceir gwybodaeth bellach yn Nhabl 2.

	Cyllideb	Gwir	Gwahaniaeth
	£'000	£'000	£'000
Gwariant Net ar Weithrediadau	316,863	318,067	1,204
Swm Adrannol i'w gario ymlaen ar ddiwedd blwyddyn	0	(143)	(143)
	316,863	317,924	1,061
Ariannwyd gan -			
Incwm y Dreth Cyngor	(103,649)	(104,710)	(1,061)
Grantiau a Chyfraniadau Refeniw	0	0	0
Cyfran o'r Trethi Annomestig Cenedlaethol	(45,519)	(45,519)	0
Grantiau Llywodraeth Cyffredinol	(167,695)	(167,695)	0
Cyfraniad o Falans y Gronfa Gyffredinol	0	0	0
	0	0	0

Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau ar dudalennau 10 a 11 yn darparu dadansoddiad o'r symudiadau yn y flwyddyn.

TABL 2 - Symudiad Trawsddodiad rhwng 'Crynodeb o'r Gymhariaeth rhwng y Gyllideb a'r Gwir Sefyllfa (Net)' (Tabl 1) i'r fformat Incwm a Gwariant sydd yn adlewyrchu'r Strwythur Rheolaethol Adrannol.

Adran	Adroddiad Perfformiad (Alldro)	Addasiad Trawsddodiad	Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	Addasiadau rhwng y sail Ariannu a'r sail Cyfrifo	Datganiad Incwm a Gwariant
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg	98,255	3,742	101,997	13,062	115,059
Cefnogaeth Gorfforaethol	8,098	23	8,121	1,583	9,704
Cyllid	7,397	(193)	7,204	3,026	10,230
Economi a Chymuned	5,857	(1,411)	4,446	4,433	8,879
Oedolion, Iechyd a Llesiant	70,085	266	70,351	7,217	77,568
Plant a Chefnogi Teuluoedd	21,409	148	21,557	2,699	24,256
Prifffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd)	30,037	(436)	29,601	10,809	40,410
Amgylchedd	3,727	(550)	3,177	5,472	8,649
Tai ac Eiddo	9,592	430	10,022	5,042	15,064
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	2,379	17	2,396	297	2,693
Ymgynghoriaeth Gwynedd	129	(9)	120	1,558	1,678
Corfforaethol	13,305	5,220	18,525	1,777	20,302
Cost Gwasanaethau	270,270	7,247	277,517	56,975	334,492
Eraill (Yn cynnwys Addasiad Canolog a Chorfforaethol)	47,654	(7,247)	40,407	(56,975)	(16,568)
Cyfanswm	317,924	0	317,924	0	317,924

Addasiad Trawsddodiad - Mae'r addasiadau yn y golofn trawsddodiad yn cyfeirio at y cyfraniad net i ac o reserfau.

• Eitemau Materol o Incwm a Gwariant

Mae'r eitemau perthnasol yn cynnwys:

- £285m yn y maes pensiwn, sef yr ailfesuriad blynyddol o'r ymrwymiad buddion pensiwn diffiniedig net yn y maes pensiynau, yn unol ag asesiad Actiwari Cronfa Bensiwn Gwynedd (Nodyn 23.5).
- Yn dilyn ailbrisio rhan o bortffolio tir ac adeiladau'r Cyngor (sydd bellach yn dilyn rhaglen dreigl), gwarged net yn deillio o ailbrisio asedau sefydlog i'r Reserf Ailbrisio yn £29m (Nodyn 23.1) a chost ailbrisio a'r amhariad i'r Gwasanaethau yn £2m (Nodyn 15).

• Materion Eraill

- Mae ansefydlogrwydd economaidd sylweddol a risgiau ariannol yn y DU ac yn fyd-eang. Gyda'r Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol (OBR) wedi nodi bod rhagolwg cyllidol tymor canolig y DU wedi gwaethgu ers mis Mawrth 2022 hynny yn sgil economi wan, cyfraddau llog uwch a diweithdra. Mae'r Cyngor wedi cymryd yr amgylchiadau i ystyriaeth yn ei gynlluniau ariannol, gan gadw lefel darbodus o reserfau.
- Mae'r rhyfel yn Wcráin wedi cyfrannu at gynyddu costau nwy ac felly costau trydan cysylltiedig, sydd yn ei dro wedi cael effaith ar brisiau bwyd a nwyddau sylfaenol.

Gwariant Cyfalaf yn 2022/23

Yn 2022/23 gwariodd y Cyngor £37.1m ar gynlluniau cyfalaf. Dengys y tabl canlynol fanylion y gwariant yma ynghyd â'r modd y cafodd ei ariannu.

TABL 3 - CRYNODEB O WARIANT CYFALAF A'I ARIANNU

2021/22 £'000		2022/23 £'000
7,521	Addysg	7,573
10,288	Amgylchedd	6,244
60	Cefnogaeth Gorfforaethol	7
598	Cyllid	948
2,882	Economi a Chymuned	2,232
4,444	Tai ac Eiddo	6,798
1,378	Oedolion, Iechyd a Llesiant	428
1,468	Plant a Chefnogi Teuluoedd	1,213
8,045	Prifffyrdd a Bwrdeistrefol	7,920
370	Ymgynghoriaeth Gwynedd	3,768
37,054		37,131
ARIANNWYD GAN -		
2,985	Benthyciadau	8,243
33,990	Grantiau a Chyfraniadau	19,942
79	Derbyniadau Cyfalaf	695
0	Refeniw a Chronfeydd Eraill	8,251
37,054		37,131

- Cynhwysir Gwariant Refeniw wedi ei Ariannu o Gyfalaf drwy Statud o £6m yn y tabl uchod. Ad-dalwyd y gwariant yma i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn. Cyfanswm ychwanegiadau Asedau Anghyfredol ac Asedau ar Gael i'w Gwerthu oedd £32.4m fel y dangosir yn Nodyn 15 a 20.
- Roedd Dyled Benthyciadau'r Cyngor ar 31 Mawrth 2023 yn £102.5m – lleihad o £1.4m (o £103.9m) yn ystod y flwyddyn. Gwnaethpwyd ad-daliadau o £1.6m yn unol â thelerau'r benthyciadau unigol.

Darpariaethau ac Arian wrth Gefn

Yn ychwanegol at y Balans Cyffredinol heb ei glustnodi o £7.9m, roedd gan y Cyngor ddarpariaethau o £9.5m, reserfau eraill a glustnodwyd o £103.6m a balansau ysgolion o £11.9m. Cyfanswm y rhain oedd £132.9m. Ceir manylion yn y Fantolen, Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau a Nodyn 10 a 22.

Adolygwyd digonolrwydd cronfeydd penodol a darpariaethau'r Cyngor gan y Pennaeth Cyllid wrth gau'r cyfrifon eleni, yn unol â'r polisi a gymeradwywyd. Llwyddodd yr adolygiad i gynaeafu £3,918k o adnoddau, a chymeradwyodd y Cabinet (yn ei gyfarfod ar 13 Mehefin 2023) i ddefnyddio'r cyfan ohono i gynorthwyo sefyllfa ariannol 2022/23.

Covid-19 a Grantiau'r Llywodraeth

Yn sgil ardrawiad Covid-19 bu i'r Cyngor dderbyn grantiau a chymorth ariannol i ddigolledu am wariant ychwanegol, Saib Swyddi a cholled incwm gan y Llywodraeth yn 2020/21 a 2021/22. Yn 2021/22 cafodd y Cyngor eu digolledu £16m. Nid oedd y grantiau yma ar gael i'r Cyngor yn ystod 2022/23.

Ers ardrawiad Covid gofynnwyd i'r Cyngor weinyddu nifer o grantiau neu gymorth ariannol ar ran Llywodraeth Cymru, gan gynnwys taliadau i weithwyr gofal, taliadau arian cinio a thanwydd gaeaf. Bu i hyn barhau yn 2022/23 (Nodyn 28).

Cronfa Bensiwn

Mae'r Fantolen yn cynnwys asesiad gan Actiwari y Gronfa, Hymans Robertson, o gyfran y Cyngor o ymrwymiad y Gronfa Bensiwn. Er mwyn cydymffurfio â Safonau Cyfrifo Rhyngwladol 19, mae'r Cyngor wedi dangos ymrwymiad negyddol ar 31 Mawrth 2023 ar y Fantolen. Gweler Nodyn 38 am wybodaeth bellach.

Sefyllfa ar un pwynt mewn amser yw'r ymrwymiad pensiwn net. Gall prisiau'r farchnad gynyddu neu leihau yn sylweddol yn y tymor byr ac felly nid oes modd meintoli'r effaith tymor hir bydd symudiad o'r fath yma ym mhrisiau'r farchnad yn ei gael ar y Gronfa Bensiwn. Cafodd prisiad diwethaf ei gynnal 31 Mawrth 2022, gyda'r nesaf i'w gynnal 31 Mawrth 2025.

Llywodraethu

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod trefniadau llywodraethu cadarn yn bodoli, er hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg. Mae gwybodaeth bellach wedi ei gynnwys o fewn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Polisïau Cyfrifo

Mae'r polisïau cyfrifo presennol y Cyngor wedi eu haddasu i adlewyrchu cyfarwyddiadau CIPFA yn y Côt Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022/23.

Newidiadau mewn Polisïau Cyfrifeg ac i'r Datganiad o'r Cyfrifon

Mae polisïau cyfrifo presennol y Cyngor wedi eu haddasu i adlewyrchu'r newidiadau sydd yn ofynnol yn unol ag arferion cyfrifo cywir yn unig, yn dilyn addasiadau sydd yn weithredol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2022/23 i Gôt Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig.

Gwybodaeth Bellach

Mae Datganiad o'r Cyfrifon ar gael ar wefan Cyngor Gwynedd sef www.gwynedd.llyw.cymru.

Ceir gwybodaeth bellach am y cyfrifon gan:

Ffion Madog Evans neu

Pennaeth Cyllid Cynorthwyol

Cyfrifeg a Phensiynau

01286 679133

Sian Pugh

Pennaeth Cyllid Cynorthwyol

Cynaliadwyedd a Datblygiadau

01286 679134

Adran Cyllid

Cyngor Gwynedd

Swyddfa'r Cyngor

Caernarfon

Gwynedd

LL55 1SH

Mae hyn yn rhan o bolisi'r Cyngor i ddarparu gwybodaeth lawn am weithgareddau'r Cyngor. Yn ychwanegol, mae gan aelodau'r cyhoedd sydd yn dymuno, hawl statudol i arolygu'r cyfrifon cyn cwblheir yr archwiliad. Hysbysir argaeledd y cyfrifon i'w harolygu ar wefan y Cyngor ar yr adeg briodol.

CYNGOR GWYNEDD

DATGANIAD O'R CYFRIFON

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD O'R CYFRIFON

CYFRIFOLDEB Y CYNGOR

Mae'n ofynnol ar Gyngor Gwynedd i wneud trefniadau ar gyfer iawn weinyddiad o'i faterion ariannol ac i sicrhau y rhoddir cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny i un o'i swyddogion. Yng Nghyngor Gwynedd, y Pennaeth Cyllid yw'r "Swyddog Adran 151" hwnnw. Cyfrifoldeb y Cyngor hefyd yw rheoli ei weithgareddau er mwyn sicrhau defnydd effeithiol, effeithlon ac economaidd o'i adnoddau, gwarchod ei asedau, a chymeradwyo'r Datganiad o'r Cyfrifon.

Cadeirydd Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu

18 Ionawr 2024

CYFRIFOLDEB Y PENNAETH CYLLID

Y Pennaeth Cyllid sy'n gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon y Cyngor yn unol â'r ymarfer priodol fel a osodir allan yn y Côt Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig (y "Côt").

Wrth baratoi'r Datganiad o'r Cyfrifon, mae'r Pennaeth Cyllid wedi dewis polisiau cyfrifo priodol gan eu defnyddio'n gyson; wedi ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus ac yn cydymffurfio â'r Côt.

Hefyd, mae'r Pennaeth Cyllid wedi cadw cofnodion cyfrifo priodol a chyfamserol, ac wedi cymryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw anghysondebau eraill.

TYSTYSGRIF Y SWYDDOG CYLLIDOL CYFRIFOL

Tystiaf fod y Datganiad o'r Cyfrifon wedi ei baratoi yn unol â'r trefniadau uchod. Mae'r Datganiad yn cyflwyno darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ar 31 Mawrth 2022, ac incwm a gwariant y Cyngor am y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny.

Dewi Aeron Morgan CPFA
Pennaeth Cyllid, Cyngor Gwynedd

8 Rhagfyr 2023

Tud. 25

DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU

Mae'r Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu yn dangos sut mae gwariant blynyddol yn cael ei wario a'i ariannu o adnoddau (grantiau llywodraeth, treth cyngor a threthi busnes) gan awdurdodau lleol o'i gymharu â'r adnoddau sy'n cael eu defnyddio neu eu hennill gan awdurdodau yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol. Mae hefyd yn dangos sut mae'r gwariant yn cael ei ddyrannu i bwrpas gwneud penderfyniadau rhwng adrannau y Cyngor. Mae incwm a gwariant sydd fel arfer yn cael ei gyfrifo yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol yn cael ei gyflwyno yn fanylach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU									
2021/22									
Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	Addasiadau rhwng y sail Cyfrifo a'r sail Ariannu (gweler Nodyn 8 a 9)	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr		2022/23			Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	Addasiadau rhwng y sail Cyfrifo a'r sail Ariannu (gweler Nodyn 8 a 9)	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr
				£'000	£'000	£'000			
86,132	11,841	97,973	Addysg	101,997	13,062	115,059			
7,038	1,778	8,816	Cefnogaeth Gorfforaethol	8,121	1,583	9,704			
6,120	3,028	9,148	Cyllid	7,204	3,026	10,230			
2,685	3,920	6,605	Economi a Chymuned	4,446	4,433	8,879			
57,233	7,757	64,990	Oedolion, Iechyd a Llesiant	70,351	7,217	77,568			
18,892	2,792	21,684	Plant a Chefnogi Teuluoedd	21,557	2,699	24,256			
24,680	12,141	36,821	Prifffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)	29,601	10,809	40,410			
2,944	5,143	8,087	Amgylchedd	3,177	5,472	8,649			
3,060	4,606	7,666	Tai ac Eiddo	10,022	5,042	15,064			
1,799	336	2,135	Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	2,396	297	2,693			
(216)	1,716	1,500	Ymgynghoriaeth Gwynedd	120	1,558	1,678			
18,232	2,910	21,142	Corfforaethol	18,525	1,777	20,302			
228,599	57,968	286,567	Cost Gwasanaethau	277,517	56,975	334,492			
26,175	503	26,678	Gwariant Gweithredol Arall	27,931	(123)	27,808			
12,842	281	13,123	Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	19,724	(8,637)	11,087			
(298,704)	(32,983)	(331,687)	Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(317,925)	(16,075)	(334,000)			
(31,088)	25,769	(5,319)	(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	7,247	32,140	39,387			
(99,559)			Balans Agoriadol y Gronfa Gyffredinol	(130,647)					
(31,088)			(Gwarged)/Diffyg ar y Gronfa Gyffredinol yn y flwyddyn	7,247					
(130,647)			Balans Cau y Gronfa Gyffredinol	(123,400)					

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Dengys y datganiad hwn y gost gyfrifyddol yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â pholisïau cyfrifeg gyffredinol dderbyniol, yn hytrach na'r swm i'w ariannu o drethiant. Mae awdurdodau yn codi trethiant i gyflenwi gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Dengys y sefyllfa trethiant yn y Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu ac yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.

2021/22			2022/23				
Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net		Nodyn	Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net
£'000	£'000	£'000			£'000	£'000	£'000
134,893	(36,920)	97,973	Addysg		148,925	(33,866)	115,059
10,049	(1,233)	8,816	Cefnogaeth Gorfforaethol		10,696	(992)	9,704
12,953	(3,805)	9,148	Cyllid		14,060	(3,830)	10,230
16,710	(10,105)	6,605	Economi a Chymuned		19,313	(10,434)	8,879
99,517	(34,527)	64,990	Oedolion, Iechyd a Llesiant		105,391	(27,823)	77,568
37,402	(15,718)	21,684	Plant a Chefnogi Teuluoedd		41,435	(17,179)	24,256
55,380	(18,559)	36,821	Prifffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)		57,250	(16,840)	40,410
19,683	(11,596)	8,087	Amgylchedd		19,100	(10,451)	8,649
19,867	(12,201)	7,666	Tai ac Eiddo		26,314	(11,250)	15,064
3,006	(871)	2,135	Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol		3,283	(590)	2,693
7,373	(5,873)	1,500	Ymgynghoriaeth Gwynedd		7,595	(5,917)	1,678
48,618	(27,476)	21,142	Corfforaethol		44,483	(24,181)	20,302
465,451	(178,884)	286,567	Cost Gwasanaethau		497,845	(163,353)	334,492
26,678	0	26,678	Gwariant Gweithredol Arall	11	27,931	(123)	27,808
13,679	(556)	13,123	Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	12	12,928	(1,841)	11,087
0	(331,687)	(331,687)	Treth ac Incwm Grant Amhenodol	13	0	(334,000)	(334,000)
505,808	(511,127)	(5,319)	(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau		538,704	(499,317)	39,387
		(27,886)	(Gwarged)/Diffyg yn deillio o ailbrisio Asedau Sefydlog	23.1			(28,694)
		(930)	(Gwarged)/Diffyg yn deillio o ailbrisio Offerynnau Ariannol	23.3			1,190
		(165,463)	Ailfesuriad o'r buddion pensiwn diffiniedig net ymrwymadau/(asedau)	23.5			(284,950)
		(194,279)	(Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr Arall				(312,454)
		(199,598)	Cyfanswm (Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr				(273,067)

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN RESERFAU

Dengys y Datganiad o'r Symudiadau Mewn Reserfau y symudiad o ddechrau'r flwyddyn i'r diwedd mewn gwahanol reserfau a ddelir gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi i 'reserfau defnyddiadow' (h.y. y rhai hynny sy'n gymwysedig i ariannu gwariant neu leihau trethiant lleol) a 'reserfau na ellir eu defnyddio'. Mae'r Datganiad yn dangos sut mae'r symudiadau yn y flwyddyn yn reserfau'r Cyngor yn cael eu torri lawr rhwng enillion a cholledion yn unol ag ymarferion cyfrifo sy'n gyffredinol gydnabyddedig. A hefyd yn dangos yr addasiadau statudol sy'n ofynnol i ddychwelyd at y swm godir ar y dreth cyngor ar gyfer y flwyddyn. Mae'r llinell Cynnydd/Gostyngiad Net yn dangos symudiadau statudol y Gronfa Gyffredinol yn y flwyddyn yn dilyn yr addasiadau hyn.

		Gwybodaeth ychwanegol			Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau					
		Balans Cronfa Gyffredinol heb glustnodi £'000	Reserfau Cronfa Gyffredinol a Glustnodwyd £'000	Cyfanswm Balansau Ysgolion £'000	Balans Cronfa Gyffredinol £'000	Reserf Derbyniadau Cyfalaf £'000	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio £'000	Cyfanswm Reserfau Defnyddiadow £'000	Reserfau na ellir eu defnyddio £'000	Cyfanswm Reserfau'r Cyngor £'000
Balans 31 Mawrth 2021 a ddygwyd ymlaen		(9,412)	(79,394)	(10,753)	(99,559)	(2,373)	(5,986)	(107,918)	47,479	(60,439)
<u>Symudiad mewn reserfau yn 2021/22</u>										
Addasiad i'r balans agoriadol		0	0	0	0	0	0	0	112	112
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		(5,319)	0	0	(5,319)	0	0	(5,319)	(194,279)	(199,598)
Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu dan y rheoliadau	9	(25,769)	0	0	(25,769)	(206)	(3,381)	(29,356)	29,356	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2021/22		(31,088)	0	0	(31,088)	(206)	(3,381)	(34,675)	(164,811)	(199,486)
<u>Trosglwyddiadau i/o Reserfau a Glustnodwyd</u>	10	32,588	(26,646)	(5,942)	0	0	0	0	0	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2021/22 (yn dangos Trosglwyddiadau i Reserfau a Glustnodwyd)		1,500	(26,646)	(5,942)	(31,088)	(206)	(3,381)	(34,675)	(164,811)	(199,486)
Balans 31 Mawrth 2022 a ddygwyd ymlaen		(7,912)	(106,040)	(16,695)	(130,647)	(2,579)	(9,367)	(142,593)	(117,332)	(259,925)
<u>Symudiad mewn reserfau yn 2022/23</u>										
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		39,387	0	0	39,387	0	0	39,387	(312,454)	(273,067)
Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu dan y rheoliadau	9	(32,140)	0	0	(32,140)	327	1,326	(30,487)	30,487	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2022/23		7,247	0	0	7,247	327	1,326	8,900	(281,967)	(273,067)
<u>Trosglwyddiadau i/o Reserfau a Glustnodwyd</u>	10	(7,247)	2,469	4,778	0	0	0	0	0	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2022/23 (yn dangos Trosglwyddiadau i Reserfau a Glustnodwyd)		0	2,469	4,778	7,247	327	1,326	8,900	(281,967)	(273,067)
Balans 31 Mawrth 2023 a ddygwyd ymlaen		(7,912)	(103,571)	(11,917)	(123,400)	(2,252)	(8,041)	(133,693)	(399,299)	(532,992)

Y FANTOLEN

Dengys y Fantolen werth asedau ac ymrwymïadau'r Cyngor ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net y Cyngor (asedau llai ymrwymïadau) yn cyfateb i'r reserfau a ddelir gan y Cyngor. Adroddir ar y reserfau mewn dau gategori. Y categori cyntaf o reserfau yw'r reserfau defnyddiadwy, h.y. y reserfau hynny y gall y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gadw lefel ddoeth o reserfau ac unrhyw gyfyngiad statudol o'u defnydd (er enghraifft, y Reserf Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddir i gyllido gwariant cyfalaf neu ad-dalu dyled yn unig). Yr ail gategori o reserfau yw'r rhai hynny na all y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori yma o reserfau yn cynnwys reserfau gydag elw a cholledion heb eu gwireddu (er enghraifft, y Reserf Ailbrisio), ble nad yw'r symiau ar gael i'w defnyddio i ddarparu gwasanaethau dim ond pan werthir yr asedau yn unig; a reserfau gyda gwahaniaethau amseriad fel y dangosir ar linell 'Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu yn unol â rheoliadau' o'r Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau.

31 Mawrth 2022		Nodyn	31 Mawrth 2023
£'000			£'000
531,843	Eiddo, Offer a Chyfarpar	15	570,819
60	Asedau Treftadaeth		59
165	Eiddo Buddsoddi	16	165
2,257	Asedau Gweddilliol	15	2,193
17	Buddsoddiadau Tymor Hir	17	17
3,989	Dyledwyr Tymor Hir	17	4,335
538,331	Asedau Tymor Hir		577,588
79,859	Buddsoddiadau Tymor Byr	17	89,851
0	Asedau ar gael i'w Gwerthu	20	47
2,293	Stoc		1,686
107,045	Dyledwyr Tymor Byr	18	85,878
18,068	Arian a Chywerthoedd Arian	19	62,880
207,265	Asedau Cyfredol		240,342
(21,700)	Gorddrafft Banc	19	(16,886)
(2,055)	Benthyciadau Tymor Byr	17	(2,907)
(95,058)	Credydwyr Tymor Byr	21	(134,845)
(316)	Darpariaethau Tymor Byr	22	(362)
(10,540)	Derbyniadau Grantiau Cyfalaf a Refeniw o Flaen Llaw	32	(17,894)
(129,669)	Ymrwymïadau Cyfredol		(172,894)
(8,388)	Darpariaethau Tymor Hir	22	(9,111)
(101,807)	Benthyciadau Tymor Hir	17	(99,595)
(242,165)	Ymrwymïad Pensiwn	38	4,482
(1,189)	Ymrwymïadau Prydlesau Cyllidol	35	(997)
(2,453)	Derbyniadau Grantiau Cyfalaf a Refeniw o Flaen Llaw	32	(6,823)
(356,002)	Ymrwymïadau Tymor Hir		(112,044)
259,925	Asedau Net		532,992
(142,593)	Reserfau Defnyddiadwy		(133,693)
(117,332)	Reserfau na ellir eu defnyddio	23	(399,299)
(259,925)	Cyfanswm Reserfau		(532,992)

DATGANIAD LLIF ARIAN

Dengys y Datganiad Llif Arian y newidiadau mewn arian a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod y cyfnod adrodd. Trwy rannu'r llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi ac ariannu, dengys y datganiad sut mae'r Cyngor yn cynhyrchu a defnyddio arian a chywerthoedd arian. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredu yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Cyngor a ariennir trwy incwm grant a threthiant neu gan dderbynyddion y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor. Mae'r Gweithgareddau Buddsoddi yn cynrychioli'r all-lif arian a wnaed am adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarpariad gwasanaethau'r Cyngor yn y dyfodol. Mae'r llif arian a gyfyd o Weithgareddau Ariannu yn ddefnyddiol i ragweld yr hawl sydd gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthychiadau) ar lif arian y Cyngor yn y dyfodol.

2021/22 £'000		Nodyn	2022/23 £'000
(5,319)	(Gwarged)/Diffyg Net ar Ddarpariaeth Gwasanaethau		39,387
(49,719)	Addasiadau i'r gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau am symudiadau anariannol *	24a	(133,520)
307	Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu ariannu	24b	278
(54,731)	Llif Arian Net o Weithgareddau Gweithredu		(93,855)
74,389	Gweithgareddau Buddsoddi *	25	42,688
6,508	Gweithgareddau Ariannu	26a	1,541
26,166	(Cynnydd)/lleihad net mewn arian a chywerthoedd arian		(49,626)
(22,534)	Arian a chywerthoedd arian ar ddechrau'r cyfnod adrodd	19	3,632
3,632	Arian a chywerthoedd arian ar ddiwedd y cyfnod adrodd	19	(45,994)

* Mae Gwariant Refeniw a Ariennir o Gyfalaf (REFCUS) wedi ei ddileu yn 2022/23 ac mae ffigyrau 2021/22 wedi eu hailddatgan er mwyn sicrhau cymhariaeth.

NODIADAU I'R CYFRIFON

NODYN I - POLISIÂU CYFRIFO

I.1 Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad o'r Cyfrifon yn crynhoi trafodion y Cyngor yn y flwyddyn ariannol 2022/23 a'r sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn honno, sef 31 Mawrth 2023. Mae'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor baratoi Datganiad o'r Cyfrifon yn flynyddol, a hynny yn unol ag arferion cyfrifo cywir. Mae'r arferion hyn wedi eu cynnwys yn bennaf yn y *Côd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022/23* ac yn cael eu cefnogi gan Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh).

Confensiwn cost hanesyddol yw'r egwyddor cyfrifo sydd wedi ei fabwysiadu'n bennaf yn y Datganiad o'r Cyfrifon, wedi'i addasu gan ailbrisiad rhai categorïau o asedau anghyfredol ac offerynnau ariannol. Mae y cyfrifon wedi eu paratoi ar sail busnes gweithredol.

Mewn perthynas â pholisi yn ymwneud a chyfalafu gwariant, ein hymarferiad yw gweithredu ar sail natur y gwariant yn hytrach na lefel penodol o wariant.

I.2 Croniadau Incwm a Gwariant

Cyfrifir am weithgareddau yn y flwyddyn y maent yn digwydd, nid pan wneir neu dderbynnir taliadau arian parod.

- Bydd y refeniw o gytundebau gyda derbynwyr gwasanaeth, boed am wasanaeth neu nwyddau, yn cael ei adnabod pan fydd y gwasanaeth neu'r nwyddau yn cael eu trosglwyddo i dderbynnwyd y gwasanaeth yn unol â'r rhwymedigaethau perfformiad y cytundeb.
- Bydd cyflenwadau yn cael eu trin fel gwariant fel maent yn cael eu treulio – pan fydd bwllch rhwng y dyddiad mae'r cyflenwadau wedi eu derbyn a'u treulio, byddant yn cael eu dal fel stoc ar y Fantolen.
- Bydd treuliau, mewn cysylltiad â'r gwasanaeth a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaeth gan weithwyr cyflogedig) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fydd y gwasanaeth wedi ei dderbyn yn hytrach na pan fydd y taliad yn cael ei wneud.
- Bydd llog sy'n cael ei dderbyn o fuddsoddiadau a'r llog sydd yn daladwy ar fenthyciadau yn cael ei gyfrifo yn ôl eu trefn fel incwm a gwariant ar sail gyfradd llog effeithiol yr offeryn ariannol yn hytrach nag i'r llif arian sydd wedi ei bennu gan y cytundeb.
- Ble mae refeniw a gwariant wedi eu hadnabod ond nid yw'r arian wedi ei dderbyn neu ei dalu, bydd rhaid creu dyledwr neu gredydwr am y symiau perthnasol ar y Fantolen. Ble mae tebygolrwydd o beidio casglu'r ddyled, bydd rhaid lleihau gwerth y dyledion a chodi tâl ar refeniw yn gwariant ac incwm ariannu a buddsoddi am yr incwm sydd yn annhebygol o gael ei gasglu.

I.3 Arian a Chywerthoedd Arian

Caiff unrhyw fuddsoddiadau tymor byr sydd gan y Cyngor, y mae modd eu troi'n arian yn rhwydd, a gyda risg isel o newid yn eu gwerth, eu categoreiddio fel cywerthoedd arian a'u cynnwys fel Arian a Chywerthoedd Arian ar y Fantolen. Adnau tymor byr gyda sefydliadau ariannol sydd ar gael ar unwaith ar ddyddiad y Fantolen yw'r buddsoddiadau a gynhwysir yn y diffiniad hwn.

I.4 Asedau Dibynnol / Ymrwymadau Dibynnol

Ceir ased dibynnol pan fo digwyddiad sy'n rhoi ased posib i'r Cyngor ble bydd ei fodolaeth ond yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall o ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth yr Cyngor.

Ceir ymrwymiad dibynnol pan fo digwyddiad sy'n arwain at rwymedigaeth posib ar ran y Cyngor ble bydd ei fodolaeth yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall o ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth y Cyngor. Ceir ymrwymiad dibynnol yn ogystal pan fod amgylchiadau y gwneir darpariaeth amdanynt fel arfer, ond unai, nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau, neu, ni ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Nid yw asedau ac ymrwymadau dibynnol yn cael eu datgan ar y Fantolen, ond yn hytrach o fewn y nodyn Ymrwymadau Dibynnol ac Asedau Dibynnol yn y cyfrifon.

NODYN I - POLISIÂU CYFRIFO (parhad)

1.5 Corfforaethol

Mae'r pennawd Corfforaethol yn cynnwys eitemau yn ymwneud â ffurfio polisiâu corfforaethol a gweithgareddau aelodau, a chostau sydd yn gysylltiedig â rhedeg y Cyngor.

1.6 Buddiannau Gweithwyr

1.6.1 Buddion sy'n Daladwy yn Ystod Cyflogaeth

Buddion tymor byr yw'r rhai hynny sydd yn ddyledus o fewn 12 mis i ddiwedd y flwyddyn. Maent yn cynnwys buddion megis cyflogau, tâl gwyliau a thâl salwch i weithwyr cyfredol ac maent yn cael eu hadnabod fel cost am wasanaethau yn y flwyddyn y mae'r gweithwyr yn gwasanaethu'r Cyngor. Gwneir cronriad ar gyfer cost hawl gwyliau (neu unrhyw amser i ffwrdd o'r gwaith e.e. amser wedi ei gronni) sydd yn ddyledus i'r gweithwyr ond sydd heb ei gymryd cyn diwedd y flwyddyn ac yn cael ei gario drosodd i'r flwyddyn ariannol nesaf. Mae cost y cronriad yn mynd yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau, ond wedyn yn cael ei wrth-droi drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau i'r cyfrif absenoldebau cronedig fel bod cost y buddion gwyliau yn mynd yn erbyn y flwyddyn ariannol y cymerir y gwyliau.

1.6.2 Buddion Terfynu Cyflogaeth

Mae buddion terfynu cyflogaeth yn daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan y Cyngor i derfynu cyflogaeth swyddog cyn y dyddiad ymddeol arferol neu o ganlyniad i benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddiad yn wirfoddol ac fe'u codir ar sail addasiad cronriad yn erbyn y gwasanaeth priodol neu, lle mae'n berthnasol, i'r llinell Gwasanaethau Corfforaethol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr unai pan na all y Cyngor dynnu'r cynnig o'r buddion hynny yn ôl neu pan fo'r Cyngor yn cydnabod cost o ail-strwythuro, p'r un bynnag sydd gyntaf.

Pan fo buddion terfynu cyflogaeth yn cynnwys ychwanegiadau i bensiynau mae'r ddarpariaeth statudol yn golygu y dylai Cronfa'r Cyngor dderbyn y gost sydd yn daladwy gan y Cyngor i'r gronfa bensiwn neu i'r pensiyner yn y flwyddyn, yn hytrach na'r swm sydd wedi ei gyfrifo yn unol â'r safonau cyfrifeg berthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau mae angen neilltuo symiau i ac o'r gronfa bensiwn er mwyn diddymu'r credydau a'r debydau damcaniaethol am fuddion terfynu pensiwn ychwanegol a rhoi'r debydau am yr arian a dalwyd i'r Gronfa Bensiwn a'r pensiyner ac unrhyw symiau taladwy ond sydd heb eu talu at ddiwedd y flwyddyn yn eu lle.

1.6.3 Buddion Ôl-gyflogaeth

Mae gweithwyr y Cyngor yn aelodau o ddau gynllun pensiwn:

- Y Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan Capita Teachers' Pensions ar ran Adran Addysg Llywodraeth San Steffan.
- Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gronfa Bensiwn Gwynedd yng Nghyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddion diffiniedig i'w haelodau (pensiynau a lym-p-symiau ymddeoliad) sydd wedi eu hennill yn ystod eu hamser gyda'r Cyngor.

Fodd bynnag, mae trefniadau'r cynllun athrawon yn golygu nad yw ymrwymadau'r buddion hynny yn cael eu hadnabod i'r Cyngor. Mae'r cynllun felly yn cael ei gyfrifo fel petai yn gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid yw ymrwymadau ar gyfer taliadau yn y dyfodol yn cael eu cydnabod yn y Fantolen. Mae'r llinellau Addysg a Plant a Chefnogi Teuluoedd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn cynnwys cost cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Cynllun Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

1.6.4 Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Mae gan bob aelod arall o'r staff, yn amodol ar rai meini prawf, yr hawl i fod yn aelod o'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Mae'r costau pensiwn a godir ar gyfrifon y Cyngor ar gyfer y dosbarth yma o weithwyr yn cael eu pennu gan weinyddwyr y gronfa ac yn cynrychioli cyfran sefydlog o gyfraniad y gweithwyr i'r cynllun.

Mae'r Cynllun Llywodraeth Leol yn cael ei drin fel cynllun budd diffiniedig.

Mae ymrwymadau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail actiaraidd drwy'r dull rhagamcanu unedau h.y. asesiad o daliadau fydd yn cael eu gwneud yn y dyfodol mewn perthynas â buddion ymddeol a enillwyd hyd yn hyn gan y gweithwyr, yn seiliedig ar gyfradd marwolaeth, cyfradd trosiant gweithwyr a.y.b. yn ogystal â thafuniad enillion ar gyfer gweithwyr cyfredol.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Gostyngir yr ymrwymadau i'w gwerth ar sail prisiau cyfredol, gan ddefnyddio graddfa disgownt o 4.75% wedi ei gyfrifo fel cyfartaledd cymhwysol 'spot yields' ar fondiau corfforaethol o werth AA.

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail gwerth teg a benderfynir gan Actiwari'r Gronfa.

Dadansoddir y newid yn ymrwymiad net pensiynau i'r cydrannau canlynol:

Cost gwasanaeth yn cynnwys:

- Cost gwasanaeth cyfredol – y cynnydd mewn ymrwymadau o ganlyniad i flynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - dyrennir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau lle roedd y gweithwyr yn gweithio.
- Cost gwasanaeth y gorffennol – mae'r cynnydd mewn ymrwymadau yn deillio o benderfyniadau yn y flwyddyn gyfredol ble mae eu heffaith yn gysylltiedig â'r blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd cynharach – mae'n cael ei ddebydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o gostau Corfforaethol.
- Llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net, h.y. y gost llog net i'r Cyngor - y newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net sy'n codi o dreigliad amser sy'n mynd yn erbyn llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - mae hyn yn cael ei gyfrifo ar sail gweithredu'r gyfradd ddisgownt sy'n cael ei ddefnyddio i fesur yr ymrwymiad buddion diffiniedig ar gychwyn y cyfnod i'r ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net ar gychwyn y cyfnod - gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net yn ystod y cyfnod o ganlyniad i gyfraniadau a thaliadau budd.

Ailfesuriadau yn cynnwys:

- Enillion ar asedau'r cynllun - gan eithrio symiau sy'n gynyddedig yn llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net - yn cael eu debydu i'r Reserf Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.
- Enillion a cholledion actiwaraidd - newidiadau i'r ymrwymiad pensiwn net oherwydd nad yw'r digwyddiadau yn cyd-fynd â'r rhagdybiaethau a wnaethpwyd yn y prisiad actiwaraidd diwethaf neu am nad yw'r actiwari wedi diweddarau ei ragdybiaethau - yn cael eu debydu i'r Reserf Pensiwn fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.
- Cyfraniadau a delir i Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian a delir fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r gronfa pensiwn ar gyfer setliad ymrwymadau sydd ddim yn cael eu cyfrifo fel traul.

Gyda buddion ymddeol, mae'n ofynnol, yn unol â darpariaethau statudol, i Gronfa'r Cyngor dderbyn cost y swm sy'n daladwy gan y Cyngor i'r gronfa pensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifir yn ôl y safonau cyfrifeg perthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau, mae hyn yn golygu bod angen neilltuo arian i neu allan o'r Reserf Pensiwn er mwyn diddymu'r credydau a'r debydau damcaniaethol ar gyfer buddion ymddeol a rhoi'r debydau am arian a dalwyd i'r gronfa pensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu at ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol sydd yn deillio o hyn yn y Reserf Pensiwn yn fesur o effaith buddiol i Gronfa'r Cyngor o orfod trin buddion ymddeol ar sail llif arian yn hytrach na thros y cyfnod y mae'r gweithwyr yn derbyn y budd.

Mae'r Safon Cyfrifeg Rhyngwladol (SCRh) 19 yn rheoli sut y dylid trin a datgelu'r ymrwymadau tymor hir sy'n bodoli mewn perthynas â chostau pensiwn. Mae'n ofynnol i gynghorau lleol Cymru a Lloegr baratoi eu datganiadau ariannol yn unol â gofynion SCRh 19.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

1.6.5 Buddion Dewisol

Mae gan y Cyngor hefyd bwerau cyfyngedig i wneud dyfarniadau dewisol mewn achosion o ymddeoliadau cynnar. Bydd unrhyw ymrwymiadau sydd yn deillio o ddyfarniad o'r fath i unrhyw aelod o staff (yn cynnwys athrawon) yn cael eu cronni yn y flwyddyn y cymerwyd y penderfyniad i wneud y dyfarniad gan ddefnyddio'r un polisiau â'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol i gyfrifo amdanynt.

1.7 Digwyddiadau Wedi'r Cyfnod Adrodd

Digwyddiadau ôl-fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y cyfnod adrodd a'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddiad y Datganiad o'r Cyfrifon. Gellir adnabod dau fath o ddigwyddiad:

- y rhai hynny sy'n darparu tystiolaeth o amgylchiadau a oedd yn bodoli ar ddiwedd y cyfnod adrodd – caiff y Datganiad o'r Cyfrifon ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath; a
- y rhai hynny sy'n dynodi amgylchiadau a gododd ar ôl y cyfnod adrodd – ni chaiff y Datganiad o'r Cyfrifon ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath, ond os ystyrir y byddai'n cael effaith materol, yna byddai natur y digwyddiadau ynghyd ag amcangyfrif o'r effaith ariannol yn cael ei ddatgelu yn y nodiadau.

Nid yw unrhyw ddigwyddiadau sy'n digwydd wedi'r dyddiad awdurdodi cyhoeddiad yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad o'r Cyfrifon.

1.8 Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau i Bolisiau Cyfrifo, Amcangyfrifon a Gwallau

Gall yr angen i wneud addasiadau cyfnod blaenorol godi o ganlyniad i newid mewn polisiau cyfrifo neu i gywiro gwall sylweddol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifeg yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol a'r blynnyddoedd i ddod a effeithir gan y newid, ac felly ni wneir addasiad cyfnod blaenorol.

Yr unig dro y gwneir newidiadau i bolisiau cyfrifo yw pan mae'n ofynnol gan ymarferion cyfrifo priodol neu fod y newid yn darparu gwybodaeth fwy dibynadwy neu berthnasol am effaith trafodion, digwyddiadau eraill ac amodau ar sefyllfa ariannol neu berfformiad ariannol y Cyngor. Pan wneir newid, cyfrifir amdano yn ôl-weithredol (oni bai ei fod yn anfaterol neu a nodir yn wahanol) trwy addasu balans agoriadol a ffigyrau cymharol y cyfnod blaenorol fel pe bai'r polisi wedi bodoli erioed.

Caiff gwallau materol a ddarganfyddir mewn ffigyrau cyfnodau blaenorol eu cywiro'n ôl-weithredol trwy addasu balans agoriadol a ffigyrau cymharol y cyfnod blaenorol.

1.9 Offerynnau Ariannol

Ymrwymiadau Ariannol

Cydnabyddir ymrwymiadau ariannol ar y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn rhan o gytundeb i ddarparu offerynnau ariannol. Maent yn cael eu mesur ar eu gwerth teg yn y lle cyntaf ac yn cael eu cario ar eu cost amorteiddiedig. Mae'r llog taladwy blyneddol sydd yn cael ei gynnwys ar y llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn seiliedig ar werth cario yr ymrwymiad, wedi ei luosi gyda chyfradd llog effeithiol yr offeryn. Y chyfradd llog effeithiol yw'r gyfradd sydd yn disgowntio taliadau arian parod amcangyfrifedig y dyfodol dros oes yr offeryn i'r swm y cafodd ei gydnabod yn wreiddiol.

Ar gyfer y rhan fwyaf o fenthyciadau sydd gan y Cyngor, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm ad-daladwy sydd yn weddill (ynghyd â llog cronedig); a'r llog a gaiff ei ddatgan yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm sy'n daladwy am y flwyddyn yn unol â chytundeb y benthyciad.

Mewn achosion lle codwyd premiymau a disgownts ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, mae rheoliadau yn caniatáu i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei rannu dros y blynnyddoedd i ddod. Mae gan y Cyngor bolisi o rannu'r enillion neu golledion dros y tymor sydd yn weddill ar y benthyciad ble'r oedd y premiwm yn daladwy neu'r gostyngiad yn dderbyniadwy pan fyddai'n cael ei ad-dalu. Mae cysoni'r swm a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr â'r tâl net sy'n ofynnol yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei reoli trwy drosglwyddiad i neu o'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Symudiad mewn Reserfau.

Asedau Ariannol

Dosbarthir asedau ariannol yn unol â dull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer dal yr asedau ariannol a'u nodweddion llif arian. Mae'r Cyngor yn dal asedau ariannol wedi eu mesur ar:

- gost amorteiddiedig, a

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

- gwerth teg drwy elw a cholled, a
- gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall. Mae angen polisi ar wahân ble mae Awdurdod yn dal asedau ariannol ar werth teg drwy incwm a gwariant arall.

Model busnes y Cyngor yw i ddal buddsoddiadau i gasglu llif arian cytundebol. Mae offerynnau ariannol felly yn cael eu dosbarthu fel cost amorteiddiedig, ag eithrio rheiny nad yw eu taliadau cytundebol yn daliad o brifswm a llog yn unig (h.y ble nad yw llif arian ar ffurf offeryn dyled sylfaenol).

Asedau Ariannol wedi eu Mesur ar Gost Amorteiddiedig

Cydnabyddir asedau ariannol ar y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn rhan o gytundeb i ddarparu offerynnau ariannol. Maent yn cael eu mesur ar eu gwerth teg yn y lle cyntaf ac yn cael eu cario ar eu cost amorteiddiedig. Bydd credyd blynyddol i linell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr am y llog a dderbynnir yn seiliedig ar werth cario yr ased wedi ei luosi gyda chyfradd llog effeithiol yr offeryn. Ar gyfer y rhan fwyaf o'r asedau sydd gan y Cyngor, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm derbyniadwy sydd yn weddill (yn ogystal â'r llog cronedig) gyda'r llog sy'n dderbyniadwy am y flwyddyn yn unol â chytundeb y benthyciad yn cael ei gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Bydd unrhyw enillion a cholledion sydd yn codi wrth ddad-gydnabod ased yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Model Colled Credyd Disgwyliedig

Mae'r Cyngor yn cydnabod colledion credyd disgwyliedig ar ei holl asedau ariannol a ddelir ar gostau wedi'u hamorteiddio, unai ar sail 12 mis neu oes. Mae'r model colled credyd disgwyliedig hefyd yn gymwys i symiau derbyniadwy ar brydles ac asedau contract. Dim ond colledion oes a gydnabyddir ar gyfer symiau masnach derbyniadwy a ddelir gan y Cyngor. Cyfrifir colledion amhariad i adlewyrchu'r posibilrwydd na fydd y llif arian yn digwydd yn y dyfodol o ganlyniad i'r benthyciwr yn diffygdalu ei ymrwymiad.

Asedau Ariannol a Fesurir ar Werth Teg Drwy Incwm Cynhwysfawr Arall

Caiff asedau ariannol a fesurir ar WTICA eu cydnabod ar y fantolen pan ddaw'r Cyngor yn rhan o ddarpariaethau cytundebol offerynnau ariannol ac yn cael eu mesur yn y lle cyntaf a'u cario ar werth teg. Cydnabyddir enillion a cholledion gwerth teg wrth iddynt godi mewn incwm cynhwysfawr arall.

Asedau Ariannol wedi eu Mesur ar Werth Teg Drwy Elw a Cholled

Cydnabyddir asedau ariannol sydd wedi eu mesur ar werth teg drwy elw a cholled ar y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn rhan o gytundeb i ddarparu offerynnau ariannol. Maent yn cael eu mesur ar eu gwerth teg yn y lle cyntaf a'u cario ar werth teg. Cydnabyddir enillion a cholledion gwerth teg wrth iddynt gyrraedd y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau.

Mesuriad Gwerth Teg o Asedau Ariannol

Gwerth teg ased yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased mewn trafodiad trefnus rhwng cyfranogwyr y farchnad ar y dyddiad mesur. Mae mesuriad gwerth teg asedau ariannol y Cyngor yn seiliedig ar y technegau canlynol:

- Offerynnau sydd â phris marchnad wedi ei ddyfynnu – pris y farchnad
- Offerynnau eraill gyda thaliadau sefydlog a phendant – dadansoddiad llif arian gostyngol

Mae'r mewnbwnau i'r technegau mesur wedi eu categorio yn unol â'r tri lefel isod;

- Mewnbwn Lefel 1 – prisiau a ddyfynnwyd (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd actif am asedau yr un fath y gall y Cyngor gael mynediad atynt ar y dyddiad mesur.
- Mewnbwn Lefel 2 – mewnbwn heblaw am brisiau a ddyfynnwyd sy'n gynnwysiedig o fewn Mewnbwn Lefel 1 sy'n weladwy ar gyfer yr ased, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.
- Mewnbwn Lefel 3 – mewnbwn anweladwy i'r ased.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Bydd unrhyw enillion a cholledion sydd yn codi wrth ddad-gydnabod ased yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae mesuriad ein hasedau a ddelir ar WTICA yn bris cais uned ar y dyddiad mesur.

1.10 Grantiau'r Llywodraeth a Chyfraniadau Eraill

Mae grantiau a chyfraniadau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf a refeniw yn cael eu cyfrifo ar sail gronïadol, ac yn cael eu cydnabod ar unwaith fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, oni bai bod amod ynghlwm wrth y grant neu gyfraniad nad yw'r Cyngor wedi ei fodloni.

Oherwydd gofynion y gyfundrefn rheoli cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf fel rhan o'r Gofyn Cyllido Cyfalaf, nid yw'r grantiau a chyfraniadau sy'n ariannu gwariant cyfalaf sydd wedi eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wir incwm. Felly, mae'r Cyngor yn cyfrifo'r symiau hyn fel a ganlyn:

- Os yw grant neu gyfraniad cyfalaf wedi ei dderbyn, a bod amodau'n parhau heb eu bodloni ar ddyddiad y Fantolen, yna caiff y grant ei gydnabod fel Derbyniadau Grantiau Cyfalaf o flaen llaw ar y Fantolen. Unwaith mae'r amod wedi ei fodloni, yna caiff y grant neu gyfraniad ei drosglwyddo i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- Os yw grant neu gyfraniad cyfalaf wedi ei adnabod fel incwm yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a bod y gwariant sydd i'w ariannu o'r grant neu gyfraniad hwnnw wedi ei wneud ar ddyddiad y fantolen, yna caiff y grant neu gyfraniad ei drosglwyddo o'r Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf, i adlewyrchu dyrannu adnoddau cyfalaf i ariannu gwariant. Adroddir y trosglwyddiad hwn yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau.

1.11 Asedau Treftadaeth

Asedau diriaethol yw asedau treftadaeth gyda rhinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, technolegol, geoffisegol neu amgylcheddol, ac a ddelir gan y Cyngor yn bennaf er diben gwybodaeth addysgol neu gyfraniad i ddiwylliant. Dyma'r categorïau o asedau treftadaeth sydd wedi eu hadnabod gan y Cyngor:

- Lluniau a Phaentiadau
- Teyrndylsau Dinesig
- Casgliadau Llyfrgell/Archifau
- Casgliadau Amgueddfeydd ac Oriolau
- Adeiladau Hanesyddol a Henebion Cofrestredig
- Parciau a Gwarchodfeydd Natur Leol

Defnyddiodd y Cyngor brisiwr allanol (cwmni Bonhams) i ddarparu amcangyfrifon o brisiadau o'i deyrndylsau dinesig a'i luniau a phaentiadau. Er mwyn cysondeb, mae'r Cyngor wedi gweithredu ar sail yr un trothwy de minimis i ddibenion prisio Asedau Treftadaeth ag i weddill ei asedau tymor hir - gweler polisi 1.17.

Mae'r Cyngor yn ystyried bod gan yr asedau treftadaeth hyn oes amhenderfynadwy a gwerth gweddilliol uchel; ac o'r herwydd, nid yw'r Cyngor yn ei ystyried yn briodol i ddibrisio'r asedau. Bydd yr asedau treftadaeth a gynhwysir yn y cyfrifon yn cael eu hasesu'n flynyddol am unrhyw amhariad – gweler polisi 1.17.

1.12 Stoc a Contractau Tymor Hir

Dylai stociau a gwaith mewn llaw ymddangos ar y Fantolen ar sail yr isaf o gost a gwir werth, yn unol â darpariaethau'r Côt Ymarfer. Oherwydd ymarferoldeb prif systemau stoc y Cyngor, mae mwyafrif y stoc yn ymddangos yn y cyfrifon ar sail cost gyfartalog. Nid yw'r gwahaniaeth o'r sail prisio yn faterol.

Mae contractau tymor hir yn cael eu cyfrifo ar sail o godi'r gwarged neu'r diffyg ar y Ddarpariaeth o Wasanaethau gyda'r ystyriaeth yn cael ei ddyrannu i'r rhwymedigaethau perfformiad bodlonwyd ar sail y nwyddau neu'r gwasanaethau a drosglwyddwyd i dderbynnwyd y gwasanaeth yn ystod y flwyddyn ariannol.

1.13 Eiddo Buddsoddi

Eiddo buddsoddi yw'r rhai hynny a ddefnyddir ar gyfer ennill rhent ac/neu adbrisiant cyfalaf yn unig. Nid yw'n cwrdd â'r diffiniad os defnyddir yr eiddo mewn unrhyw ffordd i hwyluso darpariaeth gwasanaethau neu gynhyrchu nwyddau neu os yw ar gael i'w werthu. Caiff yr eiddo yma eu prisio ar sail gwerth teg. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categorioedd yn unol â thair lefel. Lefel

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

3 yw holl fewnbynnau y Cyngor (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o natur unigryw yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

1.14 Prydlesau

Caiff prydlesau eu hystyried yn brydlesi cyllidol pan fo telerau trosglwyddiad y brydles a'r holl risgiau a buddion sy'n deillio o berchnogaeth o'r eiddo, offer neu gyfarpar yn trosglwyddo i'r prydlesai. Caiff bob prydles arall eu hystyried yn brydlesau gweithredol.

Y Cyngor fel Prydlesai:

Caiff symiau a ddelir dan brydlesi cyllidol eu hadnabod yn wreiddiol, ar ddechrau'r brydles, ar werth teg (neu, os yn is, gwerth presennol y lleiafswm taliadau prydles), gydag ymrwymiad cyfatebol am rwymedigaeth y brydles i'r prydleswr. Caiff taliadau'r brydles eu dosrannu rhwng cost ariannol (i'w gynnwys yn llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi o'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr) a chost a roir yn erbyn ymrwymiad y brydles i'w leihau. Caiff yr ased perthnasol ei drin yn unol â'r polisiau arferol, a chaiff ei ddibrisio fel sy'n briodol.

Caiff taliadau prydlesau gweithredol eu dangos yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaeth perthnasol ar sail dibrisiad llinol dros gyfnod y brydles.

Y Cyngor fel Prydleswr:

Ble mae'r Cyngor yn caniatáu prydles gyllidol ar eiddo, mae'r ased perthnasol yn cael ei ysgrifennu allan o'r Fantolen fel gwarediad, sydd i'w gynnwys yn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Nid yw gwerth y gwarediad a ysgrifennir allan yn gost a roir yn erbyn y dreth cyngor, gan fod cost asedau tymor hir yn cael eu darparu o dan drefniadau gwahanol ar gyfer ariannu cyfalaf. Mae'r symiau felly yn cael eu priodoli i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf o'r Balans Cronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiadau Mewn Reserfau.

Caiff incwm rhent o eiddo sydd wedi ei ganiatáu trwy brydles weithredol ei gydnabod ar sail linol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a chaiff yr ased ei ddangos ar y Fantolen.

1.15 Asedau Gweddilliol

Caiff Asedau Gweddilliol y Cyngor eu dangos ar wahân ar y Fantolen. Gwerth teg yr asedau hyn sy'n cael ei ddangos, sy'n seiliedig ar werth y farchnad. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categoreiddio yn unol â thri lefel. Lefel 3 yw holl fewnbynnau'r Cyngor (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o unigrywiaeth yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

1.16 Gorbenion a Chostau Gwasanaethau Cefnogol

Mae rhai costau gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu dosrannu i'r gwasanaethau priodol yn unol â threfniadau'r Cyngor ar gyfer atebolrwydd a pherfformiad ariannol.

1.17 Asedau Tymor Hir

Adolygir gwerth asedau'r Cyngor a gofnodir ar fas data'r Gwasanaeth Eiddo o leiaf bob pum mlynedd. Ers y flwyddyn ariannol 2015/16, mae'r Cyngor wedi sefydlu rhaglen dreigl ar gyfer ailbrisio gwahanol gateoriau o'r asedau yma yn flynyddol, gydag ailbrisid fel arfer yn effeithiol ar 31 Mawrth pob blwyddyn. Mae hyn yn unol â'r Côt a'r Datganiadau Egyddorion Prisio Asedau a Nodiadau Arweiniad a gyhoeddwyd gan Sefydliad Brenhinol y Syrffewyr Siartredig.

Dangosir Tir ac Adeiladau ar sail gwerth teg neu gost ail-adeiladu dibrisiedig (CAD) ar gyfer eiddo arbenigol.

Dangosir Eiddo Buddsoddi ar sail gwerth teg.

Defnyddir cost hanesyddol a ddibrisiwyd ar gyfer Cerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar.

Mae Asedau is adeiladwaith a chymunedol yn ymddangos ar gost hanesyddol a ddibrisiwyd.

Cynhwysir Asedau heb eu cwblhau ar sail cost hanesyddol tan gwblheir y gwaith, pan eu prisir yn unol â'r polisiau cyfrifo a'u trosglwyddo i'r categori asedau perthnasol.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Defnyddir isafswm at ddibenion prisio o £20,000 ar gyfer Tir ac Adeiladau Gweithredol y Cyngor a £5,000 ar gyfer eitemau unigol o Gerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar.

Fe ychwanegir gwariant ar asedau newydd a chyfredol yn flynyddol, gan wedyn ystyried os ydy'r gwariant yma wedi cynhyrchu cynnydd mewn gwerth i'r ased. Os oes cynnydd mae hyn yn cael ei adlewyrchu drwy'r Reserf Ail Brisio; os nad oes cynnydd mae'n dilyn fod amhariad i werth yr ased (gweler isod ar gyfer dull cyfrifo am amhariad). Yn benodol ar gyfer asedau megis Tir ac Adeiladau, ac Asedau Cymunedol ble ceir gwariant yn y flwyddyn o dros £100,000 ar ased unigol, mae Uwch Syrffewr Stadau (M.R.I.C.S) y Cyngor yn adolygu'r asedau ac yn ail brisio unrhyw un sydd ei angen.

Amhariad a Dibrisiant

Amhariad

Amhariad yw treuliant budd economaidd sydd yn benodol i ased. Yn unol â Safon Cyfrifo Rhyngwladol 36 mae'r Cyngor yn adolygu ei asedau bob blwyddyn i adnabod unrhyw amhariad neu leihad mewn gwerth oherwydd treuliant buddiannau economaidd. Yn ogystal, caiff gwerth gweddilliol ac oes fuddiol yr asedau eu hadolygu'n flynyddol, a'u haddasu ble'n briodol.

Pan mae colledion amhariad yn cael eu hadnabod, maent yn cael eu cyfrifo fel a ganlyn:

- Ble mae balans o gynnydd ailbrisio ar gyfer ased o fewn y Reserf Ailbrisio, bydd gwerth yr ased yn cael ei ysgrifennu ffwrdd yn erbyn y balans (hyd at swm y cynnydd cronedig).
- Pan nad oes balans ar y Reserf Ailbrisio ar gyfer ased neu balans annigonol, bydd gwerth yr ased yn cael ei ysgrifennu ffwrdd yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Dibrisiant

Prif elfen SCRh 16 yw y dylid dibrisio adeiladau oni bai eu bod yn cael eu prisio bob blwyddyn. Yn ogystal, dylid dibrisio bob rhan o Eiddo, Offer a Chyfarpar ar wahân os yw eu cost yn arwyddocaol o ystyried cyfanswm cost yr eitem. Dylid sefydlu trothwy isafswm, yn seiliedig ar yr effaith sylweddol tebygol ar y datganiadau ariannol, fel bod bob ased o dan y trothwy yn cael eu diystyru i bwrpas cydrannu. Trothwy ar gyfer 2022/23 yw 1% o werth yr holl adeiladau ar gychwyn y flwyddyn. Y dosraniad sydd yn cael ei ystyried ar gyfer yr elfen sydd ddim yn dir, dros y trothwy de minimis ydi:

- a) offer a chyfarpar a gwasanaethau peirianeg, ac
- b) adeiledd

Mae'r mwyafrif o adeiladau'r Cyngor (dros 75%) yn cael eu prisio ar sail Cost Ail-adeiladu Dibrisiedig (CAD), a ddatblygir ar y dull cydrannol, ac adlewyrchir y gwahanol elfennau ym manylion y cyfrifiadau. Fodd bynnag, yn gynwysedig yn yr uchod mae adeiladau gydag eitemau sylweddol o offer a chyfarpar sydd ag oes fuddiol fyrrach; e.e. boeleri ac offer gwresogi pyllau nofio a chanolfannau hamdden. Adnabyddir yr elfennau hyn drwy addasu oes fuddiol yr adeilad i gymryd oes fyrrach yr elfennau i ystyriaeth.

Yn seiliedig ar adolygiad o natur a'r math o adeiladau sy'n eiddo i'r Cyngor, daethpwyd i'r canlyniad nad oes gan weddill yr adeiladau eitemau sylweddol o offer a chyfarpar na gwasanaethau peirianeg sydd angen eu cydrannu ar wahân.

Dibrisir Asedau ar sail eu gwerth ar y Fantolen i'w ysgrifennu i ffwrdd fel a ganlyn:

- (i) Dibrisir Cerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar dros eu bywyd amcangyfrifedig (3–15 mlynedd, neu fwy os oes tystiolaeth cefnogol)
- (ii) Dibrisir Is adeiladwaith dros 40 mlynedd
- (iii) Ysgrifennir Gwariant Refeniw i'w ariannu o Gyfalaf drwy Statud i lawr yn y cyfnod yr ymddangosant
- (iv) Ni ddibrisir Tir
- (v) Dibrisir Adeiladau dros eu bywyd defnyddiol gweddilliol amcangyfrifedig (5–80 mlynedd)
- (vi) Ni ddibrisir Eiddo Buddsoddi, Asedau heb eu Cwblhau nac Asedau Sydd Ar Gael i'w Gwerthu

Ni ddibrisir ym mlwyddyn y caffaeliad.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Lleiafswm Darpariaeth Refeniw

Mae Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifeg) (Cymru) (Diwygio) 2018 yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol i wneud darpariaethau darbodus ar gyfer adbrynu dyledion. Mae'r Gweinidogion Cymreig wedi cyhoeddi Canllawiau ar Ddarpariaeth Lleiafswm Refeniw (LIDR) ac mae gofyn i awdurdodau lleol roi ystyriaeth i Ganllawiau o'r fath yn unol ag adran 21 (1B) Deddf Llywodraeth Leol 2003.

Dyma'r pedwar opsiwn LIDR sydd ar gael:

- Opsiwn 1: Y Dull Rheoleiddio
- Opsiwn 2: Y Dull Gofyn Cyllido Cyfalaf
- Opsiwn 3: Y Dull Oes Asedau
- Opsiwn 4: Y Dull Dibrisiad

D.S.: Nid yw hyn yn cau allan dulliau darbodus eraill.

LIDR yn 2022/23: Gellir defnyddio opsiynau 1 a 2 dim ond ar gyfer gwariant cyfalaf wedi'i gefnogi nad yw o'r Cyfrif Refeniw Tai (Dim-CRT) a ariennir o fenthyciad (ystyr 'wedi'i gefnogi' yma yw costau cyllido a gaiff eu cefnogi drwy Grant Cefnogi Refeniw y Llywodraeth Ganolog). Mae'r dulliau o wneud darpariaeth ddarbodus ar gyfer gwariant cyfalaf Dim-CRT heb ei gefnogi yn cynnwys Opsiynau 3 a 4 (gellir defnyddio 3 a 4 ar gyfer gwariant cyfalaf Dim-CRT wedi'i gefnogi yn ogystal, os yw'r Cyngor yn penderfynu gwneud hynny).

Cyflwynwyd y Datganiad LIDR i'r Cyngor cyn dechrau blwyddyn ariannol 2022/23. Pe bai cynnig i ddiwygio telerau'r Datganiad LIDR gwreiddiol yn ystod y flwyddyn, dylid cyflwyno datganiad diwygiedig i'r Cyngor ar yr adeg honno.

Defnyddiodd y Cyngor Opsiwn 1 yng nghyswllt gwariant cyfalaf wedi'i gefnogi a ariennir o fenthyciad, ac Opsiwn 3 yng nghyswllt gwariant cyfalaf heb ei gefnogi a ariennir o fenthyciad.

Roedd yr LIDR yng nghyswllt lesau a chynlluniau Menter Cyllid Preifat (MCP) a brynwyd ar y Fantolen dan y Côt Ymarfer Cyfrifeg sy'n seiliedig ar y SAARh yn cyd-fynd â'r ad-daliad prifswm blynyddol ar gyfer yr ymrwymiad gohiriedig cysylltiedig.

Mae'r Cyngor yn adolygu'r polisi yma yn flynyddol yng ngoleuni'r Cynllun Rheoli Asedau.

Yn unol â'r Côt Ymarfer, telir am wariant cyfalaf ar gyfer Gwasanaethau Cronfa'r Cyngor sydd i'w gyllido o refeniw drwy ei ddosbarthu i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf.

1.18 Treth Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol

Mae incwm Treth Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol am y flwyddyn yn cael eu trin fel incwm cronedig, ac yn cael eu cynnwys ar linell Treth ac Incwm Grant Amhenodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae Cyngor Gwynedd yn Awdurdod bilio Treth Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol. Mae'n casglu Treth Cyngor ar ran ei hun ac ar ran awdurdodau eraill, ac yn casglu Trethi Annomestig fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru.

1.19 Darpariaethau

Gwneir darpariaethau pan fo digwyddiad wedi cymryd lle ar neu cyn dyddiad y Fantolen:

- sy'n rhoi rhwymedigaeth bresennol i'r Cyngor
- sy'n debyg o fod angen setliad trwy drosglwyddiad o fuddion economaidd neu botensial gwasanaeth, a
- lle gellir gwneud amcangyfrif dibynadwy o swm y rhwymedigaeth.

Os nad yw'n glir os yw digwyddiad wedi cymryd lle ar neu cyn dyddiad y Fantolen, ystyrir ei fod yn arwain at rhwymedigaeth bresennol os yw, ar ôl ystyried yr holl dystiolaeth sydd ar gael, yn fwy tebygol na pheidio bod rhwymedigaeth bresennol yn bodoli ar ddyddiad y Fantolen. Gall y rhwymedigaeth bresennol fod yn gyfreithiol neu'n adeiladol.

Caiff setliadau amcangyfrifedig eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol. Pan ddaw'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddion economaidd yn awr (neu y gwneir setliad is na'r disgwyl), caiff y ddarpariaeth ei wrthdroi a'i gredydu yn ôl i'r gwasanaeth perthnasol.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

1.20 Reserfau (a Balansau)

Yn unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol 1992, mae'r Cyngor yn cynnal –

- Cronfa Gyffredinol sydd yn cynrychioli arian wrth gefn (“balansau”) y Cyngor, sef balans gweithredol i helpu lliniaru effaith llif arian anwastad ag i'w gadw wrth gefn i liniaru effaith digwyddiadau annisgwyl neu argyfyngau.
- Nifer o Reserfau Penodol cyfalaf a refeniw a glustnodwyd ar gyfer pwrpasau arbennig, sef arian wedi'i adeiladu i gwrdd ag ymrwymadau a ragwelir. Mae'r Cyngor yn cynnal adolygiad parhaus o ddigonolrwydd a defnydd o reserfau penodol.
- Mae'r Cyngor yn cymryd agwedd asesu'r risg tuag at gynnal lefelau digonol o falansau a reserfau er mwyn cwrdd ag anghenion gwario'r dyfodol. Wrth ystyried y gyllideb flynyddol a'r strategaeth ariannol tymor canol, bydd y Cyngor yn gosod allan ei fwriad ynghylch lefel y balansau cyffredinol a'r cronfeydd, yng nghyd-destun yr holl risgiau perthnasol. Gweler cymeradwyaeth o'r polisi llawn ar gyfer cronfeydd gan Gabinet y Cyngor ar 23 Mehefin 2015.
- Cedwir rhai reserfau eraill, sef 'reserfau na ellir eu defnyddio', i bwrpasau technegol o reoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau anghyfredol, offerynnau ariannol a buddion gweithwyr. Nid yw'r rhain yn cynrychioli adnoddau defnyddiadwy y Cyngor.

1.21 Gwariant Refeniw wedi ei Ariannu o Gyfalaf Drwy Statud

Mae deddfwriaeth yn caniatáu categoreiddio peth gwariant fel cyfalaf i bwrpas ariannu er nad yw'n creu ased sydd yn cael ei gario ar y Fantolen. Bwriad hyn yw galluogi'r gwariant i gael ei ariannu o adnoddau cyfalaf yn hytrach nag ei roi yn erbyn y Gronfa Gyffredinol a fyddai'n cael effaith ar y Dreth Cyngor am y flwyddyn. Defnyddir cost hanesyddol fel sail prisio ar gyfer y math yma o wariant ac ysgrifennir hwn i lawr o fewn blwyddyn.

1.22 Treth ar Werth

Dim ond mewn sefyllfa ble nad oes modd adennill TAW y cynhwysir TAW neu y caiff ei ddangos fel cost 'TAW anadferadwy' mewn gwariant cyfalaf a refeniw.

1.23 Dyledwyr a Chredydwyr

Cedwir cyfrifon y Cyngor ar sail cronni yn unol â'r Côt Ymarfer Cyfrifeg. Mae'r cyfrifon yn adlewyrchu gwir wariant ac incwm sy'n berthnasol i'r flwyddyn dan sylw, boed y taliadau a'r derbyniadau wedi cael eu talu neu eu derbyn yn y flwyddyn.

Eithriad i'r arfer yma yw taliadau chwarterol megis trydan, a gyfrifir yn ôl dyddiad darllen y mesurydd yn hytrach na rhannu'r gost rhwng gwahanol flynyddoedd ariannol, a hefyd rhai taliadau blynyddol megis yswiriant. Trwy weithredu'r polisi'n gyson ymhob blwyddyn ni chaiff effaith o bwys ar gyfrifon y flwyddyn.

1.24 Dyrannu Llog a Difidendau Derbyniadwy

Mae'r Cyngor yn buddsoddi arian dros ben am gyfnodau o dros nos hyd at 13 mis (ac eithrio buddsoddiadau mewn cronfeydd cyfun) a thelir y llog i'r Gronfa Gyffredinol, Cronfa Bensiwn Gwynedd, Cronfa'r Degwm ac ymddiriedolaethau a chyd-bwyllgorau eraill ar sail eu balansau dyddiol a'r gyfradd llog a enillir. Telir y difidendau o'r cronfeydd cyfun i'r Gronfa Gyffredinol.

1.25 Costau Benthycia

Nid yw'r Cyngor yn cyfalafu costau benthycia sy'n perthyn i gaffaeliad, gwneuthuriad na chynhyrchiad ased cymwysedig fel a ganiateir yn y Côt.

Cyfrifir am log sydd yn daladwy ar fenthyciadau allanol yn y cyfnod y maent yn perthyn iddo ar sail sy'n adlewyrchu effaith economaidd gyflawn y benthyciad.

1.26 Buddiannau mewn Cwmnïau ac Endidau Eraill

Mae gan y Cyngor ddiddordebau mewn cwmnïau ac endidau eraill y mae'n ofynnol eu cynnwys yn y datganiadau ariannol. Yn unol ag ystyriaethau materoldeb, mae Cyd-bwyllgor Bwrdd Uchelgaais Economaidd Gogledd Cymru wedi'i gynnwys o fewn datganiadau ariannol y Cyngor. Cynhaliwyd y gwaith atgyfnerthu ar sail llinell wrth linell a'i

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

ddosrannu i bob awdurdod ar drafodion gwirioneddol yn y lle cyntaf gyda'r trafodion a'r balansau sy'n weddill wedi'u rhannu yn unol â'u Cytundeb Llywodraethu. Mae'r trafodion ar gyfer y Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd a'r ddau gweithrediad ar y cyd (Rhaglen Profi, Orlhain a Diogelu; Cynllun Argyfwng Bysus) hefyd wedi cael eu cyfuno i ddatganiad ariannol y Cyngor.

Yn seiliedig ar fateroldeb, nid yw'r cyd-bwyllgorau canlynol wedi cael eu cyfuno i ddatganiad ariannol y Cyngor:-

- GwE
- Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru

Yn seiliedig ar fateroldeb, nid yw cyfrifon grŵp wedi eu cynhyrchu i gynnwys Cwmni Byw'n lach.

1.27 Asedau Cyfredol ar gael i'w gwerthu

Er mwyn i ased gael ei gydnabod fel Ased ar gael i'w werthu, mae'n ofynnol i'r ased fod ar gael i'w werthu yn syth yn ei gyflwr presennol, mae'n rhaid i'r gwerthiant fod yn hynod o debygol, rhaid i'r ased gael ei farchnata a'r gwerthiant gael ei gwblhau o fewn blwyddyn i ddyddiad y dosbarthiad. Caiff yr ased ei gydnabod ar werth teg (gwerth y farchnad) llai costau gwerthu wrth aildosbarthu. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categorio yn unol â thri lefel. Lefel 3 yw holl fewnbynnau'r Cyngor (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o unigrywiaeth yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

1.28 Gwaredu Asedau

Pan mae ased yn cael ei waredu, mae gwerth yr ased yn y Fantolen yn cael ei ysgrifennu ffwrdd i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r elw a cholled wrth waredu. Mae derbyniadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r elw neu golled wrth waredu (e.e. cael ei glustnodi yn erbyn gwerth yr ased ar adeg y gwaredu). Mae unrhyw gynnydd wedi ei gronni ar gyfer yr ased yn y Reserf Ailbrisio yn cael ei drosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

1.29 Derbyniadau Cyfalaf

Pan werthir asedau gan y Cyngor mae'r ddeddfwriaeth yn nodi'r defnydd y gellir ei wneud o'r derbyniadau cyfalaf.

Gellir defnyddio 100% o'r holl dderbyniadau cyfalaf sydd yn perthyn i Gronfa'r Cyngor ac nid yw'n angenrheidiol bellach i roi canran o'r derbyniad o'r neilltu. Cedwir y derbyniadau yn y Reserf Derbyniadau Cyfalaf Defnyddiadwy hyd nes defnyddir yr adnoddau i gyllido gwariant cyfalaf.

1.30 Trefniant Consesiwn Gwasanaeth

Mae Trefniant Consesiwn Gwasanaeth, sydd hefyd yn cael ei adnabod fel Menter Cyllid Preifat (MCP), yn gytundebau i dderbyn gwasanaethau, ble mae'r eiddo, offer a chyfarpar i ddarparu'r gwasanaeth dan gyfrifoldeb y contractwr MCP am gyfnod y cytundeb ond yn trosglwyddo i'r Cyngor ar ddiwedd y cyfnod heb unrhyw gost ychwanegol. Mae'r Cyngor yn rheoli'r gwasanaeth a ddarperir ac yn medru rheoli pwy arall sy'n medru defnyddio'r ddarpariaeth. Mae'r gost am ddefnydd o'r ddarpariaeth yn cael ei gytuno gyda'r Contractwr cyn gosod y cytundeb drwy broses o ddeialog cystadleuol.

1.31 Gweithrediadau ar y Cyd

Mae gweithrediadau ar y cyd yn drefniant ble mae gan y partïon sydd â chydreolaeth yr hawl i'r asedau a'r oblygiadau o'r ymrwymadau sy'n gysylltiedig â'r trefniadau. Mae'r gweithgareddau y mae'r Cyngor wedi ymgymryd â hwy ar y cyd â gweithredwyr eraill yn cynnwys defnyddio asedau ac adnoddau'r cyd-weithredwyr. Mewn perthynas â'i ddiddordeb mewn trefniant gweithred ar y cyd, mae'r Cyngor fel gweithredwr ar y cyd yn cydnabod ei gyfran o'r asedau, ymrwymadau, refeniw a gwariant.

1.32 Ysgolion

Mae'r *Côd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig* yn cadarnhau bod cydbwysedd rheolaeth ysgolion sy'n cael eu cynnal gan yr awdurdod lleol (h.y. yr ysgolion hynny sy'n cael eu hadnabod yn y Ddeddf Fframwaith a Safonau Ysgolion 1998, fel y'i diwygiwyd), yn gorwedd efo'r awdurdod lleol. Mae'r Côd hefyd yn datgan bod asedau, ymrwymadau, reserfau a llif arian yr ysgolion hynny yn cael eu cydnabod yng nghyfrifon yr awdurdod lleol (ac nid mewn Cyfrifon Grŵp). O ganlyniad, mae trafodion, llif arian a balansau yr ysgolion yn cael eu cydnabod ym mhob un o ddatganiadau ariannol y Cyngor fel petaent yn drafodion, llif arian a balansau y Cyngor.

NODYN 1 – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

1.33 Mesuriad Gwerth Teg o Asedion An-Ariannol

Mae polisi'r Cyngor ar fesuriad gwerth teg ased ariannol wedi ei osod allan yn nodyn 1.9. Mae'r Cyngor hefyd yn rhoi mesuriad gwerth teg ar rai o asedau an-ariannol y Cyngor megis asedau gweddilliol, eiddo buddsoddi a rhai o offerynnau ariannol ar bob cyfnod adrodd. Gwerth teg yw'r pris gwerthu a dderbynnir ar gyfer yr ased mewn modd trefnus rhwng cyfranogwyr y farchnad ar ddyddiad y mesuriad. Mae'r mesuriad gwerth teg yn tybio bod y trefniant o werthu'r ased neu drosglwyddo'r ymrwymiad yn cymeryd lle unai:

- a. yn y brif farchnad i'r ased, neu
- b. yn absenoldeb prif farchnad, yn y farchnad sydd fwyaf manteisiol ar gyfer yr ased.

Wrth fesur gwerth teg ased neu ymrwymiad, defnyddia'r Cyngor ragdybiaethau y byddai cyfranogwyr y farchnad yn eu defnyddio wrth brisio ased neu ymrwymiad, gan gymeryd bod cyfranogwyr y farchnad yn gweithredu er eu budd economaidd mwyaf.

Wrth fesur gwerth teg ased an-ariannol, mae'r Cyngor yn ystyried gallu cyfranogwyr y farchnad i gynhyrchu buddiannau economaidd drwy ddefnyddio'r ased yn y modd gorau bosib, neu drwy ei werthu i gyfranogwr arall y farchnad fyddai'n defnyddio'r ased yn y modd gorau bosib.

Defnyddia'r Cyngor dechnegau prasio sydd yn addas i'r amgylchiadau ac sydd â data digonol ar eu cyfer, gan uchafu'r defnydd o fewnbwn gweladwy perthnasol ac isafu'r defnydd o fewnbwn anweladwy.

Mae'r mewnbnw i'r technegau prasio sy'n berthnasol i'r asedau hynny ble mesurir neu ddatgelir gwerth teg ar eu cyfer yn natganiadau ariannol y Cyngor yn cael eu categorioedd yn hierarchaeth gwerth teg fel a ganlyn:

- Lefel 1 – prisiau a ddyfynnir (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau neu ymrwymadau unfath y gall y Cyngor eu cyrchu ar ddyddiad y mesuriad;
- Lefel 2 – mewnbnw ar wahân i'r prisiau a ddyfynnir yn Lefel 1, sydd yn weladwy ar gyfer yr ased, unai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol; neu
- Lefel 3 – mewnbnw anweladwy ar gyfer ased

1.34 Polisiâu Eraill

Mae gan Gyngor Gwynedd bolisiau ar gyfer y canlynol, ond nid ydynt yn cael eu hystyried i fod yn faterol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2022/23:

- Asedau Anniriaethol
- Trosi Arian Tramor.

NODYN 2 – NEWID MEWN POLISI CYFRIFO

Mae'r polisiâu cyfrifo presennol y Cyngor wedi eu haddasu i adlewyrchu'r cyfarwyddiadau yn y Côt Ymarfer CIPFA ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022/23.

NODYN 3 – ADDASIAD CYFNOD BLAENOROL

Yn Natganiad o'r Cyfrifon 2021/22, cafodd Gwariant Refeniw wedi ei Ariannu o Gyfalaf drwy Statud ei gynnwys yn y Datganiad Llif Arian o fewn 'Addasiadau i'r gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau am symudiadau anariannol' a 'Gweithgareddau Buddsoddi'. Mae addasiad cyfnod blaenorol wedi'i wneud er mwyn cywiro cynnwys Gwariant Refeniw wedi ei Ariannu o Gyfalaf drwy Statud yn y llinellau hyn. Mae'r tablau canlynol yn adlewyrchu'r ail-ddatganiadau sydd wedi'u gwneud i brif Ddatganiad o'r Cyfrifon 2021/22 a'r Nodiadau perthnasol i'r Cyfrifon.

DATGANIAD LLIF ARIAN

	Fel ddatganwyd yn flaenorol 2021/22 £'000	Ailddatganiad £'000	Wedi ailddatgan 2021/22 £'000
Addasiadau i'r gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau am symudiadau anariannol	(56,773)	7,054	(49,719)
Llif Arian Net o Weithgareddau Gweithredu	(61,785)	7,054	(54,731)
Gweithgareddau Buddsoddi	81,443	(7,054)	74,389

DATGANIAD LLIF ARIAN – ADDASIADAU I'R GWARGED NEU DDIFFYG NET AR DDARPARU GWASANAETHAU AM SYMUDIADAU ANARIANNOL

	Fel ddatganwyd yn flaenorol 2021/22 £'000	Ailddatganiad £'000	Wedi ailddatgan 2021/22 £'000
Eitemau anariannol eraill sydd wedi eu cynnwys yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau	(8,265)	7,054	(1,211)
	(56,773)	7,054	(49,719)

DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU BUDDSODDI

	Fel ddatganwyd yn flaenorol 2021/22 £'000	Ailddatganiad £'000	Wedi ailddatgan 2021/22 £'000
Taliadau/derbyniadau eraill am weithgareddau buddsoddi	6,673	(7,054)	(381)
Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	81,443	(7,054)	74,389

NODYN 4 - SAFONAU CYFRIFEG SYDD WEDI EU CYHOEDDI OND HEB EU MABWYSIADU ETO

Mae'r Côt Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig CIPFA yn gofyn i effaith disgwyliedig unrhyw safonau cyfrifeg sydd wedi eu cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu eto gael ei ddatgan. Mae hyn yn berthnasol i'r ymarferion newydd neu ddiwygiedig canlynol o fewn Côt 2023/24:

- SAARh 16 Prydlesi (ond dim ond ar gyfer yr awdurdodau lleol hynny sydd wedi gwirfoddoli i weithredu SAARh 16 yn y flwyddyn 2023/24).
- Ble mabwysiadodd awdurdod SAARh 16 Prydlesi yn 2022/23 ond dewiswyd gohirio gweithredu SAARh 16 i drefniadau PFI/PPP tan 2023/24 bydd gwybodaeth am y cyfrifyddu mwy penodol hwnnw angen newid yn y datganiad cyfrifon ar gyfer 2022/23.
- Diffiniad o Amcangyfrifon Cyfrifyddu (Diwygiadau i SCRh 8) a gyhoeddwyd ym mis Chwefror 2021.
- Datgan Polisiau Cyfrifo (Diwygiadau i SCRh 1 a SAARh Datganiad Ymarfer 2) a gyhoeddwyd ym mis Chwefror 2021.
- Trethi Gohiriedig sy'n ymwneud â Asedau a Rhwymedigaethau sy'n deillio o Drafodion Unigol (Diwygiadau i SARh 12) a gyhoeddwyd ym mis Mai 2021.
- Diweddarau Cyfeiriad at y Fframwaith Cysyniadol (Diwygiadau i SAARh 3) a gyhoeddwyd ym Mai 2020.

Mae'n ofynnol fod y Côt yn weithredol o 1 Ebrill 2023 ac felly nid oes unrhyw effaith ar Ddatganiad o'r Cyfrifon 2022/23, a does dim disgwyl i'r safonau newydd neu'r newidiadau o fewn Côt Ymarfer 2023/24 gael effaith materol ar yr wybodaeth a gyflwynir yn y datganiadau ariannol.

NODYN 5 – BARN ALLWEDDOL WRTH DDEFNYDDIO'R POLISIAU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisiau cyfrifo a restrir yn Nodyn 1, mae'r Cyngor wedi gorfod barnu, gwneud amcangyfrifon a thybiaethau ynghylch trafodion cymhleth, rhai sy'n cynnwys ansicrwydd am ddigwyddiadau i'r dyfodol a symiau'r asedau ac ymrwymadau i'w cario nad yw'n amlwg o ffynonellau eraill.

Mae'r farn, amcangyfrifon a thybiaethau cysylltiol a wnaed wedi eu seilio ar arferion cyfredol priodol, profiad hanesyddol, a ffactorau eraill sy'n cynnwys tybiaethau a thafluniadau hanesyddol a chyfredol, a rhagamcanion i'r dyfodol, asesiadau proffesiynol, tueddiadau cyfredol, a ffactorau lleol a ystyrir yn berthnasol.

Yn y blynyddoedd diwethaf bu peth ansicrwydd am lefelau ariannu grantiau refeniw a chyfalaf i'r dyfodol gan Lywodraeth Cymru. Mae'r mater yma yn rhan bwysig o strategaeth ariannol y Cyngor sy'n cael ei ddiweddarau yn gyson, gyda'r ffactorau a wybyddir ac a ragwelir yn cael ystyriaeth briodol. Mae ansicrwydd economaidd yn dilyn i Brydain adael yr Undeb Ewropeaidd yn parhau, gyda lefel uchel o chwyddiant a chyfraddau llog, tra bod effaith Covid yn parhau mewn rhai meysydd o'r Cyngor yn y tymor byr a chanolig. Er hynny, mae'r Cyngor yn benderfynol nad yw'r ansicrwydd yn ddigonol i roi arwydd fod amhariad i werth asedau'r Cyngor o ganlyniad i'r angen i gau cyfleusterau a lleihau lefelau'r gwasanaeth a ddarperir yn sylweddol.

Gwneir pob ymdrech i ddod o hyd i, ac i ddefnyddio'r holl wybodaeth berthnasol wrth asesu a phennu'r sefyllfa, sy'n hynod allweddol wrth ystyried materion megis ailbriso, dibrisiant ac amhariad asedau, prisiad yr actiwari o asedau a ymrwymadau'r gronfa bensiwn, reserfau a glustnodwyd, darpariaethau ac ymrwymadau dibynnol. Fodd bynnag, gan nad oes modd pennu'r materion hyn i sicrwydd, gall y gwir ganlyniadau amrywio o'r amcangyfrifon. Mae'r amcangyfrifon a thybiaethau gwaelodol yn cael eu hadolygu'n gyson.

NODYN 6 – TYBIAETHAU WEDI EU GWNEUD AM Y DYFODOL A FFYNONELLAU ERAILL O AMCANGYFRIF ANSICR

Mae'r Datganiad o'r Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar dybiaethau wedi eu gwneud gan y Cyngor am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Mae'r amcangyfrifon wedi eu seilio ar brofiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir pennu rhai balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r tybiaethau ac amcangyfrifon.

Mae'r eitemau canlynol ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2023 yn rhai a ystyrir gyda risg sylweddol (o ran sicrwydd y gwerth a amcangyfrifir) a allai arwain at gywiriadau arwyddocaol yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod:

Eitem	Ansicrwydd	Effaith os yw canlyniadau gwir yn wahanol i dybiaethau
Eiddo, Offer a Chyfarpar	Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol â chyfrifeg safonol ac arferion cysylltiedig. Mae'r hinsawdd economaidd gyfredol yn creu ansicrwydd ymysg cynghorau am eu gallu i gynnal y gwariant angenrheidiol ar gynnal a chadw. Bydd goblygiadau o hyn ar fywyd ased. Mae Tir ac Adeiladau yn cael eu hailbrisio o leiaf bob pum mlynedd, ac ers 2015/16 cyflwynwyd rhaglen dreigl ailbrisio. Mae angen dod i farn yn aml fel rhan o'r broses asesiad ailbrisio ac amhariad. Mae hyn yn arwain at ansicrwydd, a'r angen am dybiaethau ac ymateb yn briodol iddynt.	Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirywiad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Lle bo angen, bydd unrhyw oblygiadau tymor hir yn cael eu hymgorffori yn ein strategaeth ariannol. Mae gwybodaeth ynglŷn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 15.
Darpariaethau	Mae darpariaethau yn gynnwysedig yn y cyfrifon, ble mae'r sail unigol wedi cael eu hasesu yn seiliedig ar y wybodaeth ddiweddaraf, gweler Nodyn 22 am y manylion, sydd yn cynnwys darpariaeth am Safleoedd Gwastraff. Nid oes modd cadarnhau cywirdeb y ddarpariaeth hyd nes bod y materion wedi diweddu.	Os yw'r darpariaethau yn annigonol, bydd y costau ychwanegol yn cael eu hariannu o reffeniw neu o gronfeydd wrth gefn.
Ymrwymiad Pensiwn	Mae amcangyfrif yr ymrwymiad net i dalu pensiynau yn dibynnu ar nifer o ddyfarniadau cymhleth yn ymwneud â'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddir, y gyfradd y rhagwelir y bydd cyflogau'n cynyddu, newidiadau mewn oedrannau ymddeol, cyfraddau marwolaethau ac adenillion disgwylidig ar asedau'r gronfa pensiwn. Mae cwmni o actiwariaid ymgynghori yn ymwneud â rhoi cyngor arbenigol i'r Cyngor am y rhagdybiaethau i'w defnyddio. Cafodd Brexit a Covid effeithiau negyddol ar economi'r DU a gwerthoedd asedau pensiwn, bellach ceir cyfraddau chwyddiant a llogau uchel, ond mae'n ymddangos bod y farchnad yn gwella ac yn sefydlogi. Fodd bynnag, gallai pandemig neu argyfwng byd eang arall gael effaith niweidiol ar adenillion asedau, yn ogystal â chynnydd mewn cyfraddau llog i ffrwyno cynnydd chwyddiant o ganlyniad i'r adferiad.	Mae effeithiau newidiadau mewn tybiaethau unigol ar ymrwymiad pensiwn net wedi ei nodi yn Nodiadau 37 a 38.
Lwfans Colled Amhariad	Mae lefel o amhariad dyledion drwg sydd wedi ei gynnwys yn y cyfrifon yn seiliedig ar bolisi penodol. Mae lefel yr amhariad yn cael ei adolygu yn rheolaidd er mwyn gallu ymateb i unrhyw newidiadau yn yr hinsawdd economaidd ac unrhyw addasiad i ymateb i'r sefyllfa yn cael ei weithredu'n briodol yn y cyfrifon. Ar 31 Mawrth 2023, roedd gan y Cyngor falans dyledwyr tymor byr net o £90m (Nodyn 18a), ac mae'r balans hwn yn net o'r amhariad ar ddyledion drwg o £8m.	Os yw'r amhariad yn annigonol, bydd y cyllid ychwanegol yn cael ei ariannu o reffeniw neu o gronfeydd wrth gefn.

NODYN 7 – EITEMAU MATEROL O INCWM A GWARIANT

Mae'r eitemau perthnasol yn cynnwys:

- £285m yn y maes pensiwn, sef yr ailfesuriad blynyddol o'r ymrwymiad buddion pensiwn diffiniedig net yn y maes pensiynau, yn unol ag asesiad Actiwari Cronfa Bensiwn Gwynedd (Nodyn 23.5).
- Yn dilyn ailbrisio rhan o bortffolio tir ac adeiladau'r Cyngor (sydd bellach yn dilyn rhaglen dreigl), gwarged net yn deillio o ailbrisio asedau sefydlog i'r Reserf Ailbrisio yn £29m (Nodyn 23.1) a chost ailbrisio a'r amhariad i'r Gwasanaethau yn £2m (Nodyn 15).

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU

<u>2022/23</u>	<u>ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU</u>					
	Addasiadau i bwrpas Cyfalaf (i)	Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiwn (ii)	Gwahaniaethau Eraill (iii)	Cyfanswm Addasiadau Statudol	Addasiadau (Anstatudol) Eraill (iv)	Cyfanswm Addasiadau
Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i ddod i'r ffigyrau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg	6,821	6,241	0	13,062	0	13,062
Cefnogaeth Gorfforaethol	0	1,583	0	1,583	0	1,583
Cyllid	1,341	1,685	0	3,026	0	3,026
Economi a Chymuned	3,418	1,015	0	4,433	0	4,433
Oedolion, Iechyd a Llesiant	547	6,883	0	7,430	(213)	7,217
Plant a Chefnogi Teuluoedd	69	2,630	0	2,699	0	2,699
Prifffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)	4,457	6,352	0	10,809	0	10,809
Amgylchedd	4,044	1,428	0	5,472	0	5,472
Tai ac Eiddo	3,750	1,292	0	5,042	0	5,042
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	1	296	0	297	0	297
Ymgynghoriaeth Gwynedd	457	1,101	0	1,558	0	1,558
Corfforaethol	1	843	1,042	1,886	(109)	1,777
Cost Gwasanaethau	24,906	31,349	1,042	57,297	(322)	56,975
Gwariant Gweithredol Arall	(123)	0	0	(123)	0	(123)
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	(15,769)	6,954	(144)	(8,959)	322	(8,637)
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(16,075)	0	0	(16,075)	0	(16,075)
(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(7,061)	38,303	898	32,140	0	32,140

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU (parhad)

<u>2021/22</u>	<u>ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU</u>					
	Addasiadau i bwrpas Cyfalaf (i) £'000	Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiwn (ii) £'000	Gwahaniaethau Eraill (iii) £'000	Cyfanswm Addasiadau Statudol £'000	Addasiadau (Anstatudol) Eraill (iv) £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000
Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i ddod i'r ffigyrau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr						
Addysg	4,857	6,984	0	11,841	0	11,841
Cefnogaeth Gorfforaethol	12	1,766	0	1,778	0	1,778
Cyllid	1,131	1,897	0	3,028	0	3,028
Economi a Chymuned	2,745	1,175	0	3,920	0	3,920
Oedolion, Iechyd a Llesiant	250	7,740	0	7,990	(233)	7,757
Plant a Chefnogi Teuluoedd	0	2,792	0	2,792	0	2,792
Prifffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)	5,175	6,966	0	12,141	0	12,141
Amgylchedd	3,544	1,599	0	5,143	0	5,143
Tai ac Eiddo	3,388	1,218	0	4,606	0	4,606
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	2	334	0	336	0	336
Ymgynghoriaeth Gwynedd	448	1,268	0	1,716	0	1,716
Corfforaethol	1	2,293	665	2,959	(49)	2,910
Cost Gwasanaethau	21,553	36,032	665	58,250	(282)	57,968
Gwariant Gweithredol Arall	503	0	0	503	0	503
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	(7,529)	7,632	(104)	(1)	282	281
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(32,983)	0	0	(32,983)	0	(32,983)
(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(18,456)	43,664	561	25,769	0	25,769

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

(i) Addasiadau i Bwrpas Cyfalaf

- Ar gyfer **Gwasanaethau**, mae'r golofn yma yn ychwanegu dibrisiant, amhariad ac elw a cholledion ailbrisiad.
- **Gwariant Gweithredol Arall** – yn addasu ar gyfer gwarediadau cyfalaf gyda throsglwyddiad o incwm ar waredu asedau a'r symiau â ddileuwyd ar gyfer yr asedau hynny.
- **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi** – mae'r costau statudol ar gyfer ariannu cyfalaf, h.y. darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a chyfraniadau refeniw arall yn cael eu tynnu allan o incwm a gwariant arall gan na ellir codi amdanynt o dan ymarferion cyfrifo sy'n gyffredinol gydnabyddedig.
- **Treth ac Incwm Grant Amhenodol** - mae grantiau cyfalaf yn cael eu haddasu ar gyfer incwm na ellir codi amdano dan ymarferion cyfrifo. Mae grantiau refeniw yn cael eu haddasu o rhai sy'n dderbyniadwy yn y flwyddyn i rai sy'n dderbyniadwy heb amodau neu lle mae amodau wedi eu bodloni trwy gydol y flwyddyn. Mae'r llinell Treth ac Incwm Grant Amhenodol yn cael ei chredydu gyda grantiau cyfalaf derbyniadwy yn y flwyddyn heb amodau neu lle mae'r amodau wedi eu bodloni yn y flwyddyn.

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU (parhad)

(ii) Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiynau

Newidiadau net ar gyfer dileu cyfraniadau pensiwn ac ychwanegiadau *Buddion Gweithwyr* SCRh 19 sy'n gysylltiedig â chostau ac incwm pensiwn:

- Ar gyfer **Gwasanaethau**, mae hyn yn cynrychioli hepgor y cyfraniadau pensiwn cyflogwr wnaed gan y Cyngor fel y caniateir trwy statud a'u amnewid gyda'r costau gwasanaeth cyfredol a'r costau gwasanaeth hanesyddol.
- Ar gyfer **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi**, y llog net ar y rhwymedigaeth budd diffiniedig sy'n gost yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

(iii) Gwahaniaethau Eraill

Mae gwahaniaethau eraill rhwng y swm sy'n cael ei ddebydu/credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r symiau sy'n daladwy/derbyniadwy i gael eu cydnabod trwy statud:

- Ar gyfer **Gwasanaethau**, mae'r swm yn cynrychioli addasiad am Groniad absenoldebau a enillwyd ond heb eu cymryd yn ystod y flwyddyn.
- Ar gyfer **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi**, mae'r golofn gwahaniaethau eraill yn cydnabod addasiadau i'r Gronfa Gyffredinol ar gyfer gwahaniaethau amseru am breimiymau a disgownt.

(iv) Addasiadau (Anstatudol) Eraill

- **Gwasanaethau** - mae'r lwfans colled amhariad ar Ddyledwyr Masnachol wedi'i ddidynnu ac wedi trosglwyddo i wariant ac incwm ariannu a buddsoddi.
- **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi** – wedi'i addasu i drosglwyddo lwfans colled amhariad ar Ddyledwyr Masnachol o wasanaethau.

NODYN 9 – ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU

Mae'r nodyn hwn yn manylu ar yr addasiadau a wneir i gyfanswm yr incwm a gwariant cynhwysfawr a gydnabyddir gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn yn unol ag ymarferion cyfrifo priodol i'r adnoddau hynny a benodir gan ddarpariaethau statudol yn rhai sydd ar gael i'r Cyngor i gwrdd â gwariant cyfalaf a refeniw yn y dyfodol.

2022/23 ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU	Reserfau Defnyddiadwy			
	Balans Cronfa Cyffredinol £'000	Reserf Derbyniadau Cyfalaf £'000	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio £'000	Symudiad mewn Reserfau na ellir eu defnyddio £'000
Addasiadau i Adnoddau Refeniw				
<i>Symiau ble mae'r incwm a gwariant sy'n gynnwysiedig yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r refeniw am y flwyddyn sy'n cael ei gyfrifo yn unol â'r gofynion statudol</i>				
Costau pensiwn (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Pensiynau)	(38,303)	0	0	38,303
Offerynnau ariannol (trosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol)	(29)	0	0	29
Tâl Gwyliau (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Absenoldebau Cronedig)	(948)	0	0	948
Gwrthdroi eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf (mae'r eitemau hyn yn cael eu rhoi yn erbyn y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	(8,707)	0	0	8,707
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Refeniw	(47,987)	0	0	47,987
Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf				
Trosglwyddo arian o waredu asedau wedi eu credydu fel rhan o elw/colled wrth waredu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	79	(368)	0	289
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	5,352	0	0	(5,352)
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,165	0	0	(2,165)
Gwariant cyfalaf sy'n cael ei ariannu o falansau refeniw (trosglwyddiad i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	8,251	0	0	(8,251)
Cyfanswm Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf	15,847	(368)	0	(15,479)
Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf				
Defnydd o'r Reserf Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	695	0	(695)
Defnydd o'r grantiau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	0	1,326	(1,326)
Taliadau arian parod yn ymwneud â derbyniadau cyfalaf gohiriedig	0	0	0	0
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf	0	695	1,326	(2,021)
CYFANSWM ADDASIADAU	(32,140)	327	1,326	30,487

NODYN 9 – ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU (parhad)

2021/22 ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU	Reserfau Defnyddiadwy			
	Balans Cronfa Gyffredinol £'000	Reserf Derbyniadau Cyfalaf £'000	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio £'000	Symudiad mewn Reserfau na ellir eu defnyddio £'000
Addasiadau i Adnoddau Refeniw				
<i>Symiau ble mae'r incwm a gwariant sy'n gynwysiedig yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r refeniw am y flwyddyn sy'n cael ei gyfrifo yn unol â'r gofynion statudol</i>				
Costau pensiwn (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Pensiynau)	(43,664)	0	0	43,664
Offerynnau ariannol (trosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol)	22	0	0	(22)
Tâl Gwyliau (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Absenoldebau Cronedig)	(560)	0	0	560
Gwrthdroi eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf (mae'r eitemau hyn yn cael eu rhoi yn erbyn y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	10,927	0	0	(10,927)
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Refeniw	(33,275)	0	0	33,275
Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf				
Trosglwyddo arian o waredu asedau wedi eu credydu fel rhan o elw/colled wrth waredu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(22)	(285)	0	307
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	5,387	0	0	(5,387)
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,141	0	0	(2,141)
Gwariant cyfalaf sy'n cael ei ariannu o falansau refeniw (trosglwyddiad i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	0	0	0	0
Cyfanswm Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf	7,506	(285)	0	(7,221)
Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf				
Defnydd o'r Reserf Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	79	0	(79)
Defnydd o'r grantiau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	0	(3,381)	3,381
Taliadau arian parod yn ymwneud â derbyniadau cyfalaf gohiriedig	0	0	0	0
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf	0	79	(3,381)	3,302
CYFANSWM ADDASIADAU	(25,769)	(206)	(3,381)	29,356

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD

Balansau Ysgolion

Cynrychiolai'r swm yma'r elfen o falansau a ryddhawyd o dan ddatganoli cyllideb yn uniongyrchol i'r ysgolion ond sydd heb eu gwario ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, ac sydd yn leihad net o £4.8m o'i gymharu â'r balans ar 31 Mawrth 2022:

2022/23	Balans		Trosglwyddiadau			Balans
	31 Mawrth		rhwng cronfeydd	mewn	allan	31 Mawrth
	2022	2023				
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balansau Ysgolion	16,695	0	370	(5,148)		11,917
Cyfanswm	16,695	0	370	(5,148)		11,917

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

Reserfau a Glustnodwyd

Mae'r nodyn isod yn amlygu'r symiau a neilltuwyd o'r Gronfa Gyffredinol mewn reserfau a glustnodwyd er mwyn darparu cyllid ar gyfer cynlluniau gwario'r dyfodol, a'r symiau hynny a drosglwyddwyd nôl o'r reserfau a glustnodwyd i gwrdd â gwariant y Gronfa Gyffredinol yn 2022/23, gyda lleihad net o £2.5m ers sefyllfa 31 Mawrth 2022.

2022/23		Balans	Trosglwyddiadau			Balans
		31	rhwng			31
		Mawrth	cronfeydd			Mawrth
Nodyn		2022				2023
		£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
10.1	Reserfau Adnewyddu	8,396	(27)	2,952	(5,079)	6,242
10.2	Reserf Adnewyddu Strategaeth Ddigidol Ysgolion	2,000	0	0	0	2,000
10.3	Reserfau Cyfalaf	24,663	150	5,009	(1,256)	28,566
10.4	Reserfau Yswiriant	1,945	0	641	(539)	2,047
10.5	Cronfa Gwasanaethau	5,033	149	855	(1,598)	4,439
10.6	Cronfa Rhaglen Cydgyfeiriant	1,014	0	0	(346)	668
10.7	Cronfa Costau Diswyddo i Wireddu Arbedion	3,114	151	0	(89)	3,176
10.8	Hyfforddiant Canolog	1,423	0	0	(395)	1,028
10.9	Reserfau Gwasanaethau Addysg	3,172	27	1,443	(518)	4,124
10.10	Reserfau Economi a Chymuned	597	(101)	286	(23)	759
10.11	Reserfau Prifffyrdd a Bwrdeistrefol	897	0	157	(648)	406
10.12	Reserfau Ymgynghoriaeth Gwynedd	185	0	0	(92)	93
10.13	Reserfau Amgylchedd	1,751	0	339	(1,611)	479
10.14	Reserfau Tai ac Eiddo	3,612	(201)	158	(2,841)	728
10.15	Reserfau Gofal	2,024	0	461	(1,182)	1,303
10.16	Cronfa Trawsnewid Busnes	450	491	0	0	941
10.17	Cronfa Buddsoddi i Arbed - Prosiect Rheoli Carbon	564	0	0	0	564
10.18	Cronfa Trawsffurfio / Cynllun y Cyngor	15,071	(1,174)	1,118	(3,808)	11,207
10.19	Cronfa Grantiau Refeniw wedi eu hymrwymo	1,256	0	594	(99)	1,751
10.20	Cronfa Gwasanaethau Dŵr a Charthffosiaeth Tai	192	0	0	(113)	79
10.21	Gwarant Amgylcheddol Tai	480	0	0	0	480
10.22	Reserfau Technoleg Gwybodaeth	632	0	289	0	921
10.23	Cronfa Cefnogi'r Strategaeth Ariannol	5,865	0	3,188	(29)	9,024
10.24	Cronfa Maes Lles	100	0	0	0	100
10.25	Trefniadau Partneriaethu	337	0	26	(24)	339
10.26	Cronfa Bwrdd Uchelgais Gogledd Cymru	189	0	112	0	301
10.27	Cronfa Trosglwyddiadau Eiddo Treth Cyngor	490	0	0	(490)	0
10.28	Cronfa Premiwm Treth Cyngor	13,670	0	6,000	(4,612)	15,058
10.29	Cronfa Trefniadau Adfer yn Sgil Covid-19	4,924	0	25	0	4,949
10.30	Cronfa Strategaeth Ddigidol	0	904	0	(52)	852
10.31	Amrywiol Reserfau Eraill	1,994	(369)	91	(769)	947
Cyfanswm		106,040	0	23,744	(26,213)	103,571

Nid yw sefyllfa balans terfynol reserfau a glustnodwyd ar 31 Mawrth 2023 yn adlewyrchu'r lefel o ymrwymadau a wnaethpwyd yn eu herbyn. Nodir isod fanylion o brif reserfau penodol y Cyngor.

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

- 10.1 Mae'r Reserfau Adnewyddu yn cael eu defnyddio gan adrannau amrywiol o'r Cyngor i adnewyddu cerbydau ac offer.
- 10.2 Reserf Adnewyddu Strategaeth Ddigidol Ysgolion ar gyfer ariannu adnewyddu offer TG ysgolion.
- 10.3 Mae'r Reserfau Cyfalaf yn cynrychioli adnoddau a ymrwymwyd eisoes i gynorthwyo ariannu'r Rhaglen Gyfalaf y Cyngor a gofynion eraill.
- 10.4 Nid yw Cyngor Gwynedd yn yswirio pob risg gydag yswirwyr allanol ond yn hytrach fe sefydlwyd cronfa er mwyn cwrdd â'r gofynion yma'n fewnol. Mae'r balans ar y Reserfau Yswiriant hefyd yn cynnwys elfen ar gyfer gofynion yswiriant sy'n berthnasol i'r cyn Gyngor Sir Gwynedd (hyd at 1996) ac a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.
- 10.5 Mae'r Gronfa Gwasanaethau yn gronfa sy'n dal llithriadau a thanwariant y mae hawl i adrannau ei gario drosodd o flwyddyn i flwyddyn, cyllidebau penodol a pherthnasol eraill a chyllidebau unwaith ac am byth sy'n ymestyn dros fwy nag un flwyddyn.
- 10.6 Cronfa Rhaglen Cydgyfeiriant – symiau a neilltuwyd ar gyfer cyfraniad cyfatebol gan y Cyngor mewn perthynas â chynlluniau refeniw a chyfalaf o dan y Rhaglen Cydgyfeiriant.
- 10.7 Cronfa Costau Diswyddo i Wireddu Arbedion – darpariaeth ar gyfer ariannu costau diswyddo i wireddu arbedion cyllidol.
- 10.8 Hyfforddiant Canolog – perthnasol i ofynion cynlluniau rhaglen hyfforddi gweithwyr y Cyngor gan gynnwys cyfraniad tuag at gyllido cynllun Prentisiaethau a Chynllun Rheolwyr ac Arbenigwyr Yfory.
- 10.9 Reserfau Gwasanaethau Addysg – yn cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i allu ymateb yn bennaf i'r problemau ariannol cysylltiedig â gofynion 'Integreiddio', gofynion newidiol 'Anghenion Addysg Arbennig All Sirol', 'Cefnogi Ysgolion' a'r 'Cynllun Benthyciadau i Ysgolion'.
- 10.10 Mae Reserfau Economi a Chymuned yn cynnwys amrywiol falansau sy'n perthyn i gynlluniau a weithredir ar sail partneriaeth yn bennaf, ble mae'n rhaid cyfrifo balansau'r cynlluniau ar wahân.
- 10.11 Mae Reserfau Prifffyrdd a Bwrdeistrefol yn bennaf yn cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod sefyllfaoedd gwariant ac incwm anwastad (equalisation accounts) ynghyd â gofynion tebygol contractau.
- 10.12 Reserfau Ymgynghoriaeth Gwynedd – cynhwysir symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod sefyllfaoedd gwariant anwastad efo rhai meysydd gwaith ynghyd â gofynion cyflogaeth ychwanegol posib yn dilyn newidiadau i raglen waith y Gwasanaeth Ymgynghoriaeth.
- 10.13 Reserfau Amgylchedd - yn cynnwys amrywiol falansau sy'n perthyn i Drafnidiaeth, cynlluniau a weithredir ar sail partneriaeth, ble mae'n rhaid cyfrifo balansau cynlluniau ar wahân, ynghyd â gofynion yn ymwneud â'r Cynllun Datblygu Unedol, a symiau ar gyfer sefyllfaoedd gwariant anwastad.
- 10.14 Reserfau Tai ac Eiddo – cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod rhag sefyllfaoedd gwariant anwastad posib ynghyd â chronfeydd amrywiol ar gyfer anghenion tai ac eiddo'r Cyngor.
- 10.15 Reserfau Gofal – cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod rhag sefyllfaoedd gwariant anwastad posib o ganlyniad i ofynion contractau.
- 10.16 Cronfa Trawsnewid Busnes – i gynorthwyo'r broses trawsnewid busnes, gwireddu arbedion a chynorthwyo cyflawni nod ac amcanion "Ffordd Gwynedd".

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

- 10.17 Cronfa Buddsoddi i Arbed – Prosiect Rheoli Carbon – yn ariannu rhaglen waith y Prosiect Rheoli Carbon yn rhannol i gyflawni gostyngiad mewn allyriadau carbon ynghyd â chynhyrchu arbedion refeniw ariannol i'r Cyngor.
- 10.18 Cronfa Trawsffurfio / Cynllun y Cyngor – ar gyfer blaenoriaethau'r Cyngor ac ar gyfer newid trefniadau mewnol i fod yn fwy effeithiol ac effeithlon ac ar gyfer buddsoddi mewn gwahanol gynlluniau i wireddu arbedion cyllidol parhaol.
- 10.19 Cronfa Grantiau Refeniw wedi eu hymrwymo – cynnwys grantiau refeniw a dderbyniwyd ac a ymrwymwyd ar gyfer defnydd yn y dyfodol.
- 10.20 Cronfa Gwasanaethau Dŵr a Charthffosiaeth Tai – swm a neilltuwyd ar gyfer rhai gofynion yn ymwneud a threfniadau carthffosiaeth, pibellau dŵr a gweithfeydd trin carthion ar stadau cyn tai cyngor, na fabwysiadwyd gan Dŵr Cymru.
- 10.21 Gwarant Amgylcheddol Tai – neilltuwyd ar gyfer ymhlygiadau posib o ganlyniad i roddi gwarant amgylcheddol i Adra, mewn perthynas ag amgylchiadau arbennig a phenodol yn ymwneud â chynlluniau amgylcheddol ar dir stadau cyn tai cyngor.
- 10.22 Reserfau Technoleg Gwybodaeth – ar gyfer ymateb i ofynion yn y maes technoleg gwybodaeth gan gynnwys cronfa adnewyddu berthnasol ac i allu ymateb i batrymau gwariant anwastad.
- 10.23 Cronfa Cefnogi'r Strategaeth Ariannol – cronfa a sefydlwyd i gynorthwyo a chefnogi'r strategaeth ariannol y Cyngor.
- 10.24 Cronfa Maes Lles – darpariaeth ar gyfer ymdrin â phatrymau anwastad yn y gofynion perthnasol.
- 10.25 Trefniadau Partneriaethu – yn cynnwys symiau a neilltuwyd mewn perthynas â gofynion gwahanol drefniadau partneriaethu a chydweithio.
- 10.26 Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru – ar gyfer gofynion ac ymrwymadau'r cynllun hybu economaidd perthnasol i Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (elfen Cyngor Gwynedd yn unig).
- 10.27 Cronfa Trosglwyddiadau Eiddo Treth Cyngor – darpariaeth gysylltiedig â'r colledion yn deillio o drosglwyddiadau eiddo o Dreth y Cyngor i Drethi Annomestig Cenedlaethol.
- 10.28 Cronfa Premiwm Treth Cyngor – darpariaeth yn deillio o Bremiwm Treth Cyngor ar gyfer cyflawni blaenoriaethau'r Cyngor, gan gynnwys y Strategaeth Dai.
- 10.29 Cronfa Trefniadau Adfer Sgil Covid-19 – darpariaeth ar gyfer adfer gwasanaethau yn sgil y pandemig.
- 10.30 Cronfa Strategaeth Ddigidol – Darpariaeth ar gyfer sicrhau fod anghenion digidol y Cyngor yn galluogi adrannau i ddarparu gwasanaeth effeithiol ac effeithlon i drigolion Gwynedd.
- 10.31 Amrywiol Reserfau Eraill – yn cynnwys symiau a neilltuwyd ar gyfer amrywiol ymrwymadau eraill.

NODYN 11 – GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

2021/22		2022/23
£'000		£'000
	Praeseptau	
15,854	Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	17,017
2,547	Cynghorau Cymuned	2,654
18,401		19,671
	Lefiau	
6,597	Awdurdod Tân Gogledd Cymru	7,018
1,058	Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri	1,059
119	Byrddau Draenio Lleol	121
0	Cyd-Bwyllgor Corfforedig y Gogledd	62
7,774		8,260
503	(Enillion)/colledion ar waredu a dad-gydnabod asedau anghyfredol	(123)
26,678	Cyfanswm	27,808

NODYN 12 – GWARIANT AC INCWM ARIANNU A BUDDSODDI

2021/22		2022/23
£'000		£'000
5,765	Llog taladwy a thaliadau tebyg	5,642
7,632	Llog net ar yr ymrwymadau (asedau) buddion pensiwn diffiniedig net	6,954
(556)	Llog derbyniadwy ac incwm tebyg	(1,841)
282	Addasiadau i ddarpariaethau a gwerth teg offerynnau ariannol	332
13,123	Cyfanswm	11,087

NODYN 13 – TRETH AC INCWM GRANT AMHENODOL

2021/22		Nodyn	2022/23
£'000			£'000
(100,516)	Incwm Y Dreth Cyngor	13a	(104,710)
(41,974)	Trethi Annomestig	13b	(45,519)
(155,298)	Grantiau'r Llywodraeth heb eu clustnodi	32	(167,695)
(916)	Grantiau a Chyfraniadau Refeniw	32	0
(32,983)	Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf	32	(16,076)
(331,687)	Cyfanswm		(334,000)

NODYN 13a - TRETH CYNGOR

Mae'r Cyngor yn penderfynu ar ei anghenion gwariant am y flwyddyn ac yn ei drosi i Dreth Cyngor Band D drwy ei rannu gyda chyfrifiad o'r nifer eiddo sydd ym mhob band Treth Cyngor a'u datgan yn nhermau nifer cyfatebol ym Mand D (Sylfaen y Dreth Cyngor). Yna, ychwanegir gofynion Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru at y swm yma i sefydlu'r Dreth Cyngor ar gyfer y Sir.

Cyfrifwyd Sylfaen y Dreth Cyngor ar gyfer 2022/23 fel a ganlyn:

CYFRIFIAD SYLFAEN Y DRETH CYNGOR AR GYFER 2022/23			
Band Prisio	Nifer Eiddo Cyfatebol yn dilyn gostyngiadau a phremiymau	Lluosogydd Statudol	Nifer cyfatebol Eiddo Band D
A*	9	5/9	4.72
A	7,799	6/9	5,199.42
B	13,875	7/9	10,777.70
C	11,414	8/9	10,145.56
D	9,961	1	9,960.86
E	7,902	11/9	9,657.81
F	3,992	13/9	5,765.50
G	1,275	15/9	2,124.58
H	225	18/9	450.50
I	73	21/9	170.33
Cyfanswm			54,256.78
Sylfaen y Dreth Gyngor ar ôl lwfans colledion casglu			53,715.10

Rhoddir dadansoddiad o'r incwm net, sy'n deillio i'r Cyngor, isod:

2021/22	2022/23
£'000	£'000
(101,672) Treth Cyngor a godwyd	(105,392)
1,156 Llai Cynnydd yn y lwfans amhariad ar gyfer diffyg casgliad	682
(100,516)	(104,710)

NODYN 13b - TRETHI ANNOMESTIG CENEDLAETHOL

Fe reolir Trethi Annomestig Cenedlaethol ("Treth Busnes") gan y Llywodraeth ond awdurdodau lleol sy'n gyfrifol am ei gasglu a'i dalu i gronfa ganolog a weinyddir gan Lywodraeth Cymru. Maent hwythau wedyn yn dosrannu symiau o'r gronfa yma i awdurdodau lleol ar sail poblogaeth.

Mae'r Llywodraeth yn pennu swm y Dreth Annomestig Genedlaethol am y flwyddyn (53.5c yn 2022/23) a luosir gyda gwerth trethiannol yr eiddo. Yn amodol ar effaith trefniadau dros dro a rhai gostyngiadau eraill, dyma fydd y swm a delir gan y trethdalwr.

Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol 2022/23 roedd yna 9,698 eiddo ar y rhestr brisio leol yng Ngwynedd, yn cynrychioli gwerth trethiannol o £114,889,252.

Rhoddir isod ddadansoddiad o'r incwm net cronedig i'r Cyngor o'r Trethi Annomestig:

2021/22 £'000		2022/23 £'000
(41,433)	Trethi Annomestig a godwyd	(42,248)
455	Lwfans Costau Casglu	445
956	Darpariaeth Dyledion Drwg	4
40,022	Swm a dalwyd i'r Gronfa Genedlaethol	41,799
0		0
(41,974)	Derbyniadau o'r Gronfa Genedlaethol	(45,519)
(41,974)	Incwm net o'r Trethi Annomestig	(45,519)

NODYN 14 – CYFRIF INCWM A GWARIANT RHEOLAETH ADEILADAU

Mae'r gwariant ac incwm ar y cyfrif yma yn perthyn i'r gwaith rheoliadau adeiladau ar wirio a goruchwyllo, ac yn cynnwys ystyried unrhyw achos gorfodaeth ond nid y gwaith o roi rhybuddion statudol o dan y Ddeddf Adeiladu 1984.

Disgwylir i'r cyfrif adennill y costau dros raglen dreigl tair blynedd, ac mae'r gofynion yn cael eu hadolygu yn flynyddol. Bu colled yn 2022/23, felly adroddir ar golled cronedig dros gyfnod o dair blynedd.

2022/23	£'000
Cyfanswm incwm ffioedd a dderbyniwyd (ag eithrio TAW)	(380)
Cyfanswm gwariant	515
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2022/23	135
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2021/22	68
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2020/21	10
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer y tair mlynedd diwethaf	213

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

Symudiadau ar Falansau Eiddo, Offer a Chyfarpar

Symudiadau yn 2022/23:

	Tir ac Adeiladau £'000	Cerbydau, Offer a Chyfarpar £'000	Asedau Cymunedol £'000	Asedau Gweddilliol £'000	Asedau heb eu Cwblhau £'000	Cyfanswm Eiddo, Offer a Chyfarpar £'000
Gwerth						
Balans ar 1.04.22	353,238	40,654	687	2,261	19	396,859
Ychwanegiadau	11,840	6,107	0	26	0	17,973
Gwerthiannau	(166)	(1,785)	0	0	0	(1,951)
Trosglwyddiadau	0	0	0	(47)	0	(47)
Ailbriso - i'r Reserf Ailbriso	20,946	0	0	(44)	0	20,902
Ailbriso - i'r Gwasanaethau	(1,608)	0	0	1	0	(1,607)
Balans ar 31.03.23	384,250	44,976	687	2,197	19	432,129
Dibrisiant						
Balans ar 1.04.22	1,897	18,147	8	(1)	0	20,051
Dibrisiant yn y flwyddyn	6,805	5,056	2	12	0	11,875
Gwerthiannau	0	(1,785)	0	0	0	(1,785)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	0	0
Ailbriso	(7,114)	0	0	(12)	0	(7,126)
Balans ar 31.03.23	1,588	21,418	10	(1)	0	23,015
Amhariad						
Balans ar 1.04.22	11,196	20	97	5	0	11,318
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Reserf Ailbriso	383	0	0	0	0	383
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Gwasanaethau	2,196	0	0	0	0	2,196
Gwerthiannau	0	0	0	0	0	0
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	0	0
Ailbriso	(1,049)	0	0	0	0	(1,049)
Balans ar 31.03.23	12,726	20	97	5	0	12,848
Gwerth Net 31 Mawrth 2023	369,936	23,538	580	2,193	19	396,266
Gwerth Net 31 Mawrth 2022	340,145	22,487	582	2,257	19	365,490

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR (parhad)

Symudiadau Cymharol yn 2021/22:

	Tir ac Adeiladau £'000	Cerbydau, Offer a Chyfarpar £'000	Asedau Cymunedol £'000	Asedau Gweddilliol £'000	Asedau heb eu Cwblhau £'000	Cyfanswm Eiddo, Offer a Chyfarpar £'000
Gwerth						
Balans ar 1.04.21	333,364	53,198	687	2,218	19	389,486
Ychwanegiadau	10,651	7,676	0	28	0	18,355
Gwerthiannau	(3,220)	(20,220)	0	0	0	(23,440)
Trosglwyddiadau	0	0	0	74	0	74
Ailbriso - i'r Reserf Ailbriso	11,484	0	0	111	0	11,595
Ailbriso - i'r Gwasanaethau	959	0	0	(170)	0	789
Balans ar 31.03.22	353,238	40,654	687	2,261	19	396,859
Dibrisiant						
Balans ar 1.04.21	3,932	33,496	6	14	0	37,448
Dibrisiant yn y flwyddyn	6,679	4,707	2	15	0	11,403
Gwerthiannau	(92)	(20,056)	0	0	0	(20,148)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	0	0
Ailbriso	(8,622)	0	0	(30)	0	(8,652)
Balans ar 31.03.22	1,897	18,147	8	(1)	0	20,051
Amhariad						
Balans ar 1.04.21	18,315	68	97	21	0	18,501
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Reserf Ailbriso	343	0	0	0	0	343
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Gwasanaethau	2,936	0	0	0	0	2,936
Gwerthiannau	(2,435)	(48)	0	0	0	(2,483)
Trosglwyddiadau	0	0	0	1	0	1
Ailbriso	(7,963)	0	0	(17)	0	(7,980)
Balans ar 31.03.22	11,196	20	97	5	0	11,318
Gwerth Net	340,145	22,487	582	2,257	19	365,490
31 Mawrth 2022						
Gwerth Net	311,117	19,634	584	2,183	19	333,537
31 Mawrth 2021						

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR (parhad)

Prisiwyd eiddo gweithredol y Cyngor gan Uwch Syrfewr Stadau (M.R.I.C.S) y Cyngor yn unol â'r polisiau a nodwyd yn rhan 1.17 o Nodyn 1 o'r Polisiau Cyfrifo ac eiddo an-weithredol (gweddilliol) yn unol â 1.15. Noder fod y Cyngor wedi sefydlu rhaglen dreigl ar gyfer ailbrisio gwahanol gategoriâu o'r asedau yma yn flynyddol.

Gweler nodyn 1.17 hefyd ar gyfer sail dibrisio'r gwahanol gategoriâu o asedau.

Defnyddir 11 ysgol sydd o dan lywodraethiant eglwysig gan yr Adran Addysg, gyda 10 o'r adeiladau heb eu cynnwys yn y tabl uchod oherwydd nad ydynt yn eiddo i'r Cyngor. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gynnal a chadw'r adeiladau yma ond nid yw'r symiau yn sylweddol. Mae Ysgol Cae Top ym Mangor yn cael ei ystyried ar hyn o bryd fel ased y Cyngor yn ein cyfrifon, ac nid fel ysgol eglwysig. Mae statws cyfreithiol yr ased yn destun adolygiad cyfreithiol a all effeithio'r driniaeth yn y cyfrifon yn y dyfodol.

Dangosir y ffyrdd o gyllido'r asedau a brynwyd yn ystod y flwyddyn gyda'r wybodaeth ar wariant cyfalaf yn yr adroddiad naratif.

Isadeiladwaith

Yn unol â'r Rhyddhad Dros Dro roddwyd yn y Côt ar asedau isadeiladwaith nid yw'r nodyn hwn yn cynnwys datgeliad o gost gros a dibrisiad cronedig i asedau isadeiladwaith oherwydd golyga ymarferion adrodd hanesyddol a'r diffygion yn y wybodaeth o ganlyniad na fyddai hynny'n cynrychioli'n ffyddlon sefyllfa'r ased i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol.

Dewisodd y Cyngor i beidio datgelu'r wybodaeth oherwydd bod ymarferion adrodd blaenorol a'r diffygion yn y wybodaeth o ganlyniad yn golygu nad yw'r cost gros a'r dibrisiad cronedig wedi ei fesur yn fanwl gywir ac ni fasai'n darparu sail i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol i gymryd penderfyniadau economeg ac eraill yn ymwneud ag asedau isadeiladwaith.

Mae asedau isadeiladwaith yn cael eu dangos ar y fantolen ar gost hanesyddol a ddibriswyd. Gwnaethpwyd ychwanegiadau yn y flwyddyn ac yn unol â Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifyddu)(Cymru)(Diwygio) 2022 mae gwerth unrhyw gydran o'r asedau Isadeiladwaith a ddisodlwyd wedi ei drin fel dim ac felly mae'r gwerth dadgydnabod yn ddim.

	2021/22	2022/23
	£'000	£'000
Gwerth Net ar 1af Ebrill	162,437	168,610
Ychwanegiadau	12,144	14,411
Dadgydnabod	0	0
Dibrisiant	(5,971)	(6,275)
Gwerth Net ar 31 Mawrth	168,610	176,746

Gwerth Net Asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar

	2021/22	2022/23
Asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar	£'000	£'000
Isadeiladwaith	168,610	176,746
Asedau EOCh Eraill	365,490	396,266
Cyfanswm Net ar 31 Mawrth	534,100	573,012

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR (parhad)

Ymrwymïadau Cyfalaf

Roedd yr ymrwymïadau o sylwedd ar gytundebau cyfalaf ar 31 Mawrth 2023 fel a ganlyn:

	Swm	Taliadau hyd yma	Balans
	£'000	£'000	£'000
Cae Chwarae Pob Tywydd – Plas Silyn	579	269	310
Hostel Digartrefedd – Glanwnion	716	499	217
Hostel Digartrefedd – Banc Nat West, Caernarfon	391	111	280
Ysgol Treferythyr, Cricieth	6,724	93	6,631

NODYN 16 – EIDDO BUDDSODDI

Mae'r eitemau canlynol o incwm a chostau wedi eu cymryd i ystyriaeth yn y llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	2021/22	2022/23
	£'000	£'000
Incwm rhent o eiddo buddsoddi	7	7
Enillion/(colledion) net	7	7

Nid oes cyfyngiadau ar allu'r Cyngor i adnabod gwerth ei eiddo buddsoddi, nac ychwaith ar hawl y Cyngor i'r incwm a'r elw sy'n deillio o'r gwerthiant. Nid oes gan y Cyngor unrhyw ymrwymiad cytundebol i brynu, adeiladu na datblygu eiddo buddsoddi na'i atgyweirio, cynnal na'i wella.

Mae'r tabl isod yn crynhoi'r symudiad yng ngwerth teg yr eiddo buddsoddi yn ystod y flwyddyn:

	2021/22	2022/23
	£'000	£'000
Balans 1 Ebrill	165	165
Gwarediadau	0	0
Elw/(colled) net o addasiadau gwerth teg	0	0
<u>Trosglwyddiadau:</u>		
(i)/o Eiddo, Offer a Chyfarpar	0	0
Balans 31 Mawrth	165	165

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL

(i) Offerynnau Ariannol - Dosbarthiadau

Diffinnir offeryn ariannol fel unrhyw gytundeb sydd yn creu ased ariannol mewn un endid ac ymrwymiad ariannol neu offeryn ecwiti mewn endid arall. Nid yw trafodion nad ydynt yn cael eu cyfnewid, megis rhai sy'n ymwneud â threthi a grantiau'r llywodraeth, yn gyfystyr ag offerynnau ariannol.

Ymrwymïadau Ariannol

Mae ymrwymiad ariannol yn ddyletswydd i drosglwyddo buddion economaidd a reolir gan y Cyngor, a all gynrychioli dyletswydd gytundebol i gyflwyno arian parod neu asedau ariannol, neu ddyletswydd i gyfnewid ymrwymïadau ac asedau ariannol gydag endid arall sydd o bosib yn anffafriol i'r Cyngor.

Mae ymrwymïadau ariannol y Cyngor nad ydynt yn ddeiliadol yn ystod y flwyddyn yn cael eu mesur ar gost wedi'i amorteiddio, ac yn cynnwys:

- benthyciadau tymor hir gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB) a benthycwyr masnachol
- Trefniant Consesiwn Gwasanaeth (cytundebau Menter Cyllid Preifat (MPC)) a fanylir yn Nodyn 41
- gorddrafft gyda Banc Barclays ccc
- prydlesau cyllidol a fanylir yn Nodyn 35
- taliadau masnach am nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd

Asedau Ariannol

Mae ased ariannol yn golygu hawl i fuddion economaidd yn y dyfodol a reolir gan y Cyngor. Fe'i cynrychiolir gan arian parod, offerynnau ecwiti neu hawl cytundebol i dderbyn arian parod neu ased ariannol arall, neu hawl i gyfnewid asedau ac ymrwymïadau ariannol gyda endid arall sydd yn ffafriol i'r Cyngor. Mae'r asedau ariannol a ddaliwyd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn yn cael eu cyfrifo o fewn y tri dosbarth a ganlyn:

Cost wedi'i amorteiddio (ble mae'r llif arian yn daliadau prifswm a llog yn unig, ac mai cynllun busnes y Cyngor yw i gasglu'r llif arian hynny) yn cynnwys:

- arian parod
- cyfrifon banc a chyfrifon adnau
- adneuon cyfnod penodol gyda Llywodraeth y DU, banciau a chymdeithasau adeiladu
- benthyciadau i awdurdodau lleol eraill
- benthyciadau i gwmnïoedd bach
- derbyniadau masnach am nwyddau a gwasanaethau a gyflenwyd

Gwerth teg trwy incwm cynhwysfawr arall (ble mae'r llif arian yn daliadau prifswm a llog yn unig, ac mai cynllun busnes y Cyngor yw i gasglu'r llif arian hynny yn ogystal â gwerthu'r offeryn; a buddsoddiadau ecwiti mae'r Cyngor wedi eu rhoi'n y categori hwn) yn cynnwys:

- bond cyfun, ecwiti a chronfeydd eiddo a ddelir fel buddsoddiadau strategol

Gwerth teg trwy elw a cholled (asedau ariannol eraill) yn cynnwys:

- cronfeydd marchnadoedd arian

Dangosir asedau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio yn net o lwfans colled sydd yn adlewyrchu'r tebygolrwydd ystadegol na fydd y benthyciwr neu'r dyledwr yn gallu cyflawni ei ymrwymïadau cytundebol i'r Cyngor.

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

(ii) Offerynnau Ariannol – Balansau

Mae'r ymrwymadau ariannol a ddatgelir yn y Fantolen yn cael eu dadansoddi yn unol â'r categorïau a ganlyn:

Ymrwymadau Ariannol	Tymor Hir		Tymor Byr	
	31 Mawrth 2022	31 Mawrth 2023	31 Mawrth 2022	31 Mawrth 2023
	£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Benthyciadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prifswm a fenthycwyd	101,807	99,595	1,573	2,451
Llog cronedig	0	0	482	456
Cyfanswm Benthyciadau	101,807	99,595	2,055	2,907
<i>Benthyciadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Gorddrafft banc	0	0	21,700	16,886
Cyfanswm Arian a Ordynnwyd	0	0	21,700	16,886
<i>Ymrwymadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prydlesau cyllidol	1,189	997	0	0
Cyfanswm Ymrwymadau Tymor Hir	1,189	997	0	0
<i>Ymrwymadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Dyledion masnachol	0	0	28,006	27,876
Prydlesau cyllidol	0	0	181	192
Cynhwyswyd o fewn Credydwy'r *	0	0	28,187	28,068
Cyfanswm yr Ymrwymadau Ariannol	102,996	100,592	51,942	47,861

* Mae llinell credydwy'r tymor byr ar y Fantolen yn cynnwys £106,969,000 (2022: £66,871,000) o gredydwy'r (Nodyn 21) nad ydynt yn cyfateb i'r diffiniad o ymrwymiad ariannol.

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Mae'r asedau ariannol a ddatgelir yn y Fantolen yn cael eu dadansoddi yn unol â'r categorïau a ganlyn:

Asedau Ariannol	Tymor Hir		Tymor Byr	
	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	2022	2023	2022	2023
	£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prifswm	17	17	70,000	81,000
Llog cronedig	0	0	17	208
Lwfans colled	0	0	(3)	(12)
<i>Ar werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall:</i>				
Offerynnau ecwiti wedi dewis i gyfrifo drwy werth teg drwy ICA	0	0	9,845	8,655
Cyfanswm Buddsoddiadau	17	17	79,859	89,851
<i>Ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prifswm	0	0	1,066	2,035
Llog cronedig	0	0	2	11
Lwfans colled	0	0	0	(1)
<i>Ar werth teg drwy elw a cholled:</i>				
Gwerth teg	0	0	17,000	60,835
Cyfanswm Arian a Chyferwerthoedd Arian	0	0	18,068	62,880
<i>Ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Derbyniadau Masnachol	3,989	4,335	22,413	19,648
Cynhwyswyd o fewn Dyledwyr *	3,989	4,335	22,413	19,648
Cyfanswm Asedau Ariannol	4,006	4,352	120,340	172,379

* Mae llinell tymor byr dyledwyr ar y Fantolen yn cynnwys £66,229,000 (2022: £84,632,000) o ddyledwyr (Nodyn 18) nad ydynt yn cwrdd â'r diffiniad o ased ariannol.

Benthyciadau Meddal Materol

Mae gan Awdurdodau Lleol yr hawl i roi benthyciadau am resymau polisi yn hytrach na fel offerynnau ariannol, ac fe all y benthyciadau yma fod yn ddi-log neu ar gyfraddau is na chyfraddau cyffredinol y farchnad. Pan mae benthyciadau yn cael eu dyroddi ar gyfradd is na chyfradd y farchnad maent yn cael eu hadnabod fel "Benthyciadau Meddal".

Mae gwerth teg y benthyciadau meddal yma yn llai na chyfanswm yr arian a fenthycwyd. Mae gwerth teg benthyciad, sy'n cael ei roi yn ddi-log neu ar gyfradd is na chyfradd gyffredinol y farchnad, yn cael ei amcangyfrif fel gwerth presennol holl dderbyniadau arian y dyfodol wedi ei ddisgowntio yn defnyddio cyfradd llog y farchnad gyffredinol ar gyfer offeryn cyffelyb. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm a fenthycir a gwerth teg y benthyciad yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant. Mae Côt Ymarfer 2022/23 yn gosod gofynion cyfrifeg a datgeliad penodol ar gyfer benthyciadau meddal. Yn ystod 2022/23 fe adnabu Cyngor Gwynedd y "benthyciadau meddal" canlynol:

- Taliadau Gohiriedig am daliadau sy'n ddyledus gan bobl mewn gofal (cyfanswm yn ddyledus ar 31.03.23 £2,002,934, 31.03.22 £1,977,070)
- Benthyciadau Ceir a Beiciau i weithwyr (cyfanswm yn ddyledus ar 31.03.23 £817,204, 31.03.22 £866,090)

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Offerynnau ecwiti wedi dewis i gyfrifo drwy werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall

Mae'r Cyngor wedi dewis i gyfrifo am y buddsoddiadau canlynol mewn offerynnau ecwiti ar sail gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall oherwydd eu bod yn fuddsoddiad strategol tymor hir gyda'r newidiadau yn eu gwerth teg ddim yn cael ei gynnwys fel rhan o berfformiad ariannol blynyddol y Cyngor.

	Gwerth Teg		Difidendau	
	31 Mawrth	31 Mawrth		
	2022	2023	2021/22	2022/23
	£'000	£'000	£'000	£'000
CCLA LAMIT Property Fund	5,180	4,326	167	188
Ninety One Diversified Income Fund	1,182	1,119	49	47
Schroder Income Maximiser Fund	2,226	2,109	143	159
Aegon Diversified Monthly Income Fund	1,257	1,101	64	64
CYFANSWM	9,845	8,655	423	458

Gwrthbwyso Asedau ac Ymrwymadau Ariannol

Mae asedau ac ymrwymadau ariannol yn cael eu gosod yn erbyn ei gilydd ble mae gan y Cyngor hawl gorfodol cyfreithiol i wrthbwyso ac yn bwriadu setlo ar sail net, neu i wireddu'r asedau a setlo'r ymrwymadau yn gydamserol. Mae'r tabl isod yn dangos yr offerynnau hynny sydd wedi cael eu gosod yn erbyn ei gilydd ar Y Fantolen. Nid oedd gan y Cyngor unrhyw asedau nac ymrwymadau ariannol eraill oedd yn destun i drefniant gorfodol neu drefniant tebyg.

	31 Mawrth 2022			31 Mawrth 2023		
	Asedau gros (ymrwym iadau)	(Ymrwymadau) asedau wedi eu gwrthbwyso	Sefyllfa net Y Fantolen	Asedau gros (ymrwymia dau)	(Ymrwymadau) asedau wedi eu gwrthbwyso	Sefyllfa net Y Fantolen
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cyfrifon banc mewn credyd	72,491	(72,491)	0	131,644	(131,644)	0
Cyfanswm Asedau Ariannol	72,491	(72,491)	0	131,644	(131,644)	0
Gorddrafft banc	(94,191)	72,491	(21,700)	(148,530)	131,644	(16,886)
Cyfanswm Ymrwymadau Ariannol	(94,191)	72,491	(21,700)	(148,530)	131,644	(16,886)

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

(iii) Offerynnau Ariannol – Enillion a Cholledion

Mae'r enillion a cholledion a nodir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr mewn perthynas â'r offerynnau ariannol yn cynnwys yr eitemau a ganlyn:

	Ymrwymadau Ariannol		Asedau Ariannol		2022/23	2021/22
	Cost wedi'i Amorteiddio	Cost wedi'i Amorteiddio	Wedi ethol Gwerth Teg drwy ICA	Gwerth Teg drwy Elw a Cholled	Cyfanswm	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Costau llog	5,642	0	0	0	5,642	5,765
Llog taladwy a ffioedd tebyg	5,642	0	0	0	5,642	5,765
Incwm llog	0	(832)	0	0	(832)	(122)
Incwm difidendau	0	0	(458)	(551)	(1,009)	(434)
Incwm y llog a'r buddsoddiad	0	(832)	(458)	(551)	(1,841)	(556)
Lwfans colled	0	332	0	0	332	282
Addasiadau i ddarpariaethau a gwerth teg offerynnau ariannol	0	332	0	0	332	282
Effaith net ar (Gwarged)/ Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	5,642	(500)	(458)	(551)	4,133	5,491
Enillion wrth ailbrisio	0	0	0	0	0	(992)
Colledion wrth ailbrisio	0	0	1,190	0	1,190	62
Effaith ar incwm cynhwysfawr arall	0	0	1,190	0	1,190	(930)
(Enillion)/colledion net y flwyddyn	5,642	(500)	732	(551)	5,323	4,561

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

(iv) Offerynnau Ariannol – Gwerthoedd Teg

Gwerth teg offeryn ariannol yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn wrth werthu ased, neu'r pris a fyddai'n cael ei dalu wrth drosglwyddo ymrwymiad, i gyfranogwr arall yn y farchnad mewn trafodyn hyd braich. Pan fydd ymrwymiadu'n cael eu dal fel ased gan barti arall, fel benthycar cyngor, amcangyfrifir y gwerth teg o safbwynt y deilydd.

Mae offerynnau ariannol, ar wahân i'r rhai gyda chost wedi ei amorteiddio, wedi eu cynnwys yn y Fantolen ar sail gwerth teg. Ar gyfer y mwyafrif o asedion, yn cynnwys cronfeydd cyfun a chyfranddaliadau mewn cronfeydd marchnadoedd arian, mae'r gwerth teg yn deillio o bris y farchnad.

Mae offerynnau ariannol gyda chost wedi ei amorteiddio wedi eu cynnwys yn y Fantolen ar sail cost wedi'i amorteiddio. Amcangyfrifir eu gwerth teg trwy gyfrifo'r gwerth net presennol o'r llifau arian cytundebol sy'n weddill ar 31 Mawrth 2023, gan ddefnyddio'r rhagdybiaethau canlynol:

- Mae benthyciadau'r Cyngor wedi eu prasio trwy ddisgowntio'r llifau arian cytundebol dros fywyd yr offeryn ar gyfradd y farchnad sydd yn addas i fenthyciadau awdurdodau lleol.
- Mae gwerth teg benthyciadau a buddsoddiadau tymor hir eraill wedi eu disgowntio ar gyfraddau'r farchnad ar gyfer offerynnau cyffelyb sydd â chyfnod ad-dalu cyffelyb yn weddill ar 31 Mawrth.
- Mae gwerth teg gwarantau ariannol wedi eu amcanu yn seiliedig ar y tebygolrwydd y caiff y gwarantau eu galw a'r taliadau tebygol.
- Mae gwerth teg asedau ac ymrwymadau prydlesau cyllidol ac ymrwymadau Menter Cyllid Preifat (PFI) wedi eu cyfrifo trwy ddisgowntio'r llifau arian cytundebol (ag eithrio'r elfen tâl am wasanaeth) ar gynnyrch priodol bondiau corfforaethol o radd AA.
- Ni chydabyddir ad-daliadau cynnar nac amhariadau ar gyfer offerynnau ariannol.
- Rhagdybir bod gwerth teg offerynnau tymor byr, gan gynnwys dyledion a derbyniadau masnachol, yn cyfateb yn agos i'r swm cario, o ystyried y sefyllfa llog isel sydd ohoni.

Dengys y gwerthoedd teg yn y tabl isod, wedi eu rhannu yn unol â'u lefel yn yr hierarchaeth gwerth teg:

- Lefel 1 – gwerth teg sydd yn deillio o brisiau a ddyfynnwyd mewn marchnadoedd gweithredol am asedau neu ymrwymadau yr un fath, e.e. prisiau bondiau
- Lefel 2 – gwerth teg sydd wedi ei gyfrifo yn seiliedig ar fewnbynnau yn hytrach na prisiau a ddyfynnwyd ar gyfer yr ased neu ymrwymiad, e.e. cyfraddau llog neu gynnyrch am offerynnau tebyg
- Lefel 3 – gwerth teg sydd wedi'i bennu trwy ddefnyddio mewnbynnau na ellir eu harsylwi, e.e. data nad yw'n y farchnad fel rhagolwg llif arian neu amcan teilyngdod credyd

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

	Lefel	Mantolen	Gwerth Teg	Mantolen	Gwerth Teg
	Gwerth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	Teg	2022	2022	2023	2023
		£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Ymrwymadau Ariannol ar gost wedi'i amorteiddio</i>					
Benthyciadau gan PWLB	2	(85,975)	(137,276)	(84,639)	(92,940)
Benthyciadau arall	2	(17,887)	(25,255)	(17,863)	(16,117)
Prydlesau cyllidol	2	(1,370)	(1,559)	(1,189)	(1,230)
CYFANSWM		(105,232)	(164,090)	(103,691)	(110,287)
<i>Ymrwymadau ble nad ydi gwerth teg yn cael ei ddangos *</i>					
		(49,706)		(44,762)	
CYFANSWM					
YMRWYMIADAU		(154,938)		(148,453)	
ARIANNOL					
<i>Wedi ei gofnodi ar y Fantolen fel:</i>					
Credydwy'r tymor byr		(28,006)		(27,876)	
Benthyciadau tymor byr		(2,055)		(2,907)	
Arian a Ordynnwyd tymor byr		(21,700)		(16,886)	
Prydlesau cyllidol tymor byr		(181)		(192)	
Benthyciadau tymor hir		(101,807)		(99,595)	
Prydlesau cyllidol tymor hir		(1,189)		(997)	
CYFANSWM					
YMRWYMIADAU		(154,938)		(148,453)	
ARIANNOL					

* Rhagdybir bod gwerth teg ymrwymadau ariannol tymor byr, a ddeler ar gost wedi ei amorteiddio, gan gynnwys dyledion masnachol, yn gyfystyr â'r gwerth i'w gario.

Mae gwerth teg benthyciadau gan y PWLB yn uwch na'r swm cario gan fod portffolio benthyciadau'r Cyngor yn cynnwys nifer o fenthyciadau sydd â chyfradd llog taladwy sy'n uwch na'r cyfraddau llog sydd ar gael ar gyfer benthyciadau cyffelyb ar ddyddiad y Fantolen. Mae benthyciadau eraill yn is na'r swm cario ar y Fantolen gan fod y llog taladwy yn is na'r cyfraddau cyfredol sydd ar gael ar gyfer benthyciadau tebyg ar ddyddiad y Fantolen.

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

	Lefel	Mantolen	Gwerth Teg	Mantolen	Gwerth Teg
	Gwerth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	Teg	2022	2022	2023	2023
		£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Gwerth teg offerynnau ariannol:</i>					
Cronfeydd marchnadoedd arian	1	17,000	17,000	60,835	60,835
Cronfeydd bondidau, ecwiti ac amrywiol	1	4,665	4,665	4,329	4,329
Cronfeydd eiddo	2	5,180	5,180	4,326	4,326
<i>Asedau ariannol ar gost wedi'i amorteiddio:</i>					
Stoc trysorlys	1	17	17	17	17
CYFANSWM		26,862	26,862	69,507	69,507
Asedau ble nad ydi gwerth teg yn cael ei ddangos *		97,484		107,224	
CYFANSWM ASEDAU ARIANNOL		124,346		176,731	
<i>Wedi ei gofnodi ar y mantolen fel:</i>					
Dyledwyr tymor hir		3,989		4,335	
Buddsoddiadau tymor hir		17		17	
Dyledwyr tymor byr		22,413		19,648	
Buddsoddiadau tymor byr		79,859		89,851	
Arian a chyfwerthoedd arian		18,068		62,880	
CYFANSWM ASEDAU ARIANNOL		124,346		176,731	

* Rhagdybir bod gwerth teg asedau ariannol tymor byr, a ddelir ar gost wedi ei amorteiddio, gan gynnwys derbyniadau masnachol, yn gyfystyr â'r gwerth i'w gario.

Mae cronfeydd eiddo bellach yn cael eu hystyried yn lefel 2 gan fod y pris cyhoeddedig yn bris a ddyfynnwyd mewn marchnad anweithredol lle mae ychydig neu ddim masnachu i mewn ac allan o'r gronfa.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae’r Cyngor yn cydymffurfio â Côt Ymarfer ar Reolaeth y Trysorlys CIPFA â’r Côt Darbodus Ariannu Cyfalaf Awdurdodau Lleol, y ddau wedi ei ddiwygio Rhagfyr 2021.

Yn unol â’r Côt Rheolaeth y Trysorlys, mae’r Cyngor yn cymeradwyo Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys cyn i bob blwyddyn ariannol newydd gychwyn. Mae’r Strategaeth yn amlinellu’r paramedrau ar gyfer rheoli’r risgiau sy’n gysylltiedig ag Offerynnau Ariannol. Mae’r Cyngor hefyd yn cynhyrchu Ymarferion Rheolaeth y Trysorlys, sy’n manylu ar y trefniadau ymarferol i’w dilyn i reoli’r risgiau hynny.

Mae’r Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn cynnwys Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol yn unol ag Arweiniad Buddsoddi Llywodraeth Cymru ar gyfer awdurdodau lleol. Pwysleisia’r Arweiniad hwn y dylid rhoi blaenoriaeth i sicrwydd a hylifedd, yn hytrach na chynnyrch. Mae Strategaeth Trysorlys y Cyngor, ynghyd â’i Ymarferion Rheolaeth y Trysorlys yn seiliedig ar chwilio am y gyfradd adennill uchaf posib sy’n gyson â’r lefelau priodol o sicrwydd a hylifedd.

Mae hyn yn cynnwys y prif risgiau a ganlyn:

- *Risg Credyd:* Y posibilrwydd y bydd un parti mewn offeryn ariannol yn methu â chyflawni ei ymrwymiadau cytundebol, gan beri colled i’r Cyngor.
- *Risg Hylifedd:* Y posibilrwydd na fydd y Cyngor yn gallu codi digon o arian i ddiwallu’r ymrwymiad ariannol ar amser.
- *Risg y Farchnad:* Y posibilrwydd o golled ariannol oherwydd newidiadau i’r cyfraddau llog, prisiau’r farchnad ac ati.

Risg Credyd: Buddsoddiadau

Mae’r Cyngor yn rheoli risg credyd drwy sicrhau bod ei holl fuddsoddiadau’n cael eu gwneud gyda sefydliadau sydd ag ansawdd credyd uchel, fel y nodir yn Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys. Mae’r rhain yn cynnwys endidau masnachol gydag isafswm statws credyd hirdymor o A-, Llywodraeth y DU ac awdurdodau lleol eraill heb statws credyd y mae’r Cyngor wedi derbyn cyngor buddsoddi annibynnol arnynt. Gan gydnabod nad yw credyd-raddio bob amser yn medru rhagweld diffygdlu, mae’r Cyngor hefyd yn ystyried mesurau eraill gan gynnwys cyfnewid diffygdlu credyd a phrisiau ecwiti wrth ddewis sefydliadau masnachol ar gyfer buddsoddi.

Yn ystod 2022/23 gosodwyd uchafswm o £5m o swm yr holl bortffolio y gellid ei fuddsoddi gyda gwrth barti unigol (heblaw llywodraeth y DU). Defnyddiwyd terfyn o £10m ar gyfer awdurdodau lleol, buddsoddiadau â sicrwydd, cronfeydd marchnad arian, cronfeydd cyfun strategol ac ymddiriedolaethau buddsoddi ystâd real. Ni ellir buddsoddi mwy na chyfanswm o £20m am gyfnod hwy na blwyddyn.

Nid yw’r Cyngor yn dal gwarant gyfochrog yn erbyn unrhyw fuddsoddiadau.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Ceir crynodeb yn y tabl isod o werth risg credyd portffolio buddsoddi'r Cyngor fesul cyfradd credyd:

Cyfradd Credyd	Tymor Byr	
	31 Mawrth 2022	31 Mawrth 2023
	£'000	£'000
AAA (Cronfeydd Marchnad Arian)	17,000	60,835
AA+	0	0
AA	0	0
AA-	5,000	0
A+	0	10,000
A	18,020	19,005
A-	0	0
Llywodraeth y DU	18,000	34,000
Awdurdodau lleol heb eu graddio	30,011	20,000
Cyfanswm (Prifswm)	88,031	143,840
Cronfeydd wedi'u cyfuno*	9,845	8,655
Cyfanswm Buddsoddiadau	97,876	152,495

* Nid yw risg credyd yn berthnasol i gyfranddaliad a chronfeydd wedi'u cyfuno lle nad oes gan y Cyngor hawl gytundebol i gal unrhyw swm o arian.

Mae ffigurau 31 Mawrth 2022 wedi'u hailddatgan i gynnwys yr arian a'r chyfwerthoedd arian yn y portffolio buddsoddi.

Mae lwfansau colled ar fuddsoddiadau'r trysorlys ac arian a chyfwerthoedd arian wedi eu cyfrifo trwy gyfeirio at ddata rhagosodiad hanesyddol gyhoeddwyd gan asiantaethau statws credyd, wedi ei luosi gyda 112% (2022: 67%) i ystyried yr hinsawdd economaidd gyfredol ac i'r dyfodol. Rhagdybir y bydd oediad o ddwy flynedd yn y llifau arian mewn achos o ddiffygdlu. Mae buddsoddiadau wedi dioddef cynnydd sylweddol mewn risg credyd ac wedi eu israddio gan dri neu mwy o nodlau statws credyd, neu gyfatebol, ers y gydnabyddiaeth gychwynnol, onibai eu bod yn dal sgôr credyd gradd buddsoddi. Ystyrir hwy â nam ar eu credyd os wedi eu dyfarnu â sgôr credyd "D" neu gyfatebol. Ar 31 Mawrth 2023, roedd £13,845 (2022: £3,670) o lwfansau colled yn perthyn i fuddsoddiadau'r trysorlys.

Risg Credyd: Derbyniadau Masnachol

Mae proffil oedran y balans masnachol yn ein system dyledwyr ar 31 Mawrth wedi ei ddadansoddi fel a ganlyn:-

31 Mawrth 2022	31 Mawrth 2023
£'000	£'000
8,294	9,123
Llai na blwyddyn	
2,679	2,424
Dros flwyddyn	
10,973	11,547

Mae profiad hanesyddol o ddiffyg talu ac amodau economaidd presennol ac a ragwelir wedi eu hystyried wrth gyfrifo'r lwfans colled amhariad.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Risg Credyd: Benthyciadau, Gwarantau Ariannol ac Ymrwymadau Benthyciadau

Mae’r Cyngor yn rheoli’r risg credyd sydd yn gynhenid yn eu benthyciadau i bwrpas gwasanaeth, gwarantau ariannol ac ymrwymadau benthyciadau, yn unol â’r Strategaeth Fuddsoddi sydd wedi ei chyhoeddi.

Risg Hylifedd

Mae gan y Cyngor fynediad parod i fenthyciadau ar gyfraddau ffafriol o’r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus ac awdurdodau lleol eraill, ac ar gyfraddau uwch gan fanciau a chymdeithasau adeiladu. Nid oes unrhyw risg ymddangosiadol y bydd y Cyngor yn methu codi cyllid i gwrdd â’i ymrwymadau. Er hyn, mae risg y bydd yn rhaid i’r Cyngor adnewyddu cyfran sylweddol o’i fenthyciadau ar adeg lle mae’r cyfraddau llog yn anffafriol. Rheolir y risg hwn drwy gynnal amrediad o fenthyciadau gyda chyfraddau sefydlog a sicrhau nad yw mwy na 25% o fenthyciadau’r Cyngor yn aeddfedu mewn unrhyw un flwyddyn ariannol.

Mae’r Cyngor yn dal £62.8m (2022: £18.0m) o asedau ariannol hylifol y gellir eu tynnu’n ôl neu eu gwerthu ar fyr rybudd os oes angen i gwrdd ag all-lifau arian parod ar ymrwymadau ariannol.

Mae dadansoddiad aeddfedrwydd o ymrwymadau ariannol fel a ganlyn, wedi’i ddangos fel ffigurau sydd wedi’u disgowntio (prif ynghyd â llog cronedig hyd yn hyn) a heb eu disgowntio (pryf ynghyd â thaliadau llog yn y dyfodol);

	Wedi’u disgowntio (prifswm ynghyd â llog cronedig) 31 Mawrth 2022 £’000	Heb eu disgowntio (prifswm ynghyd â llog yn y dyfodol) 31 Mawrth 2022 £’000	Wedi’u disgowntio (prifswm ynghyd â llog cronedig) 31 Mawrth 2023 £’000	Heb eu disgowntio (prifswm ynghyd â llog yn y dyfodol) 31 Mawrth 2023 £’000
Amser tan aeddfedrwydd (blynyddoedd)				
Llai na blwyddyn	1,587	7,166	2,949	7,947
Dros 1 ond dim dros 2	1,143	6,611	1,167	6,455
Dros 2 ond dim dros 5	15,379	30,454	14,128	28,473
Dros 5 ond dim dros 10	2,706	25,079	6,125	28,155
Dros 10 ond dim dros 20	39,013	71,399	34,595	65,376
Dros 20 ond dim dros 40	27,352	70,143	27,352	68,216
Dros 40	16,200	27,480	16,200	26,797
Total	103,380	238,332	102,516	231,419

Risg y Farchnad : Risg Cyfraddau Llog

Mae’r Cyngor yn agored i risgiau sy’n codi o symudiadau yn y cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a buddsoddiadau. Mae symudiadau mewn cyfraddau llog yn cael effeithiau cymhleth ar y Cyngor. Er enghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn arwain at yr effeithiau a ganlyn:

- Benthyciadau ar gyfraddau cyfnewidiol - byddai’r gwariant llog yn cynyddu.
- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog – byddai gwerth teg yr ymrwymadau benthycia yn disgyn.
- Buddsoddiadau ar gyfraddau cyfnewidiol - byddai’r incwm llog sydd yn cael ei gredydu yn cynyddu.
- Buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog – byddai gwerth teg yr asedau yn disgyn.

Nid yw buddsoddiadau ar gost wedi ei amorteiddio na benthyciadau a ddelir yn cael eu cario ar werth teg, ac felly ni fydd newidiadau i’w gwerth teg yn effeithio ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Fodd bynnag, mae’r newidiadau yn y llog sy’n daladwy ac yn ddyledus ar fenthyciadau a buddsoddiadau cyfraddau cyfnewidiol yn cael eu nodi ar y Gwarged neu’r Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau. Caiff symudiadau yng ngwerth teg buddsoddiadau cyfradd sefydlog eu hadlewyrchu yn yr Incwm Cynhwysfawr Arall neu yn y Gwarged neu’r Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau, fel sy’n briodol.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Mae Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn ceisio lleihau’r risgiau hyn drwy osod terfyn uchaf o effaith refeniw 12 mis o 1% cwmp a chodiad mewn cyfraddau llog.

Petai’r holl gyfraddau llog wedi bod 1% yn uwch (gyda’r elfennau newidiol eraill oll yn gyson), yr effaith ariannol fyddai:

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Cynnydd yn y llog sy'n dderbyniadwy ar fuddsoddiadau cyfradd newidiol	(390)	(631)
Gostyngiad yng ngwerth teg y buddsoddiadau a ddelir ar Werth Teg drwy Elw a Cholled	20	57
Effaith ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(370)	(574)
Gostyngiad yng ngwerth y buddsoddiadau a ddelir ar Werth Teg drwy ICA	39	39
Effaith ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	39	39
Gostyngiad yng ngwerth teg benthyciadau a buddsoddiadau ar gost wedi'i amortio *	78	126
Gostyngiad yng ngwerth teg benthycia cyfradd sefydlog *	(34,828)	(11,307)

*Dim effaith ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau, nac ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

Risg y Farchnad : Risg Pris

Mae prisiau marchnad buddsoddiadau’r Cyngor mewn bondiau cyfradd sefydlog a’i unedau mewn cynlluniau buddsoddi cyfunol yn cael eu llywodraethu gan y cyfraddau llog cyffredinol, a rheolir y risg marchnad sy’n gysylltiedig â’r offerynnau hyn ar y cyd â’r risg cyfraddau llog.

Mae buddsoddiad y Cyngor mewn cronfa eiddo cyfun yn ddarostyngedig i risg o gwymp mewn prisiau eiddo masnachol. Cyfyngir y risg yma gan amlygiad y Cyngor i fuddsoddiadau eiddo wedi’i pwlio o £20m. Canlyniad cwmp o 5% ym mhrisiau eiddo masnachol ar 31 Mawrth 2023 fyddai cost o £0.21m (2022: £0.25m) i’r Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr Arall.

Mae buddsoddiad y Cyngor mewn cronfeydd ecwiti cyfun yn ddarostyngedig i’r risg o ostwng prisiau cyfranddaliadau. Cyfyngir y risg yma gan amlygiad y Cyngor i fuddsoddiadau ecwiti wedi’i pwlio o £20m. Canlyniad cwmp o 5% ym mhrisiau cyfranddaliadau ar 31 Mawrth 2023 fyddai cost o £0.13m (2022: £0.15m) i’r Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr Arall.

Risg y Farchnad : Risg y Gyfnewidfa Dramor

Nid oes gan y Cyngor unrhyw asedau nac ymrwymadau ariannol mewn arian tramor. Felly nid yw’n agored i golledion o ganlyniad i symudiadau niweidiol mewn cyfraddau cyfnewid.

NODYN 18a – DYLEDWYR TYMOR BYR

31 Mawrth 2022		31 Mawrth 2023
£'000		£'000
21,943	Symiau dyledus masnach	17,925
2,582	Blaendaliadau	2,993
82,520	Symiau dyledus eraill	64,960
107,045	Cyfanswm	85,878

Mae ffigyrau'r dyledwyr uchod yn net o golledion amhariad.

NODYN 18b - DYLEDWYR TRETH CYNGOR

Gellir dadansoddi Treth Cyngor dyledus sydd heb ei amharu yn ôl oedran fel a ganlyn:

31 Mawrth 2022		31 Mawrth 2023
£'000		£'000
2,645	Llai na blwyddyn	4,320
884	Dros flwyddyn	2,151
3,529	Cyfanswm	6,471

Mae'r dadansoddiad uchod yn dangos y balansau hynny lle mae asesiad wedi dangos drwy eithriad nad oes angen unrhyw amhariad.

NODYN 19 – ARIAN A CHYWERTHOEDD ARIAN

	31 Mawrth 2022	31 Mawrth 2023
	£'000	£'000
Arian mewn Llaw	15	12
Cyfrifon Banc Cyfredol	31	18
Cyfrifon Galw	18,022	62,850
Arian a Chywertoedd Arian	18,068	62,880
Gorddrafth Banc	(21,700)	(16,886)
Cyfanswm	(3,632)	45,994

Er mwyn uchafu'r adenillion o fuddsoddiadau tymor byr ac adneuon banc, mae'r Cyngor yn buddsoddi unrhyw arian sydd dros ben yn ei gyfrifon banc ynghyd ag unrhyw arian sydd dros ben gan y Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (BUEGC), Cyd-bwyllgor GwE a Chronfa Bensiwn Gwynedd. Oherwydd y ffaith fod y buddsoddiadau tymor byr a'r adneuon banc yn enw Cyngor Gwynedd, maent yn ymddangos yn eu cyfanrwydd ar y Fantolen gyda chredydwr cyfatebol ar 31 Mawrth 2023 o £57m i'r BUEGC (£16.8m ar 31 Mawrth 2022), £2.6m i'r Cyd-bwyllgor GwE (£1.6m ar 31 Mawrth 2022) a £18.3m i Cronfa Bensiwn Gwynedd (£14.2m ar 31 Mawrth 2022).

NODYN 20 – ASEDAU AR GAEL I'W GWERTHU

	2021/22 £'000	2022/23 £'000
Balans 1 Ebrill	73	0
<u>Asedau newydd eu dosbarthu fel rhai ar gael i'w gwerthu:</u>		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	0	47
Gwariant yn y flwyddyn	0	0
Colledion Ailbrisio	0	0
Colledion Amharu	1	0
<u>Asedau wedi eu tynnu allan o'r dosbarth sydd ar gael i'w gwerthu:</u>		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	(74)	0
Asedau wedi eu gwerthu	0	0
Balans 31 Mawrth	0	47

NODYN 21 – CREDYDWYR TYMOR BYR

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Symiau taladwy masnach	28,187	27,876
Symiau taladwy eraill	66,871	106,969
Cyfanswm	95,058	134,845

NODYN 22 – DARPARIAETHAU

Mae'r Cyngor yn gosod o'r neilltu ddarpariaethau ar gyfer ymrwymadau penodol na ellir ar hyn o bryd eu pennu'n sicr o ran maint neu amser. Ni chaniateir, yn unol ag egwyddorion cyfrifeg, i wneud darpariaethau ar gyfer patrymau gwariant anwastad. Fodd bynnag, gellir sefydlu reserfau wedi eu clustnodi a dangosir y rheiny yn Nodyn 10.

Mae'r manylion isod wedi eu rhannu'n ddarpariaethau tymor byr (o fewn 12 mis) a darpariaethau tymor hir (dros 12 mis). Fodd bynnag, cynhelir adolygiad cyfnodol ar lefel darpariaeth yr eitemau perthnasol.

	Balans ar 31 Mawrth 2022 £'000	(Ychwanegiad) / Gostyngiad / Trosglwyddiad £'000	Defnydd yn y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2023 £'000
<u>Darpariaethau Tymor Byr</u>				
Darpariaeth Safleoedd Gwastraff	(316)	(408)	362	(362)
	(316)	(408)	362	(362)
<u>Darpariaethau Tymor Hir</u>				
Darpariaeth Safleoedd Gwastraff	(7,444)	(484)	0	(7,928)
Darpariaeth Hawliadau Yswiriant	(662)	(210)	0	(872)
Darpariaeth Cyflogau	(282)	(29)	0	(311)
	(8,388)	(723)	0	(9,111)
Cyfanswm	(8,704)	(1,131)	362	(9,473)

Darpariaeth Safleoedd Gwastraff – ar gyfer gofynion gwaith capio ac ôl-ofalaeth holl safleoedd gwaredu gwastraff y Cyngor.

Darpariaeth Hawliadau Yswiriant – i gwrdd â setliadau hawliadau yswiriant posibl.

Darpariaeth Cyflogau – yn unol â'r gofynion perthnasol.

Tud. 76

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO

31 Mawrth 2022 £'000		31 Mawrth 2023 £'000
141,054	Reserf Ailbrizio	167,073
223,932	Cyfrif Addasu Cyfalaf	235,399
(155)	Reserf Ailbrizio Offerynnau Ariannol	(1,345)
(529)	Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	(558)
(242,165)	Reserf Pensiynau	4,482
(4,805)	Cyfrif Absenoldeb Cronedig	(5,752)
117,332	Cyfanswm Reserfau na ellir eu defnyddio	399,299

23.1 Reserf Ailbrizio

Mae'r Reserf Ailbrizio yn cynnwys enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar. Gostyngir y balans pan gaiff asedau gydag enillion cronedig eu:

- Ailbrizio i lawr neu eu hamharu a bod yr enillion yn cael eu colli.
- Defnyddio i ddarparu gwasanaethau a bod yr enillion yn cael eu treulio trwy ddibrisiant, neu
- Gwaredu a'r enillion yn cael eu gwireddu.

Dim ond enillion ailbrizio sydd wedi eu cronni ers 1 Ebrill 2007, sef dyddiad creu'r Reserf, sy'n cael eu cynnwys yn y Reserf. Caiff unrhyw enillion sydd wedi eu cronni cyn y dyddiad yma eu cynnwys ym malans y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

2021/22 £'000		2022/23 £'000
115,595	Balans 1 Ebrill	141,054
31,524	Ailbrizio asedau i fyny	33,015
(3,638)	Ailbrizio asedau i lawr a cholledion amharu	(4,321)
27,886	Gwarged/(diffyg) wrth ailbrizio asedau	28,694
(2,181)	Gwahaniaeth rhwng dibrisiant gwerth teg a dibrisiant hanesyddol	(2,509)
(246)	Elw cronedig ar asedau a werthwyd	(166)
(2,427)	Swm i'w sgwennu i ffwrdd i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	(2,675)
141,054	Balans 31 Mawrth	167,073

23.2 Cyfrif Addasiadau Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amser sy'n codi oherwydd y gwahaniaethau mewn trefniadau cyfrifeg am ddefnyddio asedau tymor hir a chyllido'r prynu, adeiladu a gwella'r asedau o dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda'r gost o brynu, adeiladu a gwella gan fod dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddio yn cael ei gyfrifo i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gyda thrafodion cysoni yn y Reserf Ailbrizio i drawsnewid y ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol). Mae'r Cyfrif yn cael ei gredydu gyda'r swm wedi ei neilltuo gan y Cyngor fel cyllid i brynu, adeiladu a gwella asedau.

Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronedig ar Eiddo Buddsoddi ac enillion wedi eu hadnabod ar asedau rhodd sydd heb eu treulio eto gan y Cyngor.

Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbrizio wedi cronni ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y crëwyd y Reserf Ailbrizio i gofnodi enillion o'r fath.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

Mae Nodyn 9 yn dangos manylion yr holl drafodion o fewn y Cyfrif, ond am y rhai sydd yn cael eu cynnwys yn y Reserf Ail-brisio.

2021/22		2022/23
£'000		£'000
206,658	Balans 1 Ebrill	223,932
	<u>Gwrthdroi eitemau sydd yn berthnasol i wariant cyfalaf sydd wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>	
(19,521)	Dibrisiant ac amhariad asedau anghyfredol	(21,953)
(7,055)	Gwariant Refeniw wedi ei ariannu o Gyfalaf drwy Statud	(6,001)
(563)	Addasiad i falansau asedau anghyfredol wrth werthu	0
2,181	Trosglwyddo o'r Reserf Ailbrisio Cyfalaf	2,509
	<u>Ariannu Cyfalaf a gyfeiriwyd yn y flwyddyn:</u>	
78	Derbyniadau Cyfalaf	695
34,626	Grantiau a Chyfraniadau a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i ariannu cyfalaf	20,449
5,387	Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	5,352
0	Gwariant Cyfalaf wedi ei gyfeirio yn y flwyddyn i'r Gronfa Gyffredinol	8,251
2,141	Derbyniadau cyfalaf a neilltuwyd / Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,165
223,932	Balans 31 Mawrth	235,399

23.3 Reserf Ailbrisio Offerynnau Ariannol

Mae'r Reserf Ailbrisio Offerynnau Ariannol yn cynnwys enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei fuddsoddiadau gaiff ei mesur ar werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall. Gostyngir y balans pan mae buddsoddiadau gydag elw cronedig yn cael eu:

- Ailbrisio i lawr neu eu hamharu a'r elw'n cael ei golli.
- Gwerthu a'r elw yn cael ei wireddu

2021/22		2022/23
£'000		£'000
(1,085)	Balans 1 Ebrill	(155)
930	Addasiadau Gwerth Teg	(1,190)
0	Ailbrisio buddsoddiadau nad ydynt wedi eu cynnwys yn y Gweddill/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau i lawr	0
(155)	Balans 31 Mawrth	(1,345)

23.4 Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol

Mae'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn cynrychioli'r swm y dylai fod wedi'i godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn unol ag arferion cyfrifo cywir o dan y Côt Ymarfer, ond y mae Darpariaethau Statudol yn caniatáu neu'n gorfodi iddynt gael eu gohirio dros flynyddoedd dilynol.

Mae'n ofynnol i bob premiwm a disgownt o ganlyniad i ddiddymu benthyciadau ymlaen gael eu codi'n llawn ar Incwm a Gwariant. Lle bo'r trafodion yn cwrdd â'r diffiniad o gyfaddasiad mae unrhyw breimiwm neu ddisgownt yn cael ei ychwanegu at werth cario'r benthyciad, ac yn cael ei amorteiddio i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr dros oes y benthyciad newydd. Mae cyfaddasiad yn digwydd pan nad yw telerau'r ddyled newydd yn "sylweddol wahanol" i rai'r hen ddyled.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

Gall premiymau sydd wedi'u hamorteiddio o dan ddarpariaethau statudol gael eu codi ar y Gronfa Gyffredinol, naill ai dros weddill oes y benthyciad gwreiddiol neu dros oes y benthyciad newydd, p'run bynnag yw'r cyfnod hwyaf. Rhaid i ddisgownt gael ei gredydu i'r Gronfa Gyffredinol naill ai dros 10 mlynedd neu dros oes y benthyciad gwreiddiol, p'run bynnag yw'r cyfnod byrraf.

Mae'r trafodion a adlewyrchir yn yr Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol fel a ganlyn:

2021/22		2022/23
£'000		£'000
(551)	Balans 1 Ebrill	(529)
61	Cyfran o breimiymau sy'n berthnasol i flynyddoedd blaenorol sydd yn gymwysiedig ym malansau'r Gronfa Gyffredinol yn unol â gofynion statudol	60
(39)	Credyd gohiriedig am dderbyniad taliadau sy'n ddyledus gan bobl mewn gofal	(89)
(529)	Balans 31 Mawrth	(558)

23.5 Reserf Pensiynau

Mae'r Reserf Pensiynau yn amsugno'r gwahaniaethau amser sydd yn deillio o wahanol drefniadau cyfrifo ariannu buddion ymddeol yn unol â darpariaethau statudol. Mae'r Cyngor yn cyfrifo buddion ymddeol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel mae'r buddion yn cronni blynyddoedd o wasanaeth, gyda'r ymrwymiad yn cael ei ddiweddarau i adlewyrchu chwyddiant, newid tybiaethau ac enillion buddsoddiadau gan unrhyw adnoddau sydd wedi ei neilltuo i gwrdd â'r gost. Fodd bynnag, mae anghenion statudol yn gofyn i fuddion enillwyd cael eu hariannu fel y mae'r Cyngor yn cyfrannu dros y gweithwyr i'r gronfa pensiwn neu fel mae'n talu'r pensiynau hynny mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Mae balans debyd y Reserf Pensiynau felly yn dangos diffyg sylweddol yn y buddion enillwyd gan gyn-weithwyr a gweithwyr presennol a'r adnoddau mae'r Cyngor wedi neilltuo i'w cyfarfod. Mae'r trefniadau statudol yn sicrhau bydd arian wedi ei neilltuo erbyn bydd y buddion angen eu talu.

2021/22			2022/23		
Gwynedd	BUEGC*	Cyfanswm	Gwynedd	BUEGC*	Cyfanswm
£000	£000	£000	£000	£000	£000
(363,852)	(111)	(363,963)	(242,047)	(118)	(242,165)
165,438	25	165,463	284,906	44	284,950
(68,507)	(52)	(68,559)	(64,682)	50	(64,632)
24,874	20	24,894	26,305	24	26,329
(242,047)	(118)	(242,165)	4,482	0	4,482

* Mae cyfran Cyngor Gwynedd o 12.5% o reserf pensiynau y BUEGC wedi gynnwys yn y cyfrifon.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

23.6 Cyfrif Absenoldebau Cronedig

Mae'r Cyfrif Absenoldebau Cronedig yn amsugno'r gwahaniaethau fyddai fel arall yn ymddangos ar Falans y Gronfa Gyffredinol trwy gronni absenoldebau cydadfer enilledig ond heb eu cymryd yn y flwyddyn, e.e. hawl gwyliau blyneddol a ddygir ymlaen ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

2021/22		2022/23
£'000		£'000
(4,244)	Balans 1 Ebrill	(4,805)
(561)	Gwahaniaeth rhwng taliadau swyddogion sydd wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail croniadau a'r taliadau swyddogion yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	(947)
(4,805)	Balans 31 Mawrth	(5,752)*

* £4k yn berthnasol i cyfran Gwynedd o'r BUEGC.

NODYN 24a – DATGANIAD LLIF ARIAN – ADDASIADAU I'R GWARGED NEU DDIFFYG NET AR DDARPARU GWASANAETHAU AM SYMUDIADAU ANARIANNOL

2021/22		2022/23
£'000		£'000
(17,376)	Dibrisiant	(18,150)
(2,147)	Amhariad ac ailbrisio i lawr	(3,803)
(7,678)	(Cynnydd)/Gostyngiad mewn Credydwyd	(50,793)
22,822	Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Dyledwyd	(20,951)
344	Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Stoc	(607)
(43,664)	Ymrwymiad pensiwn	(38,303)
(809)	Gwerth i'w gario ar asedau anghyfredol sydd wedi eu gwerthu neu dad-gydnabod	(166)
(1,211)	Eitemau anariannol eraill sydd wedi eu cynnwys yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau *	(747)
(49,719)		(133,520)

* Mae Gwariant Refeniw a Ariennir o Gyfalaf (REFCUS) wedi ei ddileu yn 2022/23 ac mae ffigyrau 2021/22 wedi eu ailddatgan er mwyn sicrhau cymhariaeth.

NODYN 24b – DATGANIAD LLIF ARIAN – ADDASU AM EITEMAU CYNWYSEDIG YN Y GWARGED NEU DDIFFYG NET AR DDARPARU GWASANAETHAU SYDD YN WEITHGAREDDAU BUDDSODDI NEU ARIANNU

2021/22		2022/23
£'000		£'000
0	Prynu buddsoddiadau tymor byr a tymor hir	(12)
307	Derbyniad o werthiant eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	290
307		278

NODYN 24c – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU GWEITHREDU

Mae'r llif arian o weithgareddau gweithredu yn cynnwys yr eitemau canlynol:

2021/22		2022/23
£'000		£'000
(556)	Difidendau a Llog a dderbyniwyd	(2,393)
5,794	Llog a dalwyd	5,667

NODYN 25 – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU BUDDSODDI

2021/22		2022/23
£'000		£'000
31,055	Prynu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	31,730
675,525	Prynu buddsoddiadau tymor byr a thymor hir	521,046
(381)	Taliadau/derbyniadau eraill am weithgareddau Buddsoddi *	324
(285)	Derbyniadau o werthu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	(368)
(631,525)	Derbyniadau o fuddsoddiadau tymor byr a thymor hir	(510,044)
74,389	Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	42,688

* Mae Gwariant Refeniw a Ariennir o Gyfalaf (REFCUS) wedi ei ddileu yn 2022/23 ac mae ffigyrau 2021/22 wedi eu ailddatgan er mwyn sicrhau cymhariaeth.

NODYN 26a – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU ARIANNU

2021/22		2022/23
£'000		£'000
170	Taliadau ariannol i leihau'r ymrwymiad sy'n ddyledus yn ymwneud â Phrydlesau Cyllidol	181
6,338	Ad-daliadau benthyciadau tymor byr a thymor hir	1,360
6,508	Llif arian net o weithgareddau ariannu	1,541

NODYN 26b – DATGANIAD LLIF ARIAN – CYSONIAD YMRWYMIADAU YN DEILLIO O WEITHGAREDDAU CYLLIDO

	31 Mawrth 2022	Ariannu llif arian	Eitemau anariannol	31 Mawrth 2023
	£'000	£'000	£'000	£'000
Benthyciadau tymor hir	(101,807)	2,212	0	(99,595)
Benthyciadau tymor byr	(2,055)	(852)	0	(2,907)
Ymrwymadau MCP ar y fantolen	(1,370)	181	0	(1,189)
Cyfanswm ymrwymadau yn deillio o weithgareddau cyllido	(105,232)	1,541	0	(103,691)

NODYN 27 – DADANSODDIAD NATUR GWARIANT AC INCWM

Mae gwariant ac incwm y Cyngor wedi ei ddadansoddi fel a ganlyn:

2021/22		2022/23
£'000	<u>Gwariant / Incwm</u>	£'000
	Gwariant	
238,357	Gwariant buddion gweithwyr	250,752
199,995	Gwariant arall Gwasanaethau	218,529
479	Ad-daliadau cefnogaeth ganolog	609
26,620	Dibrisiant, amorteiddiad ac amhariad	27,955
13,679	Taliadau llog	12,928
26,175	Praeseptau a Lefiau	27,931
503	Colledion ar waredu asedau	0
505,808	Cyfanswm Gwariant	538,704
	Incwm	
(59,229)	Ffioedd ac incwm arall gwasanaethau	(63,185)
(556)	Incwm llog a buddsoddi	(1,841)
(143,406)	Incwm o'r dreth cyngor a trethi annomestig	(150,229)
(307,936)	Grantiau a chyfraniadau llywodraeth	(283,939)
0	(Enillion) ar waredu asedau	(123)
(511,127)	Cyfanswm Incwm	(499,317)
(5,319)	(Gwarged) / Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	39,387

NODYN 28 – GWASANAETHAU ASIANTAETH

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant i sawl cynllun ar ran Llywodraeth Cymru:

- Troi Tai'n Gartrefi – balans cau £258k (£300k yn 2021/22).
- Troi Tai'n Gartrefi 2 – balans cau £465k (£465k yn 2021/22).
- Benthyciadau i Wireddu Gwelliannau – balans cau £615k (£315k yn 2021/22).
- Cronfa Cefnogi Canol Tref Caernarfon – balans cau £591k (£310k yn 2021/22).
- Cronfa Canol Tref Caernarfon a Bangor – balans cau £619k (£638k yn 2021/22).
- Cronfa Canol Tref Bangor a Bethesda – balans cau £500k (£494k yn 2021/22).
- Cynllun Trawsnewid Trefi – balans cau £77k (£466k yn 2021/22).
- Cronfa Adfywio Trefi Gwynedd – balans cau £371k (£483k yn 2021/2022).

Mae'r Cyngor yn gweinyddu dau brif grant addysg ar ran Llywodraeth Cymru. Mae'r gwaith yn cynnwys derbyn y grantiau a'u dosbarthu i awdurdodau lleol Gogledd Cymru a GwE. Roedd cyfanswm y grant a dderbyniwyd ar gyfer 2022/23 fel â ganlyn:

- Grant Gwella Ysgolion Consortia Rhanbarthol - £37.2m (£42.3m yn 2021/22).
- Grant Datblygu Disgyblion - £24.5m (£22.0m yn 2021/22).

Mae'r Cyngor hefyd yn gweinyddu Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru ar ran Llywodraeth Cymru. Y prif weithgaredd yw cynnal a rheoli'r rhwydwaith cefnffyrdd yn ardal Partneriaeth Cyngorau Gogledd a Chanolbarth Cymru sy'n ymestyn i 1,080 cilomedr. Cyfanswm y trafodion incwm a gafodd eu hadennill yn ystod 2022/23 oedd £71.3m (£87.2m yn 2021/22).

NODYN 28 – GWASANAETHAU ASIANTAETH (parhad)

Oherwydd ardrawiad pandemig Covid-19 mae yna nifer o grantiau a chefnogaeth ariannol lle mae Llywodraeth Cymru wedi gofyn i awdurdodau lleol eu gweinyddu ar eu rhan. Mae Cyngor Gwynedd wedi gweithredu fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru, ar gyfer y canlynol:

- Taliad Cymorth Costau Byw £150 - taliadau o £5.8m wedi eu gwneud gan y Cyngor; (£131k) yn ddyledus i Lywodraeth Cymru.
- Grant Gostyngiad Cyfradd Trethi Annomestig Cenedlaethol - taliadau o £5.5m wedi eu gwneud gan y Cyngor (£16m yn 2021/22); (£1m) yn ddyledus i Lywodraeth Cymru.
- Taliad i weithwyr gofal cymdeithasol - taliadau o £4.8m wedi eu gwneud gan y Cyngor (£3.5m yn 2021/22); £4.8m yn ddyledus gan Lywodraeth Cymru.
- Taliadau Tanwydd Gaeaf - taliadau o £2.4m wedi eu gwneud gan y Cyngor (£1m yn 2021/22); £84k yn ddyledus gan Lywodraeth Cymru.
- Taliadau hunan-ynysu - taliadau o £562k wedi eu gwneud gan y Cyngor (£1.9m yn 2021/22).
- Cymorth i Ofalwyr Di-dâl - taliadau o £526k wedi eu gwneud gan y Cyngor (dim yn 2021/22).
- Cynllun Cyllid Amgen y Cynllun Cymorth Biliau Ynni - dim taliadau wedi eu gwneud gan y Cyngor (dim yn 2021/22); balans cau £487k.
- Ychwanegiad Tâl Salwch Statudol - taliadau o £369k wedi eu gwneud gan y Cyngor (£192k yn 2021/22).
- Taliad Tanwydd Amgen - dim taliadau wedi eu gwneud gan y Cyngor (dim yn 2021/22); balans cau £244k.

Yn ystod 2022/23 mae Cyngor Gwynedd wedi gweithredu fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru, ar gyfer cynlluniau lletya ffoaduriaid Wcráin gan gynnwys:

- Taliadau Lletya Ffoaduriaid Wcráin – taliadau o £216k wedi eu gwneud gan y Cyngor (dim yn 2021/22); £128k yn ddyledus gan Lywodraeth Cymru.
- Taliadau Arian Parod Cynllun Wcráin – taliadau o £65k wedi eu gwneud gan y Cyngor (dim yn 2021/22); £20k yn ddyledus gan Lywodraeth Cymru.

NODYN 29 – LWFANSAU AELODAU

Talwyd y lwfansau a threuliau canlynol i aelodau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn:

2021/22		2022/23
£'000		£'000
1,350	Lwfansau	1,414
2	Treuliau	19
1,352		1,433

NODYN 30 – TALIADAU I SWYDDOGION

30a. Mae Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd) yn gosod dyletswydd ar y Cyngor i ddatgan y wybodaeth ganlynol ar gyfer rhai sydd wedi eu dynodi fel Uwch Swyddogion, sy'n derbyn cyflog rhwng £60,000 a £150,000. Yn unol â'r gofynion diffiniedig, cynhwysir isod y cyflog pensiynadwy, cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a chostau eraill y cyflogwr (sydd yn cynnwys buddion diswyddo), ond ni chynhwysir cyfraniadau yswiriant gwladol y cyflogwr.

2021/22			Uwch Swyddogion	2022/23		
Cyflogau	Cyfraniadau Pensiwn Cyflogwr	Cyfanswm		Cyflogau	Cyfraniadau Pensiwn Cyflogwr	Cyfanswm
£	£	£		£	£	£
99,317	20,225	119,542	Prif Weithredwr ¹	115,348	23,531	138,879
100,438	20,489	120,927	Cyfarwyddwr Corfforaethol ²	43,570	6,961	50,531
0	0	0	Cyfarwyddwr Corfforaethol ³	64,893	13,238	78,132
0	0	0	Cyfarwyddwr Corfforaethol ⁴	48,670	9,929	58,599
89,276	18,212	107,488	Pennaeth Addysg	103,064	21,025	124,089
20,004	4,081	24,085	Pennaeth Cyllid ⁵	80,252	16,371	96,624
79,717	16,240	95,957	Pennaeth Prifffyrdd, Peirianeg a YGC	79,965	16,290	96,255
83,114	16,183	99,297	Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant	81,253	16,576	97,829
79,328	16,183	95,511	Pennaeth Economi a Chymuned	81,253	16,576	97,829
80,063	15,227	95,290	Pennaeth Plant a Theuluoedd	81,253	15,611	96,864
79,328	16,183	95,511	Pennaeth Amgylchedd	81,253	16,576	97,829
79,328	16,183	95,511	Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol ⁶	27,084	5,525	32,610
0	0	0	Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol ⁷	29,329	5,983	35,312
46,861	9,560	56,421	Pennaeth Tai ac Eiddo ⁸	76,116	15,505	91,621
67,011	13,670	80,681	Pennaeth Ymgynghoriaeth Gwynedd ⁹	53,425	10,547	63,973
71,176	14,520	85,696	Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol ¹⁰	73,101	14,913	88,014

1. Deilydd yn y swydd ers 10 Mai 2021, yn Ddirprwy Swyddog Canlyniadau ers 1 Mai 2022. Nid yw'r ffigyrau yn cynnwys unrhyw daliad yn ei rôl fel Dirprwy Swyddog Canlyniadau. Talwyd £1,129 yn 2022/23, ar sail y raddfa a ddiffinir gan y cyrff etholiadol perthnasol.
2. Deilydd yn y swydd hyd at 31 Gorffennaf 2022.
3. Deilydd yn y swydd ers 1 Awst 2022.
4. Deilydd yn y swydd ers 1 Hydref 2022.
5. Deilydd yn y swydd ers 1 Ionawr 2022.
6. Deilydd yn y swydd hyd at 31 Gorffennaf 2022.
7. Deilydd yn y swydd ers 7 Tachwedd 2022.
8. Deilydd yn y swydd ers 2 Awst 2021.
9. Deilydd yn y swydd hyd at 31 Rhagfyr 2022. Y swydd wedi ei ddileu a'r adran wedi ei gyfuno gyda Prifffyrdd a Pheirianeg.
10. Nid yw'r ffigyrau yn cynnwys unrhyw daliad i Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol yn ei rôl fel Dirprwy Swyddog Canlyniadau. Talwyd £2,371 yn 2022/23, ar sail y raddfa a ddiffinir gan y cyrff etholiadol perthnasol.

NODYN 30 – TALIADAU I SWYDDOGION (parhad)

30b. Mae'r Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd) yn gofyn i'r Cyngor gyfrifo cymhareb tâl. Cymhareb tâl y Prif Weithredwr i'r tâl canolrif o holl weithwyr y Cyngor ar gyfer 2022/23 yw 5.25:1 (5.66:1 yn 2021/22).

30c. Talwyd y symiau canlynol i weithwyr eraill y Cyngor a dderbyniodd mwy na £60,000 o dâl am y flwyddyn (ac eithrio cyfraniadau pensiwn ac yswiriant gwladol y cyflogwr) ond sydd yn cynnwys costau diswyddo a dalwyd mewn dau achos yn 2021/22. Ni fyddai'r swyddi yma'n ymddangos isod heblaw'r costau diswyddo a dalwyd yn y flwyddyn unigol.

Nifer gweithwyr eraill a dderbyniodd mwy na £60,000 sydd yn cynnwys cyflogau a chostau diswyddo:							
Nifer yn 2021/22				Nifer yn 2022/23			
Ysgolion	Eraill	Cyfanswm		Ysgolion	Eraill	Cyfanswm	
*	28	12	40	£60,000 - 64,999	44	14	58
*	12	7	19	£65,000 - 69,999	18	14	32
	6	3	9	£70,000 - 74,999	14	1	15
	3	1	4	£75,000 - 79,999	5	2	7
	4	0	4	£80,000 - 84,999	3	1	4
	0	0	0	£85,000 - 89,999	1	1	2
	1	0	1	£90,000 - 94,999	1	0	1
	0	0	0	£95,000 - 99,999	0	0	0
	0	0	0	£100,000 - 104,999	1	0	1
	0	0	0	£105,000 - 109,999	0	0	0
	3	0	3	£110,000 - 114,999	0	0	0
	0	0	0	£115,000 - 119,999	1	0	1

* Mae ffigyrau 2021/22 wedi eu hail-gatgoreiddio i alluogi cymhariaeth gyda 2022/23.

Mae gweithiwr o ysgol wirfoddol dan gymorth wedi ei gynnwys yn y band £60,000 - £64,999 uchod.

NODYN 31 – COSTAU ARCHWILIO ALLANOL

Mae'r Cyngor wedi derbyn y costau isod ar gyfer archwilio allanol:

2021/22		2022/23
£'000		£'000
189	Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru am wasanaethau archwilio allanol	216
99	Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn perthynas ag archwiliadau statudol	103
47	Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru ar gyfer ardystio hawliadau a dychweliadau grant am y flwyddyn	41
335		360
(2)	Llai: Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn perthynas â Chyfrifon y Cyd-bwyllgorau a'r Harbyrau	(1)
2	Addasiad ffioedd archwiliadau blynyddoedd blaenorol	0
335	Ffioedd Net Cyngor Gwynedd	359

NODYN 32 – INCWM GRANT

Mae'r Cyngor wedi credydu'r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	Nodyn	2021/22 £'000	2022/23 £'000
Wedi eu Credydu i Dreth ac Incwm Grant Amhenodol			
Grant Cynnal Refeniw (Grantiau'r Llywodraeth heb eu Clustnodi)	13	155,298	167,695
Grantiau a Chyfraniadau Refeniw gan y Llywodraeth - Eraill	13	916	0
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf gan y Llywodraeth -			
Ysgolion 21ain Ganrif		4,455	5,549
Grant Cyfalaf Cyffredinol		7,300	2,807
Cronfa Trafnidiaeth Leol		8,256	2,920
Grant Adnewyddu Ffyrdd		1,320	0
Grant Cronfa Datblygu Tir ac Adeiladau		3,100	0
Arall *		7,088	3,317
	13	31,519	14,593
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf arall	13	1,464	1,483
Cyfanswm		189,197	183,771
Grantiau a Chyfraniadau wedi eu Credydu i Wasanaethau			
Llywodraeth Cymru -			
Grantiau Gwella ac Amddifadedd (Addysg)		8,493	8,036
Grant Cynnig Gofal Plant		6,754	7,612
Grantiau Addysg Awdurdod Lleol		8,515	6,727
Grant Cefnogi Tai		5,926	6,428
Grant Plant a Chymunedau		4,207	4,764
Grant OI 16 (Addysg)		4,210	4,439
Grantiau Cyfalaf		4,406	2,736
Grant Pwysau Gweithlu a Chynaliadwyedd Gofal Cymdeithasol		3,864	1,732
Grant Tocynnau Teithio Rhad		1,434	1,108
Grant Rheolaeth Gwastraff Cynaliadwy		1,516	1,002
Cronfa Caledi Covid-19		16,088	1,274
Grant Cronfa Adfer Gofal Cymdeithasol		2,380	0
Arall		8,421	8,506
		76,214	54,364
Grantiau a Chyfraniadau gan Lywodraeth arall			
Adran Gwaith a Phensiynau		23,453	22,241
Arall		21,418	25,046
		44,871	47,287
Grantiau a Chyfraniadau eraill		5,727	6,400
Cyfanswm		126,812	108,051

*Mae ffigyrau 2021/22 wedi eu hail-gategoreiddio i alluogi cymhariaeth gyda 2022/23.

NODYN 32 – INCWM GRANT (parhad)

Mae'r Cyngor wedi derbyn nifer o grantiau, cyfraniadau a rhoddion sydd eto i'w hadnabod fel incwm gan fod amodau wedi eu glynu i'r grantiau sy'n golygu efallai y bydd rhaid dychwelyd yr arian neu'r eiddo i'r rhoddwr. Mae'r balansau ar ddiwedd y flwyddyn fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Derbyniadau Grant Ymlaen Llaw		
<u>Tymor Hir</u>		
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf		
Cyfraniadau Cyfalaf Priffyrdd a Bwrdeistrefol	790	644
Grantiau Amgylchedd (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd)	775	778
Bargen Twf Gogledd Cymru	888	5,401
	2,453	6,823
Cyfanswm Tymor Hir	2,453	6,823
<u>Tymor Byr</u>		
Grantiau a Chyfraniadau Refeniw		
Grantiau Economi a Chymuned	2,530	9,737
Grantiau Amgylchedd (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd)	37	1
Grantiau Oedolion, Iechyd a Llesiant	930	557
Grantiau Tai	244	341
Grantiau Addysg	1,147	1
Grantiau Cyllid	151	0
Grantiau Ymgynghoriaeth	276	0
Grantiau Plant a Chefnogi Teuluoedd	11	126
	5,326	10,763
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf		
Bargen Twf Gogledd Cymru	3,625	1,425
Arall	1,589	5,706
	5,214	7,131
Cyfanswm Tymor Byr	10,540	17,894
Cyfanswm	12,993	24,717

NODYN 33 – PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Mae'n ofynnol i'r Cyngor ddatgelu trafodaethau materol-berthnasol gyda phartïon cysylltiedig - cyrff neu unigolion sydd â'r potensial i reoli neu ddylanwadu'r Cyngor, neu i gael eu rheoli neu ddylanwadu gan y Cyngor. Mae datgelu'r trafodaethau hyn yn galluogi'r darllenwyr i asesu a oes cyfyngiad ar allu'r Cyngor i weithredu'n annibynnol, neu a yw'n medru cyfyngu ar allu parti arall i fargeinio'n rhydd gyda'r Cyngor. I gydymffurfio efo'r gofynion, gwneir hyn drwy ofyn i'r Aelodau a'r Uwch Swyddogion gwblhau datganiad personol, fel a ddiffinnir yng Nghôd ymarfer CIPFA.

Llywodraeth Cymru a Chanolog

Mae gan Lywodraeth Cymru reolaeth effeithiol dros weithrediadau cyffredinol y Cyngor. Mae'n gyfrifol am ddarparu'r fframwaith statudol, mae'n darparu'r mwyafrif o'r ariannu drwy grantiau ac yn pennu termau nifer o'r trafodaethau sydd gan y Cyngor o fewn partïon eraill (e.e. treth cyngor, budd-daliadau tai). Ceir dadansoddiad goddrychol o'r grantiau a dderbynnir gan Lywodraeth Cymru ac adrannau eraill y Llywodraeth yn Nodyn 27 sy'n dadansoddi natur gwariant ac incwm. Manylir y sefyllfa ar 31 Mawrth yn Nodyn 32.

Aelodau

Mae gan Aelodau'r Cyngor reolaeth uniongyrchol dros bolisiau ariannol a gweithredol y Cyngor. Ceir cyfanswm y lwfansau a dalwyd i aelodau yn ystod 2022/23 yn Nodyn 29.

Mae'r Cyngor yn penodi aelodau i rai cyrff elusennol neu wirfoddol neu maent wedi datgan cysylltiad â mudiadau, cyrff ac awdurdodau cyhoeddus. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cyrff yma yn ystod 2022/23 a'r balansau ar 31 Mawrth 2023 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd)	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyr)	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000	£'000
42,706	3,314	(20,995)	(12,291)

Mae aelodau wedi datgan diddordeb neu berthynas (fel y diffinnir) mewn cwmnïau neu fusnesau a all fod yn ymdrin â'r Cyngor. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cwmnïau yma yn ystod 2022/23 a'r balansau ar 31 Mawrth 2023 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd)	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyr)	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000	£'000
2,499	385	(585)	(313)

Swyddogion

Mae Uwch Swyddogion (fel y diffinnir) wedi datgan fel sydd yn ofynnol a phriodol, ddiddordeb neu berthynas (fel a ddiffinnir) mewn cwmnïau, cyrff gwirfoddol, elusennol neu gyhoeddus sydd yn derbyn taliadau gan y Cyngor. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cyrff yma yn ystod 2022/23 a'r balansau ar 31 Mawrth 2023 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd)	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyr)	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000	£'000
24,341	1,027	(12,898)	(9,868)

Cyrff Cyhoeddus Eraill

Mae'r Cyngor yn gweinyddu'r Gronfa Bensiwn. Ceir manylion o'r trafodaethau gyda'r Gronfa Bensiwn yn Nodyn 38.

Mae gan y Cyngor drefniant cyllideb gyfun gyda holl awdurdodau lleol Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, yn cael ei letya gan Gyngor Sir Ddinbych ar gyfer swyddogaethau llety cartrefi gofal i bobl hŷn. Mae'r trafodion a'r balansau perthnasol yn cael eu manylu yn Nodyn 42 o'r cyfrifon.

NODYN 33 – PARTÏON CYSYLLTIEDIG (parhad)

Cyd-Bwyllgor Corfforedig y Gogledd

Sefydlwyd Cyd-Bwyllgor Corfforedig y Gogledd (CBC) yn ffurfiol ar 14 Ionawr 2022, ac roedd hyn yn sgil i'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 greu fframwaith i gael trefn gyson ar gyfer cydweithio rhanbarthol rhwng llywodraeth leol. Mae dyletswyddau CBC y Gogledd yn cynnwys cynllunio datblygu strategol a chynllunio trafnidiaeth ranbarthol a gall hefyd gynnwys lles economaidd. Mae'r CBC yn cynnwys chwech cyngor cyfansoddol sef Cyngor Bwrdeistrefol Conwy, Cyngor Sir Ddinbych, Cyngor Sir y Fflint, Cyngor Gwynedd, Cyngor Sir Ynys Môn a Chyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam. Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri hefyd yn aelod o'r CBC mewn perthynas ag ymarfer swyddogaethau cynllunio strategol. Mae'r taliadau i'r CBC yn ystod 2022/23 a'r balansau ar 31 Mawrth 2023 fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
0	0	(55)	(55)

Cydbwyllgor Addysg Cymru (CBAC)

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
934	0	(0)	0

Endidau a Reolir neu Ddylanwadir yn Sylweddol arnynt gan y Cyngor

Sefydlwyd Cwmni Cynnal Cyf. yn 1996 i ddarparu gwasanaethau cefnogi addysg dan gytundeb i ysgolion unigol ac i awdurdodau addysg leol yn ogystal â gwasanaethau arolygu ysgolion i Estyn. Bu i Gwmni Cynnal Cyf. ddirwyn masnachu i ben ar 31 Mawrth 2022.

Is-Gwmni

Sefydlwyd Cwmni Byw'n lach Cyf ar y 27 Fehefin 2018 i ddarparu gwasanaeth hamdden i trigolion Gwynedd. Mae'r cwmni wedi ei gyfyngu dan warant, gyda Cyngor Gwynedd yn unig berchennog ac fe gyfyngir ymrwymiad y Cyngor i £1. Trosglwyddwyd cyfrifoldebau rheoli i'r cwmni Hamdden ar y 1af o Ebrill 2019 gyda chontract gwasanaeth ar waith sy'n nodi'r union wasanaethau a chanlyniadau y mae'n ofynnol i'r cwmni eu cyflawni am eu ffi. Mae'r Bwrdd Cyfarwyddwyr yn cynnwys 7 cyfarwyddwr sy'n aelodau etholedig Cyngor Gwynedd. Gellir cael copïau o'r datganiadau ariannol wedi eu archwilio am y flwyddyn ariannol 2022/23 ar wefan Byw'n lach. Mae'r taliadau i Gwmni Byw'n lach Cyf ar gyfer gwasanaethau Hamdden yn ystod 2022/23 a'r balansau ar 31 Mawrth 2023 fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Incwm a dderbyniwyd (yn cynnwys dyledwyd) £'000	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
1,870	44	(566)	(53)

NODYN 34 – GWARIANT CYFALAF AC ARIANNU CYFALAF

Dengys y tabl isod gyfanswm gwariant cyfalaf am y flwyddyn (yn cynnwys gwerth yr asedau hynny gaffaelwyd drwy brydlesi cyllidol), ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w ariannu. Os yw'n fwriad ariannu gwariant cyfalaf yn y dyfodol drwy godi tâl yn refeniw fel defnyddir asedau gan y Cyngor, yna byddai hyn yn arwain at gynnydd yn y Gofyn Cyllido Cyfalaf (GCC), mesurydd gwariant cyfalaf hanesyddol y Cyngor sydd heb ei ariannu eto. Dadansoddir y GCC yn yr ail ran o'r nodyn hwn.

31 Mawrth		31 Mawrth
2022		2023
£'000		£'000
534,325	Asedau Anghyfredol ac Asedau ar gael i'w gwerthu	573,284
(141,054)	Reserf Ailbrisio	(167,073)
(223,932)	Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	(235,399)
169,339	Gofyn Cyllido Cyfalaf	170,812

Mae'r symudiadau am y flwyddyn yn cael eu hegluro fel a ganlyn:

2021/22		2022/23
£'000		£'000
174,019	Gofyn Cyllido Cyfalaf 1 Ebrill	169,339
10,651	Tir ac Adeiladau	11,840
12,144	Is adeiladwaith	14,411
7,676	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	6,107
28	Asedau Gweddilliol	26
7,055	Wedi'w ariannu o gyfalaf drwy statud	6,001
(79)	Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddiwyd	(695)
(34,626)	Grantiau Llywodraeth a chyfraniadau eraill	(20,449)
0	Gwariant cyfalaf yn erbyn refeniw	(8,251)
(5,387)	Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	(5,352)
	Symiau gwirfoddol ychwanegol a neilltuwyd:	
(2,142)	Derbyniadau cyfalaf a neilltuwyd / Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	(2,165)
169,339	Gofyn Cyllido Cyfalaf 31 Mawrth	170,812

NODYN 35 – PRYDLESAU

Y Cyngor fel Prydlesai

Prydlesau Cyllidol

Mae gan y Cyngor eiddo drwy brydlesau cyllidol sydd yn cael eu dangos fel Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen. Cynhwysir yma Drefniant Consesiwn Gwasanaeth GwyriAD (Nodyn 41) gyda'r gwerth net canlynol:

31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
2,300	2,245
Eiddo, Offer a Chyfarpar	
2,300	2,245

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i dalu isafswm ar y prydlesau hyn sy'n cynnwys setliad o'r ymrwymiad tymor hir am y budd yn yr eiddo gaffaelwyd gan y Cyngor a chostau cyllido a fydd yn daladwy gan y Cyngor yn y dyfodol tra mae'r ymrwymiad yn parhau'n ddyledus. Mae'r lleiafswm taliadau prydles fel a ganlyn:

31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Ymrwymadau Prydles Gyllidol	
(gwerth presennol net o'r lleiafswm taliadau prydles):	
181	192
cyfredol	
1,189	997
ddim yn gyfredol	
1,370	1,189
Lleiafswm taliadau prydles	

Mae'r gweddill o'r ased a ddangosir uchod wedi ei gyllido drwy gredyd gohiriedig (gweler Nodyn 41).

Mae'r lleiafswm taliadau prydles yn daladwy dros y cyfnodau canlynol:

	Lleiafswm Taliadau Prydles		Ymrwymadau Prydlesau Cyllidol	
	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Dim mwy na blwyddyn		181	192	192
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd		841	893	893
Mwy na pum mlynedd		348	104	104
	1,370	1,189	1,370	1,189

Yn 2022/23, gwnaethpwyd lleiafswm taliadau prydles o £180,656 (£170,164 yn 2021/22) gan y Cyngor mewn perthynas â'r asedau hynny a ddelir fel prydlesau cyllidol.

NODYN 35 – PRYDLESAU (parhad)

Prydlesau Gweithredol

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Dim mwy na blwyddyn	431	297
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	177	143
Mwy na pum mlynedd	175	133
	783	573

Y gwariant a godwyd ar y gwasanaethau o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn cysylltiad â'r prydlesau yma oedd:

	2021/22 £'000	2022/23 £'000
Lleiafswm taliadau prydles	625	573
	625	573

Y Cyngor fel Prydleswr

Prydlesau Cyllidol

Mae'r Cyngor wedi prydlesu eiddo ar brydles gyllidol, gan gynnwys:

- Yr Academi Hwyllo ym Mhwllheli,
- Canolfan Awyr Agored Rhyd Ddu

Mae'r prydlesau yma ar sail rhent enwol ac am gyfnod sydd yn cyfateb i fywyd economaidd yr asedau. Nid oes premiwm wedi ei dderbyn ar gyfer y prydlesau yma.

Prydlesau Gweithredol

Mae'r Cyngor yn prydlesu eiddo o dan brydlesau gweithredol i'r dibenion canlynol:

- i ddarparu gwasanaethau yn y gymuned, megis cyfleusterau chwaraeon, gwasanaethau twristiaeth a chanolfannau cymuned
- i bwrpas datblygiad economaidd i ddarparu adeiladau addas a fforddiadwy i fusnesau lleol.

Y lleiafswm taliadau prydles derbyniadwy na ellir eu canslo yn y dyfodol yw:

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Dim mwy na blwyddyn	313	367
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	571	657
Mwy na pum mlynedd	2,776	4,041
	3,660	5,065

Nid yw'r lleiafswm taliadau derbyniadwy yn cynnwys rhent sydd yn amodol ar ddigwyddiad gymryd lle ar ôl i'r brydles ddechrau, er enghraifft, addasiadau yn dilyn adolygiad rhent. Yn 2022/23 £955,502 oedd y lleiafswm taliadau prydles derbyniwyd gan y Cyngor (£1,039,632 yn 2021/22).

NODYN 36 – PECYNNAU TERFYNU GWAITH

Mae'r nifer o becynnau terfynu gwaith sydd yn cynnwys cyfanswm y gost fesul band, a chyfanswm cost y diswyddiadau gorfodol ac eraill wedi eu cynnwys yn y tabl isod. Mae'r gost yn y tabl isod yn adlewyrchu cost y pecynnau perthnasol i'r cyflogwr, yn hytrach na gwir werth y taliadau i'r unigolion. Yn unol â'r gofynion fe gynhwysir yr ymrwymadau perthnasol i'r Cyngor fel a wybyddir ar 31 o Fawrth 2023. Cynhwysir isod y costau gros perthnasol ond nid unrhyw arbedion cyllidol i'r Cyngor, ble'n briodol.

Band cost y pecynnau terfynu gwaith (yn cynnwys taliadau arbennig)	Nifer diswyddiadau gorfodol		Nifer yr ymadawiadau cytunedig eraill		Cyfanswm nifer y pecynnau terfynu gwaith fesul band cost		Cyfanswm cost y pecynnau terfyn gwaith ym mhob band	
	2021/22	2022/23	2021/22	2022/23	2021/22	2022/23	2021/22 £'000	2022/23 £'000
£								
0 - 20,000	13	5	3	3	16	8	133	44
20,001 - 40,000	0	0	0	2	0	2	0	61
40,001 - 60,000	1	0	1	0	2	0	107	0
60,001 - 80,000	0	1	0	0	0	1	0	74
80,001 - 100,000	0	0	0	1	0	1	0	85
100,001 - 150,000	0	1	0	0	0	1	0	117
Addasiad i amcangyfrif y flwyddyn flaenorol							17	(21)
Cyfanswm	14	7	4	6	18	13	257	360

Derbyniwyd cyfraniad gan Gyngor Sir Ynys Môn tuag at un o'r pecynnau terfynu gwaith uchod.

NODYN 37 - CYNLLUNIAU PENSIWN A GYFRIFIR AMDANYNT FEL CYNLLUNIAU CYFRANIADAU DIFFINIEDIG

Mae athrawon sy'n cael eu cyflogi gan y Cyngor yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, sy'n cael ei weinyddu gan yr Adran dros Addysg y Llywodraeth. Mae'r cynllun yn rhoi buddion penodol i Athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar dâl pensiynadwy aelodau.

Yn dechnegol, cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Er hynny, mae'r cynllun heb ei ariannu ac mae'r Adran dros Addysg yn defnyddio cronfa ddamcaniaethol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w talu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Cyngor yn gallu adnabod ei ran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad o'r Cyfrifon, maent felly yn cael eu cyfrifo ar yr un sail a chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2022/23 talodd y Cyngor £11.73m (£11.02m yn 2021/22) am gost pensiwn athrawon, oedd yn cynrychioli 22.92% (23.68% yn 2021/22) o dâl pensiynadwy athrawon. Yn ychwanegol at hyn mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfarnir ar ymddeoliad cynnar tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Yn 2022/23 roedd hyn yn £0.927m (£0.94m yn 2021/22), ac yn cynrychioli 1.81% (2.01% yn 2021/22) o dâl pensiynadwy athrawon. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig a'u cynhwysir yn Nodyn 38.

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith eu swyddogion a'u gweithwyr eraill, mae'r Cyngor yn gwneud cyfraniadau at gostau buddiannau ôl-gyflogaeth. Er na fydd y buddion yma yn daladwy hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau. Mae'n rhaid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawliau yn y dyfodol.

Mae Cyngor Gwynedd yn ymwneud â dau gynllun buddiannau ôl-gyflogaeth:

- a) **Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol** a weinyddir yn lleol gan Gyngor Gwynedd. Mae'n gynllun wedi ei ariannu, gyda buddion diffiniedig yn seiliedig ar gyflog terfynol tan 31 Mawrth 2014, ac yn seiliedig ar gyflog cyfartaledd gyrfa o 1 Ebrill 2014. Mae'r Cyngor a'r gweithwyr cyflogedig yn talu cyfraniadau i'r gronfa, sydd wedi eu cyfrifo ar lefel sydd i fod i falansio'r ymrwymadau pensiwn gyda'r asedau a fuddsoddir. Cyfran Cyngor Gwynedd o gyfanswm y cyfraniadau i Gronfa Bensiwn Gwynedd yn 2022/23 oedd 36% (38% yn 2021/22).
- b) **Trefniadau ar gyfer dyfarnu buddiannau ôl-ymddeol dewisol wrth ymddeol yn fuan.** Trefniant buddion diffiniedig heb ei ariannu yw hyn, lle adnabyddir yr ymrwymadau wrth wneud y dyfarniad. Fodd bynnag, nid oes asedau buddsoddi wedi eu cronni er mwyn cwrdd â'r ymrwymadau pensiwn, ac mae angen cynhyrchu arian er mwyn cwrdd â gwir daliadau pensiynau wrth iddynt ddod yn ddyledus.

Mae Cronfa Bensiwn Gwynedd yn cael ei gweithredu dan y fframwaith rheoleiddio ar gyfer y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a Phwyllgor Pensiynau Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am lywodraethu'r cynllun. Caiff polisi ei bennu yn unol â Rheoliadau'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

Y prif risgiau i'r Cyngor o'r cynllun yw'r rhagdybiaethau hirhoedledd, newidiadau statudol i'r cynllun, newidiadau strwythurol i'r cynllun (megis nifer fawr yn tynnu allan o'r cynllun), newidiadau i chwyddiant, enillion bondiau a pherfformiad buddsoddiadau ecwiti a ddelir yn y cynllun. Mae'r rhain wedi'u lliniaru i ryw raddau gan y gofynion statudol i godi'r symiau sy'n ofynnol gan statud fel a ddisgrifir yn y nodyn polisïau cyfrifo i'r Gronfa Gyffredinol.

Trafodion sy'n Perthyn i Fuddion Ôl-gyflogaeth

Mae'r Cyngor yn adnabod cost y buddion ymddeol yn y gost gwasanaethau a adroddir pan mae gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan fydd y buddion yn cael eu talu fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r gost sydd angen ei wneud yn erbyn y dreth cyngor yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn sy'n golygu bod gwir gost buddion ôl-gyflogaeth/ymddeol yn cael ei wrth-droi allan o'r Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau. Yn ystod y flwyddyn, mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans y Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau:

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Newid mewn Gwerth Teg Asedau'r Cynllun, Ymrwymiad Buddion a Ddiffinir ac Ymrwymiad Net	Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2022			Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2023		
	Asedau	Ymrwym- iadau	(Ymrwym- iadau) /asedau net	Asedau	Ymrwym- iadau	(Ymrwym- iadau) /asedau net
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth teg asedau'r cynllun	894,265	0	894,265	985,907	0	985,907
Gwerth presennol ymrwymadau wedi eu hariannu	0	(1,233,160)	(1,233,160)	0	(1,206,012)	(1,206,012)
Gwerth presennol ymrwymadau heb eu hariannu	0	(24,957)	(24,957)	0	(21,942)	(21,942)
Sefyllfa Agoriadol ar 1 Ebrill	894,265	(1,258,117)	(363,852)	985,907	(1,227,954)	(242,047)
Cost gwasanaeth						
Cost gwasanaeth cyfredol*	0	(60,875)	(60,875)	0	(57,340)	(57,340)
Cost gwasanaeth y gorffennol (gan gynnwys cwtogiadau)	0	0	0	0	(390)	(390)
Cyfanswm Cost Gwasanaeth	0	(60,875)	(60,875)	0	(57,730)	(57,730)
Llog net						
Incwm llog ar asedau'r cynllun	17,971	0	17,971	26,726	0	26,726
Cost llog ar fuddion a ddiffinir ymrwymiad	0	(25,603)	(25,603)	0	(33,678)	(33,678)
Cyfanswm Llog Net	17,971	(25,603)	(7,632)	26,726	(33,678)	(6,952)
Cyfanswm Cost Buddion a Ddiffinir a Adnabyddir mewn Elw / (Colled)	17,971	(86,478)	(68,507)	26,726	(91,408)	(64,682)
Llif Arian						
Cyfraniadau aelodau'r cynllun	6,697	(6,697)	0	7,470	(7,470)	0
Cyfraniadau'r cyflogwr	23,057	0	23,057	24,700	0	24,700
Amcangyfrif cyfraniadau ynglŷn â buddion heb eu hariannu	1,599	0	1,599	0	0	0
Buddion a dalwyd	(19,927)	19,927	0	(22,872)	22,872	0
Buddion heb eu hariannu a dalwyd	(1,599)	1,599	0	(1,571)	1,571	0
Cyfraniadau buddion heb eu hariannu a dalwyd				1,571	0	1,571
Sefyllfa Cau a Ddisgwyilir	922,063	(1,329,766)	(407,703)	1,021,931	(1,302,389)	(280,458)
Ailfesuriadau						
Newid mewn tybiaethau demograffig	0	6,615	6,615	0	36,220	36,220
Newid mewn tybiaethau ariannol	0	95,995	95,995	0	502,848	502,848
Profiadau eraill**	0	(798)	(798)	(10,033)	(77,169)	(87,202)
Enillion ar Asedau ag eithrio symiau a gynhwysir yn y llog net	63,844	0	63,844	(35,654)	0	(35,654)
Cyfanswm yr holl ail fesuriadau a gynhwysir yn Incwm Cynhwysfawr Arall (ICA)	63,844	101,812	165,656	(45,687)	461,899	416,212
Gwerth teg asedau'r cynllun	985,907	0	985,907	976,244	0	976,244
Gwerth presennol ymrwymadau wedi eu hariannu	0	(1,206,012)	(1,206,012)	0	(822,438)	(822,438)
Gwerth presennol ymrwymadau heb eu hariannu***	0	(21,942)	(21,942)	0	(18,052)	(18,052)
Sefyllfa Cau ar 31 Mawrth****	985,907	(1,227,954)	(242,047)	976,244	(840,490)	135,754

* Mae'r gost gwasanaeth cyfredol yn cynnwys lwfans 0.5% cyflogau ar gyfer costau gweinyddiaeth.

** Mae'r profiadau eraill ar ymrwymadau yn cynnwys lwfans ar gyfer y gorchymyn cynnydd pensiwn a gymhwyswyd i'r ymrwymadau a ariennir ym mis Ebrill 2023 sy'n wahanol i'r rhagdybiaeth cynnydd pensiwn a fabwysiadwyd yn Atodlen canlyniadau'r Cyflogwr ar ddechrau'r cyfnod. O fewn yr eitem profiadau eraill hon, mae'r rhwymedigaethau a gyllidir wedi cynyddu £64,541,000 o ganlyniad i'r faith bod y gorchymyn cynyddu pensiwn yn wahanol i'r dybiaeth flaenorol.

*** Mae'r ymrwymiad yn cynnwys tua £6,757,000 sydd yn perthyn i bensiynau heb eu cyllido y CPLIL a £11,295,000 sydd yn perthyn i bensiynau heb eu cyllido Athrawon.

**** Mae'n cynnwys ymrwymadau sy'n ymwneud â gweithwyr Byw'n lach ac Asiantaeth Cefnfydd Gogledd a Chanolbarth Cymru sydd o dan gyfrifoldeb y cyngor.

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Mae'r balans sero ar y Fantolen yn adlewyrchu gwarged yn y buddion a enillwyd gan weithwyr a'r adnoddau y mae'r Cyngor wedi'u neilltuo i'w bodloni, sydd wedi'i gyfyngu gan IAS 19 ac IFRIC 14.

	31 Mawrth 2022	31 Mawrth 2023
	£'000	£'000
Gwerth teg asedau'r cynllun	985,907	976,244
Gwerth presennol ymrwymadau wedi eu hariannu	(1,227,954)	(840,490)
Effaith IAS 19/ IFRIC 14	0	(131,272)
Ased/ (Ymrwymiad) Net yn deillio o Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir	(242,047)	4,482

Prif Gategoriâu Asedau'r Cynllun fel Canran o Gyfanswm Asedau'r Cynllun

Mae'r actiwari wedi darparu dadansoddiad manwl o asedau'r Gronfa yn unol â gofynion SCRh19. Mae'r dadansoddiad hwn yn gwahaniaethu rhwng natur a risg yr asedau hynny, ac yn eu torri i lawr ymhellach i'r rheiny sydd â dyfynbris mewn marchnad actif, a'r rheiny sydd ddim yn cael eu dyfynnu. Tybir bod rhaniad asedau Cyngor Gwynedd ar yr un gyfran â dyraniad asedau'r Gronfa fel yr oedd ar 31 Rhagfyr 2022. Mae'r tabl isod yn dangos y rhaniad. Mae'r actiwari yn amcangyfrif bod gwerth bid asedau'r Gronfa yn £2.771bn ar 31 Mawrth 2023, yn seiliedig ar wybodaeth a ddarparwyd gan yr Awdurdod Gweinyddu ac yn rhoi ystyriaeth i enillion mynegai lle bo hynny'n briodol.

Gwerth Teg Asedau'r Cyflogwr

Mae gwerth yr asedau isod ar werth bid yn unol â gofynion SCRh19.

Categori Ased	Ar 31 Mawrth 2022				Ar 31 Mawrth 2023			
	Prisiau a ddyfynnir mewn Marchnad -oedd Gweithredol	Prisiau na ddyfynnir mewn Marchnad -oedd Gweithredol	Cyfan -swm		Prisiau a ddyfynnir mewn Marchnad -oedd Gweithredol	Prisiau na ddyfynnir mewn Marchnad -oedd Gweithredol	Cyfan -swm	
	£'000	£'000	£'000	%	£'000	£'000	£'000	%
Ernesau Ecwiti								
Defnyddiwr	0	0	0	0	0	0	0	0
Cynhyrchu	0	0	0	0	0	0	0	0
Ynni a Gwasanaethau	0	0	0	0	0	0	0	0
Sefydliadau Ariannol	0	0	0	0	0	0	0	0
Iechyd a Gofal	0	0	0	0	0	0	0	0
Technoleg Gwybodaeth	0	0	0	0	0	0	0	0
Eraill	0	0	0	0	0	0	0	0
Ecwiti Preifat								
Y cyfan	0	55,560	55,560	6	0	61,460	61,460	6
Ernesau Dyledion								
Eraill	0	0	0	0	0	0	0	0
Eiddo Diriaethol								
Eiddo'r DU	0	84,556	84,556	9	0	80,458	80,458	8
Eiddo Tramor	0	0	0	0	0	0	0	0
Cronfeydd Buddsoddi ac Ymddiriedolaethau Unedol								
Ecwiti	0	626,572	626,572	63	0	607,742	607,742	62
Bondiau	0	0	0	0	0	0	0	0
Is-adeiladwaith	0	19,270	19,270	2	0	27,717	27,717	3
Eraill	0	196,874	196,874	20	0	195,820	195,820	20
Arian a Chywerthoedd Arian								
Y cyfan	3,075	0	3,075	0	3,047	0	3,047	1
Cyfanswm	3,075	982,832	985,907	100	3,047	973,197	976,244	100

Tud. 96

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Sail ar gyfer amcangyfrif asedau ac ymrwymïadau

Mae'r ymrwymïadau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedau, sef amcangyfrif o'r pensiwn fydd yn daladwy yn y dyfodol yn ddibynnol ar dybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaeth, disgwyliad oes a lefelau cyflog. Mae disgwyliad oes yn seiliedig ar VitaCurves y Gronfa gyda gwelliannau yn unol â model CMI 2021, gyda phwysiad o 10% o ddata 2021 (a 2020), llyfnu safonol (Sk7), addasiad cychwynnol o 0.25% a chyfradd gwelliant hirdymor o 1.5% y flwyddyn ar gyfer gwrywod a benywod.

Mae Hymans Robertson, cwmni actiwari annibynnol, wedi amcangyfrif ymrwymïadau Cynllun Pensiwn Gwynedd ac ymrwymïadau Buddion Dewisol. Roedd amcangyfrifon Cronfa Bensiwn Gwynedd yn seiliedig ar y prisiad llawn diweddaraf o'r cynllun fel yr oedd ar 31 Mawrth 2022. Mae'r rhagdybiaethau arwyddocaol a ddefnyddir gan yr actiwari yn y tabl canlynol wedi cael effaith sylweddol ar werthoedd yr asedau a'r ymrwymïadau fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2022	31 Mawrth 2023
Tybiaethau Ariannol	% y.f.	% y.f.
Cyfradd Cynnydd Pensiynau	3.20	2.95
Cyfradd Cynnydd Cyflogau	3.50	3.45
Cyfradd Chwyddiant	3.20	2.95
Cyfradd Ddisgownt	2.70	4.75
Cyfradd enillion tymor hir a ddisgwylir ar yr holl asedau	2.70	4.75
Nifer a ddisgwylir i gymryd yr opsiwn i drosi pensiwn blyneddol i lwmp swm ymddeol		
am wasanaeth cyn Ebrill 2008	50	65
am wasanaeth ar ôl Ebrill 2008	75	65
Tybiaethau Marwolaeth	Blyneddol	Blyneddol
Hirhoedledd yn 65 oed i bensiynwyr cyfredol		
Dynion	21.3	20.8
Merched	23.7	23.8
Hirhoedledd yn 65 oed i bensiynwyr y dyfodol		
Dynion	22.4	21.9
Merched	25.7	25.5

Mae'r amcangyfrif o'r ymrwymïadau buddion diffiniedig yn sensitif i'r rhagdybiaethau actiwaraidd sydd wedi'u nodi yn y tabl uchod. Er mwyn meintoli effaith unrhyw newid yn y rhagdybiaethau ariannol a ddefnyddir, mae'r actiwari wedi cyfrifo a chymharu gwerth ymrwymïadau'r cynllun fel yr oeddynt ar 31 Mawrth 2023 ar seiliau amrywiol. Mae'r dull a ddefnyddiwyd yn gyson â'r dull a fabwysiadwyd i gael y ffigyrau SCRh19 a ddarperir yn y nodyn hwn.

Er mwyn meintoli'r ansicrwydd ynghylch disgwyliad hyd oes, mae'r actiwari wedi cyfrifo'r gwahaniaeth yn y gost i'r Cyngor pe bai cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes. Yn nhermau sensitifrwydd, caiff hyn ei dybio i fod yn gynnydd o tua 3-5% yn y gost o fudd-daliadau. Yn ymarferol bydd gwir gost cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes yn ddibynnol ar strwythur y dybiaeth ddiwygiedig (h.y. os yw gwelliannau mewn cyfraddau goroesi yn bennaf berthnasol i oeddrannau iau neu hŷn).

Mae'r ffigyrau yn y tabl isod wedi deillio'n seiliedig ar broffil aelodaeth y Cyngor fel yr oedd ar 31 March 2022, sef dyddiad y prisiad actiwaraidd diweddaraf. Mae'r dull a ddefnyddiwyd wrth baratoi'r dadansoddiad sensitifrwydd a ddangosir isod yn gyson â'r dull a ddefnyddiwyd y flwyddyn flaenorol.

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Effaith ar Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir yn y Cynllun		
Newid tybiaeth	Brasamcan cynnydd i'r Ymrwymiad Buddion Diffiniedig 31 Mawrth 2023	Brasamcan swm ariannol 31 Mawrth 2023
	%	£'000
0.1% o leihad i'r gwir gyfradd ddisgownt	2	16,601
Cynnydd o 1 blwyddyn yn nisgwylad oes aelodau	4	33,620
0.1% o gynnydd i'r gyfradd codiad cyflog	0	2,439
0.1% o gynnydd i'r gyfradd codiad pensiwn	2	14,400

Effaith ar Lif Arian y Cyngor

Un o amcanion y cynllun yw y dylid cadw cyfraniadau cyflogwyr ar gyfradd mor gyson â phosib. Mae Cyngor Gwynedd wedi cytuno ar strategaeth gydag actiwari'r gronfa i gyflawni lefel gyllido o 100% dros y 17 mlynedd nesaf. Caiff lefelau cyllido eu monitro'n flynyddol.

Caiff y cyfraniadau a delir gan y Cyngor eu gosod gan Actiwari'r Gronfa yn y prisiad bob tair blynedd, neu ar unrhyw adeg arall pan roddir cyfarwyddyd i wneud hynny gan yr Awdurdod Gweinyddu. Mae'r cyfraniadau sy'n daladwy dros y cyfnod tan 31 Mawrth 2023 wedi'u gosod yn y dystysgrif Cyfraddau ac Addasiadau. Am fanylion pellach ar y dull a ddefnyddiwyd i osod y cyfraddau cyfrannu ar gyfer y Cyngor, dylid cyfeirio at adroddiad actiwaraid 2019, dyddiedig 31 Mawrth 2020.

Gwybodaeth am yr Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir

	Rhaniad Ymrwymiad 31 Mawrth 2023	
	£'000	%
Aelodau Gweithredol	393,390	48
Aelodau Gohiriedig	126,160	15
Aelodau Pensiynwyr	302,888	37
Cyfanswm	822,438	100.0

Mae'r ffigyrau uchod yn cynnwys ymrwymadau wedi eu hariannu yn unig, nid ydynt yn cynnwys ymrwymadau pensiynwyr heb eu hariannu. Mae'r parhad yn effeithiol ar brisiad swyddogol blaenorol ar 31 Mawrth 2022. Cyfnod cyfartaledd cymhwysol o'r ymrwymadau buddion diffiniedig ar gyfer aelodau'r cynllun yn 2022/23 yw 20 mlynedd.

Effaith ar y Blynnyddoedd i ddod

Disgwylir i gyfanswm y cyfraniadau a wneir i Gynllun Pensiwn Llywodraeth Leol gan y Cyngor fod yn £23.032m yn y flwyddyn i 31 Mawrth 2024.

Gan fod adroddiad yr Actiwari yn seiliedig ar amcangyfrifon, ac o ganlyniad i wahaniaethau amseru, gwnaed addasiad o £34,331 yn 2022/23 (£218,134 yn 2021/22) i ddod â'r sefyllfa yn y Gronfa ar sail ffigyrau Actiwaraid yn unol â'r sefyllfa cau ar 31 Mawrth 2023. Mae'r gwahaniaeth yma wedi ei drin fel Enillion a Cholledion Actiwaraid ar Asedau ac Ymrwymadau Pensiwn.

NODYN 39 – YMRWYMIADAU DIBYNNOL

Ceir ymrwymiad dibynnol pan fo digwyddiad sy'n arwain at rwymedigaeth posib ar ran y Cyngor ble bydd ei fodolaeth yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall ddigwyddiad ansicr sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth y Cyngor.

Mae'r sefyllfa isod yn berthnasol i amgylchiadau'n ymwneud â dau ymrwymiad dibynnol penodol:

- Gofynion capio ac ôl-ofalaeth safleoedd tirlenwi y Cyngor - mae'r ddarpariaeth sydd yn gynwysedig yn y cyfrifon yn seiliedig ar amgylchiadau presennol a gwybyddus, yn ychwanegol i ragolygon perthnasol. Er hynny, mae'n bosib y bydd y gwir gost derfynol yn wahanol i'r amcangyfrif cyfredol o gostau'r dyfodol.
- Mae'r Cyngor yn agored i ymrwymiad yswiriant posib sy'n berthnasol i drefniadau yswiriant ei gyn-Awdurdodau, sef Cyngor Sir Gwynedd, Cyngor Bwrdeistref Arfon, Cyngor Dosbarth Dwyfor, Cyngor Dosbarth Meirionnydd, a therfyniad Cronfa Municipal Mutual Insurance (MMI) ar 30 Medi 1992.

Gwnaeth MMI gynllun o drefniant gyda'i gredydwy'r, ble, os oedd cyllid MMI yn annigonol i gyfarfod hawliadau yn y dyfodol, yna byddai cymal adfachu'n cael ei sbarduno (sef Cynllun o Drefniant) a allai effeithio hawliadau a dalwyd ers 1992/93. Ar 13 Tachwedd 2012, daeth cyfarwyddwyr y Cwmni i'r casgliad y dylid gweithredu amodau'r Cynllun o Drefniant a rhoddwyd rhybudd i'r perwyl hwn i Weinyddwr y Cynllun a'r Cwmni. Mae'r penderfyniad yn derfynol. Talwyd ardoll gwreiddiol o 15% o'r taliadau a wnaethpwyd ers 30 Medi 1992 yn ystod 2013/14, a talwyd 10% pellach yn 2016/17.

Fodd bynnag, yn unol â'r cynllun, bydd modd codi ardoll pellach os na fydd y lefi gwreiddiol yma yn ddigonol ar gyfer ymrwymadau MMI yn y tymor hwy. Mae Cyngor Gwynedd o'r farn y byddai'n ddarbodus i gynnal cronfa yn y disgwyliad y bydd yr ardoll gwreiddiol yn annigonol. Uchafswm cyfredol yr ymrwymiad i'r Cyngor hwn yn seiliedig ar y ffigyrau cyhoeddedig diweddaraf oedd ar gael ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yw £1.3m.

NODYN 40 – YMDDIRIEDOLAETHAU

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel yr unig ymddiriedolwr ar gyfer 175 o gymroddion megis cronfeydd gwobrau ysgolion, a chronfeydd cysuron a gwelliannau i nifer o Sefydliadau'r Cyngor. Mae gan y gronfa fwyaf, y Gronfa Degwm, gyfriflyfr cyfrifo sy'n hollol ar wahân, tra bo'r Cyngor yn dal eiddo 174 o'r cymynroddion hyn ond nid yw'n gwneud penderfyniadau ar ddefnydd y cronfeydd. Ymhob achos, nid yw'r cronfeydd yn cynrychioli asedion y Cyngor ac felly nid ydynt wedi eu cynnwys yn y Fantolen.

Cyfanswm balans y 174 o gymynroddion nad ydynt yn cael eu cydnabod ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2023 oedd £1,634,434 (£1,146,121 ar 31 Mawrth 2022). Buddsoddi y cronfeydd yn llawn er mwyn creu incwm.

Manylir ar y cymynroddion mwyaf, Y Gronfa Degwm ac Ymddiriedolaeth FMG Morgan, yn atodiadau A a B i'r cyfrifon hyn.

NODYN 4I – TREFNIANT CONSESIWN GWASANAETH

Mae GwryAD yn gynllun Trefniant Consesiwn Gwasanaeth, sydd hefyd yn cael ei adnabod fel cynllun ‘Menter Cyllid Preifat’ (MCP). Dechreuwyd ar y dasg o’i adeiladau yn 2012/13 a’r gwaith yn dod yn weithredol ym Medi 2013. Gwaith yw gogyfer â thrin gwastraff bwyd a ddiolir yn y tarddle gan breswylwyr a busnesau Gwynedd (yn bennaf) trwy ddefnyddio technoleg Treulio Anaerobig (Anaerobic Digestion). Mae hyn yn gymorth i’r Cyngor gyrraedd ei dargedau ailgylchu, a gweithio o fewn ei lwfansau tirlenwi o Wastraff Dinesig Boddiddadwy am gyfnod o 15 mlynedd.

Mae’r asedau sy’n cael eu darparu i gyflenwi’r gwasanaeth yn cael eu cydnabod ar Fantolen y Cyngor. Gwerth yr asedau perthnasol ar 31 Mawrth 2023 oedd £2.2m (£2.3m ar 31 Mawrth 2022). Mae’r Cyngor yn gwneud taliad cytunedig (ffi giât) bob blwyddyn yn seiliedig ar isafswm o dunelli sy’n cael ei gynyddu yn flynyddol gan chwyddiant ac sy’n gallu cael ei ostwng os yw’r contractwr yn methu â chyrraedd safonau argaeledd a pherfformiad mewn unrhyw flwyddyn. Mae gan y Cyngor yr hawl i gynyddu swm y tunelli dros y 7,500 tonnall cytunedig hyd at 11,000 tonnall, a bydd yn talu ffi giât ostyngol am unrhyw beth dros 7,500 tonnall.

	Taliad am Wasanaethau	Ad-daliad Gwariant Cyfalaf	Llog	Cyfanswm
	£’000	£’000	£’000	£’000
Talwyd yn 2022/23	498	181	84	763
Taladwy yn 2023/24	498	192	73	763
Taladwy o fewn 2 i 5 mlynedd	1,991	893	167	3,051
Taladwy o fewn 6 i 10 mlynedd	207	104	7	318
Cyfanswm	3,194	1,370	331	4,895

Er bod y taliadau sy’n cael eu gwneud i’r contractwr yn cael eu disgrifio fel taliadau unedol, maent wedi eu cyfrifo er digolledu’r contractwr am werth teg y gwasanaeth a gyflenwir, y gwariant cyfalaf a’r llog oedd yn daladwy.

Mae’r contractwr yn derbyn incwm o ynni sy’n cael ei gynhyrchu o’r gwastraff sydd wedi eu galluogi i gadw’r taliad unedol i’r Cyngor yn isel. Os yw’r incwm yn uwch na’r hyn sydd yn y cytundeb, mae trefniant iddo gael ei rannu rhwng y contractwr a Chyngor Gwynedd.

Mae’r ymrwymadau sy’n ddyledus i’r contractwr am y gwariant cyfalaf sydd wedi ei wneud fel a ganlyn:

	2022/23	
	Ymrwymadau Prydlesau	Incwm Gohiriedig
	£’000	£’000
Balans yn sefyll 1 Ebrill 2022	(1,370)	(935)
Ad-daliad o brifswm yn ystod y flwyddyn	181	0
Rhyddhad o incwm gohiriedig	0	145
Balans yn sefyll ar 31 Mawrth 2023	(1,189)	(790)

Gellir terfynu’r cytundeb gan un o’r ddwy ochr ar unrhyw adeg ar sail diffygion, yn amodol ar roi rhybudd yn unol â’r cytundeb. Yn ogystal, gall y Cyngor derfynu’r cytundeb yn unochrog yn unol â’r amodau ynddo. Byddai costau iawndal ynghlwm ag unrhyw drefniant terfynu. Ar ddiwedd y cytundeb, mae gan y Cyngor hawl i ail-dendro am gontractwr i ddarparu’r gwasanaeth.

NODYN 42 – CYLLIDEB CYFUN

O dan reoliad 19(1) o Reoliadau Trefniadau Partneriaeth (Cymru) 2015, cytunwyd ar drefniant cyllidebau cyfun rhwng awdurdodau lleol Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr mewn perthynas â darparu llety cartrefi gofal ar gyfer pobl hŷn. Daeth y trefniant i rym ar 1 Ebrill 2019. Mae Cyngor Sir Ddinbych yn gweithredu fel awdurdod lletya yn ystod cyfnod cychwynnol y cytundeb.

Mae trafodion y Cyngor wedi'u cynnwys o dan Oedolion, Iechyd a Llesiant yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae'r incwm a'r gwariant ar gyfer y trefniant cyllideb gyfun hwn wedi'u cynnwys yn y tabl isod:

Cartrefi Gofal ar gyfer Pobl Hŷn		
2021/22		2022/23
£'000		£'000
	Gwariant	
98,982	Costau Cartrefi Gofal	111,032
98,982	Cyfanswm Gwariant	111,032
	Arian a gyfrannir	
(9,340)	Cyngor Sir Ddinbych	(10,236)
(14,221)	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	(15,864)
(10,095)	Cyngor Sir y Fflint	(10,556)
(15,317)	Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	(14,434)
(9,143)	Cyngor Gwynedd	(11,214)
(5,209)	Cyngor Sir Ynys Môn	(5,708)
(35,657)	Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	(43,020)
(98,982)	Cyfanswm Arian a gyfrannir	(111,032)
0	(Gwared) / Diffyg a drosglwyddir i'r gronfa wrth gefn	0

NODYN 43 – GWEITHREDIADAU AR Y CYD A CHYD-BWYLLGORAU

Mae'r Cyngor yn rhan o nifer o weithrediadau ar y cyd gydag awdurdodau cyfagos yng Ngogledd Cymru.

Yn ystod 2022/23, roedd Cyngor Gwynedd yn rhan o bedwar cyd-bwyllgor a dau gweithrediad ar y cyd, sef cyd-weithio mewn meysydd penodol rhwng awdurdodau lleol. Mae'n ofynnol i gyfrifon ar wahân gael eu cynhyrchu ar gyfer cyd-bwyllgorau. Y pedwar cyd-bwyllgor perthnasol i Wynedd yn ystod 2022/23 yw:

- Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd
- GwE
- Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru (PTGGGC)
- Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (BUEGC)

Y ddau weithrediad ar y cyd sy'n berthnasol i Wynedd yn ystod 2022/23 ac sydd wedi dod yn weithredol yn dilyn yr argyfwng Covid-19 yw:

- Rhaglen Profi, Orlhain a Diogelu
- Cynllun Argyfwng Bysus

Mae cyfrifon y cyd-bwyllgorau yn dilyn yr un amserlen o ran dyddiad statudol ar gyfer cwblhau y cyfrifon. Yn yr amgylchiadau, felly fe welir bod cyfrifon Cyngor Gwynedd yn adlewyrchu y gwir ymrwymiad net perthnasol, er bod y sefyllfa ddadansoddol oddrychol yn mynd i amrywio yn ddibynnol ar sefyllfa a threfniadau adrodd y gwahanol gyd-bwyllgorau (eithrio y BUEGC). Mae'r ffigyrau a'r gyfran berthnasol i Wynedd wedi eu cynnwys yn y tabl isod:

Cyd-Bwyllgor / Gweithrediad ar y Cyd	Awdurdod Lletya Cyllid	Cynghorau a Sefydliadau sydd yn rhan o'r Cyd-Bwyllgor	Cyfran Cyngor Gwynedd %	Gwerth Cyfran Gwynedd (Cyfrif Incwm a Gwariant) £'000
Cyd-Bwyllgor				
Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd	Cyngor Gwynedd	Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn	50.00	245
GwE	Cyngor Gwynedd	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	17.59	773
Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru	Cyngor Sir y Fflint	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn	23.83	0
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	Cyngor Gwynedd	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam Prifysgol Bangor Grŵp Llandrillo Menai Prifysgol Glyndŵr Wrecsam Coleg Cambria	*Gweler y nodyn isod.	

Gweithrediad ar y Cyd

Rhaglen Profi, Olrhain a Diogelu	Cyngor Sir y Fflint	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	21.23	347
Cynllun Argyfwng Bysus	Cyngor Sir y Fflint	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	24.04	1,269

*Mae cyfrifon Cyngor Gwynedd yn cynnwys y gwir trafodion a balansau mewn perthynas â busnes y BUEGC yn ogystal â'u cyfran o'r trafodion a'r balansau sy'n weddill, a ddosbarthwyd fel 12.5% (Awdurdod Lleol) a 6.25% (Addysg Bellach/Uwch) yn unol â'r dyraniadau yn y Cytundeb Llywodraethu 2.

Gellir gweld cyfrifon y cyd-bwyllgorau unigol ar wefannau y cynghorau sydd yn arwain ar y gwasanaeth cyllid a chyfrifeg.

NODYN 44 – DIGWYDDIADAU AR ÔL Y CYFNOD ADRODD

Awdurdodwyd y Datganiad o'r Cyfrifon i'w gyhoeddi gan y Pennaeth Cyllid ar 8 Rhagfyr 2023. Nid yw digwyddiadau yn dilyn y dyddiad yma wedi'u cynnwys yn y datganiadau ariannol na'r nodiadau cysylltiedig. Lle'r oedd digwyddiadau a oedd yn digwydd cyn y dyddiad hwn yn darparu gwybodaeth am amodau a oedd yn bodoli ar 31 Mawrth 2023, mae'r ffigyrau yn y datganiadau a'r nodiadau ariannol wedi'u haddasu ym mhob agwedd faterol i ddangos yr effaith. Mae'r cyfrifon wedi eu diweddarau ers eu cyhoeddi ar 30 Mehefin 2023 i ymgorffori darganfyddiadau'r archwiliwr.

Y GRONFA DEGWM

2021/22		2022/23	
£'000		£'000	£'000
958	Cyfanswm y Gronfa ar 1 Ebrill		970
	Ychwaneger - Incwm yn ystod y flwyddyn		
42	Llog ar buddsoddiadau		47
	Llai - Gwariant yn ystod y flwyddyn		
(30)	Grantiau a chostau	(41)	(41)
970	Cyfanswm y Gronfa ar 31 Mawrth		976
	A gynrychiolir gan yr Asedau canlynol		
0	Dyledwyr		2
900	Buddsoddiadau		900
73	Arian mewn llaw		75
973			977
(3)	Llai - Credydwyr		(1)
970	Cyfanswm		976

NODIADAU I'R CYFRIFON

1. Dywed Cynllun gweinyddu'r Gronfa y ceir defnyddio'r incwm at bwrpasau elusennol – addysgol, adloniadol a chymdeithasol, yn unol â disgresiwn y Cyngor.
2. Mae'r Ddeddf Elusennol 1993 yn gofyn am archwiliad annibynnol o ddatganiad o gyfrifon y Gronfa Degwm yn flynyddol.
3. Dangosir buddsoddiadau ar gost yn y cyfrifon. Gwerth y buddsoddiadau ar y farchnad ar 31 Mawrth 2023 oedd £878,344.

CRONFA YMDDIRIEDOLAETH FMG MORGAN
--

2021/22		2022/23
£'000		£'000
188	Cyfanswm y Gronfa ar 1 Ebrill	184
	Ychwaneger - Incwm yn ystod y flwyddyn	
14	Llog enillwyd gan yr asedau	16
	Llai - Gwariant yn ystod y flwyddyn	
(18)	Grantiau	(33)
184	Cyfanswm y Gronfa 31 Mawrth	167
	Asedau	
144	Buddsoddiadau	144
40	Arian mewn llaw	23
184		167

NODIADAU I'R CYFRIFON

1. Sefydlwyd y Gronfa hon gyda gweddill ystâd y diweddar Mrs. Florence Merthyr Guest Morgan. Roedd incwm y Gronfa i'w ddefnyddio er budd trigolion rhannau o Lŷn at bwrpasau penodedig.
2. Dangosir buddsoddiadau ar gost yn y cyfrifon. Gwerth y buddsoddiadau ar y farchnad ar 31 Mawrth 2023 oedd £363,635 (£378,818 ar 31 Mawrth 2022).
3. Mae Cronfa FMG Morgan tu allan i ofynion y Ddeddf Elusennol 1993. Oherwydd hyn nid oes angen archwiliad annibynnol o'r Gronfa Ymddiriedolaeth hon.

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Mae'r datganiad hwn yn cwrdd â'r angen i gynhyrchu Datganiad Rheolaeth Fewnol yn unol â Rheoliad 5 o'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.

Rhan 1: CWMPAS CYFRIFOLDEB

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod ei weithgareddau yn cael eu cynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrifo amdano yn briodol, a'i ddefnyddio mewn ffordd economaidd, effeithlon ac effeithiol. Mae'n ddyletswydd o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 i Gyngor Gwynedd wneud trefniadau i sicrhau gwelliant wrth arfer ei swyddogaethau, gan roi sylw penodol i effeithiolrwydd strategol, ansawdd gwasanaethau, argaeledd gwasanaethau, tegwch, cynaliadwyedd, effeithlonrwydd ac arloesi.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldebau eang yma, mae Cyngor Gwynedd hefyd yn gyfrifol am roi trefniadau priodol yn eu lle ar gyfer llywodraethu ei swyddogaethau, cynorthwyo gweithrediad effeithiol ei weithgareddau, ac sydd yn cynnwys trefniadau i reoli risg a rheoli ariannol digonol ac effeithiol.

Mae Cyngor Gwynedd wedi cymeradwyo a mabwysiadu Côt Llywodraethu Corfforaethol, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/Solace *Delivering Good Governance in Local Government*. Mae copi o'r côd i'w gael ar ein gwefan, neu gellir derbyn copi trwy ysgrifennu at Cyngor Gwynedd, Swyddfa'r Sir, Stryd y Jêl, Caernarfon, Gwynedd LL55 1SH. Mae'r datganiad yma yn esbonio sut mae'r Awdurdod yn cydymffurfio â'r côd ac mae hefyd yn cwrdd â gofynion rheoliad 5(5) Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reoli mewnol.

Rhan 2: PWRPAS Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a phrosesau, diwylliant a gwerthoedd hynny sydd yn cyfeirio a rheoli'r awdurdod, a'r gweithgareddau ble mae'n adrodd i, cysylltu gydag ac yn arwain y gymuned. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro llwyddiant ei amcanion strategol, ac i ystyried os yw'r amcanion wedi arwain at ddarparu gwasanaethau addas a chost effeithiol.

Mae'r system reolaeth fewnol yn rhan allweddol o'r fframwaith llywodraethu ac wedi ei ddylunio i alluogi'r Cyngor i reoli risg i lefel resymol yn hytrach na dileu'n gyfan gwbl y risg o fethiant i gyflawni polisïau ac amcanion; gall felly ond ddarparu sicrwydd rhesymol o effeithiolrwydd yn hytrach na sicrwydd diamod. Mae'r system rheolaeth fewnol yn seiliedig ar broses parhaus sy'n adnabod a blaenoriaethu risgiau sy'n berthnasol i gyflawni polisïau, nodau ac amcanion y Cyngor, i werthuso'r tebygolrwydd o risgiau'n cael eu gwireddu ac i isafu'r effaith petai hynny'n digwydd, ac i reoli'r risgiau mewn ffordd effeithlon, effeithiol ac economaidd.

Mae'r fframwaith llywodraethu a ddisgrifir uchod wedi bod yn ei le yng Nghyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn sy'n diweddau 31 Mawrth 2023 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r datganiad o gyfrifon.

Rhan 3: TREFNIADAU LLYWODRAETHU A’U HEFFEITHIOLRWYDD

- 3.1 Mae’r **Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu** yn cadw golwg parhaus, disgybledig ar faterion llywodraethu, yn codi ymwybyddiaeth ehangach ohonynt, ac yn hybu perchnogaeth ehangach o’r Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Mae’r Grŵp yn cynnwys y Cyfarwyddwr Corfforaethol, y Swyddog Monitro, y Swyddog Adran 151, Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, Pennaeth Cynorthwyol Cefnogaeth Gorfforaethol, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol, y Rheolwr Risg & Yswiriant a’r Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor.
- 3.2 Er mwyn adlewyrchu Fframwaith CIPFA/SOLACE *Delivering Good Governance in Local Government*, mae’r fframwaith leol ar ffurf Cofrestr Risg Llywodraethu sydd yn rhan o’r Gofrestr Risg Gorfforaethol, gan adnabod 24 maes o risg llywodraethu.
- 3.3 Rhoddir amlinelliad o’r Meysydd Llywodraethu, y risgiau perthnasol a threfniadau’r Cyngor er mwyn ymdrin â hwy, ac effeithiolrwydd y trefniadau hynny, yng ngweddill y rhan yma o’r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.
- 3.4 Ar gyfer pob un o’r Risgiau Llywodraethu, dangosir sgôr risg cyfredol, sef y sgôr ar ôl asesiad gwrthrychol o’r trefniadau rheoli sydd yn eu lle rŵan. Rhoddir ystyriaeth i ddau ffactor:
- **Effaith** y risg petai’r digwyddiad yn cael ei wireddu
 - **Y Tebygolrwydd** iddo ddigwydd.
- 3.5 Mae’r sgoriau Effaith yn amrywio o 1 (effaith gweladwy) i 5 (effaith catastroffig), a’r sgoriau Tebygolrwydd o 1 (Annhebygol lawn) i 5 (digwydd rŵan). Cyfrifir y sgôr risg drwy luosi’r sgôr effaith a’r sgôr tebygolrwydd gyda’u gilydd.
- 3.6 Asesir lefel gymharol y risgiau fel a ganlyn:

Sgôr 20-25	Risg Uchel lawn
Sgôr 12-16	Risg Uchel
Sgôr 6-10	Risg Canolig
Sgôr 1-5	Risg Isel

Diwylliant

Risg: Fod diwylliant amhriodol o fewn y Cyngor yn llesteirio ein gallu i wneud y pethau iawn ac i'w gwneud yn y ffordd iawn

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Uchel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r rhaglen 6 diwrnod i hyfforddi rheolwyr gwasanaeth ar egwyddorion Ffordd Gwynedd (gan gynnwys egwyddorion rheoli perfformiad cadarn) wedi'i chyflwyno ers Haf 2017. Mae pob rheolwr gwasanaeth wedi dilyn yr hyfforddiant hwn erbyn hyn gyda rhaglen i sicrhau bod pob rheolwr newydd yn derbyn yr hyfforddiant i'r dyfodol.
- Mae'r Rhwydwaith Rheolwyr wedi'i ail-sefydlu ac wedi cynnal ei gyfres cyntaf o gyfarfodydd ym Mawrth 2019. Mae'r arwyddion cynnar yn galonogol gyda'r anogaeth i reolwyr a'u timau ymgymryd ag adolygiadau o fewn eu gwasanaethau eu hunain yn hytrach na'r canolbwyntio blaenorol ar gynnal adolygiadau dwys.
- Cylchredwyd swydd-ddisgrifiad newydd i bob rheolwr/uwch-reolwr sy'n amlinellu'r ymddygiadau disgwylidig ohonynt a chytunwyd ar gynnwys generig i swydd-ddisgrifiad newydd ar gyfer penaethiaid a penaethiaid cynorthwyol. Mae fersiwn terfynol swydd-ddisgrifiad diwygiedig i arweinyddion tim a gweddill staff y Cyngor sydd yn cadarnhau'r ymddygiadau disgwylidig ohonynt wedi'u cytuno arnynt.
- Mae adolygiad o gynnydd Ffordd Gwynedd ar draws y Cyngor wedi'i gynnal mewn cydweithrediad ag aelodau Cabinet a Grwp Tasg a Gorffen o blith aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Arweiniodd hynny at Raglen Waith 5 mlynedd o'r newydd hyd at 2028 gafodd ei chymeradwyo gan y Cabinet ar 7 Mawrth 2023. Mae'r Cynllun yn adnabod naw maes y byddwn yn canolbwyntio arno er mwyn gwreiddio'r "ffordd o weithio" ymhellach.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
4	3	12

Ymddygiad

Risg: Diffyg integriti, moeseg a pharch yn ymddygiad aelodau a swyddogion, gan danseilio hyder y cyhoedd yn y Cyngor

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu codau ymddygiad ar gyfer ei aelodau a swyddogion, yn seiliedig ar reoliadau cenedlaethol (codau fel y Cod Perthynas Aelod/Swyddog; y Cod Ymddygiad Aelodau; Y Cod Ymddygiad Swyddogion; Y Polisi Gwrth Dwyll a Llygredd a'r Cod Ymarfer Canu'r Gloch) ac mae rhain at ei gilydd yn gosod sylfaen ar gyfer sicrhau integriti a moeseg. Mae tystiolaeth o weithredu pan mae'n ymddangos fod y codau ymddygiad hyn wedi cael eu torri.
- Mae tystiolaeth glir fod y Cyngor yn rhoi ystyriaeth ddilys i adroddiadau'r Ombwdsman fel rhan o waith y Pwyllgor Safonau, sy'n gweithio'n effeithiol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Cyfreithlondeb

Risg: Anwybyddu rheol y gyfraith, sy'n golygu fod y Cyngor yn agored i heriau yn y llysoedd.

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Rhaid i swyddogion statudol (y Swyddog Monitro a Phennaeth Cyllid) gynnig sylwadau ar unrhyw benderfyniad ffurfiol, fel rhan o Gyfansoddiad cynhwysfawr sy'n cael ei adolygu'n rheolaidd.
- Mae protocolau ffurfiol yn eu lle er mwyn gwarchod hawliau'r swyddogion statudol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	1	3

Bod yn agored

Risg: Cyngor sydd ddim yn agored, sy'n golygu nad oes modd ei ddal yn atebol am ei benderfyniadau

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Isafswm bosib o adroddiadau Pwyllgor sydd yn eithredig
- Rhoddir cyhoeddusrwydd i daflenni penderfyniad aelodau unigol, gyda gweithdrefnau sy'n sicrhau fod hyn yn digwydd.
- Cyhoeddir papurau cefndir gydag adroddiadau pwyllgor er mwyn sicrhau fod penderfyniadau'n cael eu gwneud gyda gwybodaeth lawn.
- Fe we-ddarllidir nifer o gyfarfodydd pwyllgorau sy'n cymryd penderfyniadau.
- Bydd y Cabinet yn ystyried adroddiadau perfformiad yn rheolaidd fel rhan o'u cyfarfodydd sy'n agored a bydd y Cyngor yn cyhoeddi ei Gynllun Corfforaethol, Adroddiad Perfformiad Blyneddol a Hunanasesiad a'r Datganiad o'r Cyfrifon i geisio rhoi gymaint o wybodaeth ag y byddai trigolion ei angen i ni fod yn atebol.
- Defnyddir ddulliau amrywiol eraill hefyd megis y wefan a chyfryngau cymdeithasol i geisio sicrhau fod trigolion Gwynedd yn ymwybodol o beth sydd yn digwydd o fewn y Cyngor.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	1	2

Rhanddeiliad

Risg: Perthynas wan gyda rhanddeiliaid sefydliadol, gan ddiweddu gyda gwasanaethau is-optimaidd

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae parodrwydd cyrff sector gyhoeddus, gan gynnwys Cyngor Gwynedd, cyngorau unedol eraill cyfagos, yr Heddlu, Y Bwrdd Iechyd, y trydydd sector ac eraill i gydweithredu er mwyn darparu gwasanaethau cyhoeddus ar y cyd yn gallu cael effaith sylweddol, weladwy i Bobl Gwynedd.
- Mae yna waith wedi digwydd i greu Cynllun Llesiant ac mae'r berthynas rhwng y sefydliadau wedi aeddfedu.
- Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.
- Nid y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yw'r unig gyfrwng ar gyfer cydweithio gydag asiantaethau eraill ac mae yna risg bod yr amrediad eang o strwythurau cydweithio yn gallu llesteirio'r holl amcan o gydweithio gan greu dryswch.
- Mae gan y Cyngor Feini Prawf Partneriaethau wedi cael eu sefydlu ers sawl blwyddyn, fel bod Cyngor Gwynedd dim ond yn mynd i bartneriaethau pan mae hynny er lles pobl Gwynedd.
- Mae cydweithio hefyd yn digwydd ar lefel rhanbarthol sydd ddim bob tro mor effeithiol ag y gallai fod oherwydd maint yr ôl troed a'r trafferthion o adeiladu perthynas gyda nifer mor fawr o bobl. Mae yna rai engreifftiau o lwyddiant (e.e. Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru).

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Ymgysylltu

Risg: Methiant i ymgysylltu'n effeithiol â defnyddwyr gwasanaeth a dinasyddion unigol yn arwain at flaenoriaethu a phenderfyniadau gwael

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae ystod o weithdrefnau ymgysylltu corfforaethol wedi eu sefydlu i sicrhau ein bod yn derbyn barn y cyhoedd a rhan-ddeiliaid eraill fel bo'n briodol. Maent yn cynnwys trefniadau i sicrhau fod ymarferiadau ymgysylltu corfforaethol y Cyngor yn cyrraedd grwpiau a charfannau megis pobl ifanc, pobl LGBT+, lleiafrifoedd ethnig, ffoaduriaid, oedolion gydag anableddau dysgu a busnesau Gwynedd.
- Yn ystod 2022/23 defnyddiwyd ymarferiad ymgysylltu Fframwaith Adfywio'r Cyngor i:
 - gynnal ymarferiad ymgysylltu ddaeth a budd i sawl Adran, Gwasanaeth a phrosiect allweddol gan gynnwys Arolwg Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn, Asesiad Anghenion Poblogaeth (Adran Oedolion), Arolwg Angen Tai Lleol (Adran Tai ac Eiddo), Cymunedau Glan a Thaclus (Priffyrdd a Bwrdeistrefol), Egwyddorion Twristiaeth Gynaliadwy (Economi a Chymuned);
 - dreialu'r defnydd o feddalwedd ymgysylltu newydd (meddalwedd "Bang The Table");
 - ddatblygu brand newydd ar gyfer y maes ymgysylltu (brand "Ardal Ni");
 - dreialu ffordd newydd o ymgysylltu ar lefel 13 ardal lleol yn hytrach na Gwynedd gyfan.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Cyfeiriad a gweledigaeth

Risg: Cyfeiriad a gweledigaeth sydd heb ei wreiddio mewn canlyniadau i unigolion ac nad yw felly'n gwireddu anghenion Pobl Gwynedd

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cyngor yn effeithiol wrth bennu ei flaenoriaethau a rheoli disgwyliadau oherwydd y diwylliant o ganolbwyntio ar yr hyn sy'n bwysig i bobl Gwynedd, gyda'r mesurau perfformiad a ddefnyddir i herio perfformiad ar draws yr holl wasanaethau yn deillio o hyn.
- Cymeradwywyd Cynllun y Cyngor 2023-28 gan y Cyngor llawn ar 2 Mawrth 2023. Mae'r cynllun yn cynnwys cyfres o brosiectau ar gyfer y pum mlynedd nesaf o dan saith maes blaenoriaeth.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	2	6

Cynaliadwyedd

Risg: Methu cydymffurfio gyda 5 egwyddor Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cyngor wedi cydnabod pwysigrwydd gweithredu yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac, ar y cyd â'i bartneriaid ar y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, wedi gwneud gwaith cychwynnol i adnabod yr hyn sydd angen ei wneud er mwyn gweithredu yn unol â'r 5 egwyddor - Hirdymor, Atal, Integreiddio, Cydweithio a Cynnwys.
- Mae'r Cyngor eisioes yn cydymffurfio â'r holl egwyddorion ond i raddau gwahanol. Penderfynodd y Grŵp Rheoli mai'r ffordd orau oedd i Dimau Rheoli Adrannau i dalu sylw i'r egwyddorion wrth gynllunio ymlaen. Mae adroddiadau sy'n dod gerbron y Cabinet yn cael eu cyflwyno ymlaen llaw i'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol er mwyn eu hadolygu i gadw golwg ar sefyllfaoedd lle efallai nad oes sylw priodol wedi eu rhoi i'r egwyddorion. Drwy hyn y gobaith yw y byddwn yn gwreiddio'r egwyddorion yn naturiol yn hytrach na thicio bocsys ond amser a ddengys a fyddwn yn llwyddiannus.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Penderfyniadau

Risg: Amharodrwydd i wneud penderfyniadau ar weithredu, sy'n golygu oedi mewn gwireddu canlyniadau i bobl Gwynedd

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Tystiolaeth dros y blynyddoedd diwethaf fod Cyngor Gwynedd yn fodlon gwneud penderfyniadau anodd neu amhoblogaidd e.e. maes ysgolion, allanoli ei Dai Cyngor, gweithredu ar ganlyniadau anodd Her Gwynedd; newid y drefn leuenctid a chymryd camau i sicrhau egwyddorion gweithredu ym maes Addysg.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Cynllunio Gweithrediadau

Risg: Ymyrryd heb gynllunio'n ddigonol

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cyngor yn ymdrechu i gynnal balans addas rhwng cael gweithdrefnau Rheoli Prosiectau a gweithio'n effeithlon. Yn hynny o beth, mae'r Cyngor eisoes yn cynnal trefniadau rheoli prosiect ar cadarn ar gyfer y prosiectau mwyaf, gan ddefnyddio fersiwn llai cynhwysfawr ond yn seiliedig ar yr un egwyddorion ar gyfer prosiectau eraill.
- Er mwyn sicrhau fod y pethau cywir yn cael eu mesur mae mesurau cyflawni pob gwasanaeth yn seiliedig ar gyflawni pwrpas gan geisio sicrhau fod unrhyw weithred yn gwella ein gallu i gyflawni hynny.
- Ceisir taro cydbwysedd rhwng yr angen am drefn a'r angen i gyflawni cyn gynted ag bod modd drwy wneud cyn lleied o waith papur ag sy'n gyson gyda hynny, gan annog adroddiadau syml a byr yn gosod allan y prif bwyntiau allweddol.
- Mae gan y Cyngor Strategaeth Ariannol Tymor Canol, gyda cyllidebau blynyddol yn seiliedig ar hwnnw. Mae gwaith y Cyngor ar gynllunio ariannol yn cael ei ganmol yn rheolaidd gan yr archwilwyr allanol, ac mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cymryd rôl flaenllaw ar graffu ariannol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Adolygu deilliannau

Risg: Parhau i wneud yr un pethau yn anghywir nad ydym yn dysgu gwersi

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae trefniadau asesu risg, llunio Cynllun Corfforaethol a rheoli prosiect y Cyngor yn sicrhau fod y deilliannau a fwriedir eu cyflawni ar gychwyn unrhyw brosiect yn glir.
- Mae'r adroddiad perfformiad blynyddol yn ceisio canolbwyntio ar asesu i ba raddau y mae'r deilliannau hynny wedi cael eu cyflawni. Mae yna engreiffiau lle mae hynny wedi digwydd yn dda ac mae'r sefyllfa yn gwella.
- Mae yna drafodaethau yn parhau i geisio sicrhau fod y Blaenoriaethau gwella yn ein Cynllun Corfforaethol yn fwy pendant o ran deilliannau, gyda'r Hunanasesiad yn asesu i ba raddau y cyflawnwyd y deilliannau hynny.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	2	6

Asedau Eiddo

Risg: Asedau Eiddo'r Cyngor ddim yn cael ei defnyddio i'w llawn botensial

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cynllun Asedau ar gyfer y cyfnod 10 mlynedd o 2019/20 hyd 2028/29 wedi cael ei ddatblygu a chafodd ei gymeradwyo gan y Cyngor llawn ar 7 Mawrth 2019.
- Canlyniad hyn yw fod nifer o adeiladau nad oedd mo'u hangen mwyach wedi cael eu gwaredu.
- O ran y cerbydau mae yna gynllun ar waith i geisio gwneud gwell defnydd o fflyd y Cyngor sydd eisoes wedi cyflwyno rhai arbedion ariannol ac yn debygol o gyflawni mwy.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Asedau Technoleg Gwybodaeth

Risg: Asedau Technoleg Gwybodaeth y Cyngor ddim yn cael ei defnyddio i'w llawn botensial

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae gwaith yn mynd rhagddo i ddatblygu Cynllun Digidol newydd ar gyfer y cyfnod 2023-28. Y disgwyliad yw y bydd yn cael ei gyflwyno i'w graffu gan y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ym mis Medi 2023 cyn bydd yn cael ei gymeradwyo'n ffurfiol gan y Cabinet ym mis Tachwedd 2023.
- Mae'r sianel ddigidol yn ddatblygiad parhaus a gwasanaethau newydd yn cael eu rhyddhau'n gyson. Mae sawl datblygiad mewnol i wella gweinyddiaeth mewnol, gan gynnwys rhestr faith o ddatblygiadau hunanwasanaeth staff a gwelliannau sylweddol i drefniadau hyfforddi. Nid y sianeli hunanwasanaeth (mewnol ac allanol) yw'r unig ddatblygiadau. Mae oddeutu hanner cant o systemau newydd yn cael eu datblygu'n flynyddol a'r rhain wedi eu teilwra o amgylch gofynion y gwasanaethau yn hytrach na gorfod addasu gwasanaeth i gwrdd ag anghenion system penodol. Tra bod yna enghreifftiau lu o ble 'rydym wedi defnyddio technoleg i wella sut yr ydym yn cyflawni gwasanaethau i drigolion Gwynedd, nid yw'n digwydd ar y cyflymder yr hoffem iddo ddigwydd a mae sawl cais yn parhau am adnodd i'w datblygu.
- Wrth ymestyn defnydd technoleg mae risgiau pellach yn ein wynebu o ran diogelwch a seibrgadernid, gyda'r elfen yma yn asesiad hanfodol o unrhyw ddatblygiad newydd neu adolygiad o ddatrysiad cynhenid.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Cynllunio'r Gweithlu

Risg: Methiant i gynllunio'r gweithlu o ran denu, datblygu a chadw staff

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Er mwyn sicrhau fod y Cyngor mewn sefyllfa i ddarparu gwasanaethau sydd yn rhoi Pobl Gwynedd yn y canol bob amser, rhaid sicrhau fod gennym y staff iawn yn y lle iawn gyda'r sgiliau iawn. Mae Grŵp Prosiect wedi ei ffurfio ac amcanion tymor byr a thymor hirach yn eu lle. Mae'r Tîm Adnoddau Dynol wedi mynychu hyfforddiant ar y sgiliau perthnasol sydd eu hangen i gynllunio'r gweithlu yn effeithiol. Mae'r pwyslais pennaf ar hyn o bryd ar ddatrys y problemau recriwtio tymor byr mae'r Cyngor yn eu profi, ond yr amcan pwysicaf a thymor hirach ydi gwella sut rydym yn denu a chadw staff, gan gynllunio ein anghenion staffio rai blynyddoedd ymlaen llaw gan leihau'r risg o gael problemau denu staff yn y dyfodol.
- Mae'r gwaith o ddatblygu gallu'r Cyngor i drin data er mwyn cynllunio anghenion staffio yn derbyn sylw, gan gynnwys datblygu system o ddefnyddio cyfweiliadau gadael.
- Mae'r rhaglen o ddenu prentisiaid a hyfforddeion proffesiynol wedi ennill ei phlwy' er mwyn diwallu yr angen am ddatblygu swyddogion mewn meysydd arbenigol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Arweinyddiaeth

Risg: Diffygion yn arweinyddiaeth y Cyngor yn golygu nad ydym yn gwneud y pethau cywir

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae yna elfen o dystiolaeth (drwy hunan asesiad) fod arweinyddiaeth o fewn y Cyngor yn gwella gyda nifer o enghreifftiau o arweinyddiaeth trawsffurfiol yn cael ei arddangos yn hytrach nag arweinyddiaeth trafodaethol. Mae'r pwyslais cynyddol a roddir ar "arwain" yn hytrach na "rheoli" o fewn diwylliant Ffordd Gwynedd yn arwydd arall cadarn o'r camau breision sy'n cael eu cymryd gydag aelodau'r Cabinet yn cymryd rol blaenllaw i hyrwyddo arweinyddiaeth dda trwy ymrwymo i'w datblygiad fel arweinwyr.
- Cytunwyd ar yr hyn ddiffinir fel arweinyddiaeth o fewn Cyngor Gwynedd ac mae'r diffiniad hwnnw yn cael ei adlewyrchu mewn swydd-ddisgrifiadau diwygiedig ar gyfer pob pennaeth a rheolwr yn y Cyngor. Mae'r ymrwymiad ar lefel gwleidyddol a gweithredol yn arddangos bod y camau positif hyn wedi dwyn ffrwyth a bod yr angen a'r gallu i arwain yn gwreiddio fel y norm o fewn y Cyngor.
- Mae atgyfodiad y Rhwydwaith Rheolwyr, gyda'r pwyslais ar ddatblygu sgiliau arwain, yn gam allweddol arall yn y newid pwyslais o ddiwylliant "rheoli" i "arwain" o fewn y Cyngor tra bo'r Adolygiad Rheolaethol a'r swydd-ddisgrifiadau diwygiedig hefyd wedi cyfrannu at eglurder yng nghyswllt y disgwyliad o arwain. Yn sgil hyn oll, ystyrir y gwaith yma fel rhywbeth sy'n parhau yn allweddol ond gan gydnabod nad yw'n gymaint o risg ag y bu yn y gorffennol.
- Er mwyn adlewyrchu hynny, mae'r gwaith hwn wedi'i ymgorffori o fewn rhaglen waith Cynllun Ffordd Gwynedd yn hytrach na sefyll fel prosiect ar ei draed ei hun er bod prosiect penodol yn parhau i gael blaenoriaeth gwella uchel yng nghyswllt Merched mewn Arweinyddiaeth o fewn y Cyngor. Mae'r Cyngor yn cydnabod bod y nifer o ferched sydd yn cyflawni swyddogaeth rheolaethol o fewn y Cyngor yn anghymesur â rhaniad y gweithlu cyfan ac felly'n edrych i hybu'r nifer merched sy'n ymgeisio ac yn cyrraedd swyddi uwch o fewn y Cyngor.
- Mae'r Tim Rheoli Corfforaethol wedi ymrwymo i'w ddatblygiad, gyda pob aelod o'r tim wedi cwblhau proffil personol ac hefyd wedi mynychu gweithdy cychwynnol fel gweithgaredd i gryfhau'r tim ar gyfer y dyfodol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
4	2	8

Rheoli Risg

Risg: Gwendidau yn ein trefniadau rheoli risg, sy'n cynyddu'r bygythiad o rhywbeth yn mynd o'i le neu fethu cymryd cyfle i wella

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae yna drefniadau cryf ar gyfer monitro ein cydymffurfiaeth â rhai mathau penodol o risgiau gweithredol.
- Mae pob risg yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol wedi cael ei ystyried o berspectif y risg i Bobl Gwynedd, nid o safbwynt mewnbylg y Cyngor.
- Lansiwyd Cofrestr Risg Corfforaethol ar ei newydd wedd ar 6 Mawrth 2021. Mae'r system newydd wedi profi i fod yn gyfleuster hwylus i ddefnyddiwr ym mhob adran wrth iddynt ystyried eu blaenoriaethau a nodi beth sydd angen ei wneud, ac i gynorthwyo aelodau i herio perfformiad a sicrhau fod y camau disgwylidig wedi cael eu cymryd.
- Mae gwersi wedi eu dysgu o'r pandemig Covid-19 sydd wedi bod yn werthfawr mewn argyfyngau dilynol, e.e. y rhyfel yn Wcrain.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
5	2	10

Perfformiad

Risg: Gwendidau yn ein trefniadau rheoli perfformiad sy'n golygu nad ydym yn gallu cymryd camau priodol i wireddu ein pwrpas

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae cyfundrefn Rheoli Perfformiad y Cyngor yn canolbwyntio ar sicrhau fod unedau busnes yn cyflawni eu pwrpas, a hynny trwy adolygu'n barhaus os ydym yn mesur y pethau cywir.
- Mae yna gyfarfodydd rheolaidd gydag Aelodau Cabinet a rheolwyr i asesu'r perfformiad diweddaraf gydag aelodau o'r Pwyllgor Craffu perthnasol hefyd yn bresennol i roi her. Cyflwynir adroddiadau perfformiad rheolaidd gan yr aelodau Cabinet ar eu meysydd cyfrifoldeb hwy i gyfarfodydd y Cabinet. Mae trefniadau clir wedi cael eu rhoi yn eu lle ar gyfer 2023/24.
- Bydd yr Archwilydd Cyffredinol hefyd yn arsylwi ar ein perfformiad mewn gwahanol feysydd drwy gyhoeddi amrywiol adroddiadau ac mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cymryd trosolwg fod unrhyw argymhellion yn derbyn sylw.
- Mae'r Drefn Gwynion Gorfforaethol yn parhau i weithio'n dda. Mae'r Swyddog Gwella Gwasanaeth yn sicrhau ein bod yn dysgu gwersi o gwynion, ac yn osgoi ailadrodd camgymeriadau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Rheolaeth Fewnol

Risg: Trefniadau rheolaeth fewnol anaddas, sy'n golygu unai nad ydym yn gwarchod rhag risgiau, neu yn gwastraffu adnoddau ar or-reoli

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae adroddiad blynyddol y Rheolwr Archwilio yn cadarnhau fod modd rhoi sicrwydd ar y rheolaethau mewnol yn y Cyngor.
- Mae adolygu ac addasu rheolaethau mewnol fel eu bod yn gymesur i'r hyn sydd ei angen yn greiddiol i'r nod o roi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud, gan waredu tasgau or-fiwrocrataidd. Mae cael gwared o rwystrau yn ran o waith pawb, gan arwain at lefel addas o reolaeth fewnol.
- Mae effeithlonrwydd y gyfundrefn Archwilio Mewnol dan adolygiad parhaus, ac mae hunanasesiad yn dangos fod y gwasanaeth yn cwrdd â'r safonau proffesiynol yn unol â'r disgwyl.
- Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gylch gorchwyl cytunedig sy'n cael ei adolygu'n rheolaidd. Mae tystiolaeth fod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn effeithiol iawn yn gwireddu ei swyddogaethau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Gwybodaeth

Risg: Methu uchafu potensial gwybodaeth wrth gefnogi busnes y Cyngor a methu bodloni gofynion statudol.

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Uchel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae Cynllun Gwybodaeth 2021-2026 yn cynnwys nifer o gynlluniau ar gyfer mynd i'r afael â risgiau rheoli gwybodaeth a'r defnydd o ddata. Mae 16 o'r 45 prosiect o fewn y cynllun wedi'u cwblhau eisoes a'r gweddill ar y gweill.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
4	3	12

Cyllid

Risg: Gwendidau wrth rheoli arian cyhoeddus

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer cynllunio a rheoli'n ariannol, gan gynnwys cyfrifwyr ac archwilwyr mewnol, dan arweiniad y prif swyddog cyllid.
- Mae gan archwilwyr mewnol ffocws ar drefniadau effeithiol a rheolaethau mewn systemau ariannol, tra mae'r cyfrifwyr yn gweithio'n agos gyda'r adrannau ac yn annog perchnogaeth rheolwyr o'u systemau, perfformiad, a phriodoldeb ariannol.
- Mae'r gwaith o adolygu gwariant yn erbyn cyllidebau, a monitro fod arbedion wedi'u cyflawni gan holl adrannau'r Cyngor, yn sicrhau fod y gwasanaethau yn gweithredu'n effeithlon.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
5	2	10

Atebolrwydd

Risg: Adrodd gwael, heb dryloywder ac anaddas i'r gynulleidfa

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cyngor wedi darparu canllawiau ar baratoi adroddiadau ac ar wneud penderfyniadau da, er mwyn sicrhau fod yr adroddiadau sydd ar gael i'r cyhoedd yn eglur.
- Yn ogystal ag adroddiadau ffurfiol ar gyfer gwneud penderfyniadau, mae'r adroddiadau a gynhyrchir hefyd yn cynnwys yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol, Cynllun y Cyngor (sy'n cwmpasu cynlluniau busnes adrannol) a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a gynhyrchir yn unol â fframwaith CIPFA/Solace.
- Mae'r Cyngor yn cynhyrchu adroddiadau rheolaidd ar ei sefyllfa ariannol.
- Bydd monitro adroddiad Cabinet yn parhau i ddigwydd yn naturiol gyda'r Prif Weithredwr yn taro golwg ar bob un.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Sicrwydd

Risg: Diffyg sicrwydd ac atebolrwydd sy'n codi amheuaeth ymysg y cyhoedd am yr hyn mae'r Cyngor yn ei wneud

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae nifer o ffyrdd ar gael o fewn y Cyngor er mwyn darparu sicrwydd annibynnol fod trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn gweithio fel y dylent. Mae swyddogion statudol yn sicrhau fod materion yn cydymffurfio â'r gyfraith a threfniadau'r cyfansoddiad tra bod y Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwr yn herio yn barhaus a yw adrannau yn gwneud y pethau iawn. Mae aelodau'r Cabinet hefyd yn cwrdd yn aml i herio eu gilydd ar ddatblygiadau.
- Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cadw trosolwg ar y trefniadau llywodraethu yn ogystal ag ar weithrediad argymhellion archwilwyr allanol.
- Yn cefnogi hyn mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn gweithredu yn unol â'r safonau proffesiynol statudol, sef Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus.
- Yn ffurfiol, fodd bynnag, y drefn craffu sydd i fod i ddal y Cabinet i gyfrif. Mae yna graffu a herio penderfyniadau a pholisiau yn dryloyw a gwrthrychol ond mae ansicrwydd ynglŷn a pha mor effeithiol y mae hynny.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	3	6

Iechyd, Diogelwch a Llesiant

Risg: Trefniadau a gweithredu anniogel gan Wasanaethau y Cyngor i reoli risgiau iechyd a diogelwch yn effeithiol

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Uchel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae rhaglen waith fanwl wedi ei pharatoi gan gychwyn gyda chymwyseddau a hyfforddiant ar y cymwyseddau hynny o ran arweinyddion y Cyngor.
- Mae pob aelod Cabinet wedi derbyn hyfforddiant, ac mae cyfres o sesiynau i aelodau etholedig wedi eu cynnal. Mae sesiwn hyfforddi i Dîm Rheoli y Cyngor wedi digwydd ar 13 Chwefror 2023.
- Mae gwaith ar y gweill i edrych yn fanylach ar hyfforddiant craidd / mandadol a'r broses llywodraethu sydd gan y Cyngor er mwyn sicrhau fod staff yn mynychu hyfforddiant hanfodol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
4	4	16

Cyswllt Cwsmer

Risg: Diffyg ymateb yn amserol i ymholiadau

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Uchel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Dadansoddiad manwl wedi'i gyflawni ac wedi'i gyflwyno i Aelodau yn Hydref 2022 gyda rhaglen waith wedi'i hadnabod a'r risg wedi'i ychwanegu i'r risgiau llywodraethu corfforaethol.
- Galwadau Cynllunio yn cael eu derbyn yn uniongyrchol gan y Gwasanaeth Cynllunio ers y 1 Ebrill 2023 a modiwl hyfforddiant byr wedi'i dreialu ar gyfer holl staff sydd yn ymdrin ag ymholiadau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	4	12

Rydym wedi cael ein cynghori ar oblygiadau canlyniad **yr adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu** gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a bod y trefniadau **yn parhau i gael eu hystyried yn addas at ei ddiben yn unol â'r fframwaith llywodraethu**. Mae'r meysydd sydd wedi derbyn sylw eisoes a'r rhai y mae'r Cyngor am fynd i'r afael â hwy yn benodol gyda chamau gweithredu newydd ar y gweill yn cael eu hamlinellu isod.

Rhan 4: MATERION LLYWODRAETHU ARWYDDOCAOL

- 4.1 Dengys y sgoriau uchod na ystyrir fod yr un o'r 24 maes llywodraethu yn cyflwyno risg uchel iawn. Mae 4 yn risg uchel ac 11 yn risg canolig.
- 4.2 Mae camau gweithredu ar gyfer y meysydd sydd â risg uchel iawn, uchel neu ganolig wedi eu nodi isod.

RISG UCHEL

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Diwylliant y Cyngor	Mae Grwp Arweiniol (Tîm Rheoli Corfforaethol i gyd yn aelodau) wedi ei ffurfio ac wedi cyfarfod am y tro cyntaf ym Mehefin 2023. Bydd y Grwp yn cadw trosolwg ar weithrediad y Rhaglen Waith ac yn cynnig arweiniad ar wreiddio'r diwylliant o fewn y Cyngor. Bydd adroddiad blynyddol yn cael ei chyflwyno i'r Cabinet ar gynnydd y gwaith i'r dyfodol gyda'r cynnwys yn rhannol seiliedig ar hunan-asesiadau a gyflawnir gan bob Adran. Mae swyddog penodol wedi'i adnabod ar gyfer gyrru pob un o'r naw ffrwd gwaith o fewn y Cynllun Pum Mlynedd.	Cefnogaeth Gorrfforaethol
Gwybodaeth	Parhau efo cynllun gweithredu'r Cynllun Gwybodaeth.	Cefnogaeth Gorrfforaethol
Cyswllt Cwsmer	Cynllun drafft ar gyfer Gweithio i'r Dyfodol yn cael ei ddarparu er mwyn ei fabwysiadu yn ystod Hydref 2023 ynghyd â newidiadau i drefniadau swyddfa gefn hunan-wasanaeth ar-lein fydd yn caniatáu i swyddogion nodi gweithrediadau yn uniongyrchol ar gyfrif ymholwyr. Cynllun Digidol newydd y Cyngor i gynnwys bid am gyllid i ariannu system ffon fydd wedi'i hintegreiddio efo <i>Microsoft Teams</i>.	Tîm Arweinyddiaeth a Chyfreithiol
Iechyd, Diogelwch a Llesiant	Mae rhaglen waith fanwl wedi ei pharatoi	Cefnogaeth Gorrfforaethol

RISGIAU CANOLIG

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Rhanddeiliad	Mae yna ymdrechion yn mynd ymlaen mewn amryw feysydd i geisio symleiddio perthynas waith sy'n gymhleth. Fodd bynnag rhaid cydnabod mai dim ond hyn a hyn y mae modd i ni ei wneud ac mae yna le i gwestiynu mai'r ateb bellach yw ceisio darganfod ffyrdd o weithio rownd y rhwystrau deddfwriaethol sydd wedi cael eu gosod gan y Llywodraeth arnom. Rydym eisoes yn gwneud hynny yn eithaf llwyddiannus.	Tim Arweinyddiaeth a Chyfreithiol
Ymgysylltu	Yn ystod 2023/24, byddwn yn: • parhau i ddatblygu a chryfhau'r trefniadau ymgysylltu ar draws y Cyngor; • parhau i amlygu'r cyfleoedd a chefnogi gwasanaethau unigol i ymgysylltu'n rhagweithiol gyda phobl Gwynedd; • parhau i ddatblygu ein trefniadau ar gyfer sicrhau ein bod yn ymgysylltu'n effeithiol gyda grwpiau yr ydym fel Cyngor yn ei chael yn anodd eu cyrraedd; • cwblhau'r gwaith ar brosiect ymgysylltu sy'n rhan o Gynllun Cydraddoldeb y Cyngor.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Cyfeiriad a gweledigaeth	Derbynnir y risg ar ei lefel bresennol.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Cynaliadwyedd	Byddwn yn edrych ar ein trefniadau cynllunio (gan gynnwys Cynllun y Cyngor, Adroddiadau Perfformiad Blynnyddol a'r hunan asesiad corfforaethol sydd angen ei gynnal) er mwyn ceisio sicrhau ein bod yn rhoi mwy o sylw i egwyddorion y Ddeddf gan hefyd adrodd ar y cynnydd. Byddwn yn ystyried sut y gellir codi ymwybyddiaeth o'r egwyddorion trwy eu perthnasu hefo egwyddorion gweithredu Ffordd Gwynedd.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Adolygu deilliannau	Derbynnir y risg ar ei lefel bresennol.	Tim Arweinyddiaeth a Chyfreithiol
Asedau Technoleg Gwybodaeth	Cynllun Digidol y Cyngor 2023-28 i gael ei gymeradwyo yn ystod 2023/24 (Cabinet Tachwedd 2023).	Cyllid

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Cynllunio'r Gweithlu	Er mwyn gosod sylfaen i gynlluniau tymor hir, byddwn yn comisiynu darn o waith ymchwil a fydd yn rhoi cyfeiriad tymor hir i'r Cyngor ar ei anghenion staffio, gan edrych ar y math o sgiliau a swyddi y byddwn ni eu hangen ymhen rhai blynnyddoedd. Bydd y gwaith hwn yn arwain at gynllun denu a datblygu staff ar gyfer y tymor hir.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Arweinyddiaeth	Mae Rhaglen Datblygu Potensial benodol wedi'i datblygu ar gyfer merched fel rhan o'r Prosiect Merched mewn Arweinyddiaeth. Mae Cynllun Mentora ar gyfer merched hefyd wedi'i gymeradwyo ac mae hyfforddiant penodol i'r garfan gyntaf o "fentoriaid" wedi'i gynnal. Byddwn yn parhau i gynnal "sgyrsiau dros baned" ar gyfer arweinwyr a darpar-arweinwyr ar draws y Cyngor ac hefyd i gynghorwyr benywaidd yn y Cyngor newydd. Byddwn hefyd yn datblygu'r ymddygiadau arwain a ddisgwylir o reolwyr yn gyffredinol ac hynny'n bennaf trwy gyfuniad o hyfforddiant yn ymwneud a'r "ffordd o weithio" a thrwy herio'r ymddygiadau fel rhan o'r gwerthuso parhaus sy'n cael ei hyrwyddo fel rhan o sefydlu'r diwylliant. Byddwn yn parhau i arbrofi efo dull amgen o gynnal sesiynau y rhwydwaith rheolwyr trwy sefydlu grwpiau o 12 rheolwr fydd yn gallu cynnal a chefnogi'u gilydd.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Rheoli Risg	Gwaith dal angen ei wneud i sicrhau fod holl adrannau'r Cyngor yn cynnal y drefn o gofnodi eu prif risgiau a'u hadolygu'n rheolaidd. Bydd y Gwasanaeth Yswiriant a Risg yn cefnogi'r holl adrannau er mwyn sicrhau fod defnydd y Gofrestr Risg Gorfforaethol yn gyson ar draws y Cyngor, ac fod risgiau yn cael eu diweddar'u'n barhaus. Bydd y drefn o ystyried cynnwys cofrestrau risg wrth fonitro perfformiad adrannau yn datblygu ymhellach. Y Gofrestr Risg i gael ei gyflwyno'n rheolaidd i'r Grŵp Llywodraethu er mwyn cynnal gwaith gwirio ansawdd, cyn cyflwyno gwybodaeth yn rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.	Cyllid

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Cyllid	Ar ôl cyfnod hir o ddarganfod a chyflawni arbedion, dros £35m yn y cyfnod ers 2015/16, mae'r cynlluniau bellach gymaint yn anoddach i'w gwireddu gyda phrosiectau effeithlonrwydd yn llawer mwy o waith na thorri gwasanaethau. Cymeradwywyd cyfres o arbedion newydd â gwerth £6.4m, sydd i'w gwireddu'n bennaf dros y 2 flynedd nesaf, gan y Cabinet yn Chwefror 2023.	Cyllid
Sicrwydd	Bydd y Tim Craffu yn parhau i weithio'n agos trwy'r Fforwm Craffu gyda'r Cadeiryddion er mwyn gweithredu ar y rhaglenni craffu yn ystod y flwyddyn i ddod.	Cefnogaeth Gorfforaethol

Rhan 5: BARN

Rydym o'r farn fod y trefniadau llywodraethu a ddisgrifir uchod yn cynnig sicrwydd fod ein trefniadau llywodraethu ar y cyfan yn gweithredu'n dda. Serch hynny, rydym yn bwriadu cymryd camau i ddelio gyda'r materion a nodir yn Rhan 4 uchod yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn gwella ein trefniadau llywodraethu. Rydym yn fodlon bydd y camau hyn yn delio gyda'r angen i wella adnabuwyd yn yr adolygiad effeithiolrwydd a byddwn yn monitro eu gweithrediad fel rhan o'r adolygiad blynyddol nesaf.

DAFYDD GIBBARD

PRIF WEITHREDWR CYNGOR GWYNEDD

DYDDIAD: 04 Rhagfyr 2023

Cyng. DYFRIG SIENCYN

ARWEINYDD CYNGOR GWYNEDD

DYDDIAD: 04 Rhagfyr 2023

Adroddiad Archwilio Arfaethedig

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i aelodau Cyngor Gwynedd

Barn ar y datganiadau ariannol

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 2022-23 dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd yn cynnwys y Dadansoddiad o Wariant a Chyllid, y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llifoedd Arian Parod, a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys y polisïau cyfrifyddu arwyddocaol.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23.

Yn fy marn i, ym mhob ffordd berthnasol, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ar 31 Mawrth 2023 ac o'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar y dyddiad hwnnw; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â gofynion deddfwriaethol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (Y DU)) a Nodyn Ymarfer 10 'Archwilio Datganiadau Ariannol Endidau'r Sector Cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig'. Caiff fy nghyfrifoldebau dan y safonau hynny eu disgrifio ymhellach yn yr adran o'm hadroddiad sy'n nodi cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol.

Mae fy staff a minnau'n annibynnol ar Cyngor Gwynedd yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes gweithredol

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod defnyddio'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol i baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i gyflawni, nid wyf wedi adnabod unrhyw ansicrwydd perthnasol mewn perthynas â digwyddiadau neu amodau a all, yn unigol neu ar y cyd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu Cyngor Gwynedd i barhau i fabwysiadu'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeng mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Caiff fy nghyfrifoldebau i a chyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol mewn perthynas â busnes gweithredol eu disgrifio yn yr adrannau perthnasol o'r adroddiad hwn.

Gwybodaeth Arall

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth yn y Datganiad o Gyfrifon, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad i fel archwilydd ar y rhain. Y Swyddog Cyllid Cyfrifol sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall yn yr Datganiad o Gyfrifon. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwrmpasu'r wybodaeth arall a, heblaw i'r graddau a nodir yn benodol fel arall yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar yr wybodaeth arall honno.

Fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth arall yn berthnasol anghyson â'r datganiadau ariannol neu wybodaeth a gafwyd wrth gyflawni'r archwiliad, neu'n ymddangos fel arall fel pe bai wedi cael ei chamddatgan yn berthnasol. Os wyf yn canfod anghysonderau perthnasol o'r fath neu wybodaeth berthnasol o'r fath sy'n ymddangos fel pe bai wedi cael ei chamddatgan, mae'n ofynnol i mi benderfynu a yw hyn yn achosi camddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i wneud,

os wyf yn dod i'r casgliad bod yr wybodaeth arall hon wedi'i chamddatgan yn berthnasol, mae'n ofynnol i mi nodi'r ffaith honno.

Nid oes unrhyw beth gennyf i'w nodi yn hyn o beth.

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23; ac
- mae'r wybodaeth a roddir yn y Datganiad Llywodraethu ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r canllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth am Gyngor Gwynedd a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif na'r Datganiad Llywodraethu.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- nid wyf wedi cael yr holl wybodaeth ac esboniadau y mae eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad;
- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu digonol, neu ni chafwyd ffurflenni sy'n ddigonol ar gyfer fy archwiliad o ganghennau nad ymwelodd fy nhîm â hwy; neu
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu.

Cyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel a esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon, y swyddog cyllid cyfrifol sy'n gyfrifol am:

- baratoi'r datganiad cyfrifon, sy'n rhoi darlun cywir a theg ac sy'n cydymffurfio ag arferion priodol;
- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- pa bynnag reolaethau mewnol sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog cyllid cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall; ac
- asesu gallu Cyngor Gwynedd i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail gyfrifyddu busnes gweithredol oni bai bod y swyddog cyllid cyfrifol yn rhagweld na fydd y gwasanaethau a ddarperir gan Cyngor Gwynedd yn parhau i gael eu darparu yn y dyfodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol

Fy nghyfrifoldeb yw archwilio'r datganiadau ariannol yn unol â Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhai heb unrhyw gamddatganiad perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU wastad yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, gellid yn rhesymol ddisgwyl iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Mae afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, yn golygu achosion o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau. Rwy'n dylunio gweithdrefnau yn unol â'm cyfrifoldebau, a nodir uchod, i ganfod camddatganiadau perthnasol mewn perthynas ag afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau'n cynnwys y canlynol:

- holi'r rheolwyr, pennaeth archwilio mewnol Cyngor Gwynedd a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennaeth ategol mewn perthynas â pholisïau a gweithdrefnau Cyngor Gwynedd sy'n ymwneud ag:
 - adnabod, gwerthuso a chydymffurfio â deddfau a rheoliadau a pha un a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio;
 - canfod ac ymateb i'r risgiau o dwyll a pha un a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, tybiedig neu honedig; a hefyd
 - y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau.
- ystyried fel tîm archwilio sut a ble allai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion posibl o dwyll. Fel rhan o'r drafodaeth hon, canfûm botensial ar gyfer twyll mewn cofnodi dyddlyfrau anarferol;
- cael dealltwriaeth am y fframwaith awdurdod sydd gan Gyngor Gwynedd, yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoleiddiol eraill y mae Cyngor Gwynedd yn gweithredu oddi mewn iddynt, gan ganolbwyntio ar y deddfau a'r rheoliadau hynny a gafodd effaith uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau Cyngor Gwynedd; a
- chael dealltwriaeth am berthnasoedd partïon cysylltiedig.

Yn ychwanegol at yr uchod, roedd fy ngweithdrefnau i ymateb i risgiau a ganfuwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu'r datgeliadau yn y datganiadau ariannol a phrofi yn erbyn dogfennaeth ategol i asesu cydymffurfiaeth â deddfau a rheoliadau perthnasol a drafodir uchod;
- holi'r rheolwyr, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynghylch ymglyfreithiad a hawliadau gwirioneddol a phosibl;
- darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu; ac
- wrth fynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy wrthwneud rheolaethau gan reolwyr, profi priodoldeb cofnodion dyddlyfr ac addasiadau eraill; asesu a yw'r dyfarniadau a wnaed wrth lunio amcangyfrifon cyfrifyddu'n rhoi arwydd o wyrduedd bosibl; a gwerthuso'r rhesymeg fusnes dros unrhyw drafodion arwyddocaol sy'n anarferol neu y tu allan i gwrs arferol busnes.

Fe wnes i hefyd gyfleu deddfau a rheoliadau dynodedig perthnasol a risgiau posibl o dwyll i holl aelodau'r tîm archwilio ac aros yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau trwy gydol yr archwiliad. Effeithir ar y graddau y mae fy ngweithdrefnau'n gallu canfod afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, gan yr anhawster cynhenid o ran canfod afreolaidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Cyngor Gwynedd a natur, amseriad a hyd a lled y gweithdrefnau archwilio a gyflawnwyd.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Cyfrifoldebau eraill yr archwilydd

Rwy'n cyfathrebu gyda'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu ynghylch, ymhlith materion eraill, cwnpas ac amseriad arfaethedig yr archwiliad a chanfyddiadau archwilio arwyddocaol, gan gynnwys unrhyw ddiffygion arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol yr wyf yn eu hadnabod yn ystod fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau'r archwiliad

Yr wyf yn tystio fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Gwynedd yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
22 Ionawr 2024

1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd, CF10 4BZ

Cyfrifoldeb y Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol yw cynnal a chyfanrwydd gwefan Cyngor Gwynedd; nid yw'r gwaith a wneir gan archwilydd yn ymwneud ag ystyried y materion hyn ac yn unol â hynny nid yw'r archwilydd yn derbyn cyfrifoldeb am unrhyw newidiadau a all fod wedi digwydd i'r datganiadau ariannol ers eu cyflwyno yn wreiddiol ar y wefan.

Geirfa

Amhariad – Lleihad yng ngwerth cario ased sefydlog oddi tan ei werth cario (oherwydd darfodedigrwydd, difrod neu newid anffafriol mewn amgylchedd statudol).

Amorteiddio – Gwarediad graddol ymrwymiad, megis benthyciad, gyda thaliadau cyson dros gyfnod penodol o amser. Rhaid i daliadau o'r fath fod yn ddigonol i glirio'r prifswm a'r llog.

Ariannu Cyfalaf - Cyllid ar gyfer talu am wariant cyfalaf. Mae nifer o ffyrdd i ariannu gwariant cyfalaf yn cynnwys benthycia, lesu, cyllido'n uniongyrchol o reffeniw, derbyniad cyfalaf i'w ddefnyddio, grantiau cyfalaf, cyfraniadau cyfalaf, reserfau reffeniw a reserfau wedi'u clustnodi.

Ased - Eitemau o werth sydd yn cael ei fesur mewn cyd-destun pris.

- Caiff ased cyfredol ei dreulio neu gall golli gwerth ariannol materol o fewn y flwyddyn ariannol nesaf.
- Mae ased anghyfredol yn darparu budd i'r Cyngor ac i'r gwasanaethau mae'n ddarparu am gyfnod o dros flwyddyn.

Asedau Anniriaethol – Ased anariannol adnabyddadwy heb sylwedd corfforol. Meddalwedd cyfrifiadurol er enghraifft.

Asedau Cymunedol - Asedau anghyfredol y mae'r Cyngor yn bwriadu eu dal yn barhaus sydd heb oes benodol ddefnyddiol, ac a allai gael cyfyngiadau ar eu gwarediad. Gall esiamplau gynnwys parciau ac adeiladau hanesyddol.

Asedau Treftadaeth – Ased gyda rhinweddau Hanesyddol, Artistig, Gwyddonol, Technolegol, Geoffisegol neu a budd Amgylcheddol, gaiff ei ddal a'i gynnal yn bennaf am ei gyfraniad i wybodaeth a diwylliant.

Balansau (neu Reserfau) - Mae'r rhain yn cynrychioli cyllid cronedig sydd ar gael i'r Cyngor. Caiff rhai balansau (reserfau) eu clustnodi ar gyfer pwrpas penodol i ariannu mentrau diffiniedig yn y dyfodol neu i gwrdd â risg neu ymrwymadau gaiff eu hadnabod.

CIPFA (Chartered Institute of Public Finance and Accounting) – Sefydliad proffesiynol ar gyfer cyfrifwyr sy'n gweithio yn y sector gyhoeddus.

Cost Adnewyddu Dibrisiedig – Dull prasio sy'n darparu procsi ar gyfer gwerth marchnad asedau arbenigol.

Cost Gwasanaeth Cyfredol – Cynnydd yng ngwerth cyfredol ymrwymadau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig a ddisgwyllir i godi o wasanaeth gweithiwr yn y cyfnod presennol.

Credydwy - Symiau yn ddyledus gan y Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaeth a dderbyniwyd, sydd â thaliadau heb eu gwneud erbyn diwedd y cyfnod cyfrifo.

Cronfa Gyffredinol - Prif gronfa reffeniw'r Cyngor sydd yn cynnwys cost net yr holl wasanaethau a ariennir gan drethdalwyr lleol a grantiau'r Llywodraeth.

Cronfa Ymddiriedolaeth - Cronfeydd a weinyddir gan y Cyngor ar gyfer dibenion megis gwobrau, elusennau, prosiectau penodol ac ar ran plant dan oed.

Cyfrif Addasiadau Cyfalaf – Reserf wedi ei glustnodi o adnoddau cyllid neu dderbyniad cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf neu ad-daliad benthyciad allanol a mathau eraill o drafodion cyllido cyfalaf.

Cynllun Buddiannau Diffiniedig – Pensiwn neu gynllun budd ymddeoliad arall sydd ddim yn gynllun cyfraniad diffiniedig.

Cynllun Cyfraniadau Diffiniedig - Pensiwn neu gynllun budd ymddeoliad arall lle gwelir gweithiwr yn cyfrannu symiau penodol rheolaidd fel swm neu ganran o'r cyflog, a ni fydd rhwymedigaeth gyfreithiol nac adeiladol i dalu cyfraniadau pellach petai'r cynllun ddim ag asedau digonol i dalu buddion i'r holl weithwyr mewn perthynas â gwasanaeth y gweithiwr yn y cyfnod presennol a blaenorol.

Darpariaeth – Ymrwymiad sydd ag amseru neu swm ansicr, sydd i gael ei dalu drwy drosglwyddo buddion economaidd.

Derbyniadau Cyfalaf - Incwm a dderbynnir o werthu tir neu asedau cyfalaf arall.

Dibrisio – Mesuriad cost y budd economaidd yr asedau sefydlog diriaethol dreuliwyd yn ystod y cyfnod.

Dyledwyr - Symiau yn ddyledus i'r Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaeth a dderbyniwyd, o fewn y cyfnod cyfrifo, sydd â thaliadau heb eu derbyn erbyn diwedd y cyfnod cyfrifo.

Eiddo Buddsoddi – Eiddo a ddelir unai ar gyfer ennill incwm rhent neu ar gyfer gwerthfawrogiad cyfalaf, neu'r ddau.

Enillion a Cholledion Actiwaraid - Ar gyfer cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, mae y newidiadau mewn gwarged actiwaraid sydd yn codi oherwydd bod digwyddiadau heb gyd-daro gyda rhagdybiaeth actiwaraid a wnaed ar gyfer y prisiad diwethaf (profiad enillion a cholledion) neu bod y rhagdybiaethau actiwaraid wedi newid.

Gwariant Cyfalaf - Gwariant caffael ar ased anghyfredol, a gaiff ei ddefnyddio wrth ddarparu gwasanaeth tu hwnt i'r cyfnod cyfrifo neu wariant sydd yn cyfrannu, a ddim yn unig yn cynnal, at werth ased anghyfredol.

Gwerth Llyfr Net – Gwerth lle caiff asedau sefydlog eu cynnwys ar y Fantolen, h.y. eu cost hanesyddol neu werth cyfredol llai'r gwerth cronus a ddarperir ar gyfer dibrisiad.

Gwerth Teg - Y pris a dderbynnir i werthu ased, neu a delir i drosglwyddo ymrwymiad mewn trafodyn trefnus rhwng cyfranwyr i'r farchnad ar ddyddiad y mesuriad.

Lleiafswm Darpariaeth Refeniw (LIDR) – Y lleiafswm sydd rhaid ei godi ar gyfrif refeniw Awdurdod yn flynyddol a'i neilltuo fel darpariaeth ar gyfer ymrwymiad credyd.

Menter Cyllid Preifat (MCP) – Menter llywodraeth ganolog sy'n anelu i gynyddu lefel y cyllid sydd ar gael ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus drwy ddenu ffynonellau preifat o gyllid.

Offerynnau Ariannol - Unrhyw gytundeb sydd yn cynyddu ased un endid ac ymrwymladau ariannol neu offeryn ecwiti un arall. Mae'r term yn cynnwys asedau ariannol ac ymrwymladau ariannol, o fasnach dderbyniadwy (anfoneb dyledus) a masnach daladwy (anfoneb sy'n ddyledus i'w talu) i ddeilliadau cymhleth a deilliadau wedi eu mewnbllannu.

Partïon Cysylltiedig - Caiff partïon eu hystyried i fod yn gysylltiedig os oes gan un parti'r gallu i reoli'r parti arall neu gyda dylanwad sylweddol penodol dros y parti arall wrth wneud penderfyniadau ariannol neu weithredol.

Praeseptau – Yr ardoll a wnaed gan awdurdodau archebiant ar awdurdodau sy'n bilio, gyda'r gofyn ar yr Awdurdod sy'n bilio i gasglu'r incwm gan drethdalwyr y Cyngor ar eu rhan.

Prydlesau Cyllidol – Les sydd yn trosglwyddo'n sylweddol holl risg a gwobr perchnogaeth ased anghyfredol i'r deiliad prydles.

Prydlesau Gweithredol - Math o les, gan amlaf ar offer cyfrifiadurol, cyfarpar swyddfa, dodrefn a.y.y.b. ble mae'r cydbwysedd risgiau a gwobrau o ddal yr ased ynghlwm â'r prydleswr. Mae'r ased yn aros ym mherchnogaeth y prydleswr ac mae costau'r les yn wariant refeniw i'r Cyngor.

Rhestr Eiddo – Niferoedd stoc heb eu defnyddio sy'n cael eu dal gyda'r disgwyliad o'u defnyddio yn y dyfodol. Fe gawn eu categorioedd fel nwyddau neu asedau eraill a brynwyd i'w gwerthu ymlaen, nwyddau traul, defnydd crai a chyfansoddion, nwyddau a gwasanaeth mewn camau canolog rhwng cwblhad a gorffenedig.

Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh) – Cyfres o safonau cyfrifo a ddefnyddir ar draws y byd. Rhaid iddynt gael eu gweithredu ar bob datganiad cyllidol gan bob endid sy'n adrodd i bob datganiad cyllidol er mwyn darparu darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol yr endid, ac fel ffordd i gysoni a chymharu gyda datganiadau cyllidol endidau eraill.

Ymrwymladau – Symiau sydd yn ddyledus i unigolion / sefydliadau y bydd yn rhaid eu talu rhywbryd yn y dyfodol.

Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon – Cyngor Gwynedd

Blwyddyn archwilio: 2022-23

Dyddiad cyhoeddi: Rhagfyr 2023

Cyfeirnod y ddogfen: 3957A2023

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Os ceir cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer o ran trin ceisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru, Archwilio Cymru a, lle y bo'n berthnasol, yr archwilydd sy'n gweithredu ar ran yr Archwilydd Cyffredinol yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu ailddefnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Rydym yn bwriadu cyhoeddi adroddiad archwilio diamod ar eich Cyfrifon. Mae rhai materion y mae angen rhoi gwybod ichi amdanynt cyn eu cymeradwyo.

Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon

Cyflwyniad	4
Barn archwilio arfaethedig	4
Materion arwyddocaol sy'n codi o'r archwiliad	5
Atodiadau	
Atodiad 1 – Llythyr Sylwadau Terfynol	6
Atodiad 2 – Adroddiad Archwilio Arfaethedig	9
Atodiad 3 – Crynodeb o Gywiriadau a Wnaed	13

Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon

Cyflwyniad

- 1 Rydym yn crynhoi prif ganfyddiadau ein harchwiliad o'ch cyfrifon ar gyfer 2022-23 yn yr adroddiad hwn.
- 2 Rydym eisoes wedi trafod y materion hyn gyda'r gyda'r Pennaeth Cyllid a'i dîm.
- 3 Nid yw archwilwyr byth yn gallu rhoi sicrwydd cyflawn bod cyfrifon wedi'u datgan yn gywir. Yn lle hynny, rydym yn gweithio i lefel o 'berthnasedd'. Pennir y lefel hon o berthnasedd i geisio adnabod a chywiro camddatganiadau a allai beri fel arall i'r sawl sy'n defnyddio'r cyfrifon gael ei gamarwain. Pennwyd lefel perthnasedd o £5.387 miliwn ar gyfer archwiliad eleni.
- 4 Ceir rhai meysydd o fewn y cyfrifon a allai fod yn bwysicach i'r darlennydd ac rydym wedi pennu lefel perthnasedd is ar gyfer y rhain, fel a ganlyn:
 - Cydnabyddiaeth uwch-swyddogion - £1,000
 - Datgeliadau Partion Cysylltiedig - £10,000 (unigolion)
- 5 Rydym bellach wedi cwblhau archwiliad eleni yn sylweddol ond yn amodol ar gwblhau camau gweithdrefn archwilio terfynol.
- 6 Yn ein barn broffesiynol ni, rydym wedi cydymffurfio â'r safonau moesegol sy'n berthnasol i'n gwaith; rydym yn annibynnol arnoch chi; ac nid yw ein gwrthrychedd wedi cael ei beryglu mewn unrhyw ffordd. Nid oes unrhyw berthnasoedd rhyngom ni a chi a allai danseilio ein gwrthrychedd a'n hannibyniaeth yn ein tyb ni. Rydym wedi eich hysbysu'n flaenorol ynghylch bygythiad posibl i annibyniaeth a gwrthrychedd archwilydd sy'n deillio â'r Rheolwr Archwilio a'r Arweinwyr Archwilio Ariannol. Mae gan y tri ohonynt gydnabyddiaethau a/neu deulu a gyflogir gan y Cyngor. Gallwn gadarnhau bod y mesurau diogelu arfaethedig a nodwyd yn ein Cynllun Archwilio wedi gweithredu fel a fwriadwyd.

Barn archwilio arfaethedig

- 7 Rydym yn bwriadu cyhoeddi barn archwilio ddiamod ar gyfrifon eleni unwaith y byddwch wedi rhoi Llythyr Sylwadau inni yn seiliedig ar yr hyn a nodir yn **Atodiad 1**.
- 8 Rydym yn cyhoeddi barn archwilio 'amodol' lle mae gennym bryderon perthnasol ynghylch rhai agweddau ar eich cyfrifon; fel arall rydym yn cyhoeddi barn ddiamod.
- 9 Mae'r Llythyr Sylwadau'n cynnwys rhai cadarnhadau y mae'n ofynnol inni eu cael gennych chi dan safonau archwilio ynghyd â chadarnhad o wybodaeth benodol arall yr ydych chi wedi'i darparu ar ein cyfer yn ystod ein harchwiliad.
- 10 Caiff ein hadroddiad archwilio arfaethedig ei nodi yn **Atodiad 2**.

Materion Arwyddocaol sy'n codi o'r Archwiliad

Camddatganiadau nas cywirwyd

- 11 Isod rydym yn nodi'r camddatganiad a nodwyd gennym yn y cyfrifon, sydd wedi cael ei drafod gyda'r rheolwyr ond sy'n dal heb ei gywiro. Gofynnwn ei fod yn cael ei gywiro. Os byddwch yn penderfynu peidio â chywiro'r camddatganiad yma, gofynnwn ichi ddarparu'r rheswm dros beidio â'i gywiro ar ein cyfer yn ysgrifenedig.

Eiddo, Offer, a Chyfarpar (£1,106,000)

- 12 Roedd datgeliad naratif yn Nodyn 15 'Eiddo, Offer, a Chyfarpar' yn cyfeirio at 10 adeilad ysgol eglwys nad oedd yn eiddo i Gyngor Gwynedd ac a gafodd eu heithro o 'Werth Llyfr Net' 'Tir ac Adeiladau' ar 31 Mawrth 2023. Nododd ein gwaith archwilio fod y Cyngor yn berchen ar un o'r adeiladau ysgol gwerth £1,106,000 ac fe'i eithrwyd yn anghywir o Nodyn 15.
- 13 Mae'r hepgoriad wedi arwain at danddatgan Gwerth Llyfr Net 'Tir ac Adeiladau' ar 31 Mawrth 2023 o £1,106,000 oherwydd dylai'r ysgol fod wedi cael ei gyfrifo fel ased yn Nodyn 15 a'r Fantolen. Gan nad oedd y balans a gamddatganwyd yn faterol, nid yw'r Cyngor wedi gweithredu'r gwelliant hwn.

Camddatganiadau a gywirwyd

- 14 Roedd camddatganiadau yn y cyfrifon yn wreiddiol sydd bellach wedi cael eu cywiro gan y rheolwyr. Fodd bynnag, rydym ni'n credu y dylid dwyn y rhain i'ch sylw a chânt eu nodi gydag esboniadau yn **Atodiad 3**.

Materion Arwyddocaol eraill sy'n codi o'r Archwiliad

- 15 Yn ystod yr archwiliad, rydym yn ystyried nifer o faterion sy'n ymwneud â'r cyfrifon ac yn rhoi gwybod ichi am unrhyw faterion arwyddocaol sy'n codi. Roedd un mater yn codi yn y meysydd hyn eleni.
- 16 Mae Atodiad 3 yn nodi newid i Nodyn 21 'Credydwy'r Tymor'-Byr a Nodyn 18a 'Dyledwy'r Tymor-Byr' o £4,587,000. Roedd yr addasiad hwn yn ymwneud â nifer o falansau credydwy'r a oedd hefyd â trafodion dyledwy'r cyfatebol yn erbyn yr un cod cyfrif. Arweiniodd hyn at orddatganiad cyfatebol o'r ddau falans.
- 17 Gwnaethom waith pellach i gael sicrwydd nad oedd unrhyw risg pellach o wallau materol o ganlyniad i'r mater hwn. Nododd ein gwaith fod ansicrwydd gweddilliol anfaterol o £571,000 o hyd yng nghredydwy'r masnachol ac arall, a dyledywr masnachol ac arall. Cyn paratoi datganiadau ariannol drafft 2023-24, dylai Cyngor Gwynedd adolygu'r balansau sy'n weddill i sicrhau bod y mater yn cael ei ddatrys yn llawn.

Atodiad 1

Llythyr Sylwadau Terfynol

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd
CF10 4BZ

Dyddiad

Sylwadau ynghylch datganiadau ariannol 2022-23

Darperir y llythyr hwn mewn cysylltiad â'ch archwiliad o ddatganiadau ariannol (gan gynnwys y rhan o'r Adroddiad ar Gydabyddiaeth Ariannol sy'n cael ei harchwilio) Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2023 at ddiben mynegi barn ynglŷn â'u gwirionedd a thegwch a'u paratoi'n briodol.

Yr ydym ni'n cadarnhau hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred ar ôl gwneud yr ymholiadau a oedd yn ddigonol yn ein tyb ni, y gallwn gyflwyno'r sylwadau canlynol i chi.

Sylwadau'r rheolwyr

Cyfrifoldebau

Yr ydym ni wedi cyflawni ein cyfrifoldebau am:

- baratoi'r datganiadau ariannol yn unol â gofynion deddfwriaethol a â'r Côt Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23; yn arbennig mae'r datganiadau ariannol yn rhoi golwg gywir a theg yn unol â hwy;
- dylunio, gweithredu, cynnal ac adolygu rheolaeth fewnol i atal a chanfod twyll a gwallau.

Gwybodaeth a ddarparwyd

Rydym wedi darparu'r canlynol ar eich cyfer:

- mynediad llawn at:
 - yr holl wybodaeth yr ydym yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i baratoi'r datganiadau ariannol megis llyfrau cyfrifon a dogfennaeth ategol, cofnodion cyfarfodydd a materion eraill;
 - gwybodaeth ychwanegol yr ydych chi wedi gofyn amdani gennym ni at ddiben yr archwiliad; a

- mynediad digyfngiad at aelodau o staff y penderfynoch chi fod angen cael tystiolaeth archwilio ganddynt.
- canlyniadau ein hasesiad ni o'r risg y gallai'r datganiadau ariannol fod wedi'u camddatgan yn berthnasol o ganlyniad i dwyll;
- ein gwybodaeth ni am dwyll gwirioneddol neu dwyll tybiedig yr ydym ni'n ymwybodol ohono ac sy'n effeithio ar Cyngor Gwynedd ac sy'n cynnwys:
 - rheolwyr;
 - cyflogeion sydd â rolau arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol; neu
 - eraill lle gallai'r twyll gael effaith berthnasol ar y datganiadau ariannol.
- ein gwybodaeth ni am unrhyw honiadau o dwyll gwirioneddol, neu dwyll tybiedig sy'n effeithio ar y datganiadau ariannol a gyflëwyd gan gyflogeion, cyn-gyflogeion, rheoleiddwyr neu eraill;
- ein gwybodaeth ni am bob achos hysbys o ddiffyg cydymffurfio gwirioneddol neu ddiffyg cydymffurfio tybiedig â deddfau a rheoliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol; a
- gwybodaeth am bwy yw'r holl bartïon cysylltiedig a'r holl berthnasoedd a thrafodion partïon cysylltiedig yr ydym yn ymwybodol ohonynt.

Sylwadau am y datganiadau ariannol

Mae'r holl drafodion, asedau a rhwymedigaethau wedi cael eu cofnodi yn y cofnodion cyfrifyddu ac fe'u hadlewyrchir yn y datganiadau ariannol.

Mae'r dulliau, y data a'r tybiaethau arwyddocaol a ddefnyddiwyd i lunio amcangyfrifon cyfrifyddu, a'u datgeliadau cysylltiedig, yn briodol i gyflawni cydnabyddiaeth, mesuriad neu ddatgeliad sy'n rhesymol yng nghyd-destun y fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Rhodddwyd cyfrif priodol am berthnasoedd a thrafodion partïon cysylltiedig ac maent wedi cael eu datgelu'n briodol.

Lle cafwyd digwyddiadau ar ôl y dyddiad adrodd yr oedd yn ofynnol gwneud addasiad ar eu cyfer neu eu datgelu, mae'r holl addasiadau a datgeliadau hyn wedi cael eu gwneud.

Mae pob ymglyfreithiad a hawliad gwirioneddol neu bosibl hysbys y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol wedi cael eu datgelu wrth yr archwilydd a rhodddwyd cyfrif amdanynt ac maent wedi cael eu datgelu yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Nid oes unrhyw gamddatganiadau perthnasol, gan gynnwys hepgoriadau, yn y datganiadau ariannol. Mae effeithiau camddatganiadau nas cywirwyd a ganfuwyd yn ystod yr archwiliad yn amherthnasol, yn unol ac ar y cyd, i'r datganiadau ariannol o'u cymryd yn eu cyfanrwydd. Ceir crynodeb o'r camddatganiad heb ei gywiro isod:

- Mae 'Gwerth Llyfr Net' 'Tir ac Adeiladau' ar 31 Mawrth 2023 yn Nodyn 15 'Eiddo, peiriannau ac offer' wedi'i ddatgan gan fod adeilad ysgol sy'n eiddo i'r Cyngor wedi'i eithrio mewn camgymeriad. Penderfynwyd peidio ag addasu ar gyfer y gwall ar y sail ei fod yn amherthnasol.

Sylwadau gan Cyngor Gwynedd

Rydym yn cydnabod bod y sylwadau a wnaed gan y rheolwyr, uchod, wedi cael eu trafod gyda ni.

Rydym yn cydnabod ein cyfrifoldeb am baratoi datganiadau ariannol cywir a theg yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol perthnasol. Cymeradwywyd y datganiadau ariannol gan Gyngor Gwynedd ar 18 Ionawr 2024.

Yr ydym yn cadarnhau ein bod wedi cymryd pob cam y dylem fod wedi'i gymryd er mwyn ein gwneud ein hunain yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac er mwyn cadarnhau ei bod wedi cael ei chyfleu i chi. Rydym yn cadarnhau, hyd y gwyddom, nad oes unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol nad ydych chi'n ymwybodol ohoni.

Llofnodwyd gan:

Llofnodwyd gan:

Dewi Morgan
Pennaeth Cyllid

Sharon Warnes
Cadeirydd Pwyllgor Llywodraethu ac
Archwilio

18 Ionawr 2024

18 Ionawr 2024

Atodiad 2

Adroddiad Archwilio Arfaethedig

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i aelodau Cyngor Gwynedd

Barn ar y datganiadau ariannol

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 2022-23 dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd yn cynnwys y Dadansoddiad o Wariant a Chyllid, y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llifoedd Arian Parod, a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys y polisïau cyfrifyddu arwyddocaol.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23.

Yn fy marn i, ym mhob ffordd berthnasol, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ar 31 Mawrth 2023 ac o'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar y dyddiad hwnnw; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â gofynion deddfwriaethol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (Y DU)) a Nodyn Ymarfer 10 'Archwilio Datganiadau Ariannol Endidau'r Sector Cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig'. Caiff fy nghyfrifoldebau dan y safonau hynny eu disgrifio ymhellach yn yr adran o'm hadroddiad sy'n nodi cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol.

Mae fy staff a minnau'n annibynnol ar Cyngor Gwynedd yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes gweithredol

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod defnyddio'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol i baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i gyflawni, nid wyf wedi adnabod unrhyw ansicrwydd perthnasol mewn perthynas â digwyddiadau neu amodau a all, yn unigol neu ar y cyd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu Cyngor Gwynedd i barhau i fabwysiadu'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeng mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Caiff fy nghyfrifoldebau i a chyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol mewn perthynas â busnes gweithredol eu disgrifio yn yr adrannau perthnasol o'r adroddiad hwn.

Gwybodaeth Arall

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth yn y Datganiad o Gyfrifon, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad i fel archwilydd ar y rhain. Y Swyddog Cyllid Cyfrifol sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall yn yr Datganiad o Gyfrifon. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall a, heblaw i'r graddau a nodir yn benodol fel arall yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar yr wybodaeth arall honno.

Fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth arall yn berthnasol anghyson â'r datganiadau ariannol neu wybodaeth a gafwyd wrth gyflawni'r archwiliad, neu'n ymddangos fel arall fel pe bai wedi cael ei chamddatgan yn berthnasol. Os wyf yn canfod anghysonderau perthnasol o'r fath neu wybodaeth berthnasol o'r fath sy'n ymddangos fel pe bai wedi cael ei chamddatgan, mae'n ofynnol i mi benderfynu a yw hyn yn achosi camddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i wneud, os wyf yn dod i'r casgliad bod yr wybodaeth arall hon wedi'i chamddatgan yn berthnasol, mae'n ofynnol i mi nodi'r ffaith honno.

Nid oes unrhyw beth gennyf i'w nodi yn hyn o beth.

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23; ac
- mae'r wybodaeth a roddir yn y Datganiad Llywodraethu ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r canllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth am Gyngor Gwynedd a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif na'r Datganiad Llywodraethu.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- nid wyf wedi cael yr holl wybodaeth ac esboniadau y mae eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad;
- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu digonol, neu ni chafwyd ffurflenni sy'n ddigonol ar gyfer fy archwiliad o ganghennau nad ymwelodd fy nhîm â hwy; neu
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu.

Cyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel a esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon, y swyddog cyllid cyfrifol sy'n gyfrifol am:

- baratoi'r datganiad cyfrifon, sy'n rhoi darlun cywir a theg ac sy'n cydymffurfio ag arferion priodol;
- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- pa bynnag reolaethau mewnol sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog cyllid cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall; ac
- asesu gallu Cyngor Gwynedd i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail gyfrifyddu busnes gweithredol oni bai bod y swyddog cyllid cyfrifol yn rhagweld na fydd y gwasanaethau a ddarperir gan Cyngor Gwynedd yn parhau i gael eu darparu yn y dyfodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol

Fy nghyfrifoldeb yw archwilio'r datganiadau ariannol yn unol â Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhai heb unrhyw gamddatganiad perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU wastad yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, gellid yn rhesymol ddisgwyl iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Mae afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, yn golygu achosion o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau. Rwy'n dylunio gweithdrefnau yn unol â'm cyfrifoldebau, a nodir uchod, i ganfod camddatganiadau perthnasol mewn perthynas ag afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau'n cynnwys y canlynol:

- holi'r rheolwyr, Pennaeth Archwilio Mewnol Cyngor Gwynedd a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennaeth ategol mewn perthynas â pholisïau a gweithdrefnau Cyngor Gwynedd sy'n ymwneud ag:
 - adnabod, gwerthuso a chydymffurfio â deddfau a rheoliadau a pha un a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio;
 - canfod ac ymateb i'r risgiau o dwyll a pha un a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, tybiedig neu honedig; a hefyd
 - y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau.
- ystyried fel tîm archwilio sut a ble allai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion posibl o dwyll. Fel rhan o'r drafodaeth hon, canfûm botensial ar gyfer twyll mewn cofnodi dyddlyfrau anarferol;
- cael dealltwriaeth am y fframwaith awdurdod sydd gan Gyngor Gwynedd, yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoleiddiol eraill y mae Cyngor Gwynedd yn gweithredu oddi mewn iddynt, gan ganolbwyntio ar y deddfau a'r rheoliadau hynny a gafodd effaith uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau Cyngor Gwynedd; a
- chael dealltwriaeth am berthnasodedd partïon cysylltiedig.

Yn ychwanegol at yr uchod, roedd fy ngweithdrefnau i ymateb i risgiau a ganfuwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu'r datgeliadau yn y datganiadau ariannol a phrofi yn erbyn dogfennaeth ategol i asesu cydymffurfiaeth â deddfau a rheoliadau perthnasol a drafodir uchod;
- holi'r rheolwyr, y Pwyllgor Llywodreathu ac Archwilio ynghylch ymglyfreithiad a hawliadau gwirioneddol a phosibl;
- darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu; ac
- wrth fynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy wrthwneud rheolaethau gan reolwyr, profi priodoldeb cofnodion dyddlyfr ac addasiadau eraill; asesu a yw'r dyfarniadau a wnaed wrth lunio amcangyfrifon cyfrifyddu'n rhoi arwydd o wyrduedd bosibl; a gwerthuso'r rhesymeg fusnes dros unrhyw drafodion arwyddocaol sy'n anarferol neu y tu allan i gwrs arferol busnes.

Fe wnes i hefyd gyfleu deddfau a rheoliadau dynodedig perthnasol a risgiau posibl o dwyll i holl aelodau'r tîm archwilio ac aros yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau trwy gydol yr archwiliad.

Effeithir ar y graddau y mae fy ngweithdrefnau'n gallu canfod afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, gan yr anhawster cynhenid o ran canfod afreolaidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Cyngor Gwynedd a natur, amseriad a hyd a lled y gweithdrefnau archwilio a gyflawnwyd.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Cyfrifoldebau eraill yr archwilydd

Rwy'n cyfathrebu gyda'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu ynghylch, ymhlith materion eraill, cwmpas ac amseriad arfaethedig yr archwiliad a chanfyddiadau archwilio arwyddocaol, gan gynnwys unrhyw ddiffygion arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol yr wyf yn eu hadnabod yn ystod fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau'r archwiliad

Yr wyf yn tystio fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Gwynedd yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
22 Ionawr 2024

1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd, CF10 4B

Atodiad 3

Crynodeb o Gywiriadau a Wnaed

Yn ystod ein harchwiliad canfuom y camddatganiadau canlynol sydd wedi cael eu cywiro gan y rheolwyr, ond y dylid eu dwyn i'ch sylw yn ein tyb ni oherwydd eu perthnasedd i'ch cyfrifoldebau chi dros y broses adrodd ariannol.

Arddangosyn 3: crynodeb o gywiriadau a wnaed

Gwerth y cywiriad	Natur y cywiriad	Rheswm dros gywiro
£6,001,000	Datganiad Llif Arian Gwnaed addasiadau i dynnu trafodion REFCUS(Gwariant Refeniw a Ariennir Cyfalaf dan Statud) o'r Datganiad Llif Arian i gyfrifo yn gywir am REFCUS yn y datganiadau ariannol. Nid oes unrhyw effaith ar net llif arian fel canlyniad o'r addasiad hwn. Mae hyn hefyd yn effeithio ar Nodiadau 24a a 25. Roedd angen addasiad cyfnod blaenorol hefyd gyda manylion pellach yn Nodyn 3.	I gydymffurfio â gofynion y Cod Ymarfer ar gadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23 (Cod Ymarfer).
Dosbarthiad yn unig: Cynnydd yn benthyciadau tymor byr o £1,290,000. Gostyngiad mewn benthyciadau tymor hir o £1,290,000.	Nodyn 17a - Offerynnau Ariannol Mae benthyciad o £1,290,000 wedi'i ailddosbarthu o dymor hir i dymor byr ac wedi'i adlewyrchu yn y Fantolen.	Er mwyn sicrhau y dosbarthiad cywir o fenthyciadau.
Datgeliad yn unig	Nodyn 17b Natur a maint y riosg sy'n codi o offerynnau ariannol Mae'r cyngor wedi ailddatgan ffigyrau'r flwyddyn flaenorol i gynnwys £18,021,000 ar gyfer adneuon cyfrif galwadau yn y tabl Graddfeydd Risg Credyd. Ni chafodd cyfanswm y balansau yn y tabl eu diweddarau ar gyfer addasiad y flwyddyn flaenorol. Dylai 'Cyfanswm (Prifswm)' ar 31 Mawrth 2022 fod yn £88,031,000 yn hytrach na £70,014,000. Dylai 'Cyfanswm Buddsoddiadau' fod yn £97,876,000 yn hytrach na £79,859,000. Ni fydd yr addasiad hwn yn effeithio ar unrhyw ddatganiad sylfaenol.	Er mwyn sicrhau bod y cyfansymiau yn y nodyn yn cael eu datgelu'n gywir.

Mantolen: Cynydd yn Arian a Chywerthoedd Arian o £1,327,000. Cynydd yng Nghredydwy'r Tymor Byr o £1,327,000.	Nodyn 19 Arian a Chywerthoedd Arian/ Nodyn 21 Credydwy'r Tymor Byr Addasiad i adlewyrchu taliad o £1,327,000 yn y flwyddyn ariannol gywir.	Er mwyn sicrhau bod yr asedau a gynhwysir yn y datganiadau ariannol yn cael eu datgelu ar eu gwerth cywir.
£4,587,000	Nodyn 21 Credydwy'r Tymor Byr/ Nodyn 18 Dyledwy'r Tymor Byr Gwnaed addasiadau gan fod nifer o falansau credydwy'r gyda balans dyledwy'r cyfatebol yn erbyn yr un cod cyfrif a oedd yn ymwneud â'r un trafodiad. Arweiniodd hyn at orddatganiad yn y ddau nodyn.	Er mwyn sicrhau bod credydwy'r a dyledwy'r a gynhwysir yn y datganiadau ariannol yn cael eu datgelu ar eu gwerth cywir.
Gwelliannau amrywiol	Nodyn 30 Taliadau i Swyddogion Gwnaethpwyd diwygiadau i'r datgeliadau canlynol yn Nodyn 30c 'Nifer y gweithwyr eraill a gafodd fwy na £60,000 ac sy'n cynnwys tâl a buddion terfynu' - Mae nifer y gweithwyr ym mand £75,000 - £79,999 wedi cynyddu gan un gweithiwr. - Ychwanegwyd troednodyn i egluro bod un gweithiwr yn dod o Ysgol Wirfoddol a Gynorthwyr.	Er mwyn sicrhau bod y datgeliadau yn cydymffurfio â gofynion Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) a Chod CIPFA.
Datgeliad yn unig	Nodyn 33 Partion Cysylltiedig Mae'n ofyniad bod yr holl drafodion sy'n ymwneud a phartion cysylltiedig yn cael eu datgelu. Bu nifer o ddiwygiadau sylweddol i'r ffigyrau a'r naratif i sicrhau bod yr holl incwm a gwariant sy'n ymwneud â phartion cysylltiedig yn ystod y flwyddyn wedi'u cynnwys: - Mae ffigyrau trafodion incwm wedi eu cynnwys am y tro cyntaf; - Yn y gorffennol, roedd y ffigyrau credydwy'r wedi eu cynnwys yn y golofn 'Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor' a'r gwariant heb credydwy'r yn y golofn 'Taliadau a wnaethpwyd'. Mae'r ffigyrau credydwy'r wedi eu cynnwys gyda'r ffigyrau gwariant ac ail enwir y colofn i 'Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwy'r)'.	I gydymffurfio â gofynion y Cod Ymarfer ar gadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23 (Cod Ymarfer).

Y Fantolen: Cynyddodd yr ased net o £4,482,000. Cynyddodd cyfanswm y reserfau na ellir eu defnyddio o £4,482,000. Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr: Gostyngodd addasiad gwarged pensiwn / terfyn ased o £4,482,000.	Nodyn 38 Costau Pensiwn Diwygiwyd yr ased pensiwn net sy'n ymwneud â Chynllun Pensiwn Llywodraeth Leoli gyfyngu ar swm y gwarged a gydnabyddir yn y datganiadau ariannol. Mae Safon Gyfrifyddu Ryngwladol 19 yn cyfyngu ar swm y gwarged pensiwn y gellir ei gydnabod, gan ystyried cyfraniadau a chostau yn y dyfodol. Mae'r 'terfyn ased' hwn yn cael ei egluro gan y Pwyllgor Dehongli Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol 'International Financial Reporting Standards Interpretations Committee (IFRIC)' yn IFRIC 14 'Y Terfyn Ased Budd Diffiniedig, Isafswm Gofynion Cyllido a'u Rhyngweithio'. Mae'r terfyn ased wedi'i gyfrifo gan actwari'r gronfa pensiwn. Cynyddwyd yr ased cychwynol o £Dim i £4,482,000. Roedd y gwelliant yn cynnwys tâl i'r Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall. Mae hyn hefyd wedi effeithio ar: • Datganiad o'r symudiad mewn reserfau • Nodyn 23 – Reserfau na ellir eu defnyddio	I sicrhau bod yr ased pensiwn net sydd wedi'i gynnwys yn y datganiadau ariannol yn cydymffurfio â Safon Cyfrifyddu Rhyngwladol 19 ac IFRIC 14.
Datgeliad yn unig	Nodyn 38 Costau Pensiwn Mae troednodyn wedi'i ychwanegu i wneud yn glir bod yr ymrwymiad pensiwn yn cynnwys ymrwymadau sy'n ymwneud â gweithwyr Byw'n iach ac Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru (NMWTRA) y mae'r cyngor yn gyfrifol amdanynt.	Er mwyn gwella eglurder i ddarllenwyr y cyfrifon.

Gwnaed nifer o addasiadau, aildosbarthiadau a diwygiadau naratif eraill, llai rwyddocaol, i'r datganiadau ariannol o ganlyniad i'n gwaith.

Archwilio Cymru

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

CYFARFOD: PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

DYDDIAD: 18 IONAWR 2024

TEITL: TROSOLWG ARBEDION:
ADRODDIAD CYNNYDD AR WIREDDU CYNLLUNIAU
ARBEDION

PWRPAS: Adrodd ar y Sefyllfa Ddiweddaraf

GWEITHREDIAD: Derbyn yr wybodaeth ac ystyried y risgiau cyffredinol
sy'n deillio o lithriadau yn yr arbedion

AELOD CABINET: CYNGHORYDD IOAN THOMAS

SWYDDOG CYSWLLT: FFION MADOG EVANS, PENNAETH CYLLID
CYNORTHWYOL

1. Yn unol â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, disgwylir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio graffu rhai materion ariannol lle'n briodol.
2. Bydd yr adroddiad atodol (Trosolwg Arbedion: Adroddiad cynnydd ar wireddu cynlluniau arbedion) yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet ar 23 Ionawr 2024.
3. Mae'r Aelod Cabinet dros Gyllid, a Chadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi gofyn i ni gyflwyno'r adroddiad yma i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i'w graffu.
4. Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio nodi'r sefyllfa a'r risgiau perthnasol yng nghyswllt y Trosolwg Arbedion, ystyried penderfyniadau i'r Cabinet a sylwebu fel bo angen.

Atodiadau:

Adroddiad Cabinet 23/01/2024: Trosolwg Arbedion: Adroddiad cynnydd ar wireddu cynlluniau arbedion

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	Trosolwg Arbedion: Adroddiad Cynnydd ar Wireddu Cynlluniau Arbedion
Aelod Cabinet:	Y Cynghorydd Ioan Thomas, Aelod Cabinet Cyllid
Swyddog perthnasol:	Ffion Madog Evans, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau
Dyddiad y cyfarfod:	23 Ionawr 2024

1. Penderfyniad a geisir

- 1.1 Derbyn y wybodaeth yn yr adroddiad a nodi'r cynnydd tuag at wireddu cynlluniau arbedion 2023/24 a blynyddoedd blaenorol.

2. Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad

- 2.1 Mae gwireddu'r cynlluniau unigol yn gyfrifoldeb aelodau perthnasol o'r Cabinet, sy'n herio perfformiad yr adrannau gan gynnwys cynnydd y cynlluniau arbedion. Cyfrifoldeb yr Aelod Cabinet dros Gyllid yw cadw trosolwg o'r darlun cyfan.

3. Cyflwyniad a Rhesymeg

Cefndir / Cyflwyniad

- 3.1 Mae'r adroddiad yma'n rhoi trosolwg o sefyllfa arbedion y Cyngor ar gyfer 2023/24 a blynyddoedd blaenorol yn dilyn adolygiad o'r sefyllfa ar ddiwedd Tachwedd 2023.
- 3.2 Yn adroddiad 'Cyllideb 2023/24' i'r Cyngor Llawn 2 Mawrth 2023, adroddwyd fod arbedion gwerth £5,194,220 yn ofynnol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2023/24 er mwyn cau'r bwlch cyllidol 2023/24. Roedd yr arbedion yn gyfuniad o £950,250 oedd wedi eu cymeradwyo mewn blynyddoedd blaenorol, ynghyd ag arbedion newydd o £1,146,600 ar gyfer Ysgolion a £3,097,370 ar gyfer gweddill y Cyngor.
- 3.3 Yn ychwanegol, drwy adolygu polisi y Cyngor ar ad-dalu dyled sydd yn ariannu gwariant cyfalaf (Darpariaeth Lleiafswm Refeniw), fel sydd wedi ei nodi yn yr adroddiad i'r Cyngor Llawn 2 Mawrth 2023, ychwanegwyd £2,400,000 pellach at gynlluniau arbedion 2023/24.
- 3.4 Felly roedd cyfanswm yr holl arbedion ar gyfer 2023/24 yn £7.6m.

4. Rhesymeg a chyfiawnhad dros argymell y penderfyniad

Ail-asesu arbedion

- 4.1** Mae gan y Cyngor drefniadau cynllunio ariannol sydd eisoes wedi adnabod arbedion effeithlonrwydd sylweddol er mwyn isafu toriadau mewn gwasanaeth i drigolion Gwynedd. Er hyn, yn ystod y blynyddoedd diwethaf gwelwyd fod trafferthion gwireddu arbedion mewn rhai meysydd. Bu i werth £2,056,430 o gynlluniau oedd â risgiau sylweddol i'w cyflawni gael eu dileu fel rhan o'r Adolygiad Diwedd Awst 2023. Roedd gwerth £1,488,430 ohonynt yn yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant a'r gweddill yn yr Adran Amgylchedd, Adran Prifffyrdd a Pheirianeg a'r Adran Tai ac Eiddo.

5. Cynlluniau Arbedion Adrannol Hanesyddol 2015/16 – 2023/24

- 5.1** Mae **Atodiad 1** yn crynhoi cyrhaeddiad pob adran yn seiliedig ar adolygiad Tachwedd 2023, yn erbyn y targed arbedion diwygiedig sydd wedi ei osod iddynt, **sydd yn gyfanswm o dros £34m. Gellir adrodd bod £33.7m, neu 98% o'r cynlluniau yma wedi eu gwireddu**, ond mae'r risg o wireddu'r arbedion ar rai o'r cynlluniau'n parhau.
- 5.2** Mae 7 cynllun gwerth £391k yn wynebu risgiau i'w cyflawni; 3 cynllun gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant (cyfanswm o £222k), 2 gynllun gan yr Adran Economi a Chymuned (cyfanswm o £130k), 1 cynllun gan yr Adran Gyllid (£25k), ac 1 cynllun gan y Gwasanaeth Cyfreithiol (£14k).
- 5.3** Mae 4 cynllun gwerth cyfanswm o £164k wedi llithro ond nid yw'r adrannau yn rhagweld problem i'w gwireddu.

6. Cynlluniau Arbedion Adrannol Newydd 2023/24

- 6.1** Mae adroddiad Cyngor Llawn 2 Mawrth 2023 yn nodi'r cynlluniau arbedion effeithlonrwydd newydd gwerth £6.7m sydd wedi ariannu'r bwlch cyllidol yn 2023/24.
- 6.2** Mae **Atodiad 2** yn crynhoi cyrhaeddiad pob adran yn seiliedig ar adolygiad Tachwedd 2023. **Gellir adrodd fod £5.4m, neu 81% o'r cynlluniau yma eisoes wedi eu gwireddu, gyda £428k, neu 6% pellach ar drac i gyflawni'n llawn ac amserol.**
- 6.3** Ar hyn o bryd rhagwelir bod rhai risgiau gwireddu gwerth bron i £134k o gynlluniau, 1 cynllun gan yr Adran Amgylchedd gwerth £70k ac 1 cynllun gan yr Adran Gyllid gwerth £64k.
- 6.4** Mae ychydig o oediad i wireddu gwerth £694k o gynlluniau arbedion 2023/24 ond nid yw'r adrannau yn rhagweld problem i'w gwireddu. Mae mwyafrif o'r swm yma yn cynnwys arbedion o £539k gan ysgolion, sydd yn llithro gan fod ysgolion yn gweithio i flwyddyn academiaidd ac felly bydd y gwireddu yn llithro i'r flwyddyn ariannol nesaf.

7. Cynlluniau Arbedion Adrannol 2024/25 ymlaen

- 7.1** Yn sgil y setliad ariannol gwael ac hefyd yr hinsawdd economaidd presennol a’r lefelau chwyddiant uchel, mae’n anrffod fod rhaid i Awdurdodau Lleol edrych ar arbedion a thoriadau i gynorthwyo’r sefyllfa ariannol. Mae cynlluniau arbedion a thoriadau ychwanegol ar gyfer 2024/25 eisoes dan ystyriaeth gan Gyngor Gwynedd ac mi fyddant yn destun adroddiad yn fuan.
- 7.2** Rhestrir arbedion presennol 2024/25 ymlaen, sydd werth £4.3 miliwn fesul Adran yn **Atodiad 3**, yr arbedion hanesyddol gwerth £215k yn Nhabl 1 a’r arbedion newydd gwerth £4.1 miliwn yn Nhabl 2, ond mae’n gynamserol i adrodd ar statws y cynlluniau yma ar hyn o bryd.

8. Casgliad

- 8.1** Gellir adrodd bod cyfanswm o £39.1 miliwn o arbedion wedi eu gwireddu ers 2015/16, sydd yn 96% o’r £41m gofynnol dros y cyfnod. Mae’n anrffod bod gwireddu’r arbedion wedi bod yn heriol ac rwy’n ddiolchgar i’r holl adrannau a’r Aelodau Cabinet am sicrhau’r llwyddiant yma.
- 8.2** Mae’r tabl isod yn crynhoi sefyllfa ddiweddaraf y cynlluniau arbedion ers Ebrill 2015 gyda 96% o’r holl gynlluniau wedi eu gwireddu.

Tabl 1: Crynodeb o statws yr holl gynlluniau arbedion ers Ebrill 2015

Statws yr Arbediad	Porth	£m	%
Wedi gwireddu	1	39.13	95.6
Ar drac i gyflawni'n llawn ac amserol	2	0.43	1.0
Oediad, ond yn symud yn ei flaen	3	0.86	2.1
Rhai risgiau i gyflawni - yn llithro neu methu	4	0.49	1.2
Risgiau sylweddol i gyflawni yn llawn neu yn rhannol	5	0.04	0.1
Cyfanswm arbedion		40.95	100

- 8.3** Felly, gofynnaf i’r Cabinet nodi’r cyrhaeddiad a amlinellir yn yr adroddiad yma tuag at wireddu’r cynlluniau arbedion.

9. Camau nesaf ac amserlen

- 9.1** Gweithredu ar yr argymhellion gerbron a chyflwyno adroddiad dilynol i'r Cabinet yn dilyn sefyllfa derfynol diwedd y flwyddyn ariannol 2023/24.

10. Sylwadau Swyddogion Statudol

10.1 Prif Swyddog Cyllid

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

10.2 Swyddog Monitro

Dim sylwadau i'w hychwanegu o safbwynt priodoldeb.

Atodiadau:

Atodiad 1 - Trosolwg cynlluniau arbedion hanesyddol 2015/16 - 2023/24 fesul adran

Atodiad 2 - Trosolwg cynlluniau arbedion newydd 2023/24 fesul adran

Atodiad 3 - Tabl 1 - Trosolwg cynlluniau arbedion hanesyddol 2024/25 ymlaen fesul adran

- Tabl 2 - Trosolwg cynlluniau arbedion newydd 2024/25 ymlaen fesul adran

TROSOLWG CYNLLUNIAU ARBEDION HANESYDDOL 2015/16 I 2023/24 FESUL ADRAN

Adran	Cyfanswm Arbedion 2015/16 i 2023/24	Cynlluniau wedi eu gwireddu	Cynlluniau wrthi'n gweithredu, ond wedi llithro	Cynlluniau sydd efo rhai risgiau i gyflawni	Sylwadau'r Pennaeth Cyllid
	£	£	£ - nifer	£ - nifer	
Addysg	1,659,740	1,659,740	-	-	Holl gynlluniau'r cyfnod wedi'u gwireddu.
Ysgolion	4,331,620	4,331,620	-	-	Holl gynlluniau'r cyfnod wedi'u gwireddu.
Amgylchedd	2,972,463	2,922,463	50,000	1	Llithriad ar un cynllun sef <i>Darparu pwyntiau gwefru ceir trydan mewn meysydd parcio (£50k)</i> .
Cefnogaeth Gorfforaethol	2,569,218	2,569,218	-	-	Holl gynlluniau'r cyfnod wedi'u gwireddu.
Cyllid	1,881,636	1,856,636	-	25,000	1 Mae risgiau o wireddu arbedion y cynllun <i>Denu incwm ychwanegol drwy Asiantaeth Casglu Mewnol (£25k)</i>
Economi a Chymuned	2,981,422	2,851,422	-	130,000	2 Mae rhai risgiau o gyflawni arbedion 2 gynllun; <i>Sefydlu ffioedd parcio ar draeth Dinas Dinlle a chynyddu ffioedd lansio ar draws traethau Gwynedd o £10 i £15 (£45k)</i> a chynllun yn ymwneud â <i>Neuadd Dwyfor (£85k)</i> .
Oedolion, Iechyd a Llesiant	6,594,981	6,293,051	79,360	222,570	3 Mae rhai risgiau cyflawni arbedion 3 cynllun sef <i>Gwella prosesau gwaith drwy gynnal adolygiad Ffordd Gwynedd a defnyddio modiwlau cyllid y system TG newydd o fewn yr Adran Oedolion (£40k)</i> , <i>Adolygiad pecynnau Gofal Iechyd Parhaus (£47.57k)</i> ac <i>Adolygu'r trefniadau gweithredu o fewn yr Adran Oedolion (£135k)</i> . Mae 2 gynllun pellach gwerth cyfanswm o £79k wedi llithro ond mae'r Adran yn rhagweld gwireddu rhain yn ystod 2023/24; <i>Cynyddu incwm a lleihau costau eraill</i> sydd gyda balans o £30k sydd eto i'w gwireddu ac <i>Ail strwythuro'r Gwasanaeth Busnes gan leihau cefnogaeth i dimau oddi fewn i'r Adran ac i'r Adran Plant (£49k)</i> .
Plant a Chefnogi Teuluoedd	2,318,908	2,318,908	-	-	Holl gynlluniau'r cyfnod wedi'u gwireddu.

TROSOLWG CYNLLUNIAU ARBEDION HANESYDDOL 2015/16 I 2023/24 FESUL ADRAN

Adran	Cyfanswm Arbedion 2015/16 i 2023/24	Cynlluniau wedi eu gwireddu	Cynlluniau wrthi'n gweithredu, ond wedi llithro	Cynlluniau sydd efo rhai risgiau i gyflawni	Sylwadau'r Pennaeth Cyllid	
	£	£	£ - nifer	£ - nifer		
Priffyrdd a Pheirianneg	5,928,910	5,893,910	35,000	1	-	Mae'r cynllun <i>Pont Abermaw – peidio talu Network Rail am yr hawl tramwy dros y bont</i> (£35k) wedi llithro ond mae'r Adran yn parhau i fod mewn trafodaethau efo Network Rail.
Ymgynghoriaeth	602,670	602,670	-		-	Holl gynlluniau'r cyfnod wedi'u gwireddu.
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	403,240	389,440	-		13,800	1 Mae llithriad ar y cynllun Arbedion yng nghyllideb y Crwner gwerth £13.8k gan ei fod yn seiliedig ar ragamcaniad a wnaethpwyd rhai blynyddoedd yn ôl am adolygiad ardaloedd Crwner Gogledd Cymru. Nid yw hyn am ddigwydd bellach.
Tai ac Eiddo	843,230	843,230	-		-	Holl gynlluniau'r cyfnod wedi'u gwireddu.
Is-gyfanswm	33,088,038	32,532,308	164,360	4	391,370	7
Arbedion Rheolaethol	1,200,360	1,200,360	-		-	Holl gynlluniau'r cyfnod wedi'u gwireddu.
CYFANSWM	34,288,398	33,732,668	164,360	4	391,370	7 Yn nhermau ariannol (£), mae 98% o gynlluniau arbedion hanesyddol 2015/16 - 2023/24 wedi eu gwireddu.

TROSOLWG CYNLLUNIAU ARBEDION NEWYDD 2023/24 FESUL ADUAN

Adran	Cyfanswm Arbedion 2023/24		Cynlluniau wedi eu gwireddu		Cynlluniau ar drac i gyflawni'n amserol		Cynlluniau sydd yn llithro a cynlluniau gyda rhai risgiau i gyflawni'r arbedion		Sylwadau'r Pennaeth Cyllid
	£ - nifer		£ - nifer		£ - nifer		£ - nifer		
Addysg	852,990	18	852,990	18	-		-		Holl gynlluniau'r cyfnod wedi'u gwireddu.
Ysgolion	1,146,600	1 *	607,700	1	-		538,900	*	Bu oediad ar ran o'r cynllun arbedion effeithlonrdd ysgolion yn bennaf oherwydd fod ysgolion yn gweithio o fewn blwyddyn academiaidd ac felly bydd y swm sy'n weddill yn gwireddu yn y flwyddyn ariannol nesaf.
Amgylchedd	319,190	12	230,690	10	-		88,500	2	Mae un cynllun sef <i>Gwella effeithlonrwydd defnydd o safleoedd trin/trosglwyddo gwastraff</i> gwerth £70k gyda rhai risgiau. Bu oediad ar gynllun arall sef <i>Trefniadau mwy effeithlon ar gyfer diogelwch y ffyrdd</i> gwerth £18.5k ond yn symud yn ei flaen.
Cefnogaeth Gorfforaethol	275,250	12	267,690	11	7,560	1	-		Dim problem gwireddu'r un cynllun sydd ar drac i gyflawni'n amserol.
Cyllid	294,060	7	19,820	2	138,670	3	135,570	2	Mae risgiau o gyflawni arbedion y cynllun <i>Cynyddu targedau incwm Adrannol i fod yn gymesur â'r gwaith</i> , gwerth £64k. Bu oediad ar y cynllun <i>Ail strwythuro y Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth</i> gwerth £71.5k ond yn symud yn ei flaen.
Economi a Chymuned	310,770	21	237,250	15	63,520	5	10,000	1	Bu oediad ar un cynllun sy'n ymwneud â Byw'n lach sef <i>Mewnoli trefniadau archwilio adeilad</i> , ond yn symud yn ei flaen.
Oedolion, Iechyd a Llesiant	172,810	10	82,150	5	70,540	3	20,120	2	Bu oediad ar ddau gynllun yn ymwneud â <i>Chyflawni arbedion effeithlonrwydd drwy wneud gwell defnydd o offer/technoleg</i> , yn y maes <i>anableddau corfforol</i> (£10k) a <i>Iechyd Meddwl, Diogelu a Sicrwydd Ansawdd</i> (£10k), ond yn symud yn eu blaen.
Plant a Chefnogi Teuluoedd	44,010	4	44,010	4	-		-		Holl gynlluniau'r cyfnod wedi'u gwireddu.
Prifffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth	215,940	6	175,940	3	35,000	2	5,000	1	Bu oediad ar y cynllun <i>Codi cyfraniadau gwasanaeth Teledu Cylch Cyfyng i adlewyrchu'r gwir gôst</i> , ond yn symud yn ei flaen.
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	131,190	7	131,190	7	-		-		Holl gynlluniau'r cyfnod wedi'u gwireddu.
Tai ac Eiddo	499,120	9	356,820	3	112,800	5	29,500	1	Bu oediad ar y cynllun <i>Gosod gofod swyddfa ychwanegol i ddod a incwm rhent</i> , ond yn symud yn ei flaen.
Arbedion Rheolaethol	2,400,000	1	2,400,000	1	-		-		Yr un cynllun am y cyfnod wedi ei gwireddu.
CYFANSWM	6,661,930	108	5,406,250	80	428,090	19	827,590	9	Yn nhermau ariannol (£), mae 81% o gynlluniau arbedion newydd 2023/24 eisoes wedi eu gwireddu a 6% pellach ar drac i gyflawni'n amserol erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.

* cynllun wedi ei gwireddu yn rhannol mewn un blwyddyn ariannol ond eto i'w gwireddu yn llawn.

TABL 1

TROSOLWG CYNLLUNIAU ARBEDION HANESYDDOL 2024/25 YMLAEN FESUL ADRAN

Adran	2024/25 £	2025/26 £	Cyfanswm Arbedion 2024/25 a 2025/26 £ - nifer	
Economi a Chymuned	15,000	-	15,000	1
Oedolion, Iechyd a Llesiant	-	200,000	200,000	1
CYFANSWM CYNLLUNIAU HANESYDDOL	15,000	200,000	215,000	2

TABL 2

TROSOLWG CYNLLUNIAU ARBEDION NEWYDD 2024/25 YMLAEN FESUL ADRAN

Adran	2024/25 £	2025/26 £	Cyfanswm Arbedion 2024/25 a 2025/26 £ - nifer	
Addysg	931,380	-	931,380	6
Amgylchedd	562,870	450,000	1,012,870	14
Cefnogaeth Gorfforaethol	45,660	-	45,660	3
Cyllid	207,720	-	207,720	6
Economi a Chymuned	50,660	-	50,660	6
Oedolion, Iechyd a Llesiant	1,193,040	-	1,193,040	5
Plant a Chefnogi Teuluoedd	157,960	-	157,960	2
Prifffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth	390,000	-	390,000	5
Tai ac Eiddo	128,840	-	128,840	3
CYFANSWM CYNLLUNIAU NEWYDD	3,668,130	450,000	4,118,130	50
CYFANSWM	3,683,130	650,000	4,333,130	52

Eitem 8

CYFARFOD:	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD:	18 IONAWR 2024
TEITL:	CYLLIDEB REFENIW 2023/24 – ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD 2023
PWRPAS:	Adroddiad Monitro ar y Sefyllfa Ariannol Ddiweddaraf
GWEITHREDIAD:	Derbyn yr wybodaeth, ystyried risgiau sy'n deillio o'r tafluniadau gwariant yn erbyn y gyllideb, a chraffu'r penderfyniadau i'r Cabinet yng nghyswllt rheoli cyllidebau'r Cyngor a'i adrannau
AELOD CABINET:	CYNGHORYDD IOAN THOMAS
SWYDDOG CYSWLLT:	FFION MADOG EVANS, PENNAETH CYLLID CYNORTHWYOL

1. Yn unol â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, disgwylir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio graffu rhai materion ariannol gan gynnwys adroddiadau monitro cyllideb, lle'n briodol.
2. Cyflwynir yr adroddiad atodol (Cyllideb Refeniw 2023/24 – Adolygiad Diwedd Tachwedd 2023) i'r Cabinet ar 23 Ionawr 2024.
3. Mae'r Aelod Cabinet dros Gyllid a Chadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi gofyn i ni gyflwyno'r adroddiad yma i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i'w graffu.
4. Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio nodi'r sefyllfa a'r risgiau perthnasol yng nghyswllt cyllidebau'r Cyngor a'i adrannau, ystyried penderfyniadau i'r Cabinet a sylwebu fel bo angen.

Atodiadau:

Adroddiad Cabinet 23/01/2024: Cyllideb Refeniw 2023/24 – Adolygiad Diwedd Tachwedd 2023

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

	Cyllideb Refeniw 2023/24 – Adolygiad Diwedd Tachwedd 2023
Aelod Cabinet:	Y Cyngorydd Ioan Thomas, Aelod Cabinet Cyllid
Swyddog perthnasol:	Ffion Madog Evans, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau
Dyddiad y cyfarfod:	23 Ionawr 2024

1. Penderfyniad a geisir

- 1.1 Derbyn yr adroddiad ar adolygiad diwedd Tachwedd 2023 o'r Gyllideb Refeniw, ac ystyried y sefyllfa ariannol ddiweddaraf parthed cyllidebau pob adran / gwasanaeth.
- 1.2 Nodi bod rhagolygon gorwariant sylweddol gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, Adran Plant a Theuluoedd, Adran Priffyrdd, Peirianeg ac YGC eleni.
- 1.3 Cymeradwyo trosglwyddiad o £4,241k o danwariant ar gyllidebau corfforaethol i Gronfa Cefnogi Strategaeth Ariannol y Cyngor.

2. Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad

- 2.1 Cyfrifoldeb y Cabinet yw cymryd camau, fel bo angen, er mwyn sicrhau rheolaeth briodol dros gyllidebau'r Cyngor (e.e. cymeradwyo trosglwyddiadau sylweddol neu gyllideb ychwanegol).

3. Cyflwyniad a Rhesymeg

Cefndir / Cyflwyniad

- 3.1 Cyflwynir yr adroddiad ar yr adolygiad diweddaraf diwedd Tachwedd o gyllideb refeniw'r Cyngor am 2023/24, ac amlinellir grynhoed o'r sefyllfa fesul Adran yn **Atodiad 1**. Mae'r rhagolygon presennol yn awgrymu y bydd pob un o'r deg adran yn gorwario erbyn diwedd y flwyddyn. Rhagwelir gorwariant sylweddol ar gyfer yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, Adran Plant a Theuluoedd, Adran Priffyrdd, Peirianeg ac YGC.
- 3.2 Yn **Atodiad 2**, rhoddir manylion pellach yn ymwneud â'r prif faterion a'r penawdau cyllideb ble rhagwelir gwahaniaethau sylweddol, ynghyd ag argymhellion penodol lle'n briodol.

4. Rhesymeg a chyfiawnhad dros argymell y penderfyniad

Sefyllfa Arbedion

- 4.1** Dros y blynyddoedd diwethaf rydym wedi adrodd ar risgiau i gyflawni arbedion, oedd amlycaf yn yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant ac yn y maes Gwastraff. Yn dilyn adolygiad diweddar o'r arbedion nad oedd yn cael eu gwireddu, bu i werth £2 filiwn o gynlluniau arbedion gael eu dileu. O ran y cynlluniau sydd yn weddill, mae yna risgiau yn parhau o ran gwireddu rhai o'r cynlluniau.
- 4.2** Y sefyllfa ddiweddaraf o ran yr arbedion yw fod £39.1 miliwn, sef 96% o'r cynlluniau arbedion diwygiedig ers 2015 bellach wedi eu gwireddu.

5. Adrannau'r Cyngor

5.1 Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant

Mae'r rhagolygon diweddaraf yn awgrymu bydd £5.4 miliwn o orwariant, sydd yn ganlyniad i gyfuniad o nifer o ffactorau gan gynnwys nifer o achosion newydd a chostus llety cefnogol yn y gwasanaeth anabledd dysgu. Yn y maes Gofal Cartref, mae costau staffio uwch a lefelau salwch a chyfraddau oriau di-gyswllt yn uchel, tra fod ffioedd uwch gan ddarparwyr preifat yng ngwasanaethau Pobl Hŷn.

Yn wyneb y rhagolygon gorwariant eithriadol gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, nodir fod y gwaith a gafodd ei gomisiynu gan y Prif Weithredwr, bellach ar y gweill i gael darlun manwl cymhlethdod gwariant gofal oedolion, er mwyn cael gwell dealltwriaeth o'r materion a chreu rhaglen glir i ymateb. Mae'r gwaith yn cael ei arwain gan Gyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol.

5.2 Adran Plant a Theuluoedd

Sefyllfa ariannol yr adran wedi gwaethygu'n sylweddol ers adolygiad diwedd Awst, yn dilyn cynnydd costau oherwydd cymhlethdodau pecynnau all-sirol a ddarperir. Erbyn hyn, rhagwelir gorwariant o £1.3m gan yr adran erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.

5.3 Adran Addysg

Y tueddiad o bwysau cynyddol ar y gyllideb tacsis a bysus ysgolion yn dod yn fwy amlwg eleni, gyda gorwariant o £1.5m yn cael ei ragweld. Mae'r maes cludiant eisoes yn destun adolygiad strategol i geisio rheoli'r cynnydd yn y gwariant ac awgrymir fod gwaith yn parhau fel bod modd ceisio lleihau y gorwariant a manteisio ar gyfleoedd effeithlonrwydd.

Mae cyfuniad o danwariant mewn meysydd eraill ynghyd â defnydd o gronfeydd wrth gefn yn lleihau'r gorwariant adrannol a adroddir.

5.4 Byw'n lach

Dros y blynyddoedd diwethaf bu i effaith Covid amharu ar incwm Cwmni Byw'n lach. Bu i Lywodraeth Cymru eu digolledu am y golled yn 2020/21 a 2021/22 o'u cronfa caledi. Yn 2022/23 rhoddodd y Cyngor £550k o gefnogaeth ariannol i Byw'n lach uwchlaw taliad cytundebol y gontract ddarparu, er mwyn galluogi Byw'n lach i gynnal eu gwasanaethau. Mae'r gefnogaeth ariannol yn parhau eleni a'r swm gofynnol wedi lleihau ymhellach i £350k.

5.5 Adran Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC

Rhagwelir gorwariant o £780k gan yr adran, gwelwyd leihad yn y gwaith sydd yn cael ei gomisiynu gan asiantaethau allanol sydd yn cael effaith negyddol ar incwm gwasanaethau prifffyrdd. Yn bwrdeistrefol, mae cyfuniad o ffactorau, gan gynnwys pwysau ychwanegol ar gyllidebau glanhau strydoedd a glanhau toiledau cyhoeddus. Gwelir colledion incwm cynnal tiroedd a thoiledau cyhoeddus, ond ceir incwm uwch gan y gwasanaethau profedigaeth sydd yn lleihau'r gorwariant a adroddir.

5.6 Adran Amgylchedd

Y tueddiad blynyddol o orwariant yn y maes casglu gwastraff ac ailgylchu yn parhau. Cylchdeithiau ychwanegol wedi arwain at orwariant ar gostau cyflogaeth a chostau fflyd. Lefelau salwch a goramser hefyd yn broblemus, tra fod na gostau ychwanegol o ran hurio cerbydau.

5.7 Tai ac Eiddo

Y tueddiad o bwysau sylweddol ar wasanaethau llety dros dro digartrefedd yn parhau i fod yn ddwys iawn, eleni dyrannwyd £3m o bremiwm treth cyngor ynghyd â dyraniad un-tro £1.2m o ddarpariaeth covid corfforaethol i gyfarch y costau ychwanegol.

5.8 Corfforaethol

Tanwariant ar gorfforaethol o ganlyniad i ragdybiaethau darbodus wrth osod cyllideb 2023/24 a lleihad yn y niferoedd sydd wedi hawlio gostyngiad treth cyngor o'i gymharu â blynyddoedd blaenorol. Effaith y polisi rheolaeth trysorlys presennol yn golygu fod modd osgoi benthyca yn allanol ac felly'r costau cyfalaf cysylltiedig. Tanwariant ar gyllidebau eraill yn cynorthwyo i leddfu'r pwysau ychwanegol o ran y cynnydd cenedlaethol i gyflogau gweithwyr Llywodraeth Leol a gafodd ei gadarnhau yn Nhachwedd.

6. Casgliad

6.1 Rhagwelir y bydd holl adrannau'r Cyngor yn gorwario erbyn diwedd y flwyddyn gyda gorwariant sylweddol mewn rhai meysydd. Felly, bydd rhaid gwneud defnydd o gronfeydd wrth gefn y Cyngor i gyllido'r blwch ariannol o £8.1m a ragwelir am 2023/24. Mae hyn yn welliant o'r rhagolygon o fwch ariannol o £9.1m oedd yn cael ei ragweld yn yr adolygiad diwedd Awst.

6.2 Er ei bod hi'n gynamserol i drosglwyddo arian o gronfeydd nes bydd y sefyllfa ariannol yn derfynol ar ddiwedd y flwyddyn, argymhellir mai'r drefn bryd hynny o ran defnyddio'r cronfeydd i gyllido'r bwlch ariannol fydd defnyddio:

- yn gyntaf, defnyddio £3,800k o gronfa trefniadau adfer yn sgil Covid
- gyda'r gweddill i'w gyllido o gronfa strategaeth ariannol y Cyngor.

7. Camau nesaf ac amserlen

7.1 Gweithredu ar yr argymhellion gerbron a chyflwyno adroddiad dilynol i'r Cabinet yn ystod Mis Mai ar sefyllfa diwedd y flwyddyn ariannol.

8. Sylwadau Swyddogion Statudol

8.1 Prif Swyddog Cyllid

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

8.2 Swyddog Monitro

Dim sylwadau i'w hychwanegu os safbwynt priodoldeb.

Atodiadau:

Atodiad 1 - Crynhoad o sefyllfa net cyllidebau'r adrannau

Atodiad 2 - Manylion y cyllidebau a'r gwahaniaethau sylweddol

Cyllideb Refeniw 2023/24 - Crynhoad o'r sefyllfa fesul Adran

	Adolygiad Diwedd Tachwedd				
	Cyllideb Arfaethedig 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2023/24	Addasiadau a Argymhellir	Amcan Gor/ (Tan) Wariant Addasedig 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Adolygiad Awst 2023/24
	£'000	£ '000	£'000	£ '000	£ '000
Oedolion, Iechyd a Llesiant	73,536	5,381	0	5,381	6,578
Plant a Theuluoedd	21,833	1,262	0	1,262	(35)
Addysg	110,266	77	0	77	757
Economi a Chymuned	6,224	59	0	59	78
Priffyrdd, Peirianeg ac YGC	17,767	780	0	780	998
Amgylchedd	18,689	338	0	338	511
Tai ac Eiddo	11,518	67	0	67	61
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	2,608	41	0	41	37
Cefnogaeth Gorfforaethol	7,715	22	0	22	62
Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)	7,874	70	0	70	102
Cyllidebau Corfforaethol <i>(Gwahaniaethau yn unig)</i>	*	(4,241)	4,241	0	0
Cyfansymiau (net)	285,904	3,856	4,241	8,097	9,149

CYLLIDEB REFENIW 2023/24 - ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD

Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant	Amcan Cyllideb 2023/24	Amcan Sefyllfa 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2023/24	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Adolygiad Awst 2023/24
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
<u>Gwasanaethau Oedolion</u>						
Pobl Hŷn						
Preswyl a Nyrsio - Cartrefi	21,114	21,248	134		134	1,000
Gofal Cartref	9,020	9,470	450		450	(244)
Eraill	859	1,244	385		385	692
	30,993	31,962	969	0	969	1,448
Anabledd Corff	3,174	2,763	(411)		(411)	(340)
Anabledd Dysgu	26,638	28,985	2,347		2,347	2,761
Iechyd Meddwl	4,442	4,734	292		292	336
Eraill (Oedolion)	3,700	3,884	184		184	80
<u>Cyfanswm Gwasanaethau Oedolion</u>	68,947	72,328	3,381	0	3,381	4,285
<u>Gwasanaethau Darparu (dangos cyllideb net)</u>						
Gofal Preswyl	353	489	136		136	285
Gofal Dydd	4	(116)	(120)		(120)	(113)
Gofal Cartref	408	2,143	1,735		1,735	1,679
Eraill	9	19	10		10	24
<u>Cyfanswm Gwasanaethau Darparu</u>	774	2,535	1,761	0	1,761	1,875

CYLLIDEB REFENIW 2023/24 - ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD						
Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant	Amcan Cyllideb 2023/24	Amcan Sefyllfa 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2023/24	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Adolygiad Awst 2023/24
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
<u>Gwasanaethau Eraill</u>						
Canolog Adrannol (<i>gan gynnwys arbedion yr Adran</i>)	3,815	4,054	239		239	418
<u>Cyfanswm Gwasanaethau Eraill</u>	<u>3,815</u>	<u>4,054</u>	<u>239</u>	<u>0</u>	<u>239</u>	<u>418</u>
<u>Cyfanswm Oedolion, Iechyd a Llesiant</u>	<u>73,536</u>	<u>78,917</u>	<u>5,381</u>	<u>0</u>	<u>5,381</u>	<u>6,578</u>

Oedolion, Iechyd a Llesiant

Gwasanaethau Pobl Hŷn - ym mhreswyl a nyrsio costau ffioedd uwch gan ddarparwyr preifat yn parhau ond gweithredu trefniadau cyfreithiol yn ymwneud â thaliadau gohiriedig dyledus ar gyfer preswylwyr, gan gynnwys dyledion hanesyddol, yn lleihau'r gorwariant a adroddir. Ymhellach i hyn, cynnydd yn y defnydd o welyau cartrefi mewnol yn cael effaith ffafriol ar gyfraniadau gan gleientau. Cynnydd yn y pwysau ar gyllideb gofal cartref wrth symud i'r model darparu newydd. Yn 'Eraill' gorwariant o £532k ar daliadau uniongyrchol.

Gwasanaethau Anabledd Corff - llai o alw am ofal cartref sydd yn cael ei wrthbwysu gan bwysau ar daliadau uniongyrchol.

Gwasanaethau Anabledd Dysgu - pwysau cynyddol a nifer o achosion newydd a chostus llety cefnogol yn gyfrifol am £2m o'r gorwariant, pwysau hefyd i'w weld ar breswyl a nyrsio, taliadau uniongyrchol a chostau tacsis ar gyfer gwasanaethau dydd. Y gorwariant yn cael ei lleihau gan danwariant ar gynlluniau cefnogol.

Gwasanaethau Iechyd Meddwl - pwysau cynyddol ar preswyl a nyrsio gyda nifer o achosion newydd dwys ynghyd â mwy o alw am lety cefnogol.

Gwasanaethau Darparu - gostyngiad yn y gorwariant a adroddir ar ofal preswyl o ganlyniad i leihad yn y defnydd o staff asiantaeth, yn dilyn ymgyrch recriwtio lwyddiannus diweddar. Yng ngofal cartref, costau staffio uwch, gyda lefelau salwch a chyfraddau oriau di-gyswllt yn uchel. Y ddarpariaeth Gofal Dydd wedi ei effeithio ac wedi ei lleihau dros y blynyddoedd diwethaf, felly yn tanwario.

Gwasanaethau Canolog Adrannol - derbyniad grantiau ac incwm i gyllido gwariant craidd yn lleihau effaith swyddi uwchlaw'r strwythur a diffyg gwireddu arbedion.

Arbedion - yn dilyn anallu yr adran i wireddu cynlluniau arbedion mae gwerth £1,488k o arbedion eisoes wedi eu dileu eleni. Mae'r gorwariant adrannol o £5.4m a ragwelir yn dilyn dileu yr arbedion.

Yn wyneb y rhagolygon gorwariant eithriadol gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, nodir fod y Prif Weithredwr eisoes wedi comisiynu gwaith i egluro manylder cymhleth yn y darlun yng ngofal Oedolion, er mwyn cael gwell dealltwriaeth o'r materion a rhaglen glir i ymateb. Mae'r gwaith wrthi'n cael sylw ac yn cael ei arwain gan Gyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol gyda bwriad i adrodd ar y canfyddiadau yn fuan.

CYLLIDEB REFENIW 2023/24 - ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD

Adran Plant a Theuluoedd	Amcan Cyllideb 2023/24	Amcan Sefyllfa 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2023/24	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Adolygiad Awst 2023/24
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rheolaeth Gwasanaeth	593	581	(12)		(12)	(27)
Gweithredol	2,566	2,979	413		413	412
Lleoliadau						
Lleoliadau All-Sirol	5,536	6,042	506		506	(755)
Maethu Drwy Asiant	1,791	1,478	(313)		(313)	(331)
Maethu Mewnol	2,856	2,652	(204)		(204)	(282)
Gwasanaethau Cefnogol ac Eraill	1,969	2,082	113		113	147
	12,152	12,254	102	0	102	(1,221)
Ôl-16	1,477	1,376	(101)		(101)	(100)
Arbenigol/Derwen	2,393	3,167	774		774	707
Cyfiawnder Ieuenctid	275	244	(31)		(31)	(30)
Blynyddoedd Cynnar	153	141	(12)		(12)	6
Uned Datblygu'r Gweithlu	117	117	0		0	0
Eraill	2,107	2,236	129		129	142
Cyfraniad i Gronfa Gorwariant yr Adran			0		0	76
Cyfanswm Plant a Theuluoedd	21,833	23,095	1,262	0	1,262	(35)

Plant a Theuluoedd

Gweithredol - cynnydd yn y pwysau ar gefnogaeth cynlluniau cefnogol ynghyd â staffio uwchlaw y gyllideb gweithwyr maes.

Lleoliadau - symudiad o £1.3 miliwn yn y rhagolygon ar leoliadau all-sirol ers Adolygiad Awst gyda rhagolygon o orwariant o £506k, cynnydd yn y costau oherwydd cymhlethdodau pecynnau a gwelwyd cynnydd yn y nifer cyfartalog i 28.5 (25.7 ar gyfer 2022/23), gyda'r gost oddeutu £226k yr achos.

Niferoedd cyfartalog Maethu drwy Asiant a Maethu Mewnol yn gyson efo niferoedd 2022/23 ond gan fod yna nifer o geiswyr lloches heb rieni neu warcheidwaid yn derbyn gwasanaeth, derbyniad incwm ar eu cyfer gan y Swyddfa Gartref yn arwain at danwariant. Pwysau ar y gyllideb gweithwyr cefnogol a'r Tim Lleoliadau.

Ôl-16 - lleihad yn y pwysau ar y ddarpariaeth yn dilyn i becynnau dwys ddod i ben yn ddiweddar.

Arbenigol/Derwen – y tueddiad gorwariant cynyddol yn parhau, rhagwelir gorwariant o £470k ar gostau gweithwyr cynlluniau cefnogol a chefnogaeth arbenigol. Bu newid yn y pwyslais o ran sut mae'r gwasanaeth yn cael ei ddarparu, gyda mwy o bwysau ar daliadau uniongyrchol sydd yn gyfrifol am £76k o'r gorwariant. Rhagwelir gorwariant o £96k ar yr Uned Egwyl Fer oherwydd costau staff a lleihad mewn incwm yn dilyn i Gyngor Môn sefydlu darpariaeth eu hunain yn hytrach na dod i Wynedd am y gwasanaeth.

Eraill - cyfuniad o orwariant ar staffio, ffioedd gwasanaethau arbennigol ac ar gyfraniadau gwasanaethau ar y cyd.

CYLLIDEB REFENIW 2023/24 - ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD						
Adran Addysg	Amcan Cyllideb 2023/24	Amcan Sefyllfa 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2023/24	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Adolygiad Awst 2023/24
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Ysgolion Datganoledig	91,408	91,408	0		0	0
Gwasanaethau Ansawdd Ysgolion	(1,558)	(1,751)	(193)		(193)	(201)
Isadeiledd a Gwasanaethau Cefnogol						
Cludiant	6,286	7,817	1,531		1,531	1,460
Gwasanaeth Atodol	1,531	1,481	(50)		(50)	(3)
Eraill	3,574	3,543	(31)		(31)	(27)
	11,391	12,841	1,450	0	1,450	1,430
Arweinyddiaeth a Rheolaeth	2,549	2,362	(187)		(187)	(222)
Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad	5,255	5,228	(27)		(27)	24
Gwasanaeth Ieuenctid	980	955	(25)		(25)	(33)
Defnydd o Gronfa Tanwariant yr Adran	241		(241)		(241)	(241)
Defnydd o Gronfeydd Eraill yr Adran			(700)		(700)	0
Cyfanswm Addysg	110,266	111,043	77	0	77	757

Addysg

Gwasanaeth Ansawdd Ysgolion - cyfuniad o dderbyniad incwm a chwtogi ar wariant.

Cludiant - yn dilyn ail-dendro cytundebau bysus yn ddiweddar rhagwelir gorwariant o £833k erbyn diwedd y flwyddyn, ynghyd â chynnydd yn y rhagolygon gorwariant ar dacsis ysgolion i £697k.

Mae'r maes Cludiant yn destun adolygiad strategol i geisio rheoli'r cynnydd yn y gwariant, awgrymir fod y gwaith gan yr Adran Addysg a'r Adran Amgylchedd yn parhau, fel bod modd ceisio lleihau y gorwariant a manteisio ar gyfleoedd effeithlonrwydd.

Isadeiledd a Gwasanaethau Cefnogol - Gwasanaeth Atodol - cynnydd mewn derbyniad incwm a grant yn Arlwyfaeth ynghyd â throsiant staff yn lleihau effaith costau staff uwch a diffyg incwm ar yr elfen gofal o'r clybiau brecwast sydd yn gorwario £122k.

Isadeiledd a Gwasanaethau Cefnogol - Eraill - tanwariant ar nifer o gyllidebau amrywiol.

Arweinyddiaeth a Rheolaeth - trosiant staff a thanwariant ar nifer o benawdau'r gyllideb.

Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad - darlun cymysg sydd yn gyfuniad o gynnydd mewn trosiant staff a thanwariant ar nifer o benawdau amrywiol, tra bod amgylchiadau yn ymwneud ag un ganolfan benodol yn parhau ac yn gyfrifol am orwariant o £138k.

Gwasanaeth Ieuenctid - tanwariant ar gostau staff.

Er mwyn lleihau'r gorwariant a adroddir bwriad yr adran yw defnyddio eu cronfa tanwariant o £241k yn ei gyfanrwydd eleni. Yn ychwanegol i hyn mi fydd cronfeydd eraill yr adran gwerth £700k yn cael eu defnyddio i leihau'r gorwariant a adroddir.

CYLLIDEB REFENIW 2023/24 - ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD						
Adran Economi a Chymuned	Amcan Cyllideb 2023/24	Amcan Sefyllfa 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2023/24	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Adolygiad Awst 2023/24
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rheolaeth	517	527	10		10	5
Rhaglenni Adfywio a Chefnogi Cymunedau	479	479	0		0	(39)
Morwrol a Pharciau Gwledig	(147)	(80)	67		67	(27)
Cytundebau Byw'n Iach a Hamdden Eraill	2,222	2,322	100		100	70
Rhaglenni Datblygu Economaidd	(35)	(110)	(75)		(75)	0
Marchnata a Digwyddiadau	296	296	0		0	0
Llyfrgelloedd Gwynedd	1,787	1,752	(35)		(35)	(43)
Amgueddfeydd, Celfyddydau ac Archifau Gwynedd	965	1,097	132		132	112
Defnydd o Gronfa Tanwariant yr Adran	140		(140)		(140)	0
<u>Cyfanswm Economi a Chymuned</u>	6,224	6,283	59	0	59	78

Economi a Chymuned

Morwrol a Pharciau Gwledig - darlun cliriach erbyn hyn ar effaith y tywydd gwael dros yr haf ar y lefelau incwm, sydd wedi golygu diffyg incwm yn Hafan, Pwllheli, Doc Fictoria, traethau a'r harbyrau.

Cytundebau Byw'n lach a Hamdden Eraill - trosglwyddwyd y ddarpariaeth hamdden i Gwmni Byw'n lach yn Ebrill 2019, ond fod cyfrifoldeb am gostau rhedeg yr eiddo yn aros efo'r Cyngor. Dros y blynyddoedd diwethaf bu i effaith Covid amharu ar incwm y cwmni. Bu i Lywodraeth Cymru eu digolledu am y golled yn 2020/21 a 2021/22 o'u cronfa caledi. Yn 2022/23 rhoddodd y Cyngor £550k o gefnogaeth ariannol i Byw'n lach uwchlaw taliad cytundebol y contract ddarparu, i'w galluogi i gynnal eu gwasanaethau. Mae'r gefnogaeth ariannol yn parhau eleni a'r swm gofynnol wedi lleihau ymhellach i £350k.

Ymhellach, gorwariant o £100k ar gostau rhedeg eiddo Byw'n lach.

Rhaglenni Datblygu Economaidd - llwyddiant i ddenu grantiau sydd yn rhyddhau cyllideb craidd y Cyngor.

Llyfrgelloedd Gwynedd - swydd wag, llai o wariant ar nifer o benawdau'r gyllideb ond lleihad mewn derbyniad incwm llogi ystafelloedd.

Amgueddfeydd, Celfyddydau ac Archifau Gwynedd - gorwariant yn bennaf gan fod diffyg incwm yn faterion yn Neuadd Dwyfor £88k a Storiol £44k.

Er mwyn lleihau'r gorwariant a adroddir bwriad yr adran yw defnyddio eu cronfa tanwariant o £140k yn ei gyfanrwydd eleni.

CYLLIDEB REFENIW 2023/24 - ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD						
Adran Priffyrdd, Peirianeg ac YGC (yn cynnwys Cefnffyrdd)	Amcan Cyllideb 2023/24	Amcan Sefyllfa 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2023/24	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Adolygiad Awst 2023/24
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwasanaethau:						
Priffyrdd (cynnwys Cefnffyrdd)	11,812	12,079	267		267	507
Peirianeg	415	392	(23)		(23)	(5)
Bwrdeistrefol	5,528	6,073	545		545	480
Ymgynghoriaeth Gwynedd	12	3	(9)		(9)	16
Cyfanswm Priffyrdd, Peirianeg ac YGC	17,767	18,547	780	0	780	998

Priffyrdd, Peirianeg ac YGC (gan gynnwys Cefnffyrdd)

Gwasanaethau Priffyrdd - llai o waith yn cael ei gomisiynu gan asiantaethau allanol ac felly yn cael effaith negyddol ar incwm.

Gwasanaethau Peirianeg - derbyniad incwm a thanwariant ar amrywiol benawdau.

Gwasanaethau Bwrdeistrefol - darlun cymysg sydd yn gyfuniad o ffactorau, pwysau ychwanegol ar gyllidebau glanhau strydoedd a glanhau toiledau cyhoeddus. Colledion incwm cynnal tiroedd a thoiledau cyhoeddus, ond incwm yn uwch gan y gwasanaethau profedigaeth sydd yn lleihau'r gorwariant a adroddir.

Ymgynghoriaeth Gwynedd - tanwariant staff a gwelliant yn y rhagolygon incwm y gwasanaeth adeiladu a'r gwasanaeth ffyrdd a pheirianeg.

CYLLIDEB REFENIW 2023/24 - ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD

Adran Amgylchedd	Amcan Cyllideb 2023/24	Amcan Sefyllfa 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2023/24	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Adolygiad Awst 2023/24
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rheolaeth yr Adran	814	815	1		1	(17)
Gwasanaeth Cynllunio a Rheolaeth Adeiladu	600	788	188		188	65
Gwasanaethau Gofal Stryd a Thrafnidiaeth						
Rheolaeth Rhwydwaith (Trafnidiaeth)	135	5	(130)		(130)	(260)
Parcio a Gorfodaeth Parcio	(2,015)	(2,058)	(43)		(43)	142
Cludiant Integredig	2,059	2,072	13		13	379
	179	19	(160)	0	(160)	261
Cefn Gwlad a Mynediad	697	698	1		1	1
Gwarchod y Cyhoedd	1,917	1,713	(204)		(204)	(196)
Gwastraff	14,407	14,994	587		587	452
Defnydd o Gronfa Tanwariant yr Adran	75		(75)		(75)	(55)
Cyfanswm Amgylchedd	18,689	19,027	338	0	338	511

Amgylchedd

Gwasanaeth Cynllunio a Rheolaeth Adeiladu - rhagolygon o ddiffyg incwm cynyddol yn faterion yn Rheolaeth Datblygu a Pridiannau Tir, ond sydd yn cael ei leihau gan danwariant ar gostau staff.

Gwasanaethau Gofal Stryd a Thrafnidiaeth

Rheolaeth Rhwydwaith (Trafnidiaeth) - yn rhagori ar yr incwm ffioedd gwaith stryd, ynghyd â swyddi gweigion a thanwariant ar nifer o benawdau'r gyllideb.

Parcio a Gorfodaeth Parcio - y rhagolygon diffyg incwm parcio wedi lleihau i £23k bellach ynghyd â thanwariant ar gyllidebau eraill.

Cludiant Integredig - ail-dendro cytundebau bysus cyhoeddus yn ddiweddar wedi cynnyddu'r gorwariant ymhellach ond derbyniad grant sylweddol gan Trafnidiaeth Cymru wedi cynorthwyo i leddfu'r sefyllfa. Awgrymir y dylid parhau efo'r adolygiad i'r ddarpariaeth Cludiant.

Gwarchod y Cyhoedd - swyddi gwag a llai o wariant ar nifer o benawdau'r gyllideb.

Gwastraff - nifer o faterion yn gyfrifol am y gorwariant, ond yn bennaf ar gasglu gwastraff ac ailgylchu. Cylchdeithiau ychwanegol wedi arwain at orwariant ar gostau cyflogaeth a chostau fflyd. Lefelau salwch a goramser hefyd yn broblemus, tra fod na gostau ychwanegol o ran hurio cerbydau. Gorwariant ar gostau rhedeg y canolfannau ailgylchu ac ar drin defnyddiau ailgylchu. Er bod lleihad mewn gwastraff gweddilliol, costau un-tro hanfodol yn y maes yn cynnyddu'r gorwariant a adroddir.

Yn dilyn y tueddiad gorwariant cynyddol yn y maes gwastraff dros y blynnyddoedd diwethaf, bu i adolygiad allanol gael ei gomisiynu gan WRAP Cymru. Mae'r adroddiad a'r argymhellion ar ffyrdd i wella'r gwasanaeth yn derbyn sylw gan yr adran gyda chamau i ymateb i'r sefyllfa yn cael eu gweithredu.

Er mwyn lleihau y gorwariant a adroddir bwriad yr adran yw defnyddio eu cronfa tanwariant o £75k eleni.

CYLLIDEB REFENIW 2023/24 - ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD

Adran Tai ac Eiddo	Amcan Cyllideb 2023/24	Amcan Sefyllfa 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2023/24	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Adolygiad Awst 2023/24
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rheolaeth	362	315	(47)		(47)	(30)
Gwasanaethau Tai						
Digartrefedd	4,993	6,406	1,413		1,413	1,555
Tai Sector Breifat	442	429	(13)		(13)	42
Eraill	248	198	(50)		(50)	(83)
	5,683	7,033	1,350	0	1,350	1,514
Gwasanaethau Eiddo						
Eiddo	4,261	4,229	(32)		(32)	(21)
Gofalu, Arlwygo a Glanhau	12	8	(4)		(4)	(2)
	4,273	4,237	(36)	0	(36)	(23)
Darpariaeth Un-tro Covid Corfforaethol	1,200		(1,200)		(1,200)	(1,400)
Cyfanswm Tai ac Eiddo	11,518	11,585	67	0	67	61

Tai ac Eiddo

Rheolaeth - tanwariant ar gostau staff ac ar wasanaethau a chyflenwadau.

Digartrefedd - y tueddiad o bwysau sylweddol ar y gwasanaeth Llety Dros Dro yn parhau i fod yn ddwys iawn gyda chostau cyfartalog uwch gan fod argaeledd llety dros dro yn y sir wedi cyrraedd ei gapasiti. Mae'r gorwariant o £1.4m a adroddir yn dilyn ystyried y gyllideb ychwanegol o £3m sydd wedi ei ddyrannu o bremiwm treth cyngor ac hefyd derbyniad grant o £597k gan y Llywodraeth i gynorthwyo gyda'r pwysau ychwanegol.

Tai Sector Breifat - trosiant staff a thanwariant ar gyflenwadau a gwasanaethau ond diffyg yn yr incwm grant cyfleusterau i'r anabl.

Gwasanaethau Tai, Eraill - effaith derbyniad grant a thanwariant ar gostau staff yn cael ei leihau gan gostau ychwanegol yn y maes Sipsiwn a Theithwyr.

Gwasanaethau Eiddo - swyddi gwag yn Eiddo sydd yn lleddfu'r gorwariant ar wasanaethau a chyflenwadau ac ar gostau cerbydau yn Difa Pla.

Darpariaeth un-tro Covid Corfforaethol - bu modd lleihau y dyraniad un-tro i gyfarch y costau ychwanegol yn ymwneud â Digartrefedd o £1.4 miliwn i £1.2 miliwn.

CYLLIDEB REFENIW 2023/24 - ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD

Adrannau Canolog	Amcan Cyllideb 2023/24	Amcan Sefyllfa 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2023/24	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Adolygiad Awst 2023/24
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	2,608	2,649	41		41	37
Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)	7,874	7,944	70		70	102
Cefnogaeth Gorfforaethol	7,715	7,737	22		22	62
Cyfanswm Adrannau Canolog	18,197	18,330	133	0	133	201

Adrannau Canolog

Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol - pwysau ychwanegol o £47k ar elfen Gwynedd o gyllideb y Crwner, penodiadau diweddar yn Cyfreithiol wedi arwain at lai o ddefnydd o gyfreithwyr asiantaeth ac felly rhagwelir tanwariant o (£6k).

Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth) - costau bancio yn gorwario £115k wrth i fwy o daliadau gan gwsmeriaid gael eu gwneud trwy ddefnyddio cardiau ac felly'r ffioedd banc cysylltiedig yn daladwy gan y Cyngor. Costau un-tro pellach o £25k i brynu offer i gydymffurfio â gofynion safonau diolgelwch data y diwydiant cardiau talu ar gyfer gwasanaethau'r Cyngor. Y gorwariant yn cael ei leihau gan drosiant staff ac incwm uwch.

Cefnogaeth Gorfforaethol - cyfuniad o resymau yn gyfrifol am y sefyllfa gan gynnwys pwysau cynyddol ar y gyllideb cwnsela gyda gorwariant o £37k yn cael ei ragweld. Diffyg incwm yn faterion yn rhai meysydd gan gynnwys £33k Cyswllt Cwsmer a £20k yn yr Argraffdy. Tanwariant ar staffio ac ar gyllidebau amrywiol yn lleihau'r gorwariant a adroddir.

CYLLIDEB REFENIW 2023/24 - ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD						
Corfforaethol (Dim ond yn adlewyrchu y gwahaniaethau)	Amcan Cyllideb 2023/24	Amcan Sefyllfa 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Gros 2023/24	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Amcan Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2023/24	Amcan Gor / (Tan) Wariant Adolygiad Awst 2023/24
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Treth Cyngor	*	*	(36)	36	0	0
Gostyngiadau Treth Cyngor	*	*	(574)	574	0	0
Costau Cyfalaf	*	*	(700)	700	0	0
Derbyniad Llog	*	*	0	0	0	0
Pwysau Chwyddiant Tâl Uwchlaw'r Gyllideb	*	*	1,600	(1,600)	0	0
Dychwelyd Cyllidebau / Bidiau	*	*	(2,476)	2,476	0	0
Eraill	*	*	(2,055)	2,055	0	0
Cyfanswm Corfforaethol	*	*	(4,241)	4,241	0	0

Corfforaethol

Treth Cyngor - lleihad yn y rhagamcanion yn dilyn i nifer o ail gartrefi premiwm ostwng, gyda 181 yn is erbyn Tachwedd o'i gymharu â diwedd Mawrth 2023. Yn ychwanegol i hyn, er bod gostyngiad o'i gymharu â blynyddoedd blaenorol, bu i Swyddfa'r Prisiwr ganiatau 115 eiddo i drosglwyddo o dreth cyngor i drethi annomestig (452 yn 2022/23, 469 yn 2021/22, 506 yn 2020/21). Yn 2023/24 mae £6m o bremiwm treth cyngor wedi ei neilltuo ar gyfer y Strategaeth Dai a £3m pellach ar gyfer y maes Digartrefedd.

Gostyngiadau Treth Cyngor - gosod amcangyfrifon darbodus a lleihad pellach yn y niferoedd sydd yn hawlio'r gostyngiad yng Ngwynedd o'i gymharu â blynyddoedd blaenorol.

Costau Cyfalaf - cyfuniad o ffactorau yn creu'r tanwariant gan gynnwys derbyniad incwm grant un-tro i gefnogi cynnal ariannu cynllun cyfalaf mawr. Hefyd, effaith y polisi rheolaeth trysorlys presennol wedi golygu y bu modd osgoi benthyca yn allanol, felly yn osgoi'r costau cysylltiedig.

Pwysau Chwyddiant Tâl Uwchlaw'r Gyllideb - yn dilyn cadarnhad y cynnydd cenedlaethol i gyflogau gweithwyr Llywodraeth Leol yn Nhachwedd, y gost i'r Cyngor yn £1.6 miliwn uwchlaw'r gyllideb a ystyriwyd i fod yn ddarbodus ar y pryd.

Dychwelyd Cyllidebau / Bidiau - y pwysau ar rai cyllidebau gan gynnwys y ddarpariaeth covid a thrydan ddim cymaint a'r hyn a ddarparwyd.

Eraill - ni fu y galw ar y ddarpariaeth mor uchel a'r hyn a ragwelwyd wrth osod y gyllideb.

Argymhellir fod y tanwariant net ar gyllidebau Corfforaethol, sef (£4,241k) yn mynd i'r Gronfa Cefnogi'r Strategaeth Ariannol i gynorthwyo i gyllido'r bwlch ariannol sydd yn wynebu'r Cyngor.

Er ei bod hi'n gynamserol i drosglwyddo arian o gronfeydd hyd nes bydd y sefyllfa ariannol yn derfynol ar ddiwedd y flwyddyn, **argymhellir** mai'r drefn o ran defnyddio'r cronfeydd i gyllido'r bwlch ariannol bryd hynny fydd defnyddio:

- yn gyntaf, £3,800k o'r gronfa adfer yn sgil Covid a sefydlwyd i gyllido heriau ariannol.
- gyda'r gweddill yn cael ei gyllido o Gronfa Strategaeth Ariannol y Cyngor.

Eitem 9

CYFARFOD:	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD:	18 IONAWR 2024
TEITL:	RHAGLEN GYFALAF 2023/24 – ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD 2023
PWRPAS:	Adroddiad Monitro ar Wariant ac Ariannu'r Rhaglen Gyfalaf
GWEITHREDIAD:	Derbyn yr wybodaeth, ystyried y risgiau ynglŷn â'r Rhaglen Gyfalaf, a chraffu penderfyniadau i'r Cabinet
AELOD CABINET:	CYNGHORYDD IOAN THOMAS
SWYDDOG CYSWLLT:	FFION MADOG EVANS, PENNAETH CYLLID CYNORTHWYOL

1. Yn unol â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, disgwylir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio graffu rhai materion ariannol gan gynnwys adroddiadau monitro cyllideb, lle'n briodol.
2. Cyflwynir yr adroddiad atodol (Rhaglen Gyfalaf 2023/24 - Adolygiad Diwedd Tachwedd 2023) i'r Cabinet ar 23 Ionawr 2024 ar gyfer penderfyniadau ynglŷn â'r rhaglen ddiwygiedig a'i ariannu.
3. Mae'r Aelod Cabinet dros Gyllid, a Chadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi gofyn i ni gyflwyno'r adroddiad yma i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i'w graffu.
4. Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio nodi'r sefyllfa ac unrhyw risgiau yng nghyswllt rhaglen gyfalaf y Cyngor, craffu penderfyniadau i'r Cabinet, a sylwebu fel bo angen.

Atodiadau:

Adroddiad Cabinet 23/01/2024: Rhaglen Gyfalaf 2023/24 - Adolygiad Diwedd Tachwedd 2023

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	Rhaglen Gyfalaf 2023/24 – Adolygiad Diwedd Tachwedd (sefyllfa 30 Tachwedd 2023)
Aelod Cabinet:	Cynghorydd Ioan Thomas, Aelod Cabinet Cyllid
Swyddog perthnasol:	Ffion Madog Evans, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol
Dyddiad y cyfarfod:	23 Ionawr 2024

1. Penderfyniad a Geisir:

- Derbyn yr adroddiad ar adolygiad diwedd Tachwedd (sefyllfa 30 Tachwedd 2023) o'r rhaglen gyfalaf.
- Cymeradwyo'r ariannu addasedig a gyflwynir yn rhan 3.2.3 o'r adroddiad, sef:
 - cynnydd o £3,576,000 mewn defnydd o fenthycia
 - cynnydd o £2,373,000 mewn defnydd o grantiau a chyfraniadau
 - cynnydd o £317,000 mewn defnydd o gyfraniadau refeniw
 - cynnydd o £1,038,000 mewn defnydd o gronfeydd adnewyddu ac eraill.

2. Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad:

Cyfrifoldeb y Cabinet yw cymryd camau, fel bo angen, er mwyn sicrhau rheolaeth briodol dros gyllidebau'r Cyngor. Rhaid sicrhau trefniadau ariannu priodol ar gyfer cynlluniau'r Cyngor i wario ar gyfalaf. Y Cabinet sydd wedi'u hawdurdodi i addasu'r rhaglen gyfalaf. Gofynnir am gymeradwyaeth i'r rhaglen arfaethedig (rhan 3.2.2) a'i ariannu (rhan 3.2.3).

Argymhellir yma gamau er mwyn sicrhau ffynonellau ariannu pendant am gynlluniau cyfalaf 2023/24 – 2025/26.

3. Cyflwyniad a Rhesymeg

3.1 Cefndir/ Cyflwyniad

Cyflwynir yr adroddiad technegol yma fel rhan o'r drefn adolygu cyllideb 2023/24. Prif ddiben yr adroddiad yw cyflwyno'r rhaglen gyfalaf ddiwygiedig, a chymeradwyo'r ffynonellau ariannu perthnasol. Mae crynodeb yn rhan 3.2.2 a rhan 3.2.3 o'r adroddiad, gyda'r argymhellion yn rhan 1:

- Rhan 3.2.2: Dadansoddiad fesul Adran o'r rhaglen gyfalaf £185.876m am y 3 blynedd 2023/24 – 2025/26.
- Rhan 3.2.3: Ffynonellau ariannu'r cynnydd net oddeutu £7.304m ers yr adolygiad diwethaf.

- Rhan 3.2.4: Manylder grantiau ychwanegol ers yr adolygiad diwethaf.
- Rhan 3.2.5: Dadansoddiad dangosyddion darbodus cyfalaf.

Mater o drefn yw ymgorffori ariannu trwy grant, ond hefyd mae angen delio gyda sefyllfaoedd lle bu newid rhwng blynyddoedd mewn proffil gwario a newid mewn gwerth cyfraniadau a derbyniadau cyfalaf.

Materion technegol ynghylch ariannu'r cynlluniau sydd gerbron ac mae ymhlygiadau a dadleuon eisoes wedi'u cyfarch wrth fabwysiadu'r cynlluniau cyfalaf unigol.

3.2 Rhesymeg a chyfiawnhad dros argymell y penderfyniad

3.2.1 Prif Gasgliadau

Y prif gasgliadau sydd yn codi o'r sefyllfa ddiwygiedig yw:

- Fod cynlluniau pendant mewn lle i fuddsoddi tua £86.8m yn 2023/24 ar gynlluniau cyfalaf, gyda £41.5m (48%) ohono wedi'i ariannu trwy ddenu grantiau penodol.
- Mae effaith heriau ariannol diweddar yn parhau ar y rhaglen gyfalaf ac i'w weld yn y ffigyrau a adroddir yn Atodiad C, gyda £23.2m sef 27% o'r gyllideb wedi ei wario hyd at ddiwedd Tachwedd eleni, o'i gymharu â 40% dros yr un cyfnod flwyddyn yn ôl.
- Mae £27.4m ychwanegol o wariant arfaethedig wedi'i ail-broffilio o 2023/24 i 2024/25 a 2025/26, ond ni achoswyd unrhyw golled ariannu i'r Cyngor ble gwelwyd cynlluniau yn llithro.

3.2.2 Rhaglen Gyfalaf 2023/24 i 2025/26

Gweler isod y rhaglen gyfalaf arfaethedig ddiwygiedig ar ddiwedd Tachwedd 2023.

ADRAN	ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD				CYNNYDD / (LLEIHAD) ERS YR ADOLYGIAD DIWETHAF
	2023/24	2024/25	2025/26	CYFANSWM	
	£'000	£'000	£'000	£'000	
Addysg	14,480	16,095	40	30,615	(185)
Amgylchedd	7,725	3,423	775	11,923	493
Cefnogaeth Gorfforaethol	-	-	-	-	-
Cyllid	789	2,018	498	3,305	-
Economi a Chymuned	29,502	28,670	3,239	61,411	2,421
Tai ac Eiddo	14,836	21,751	7,130	43,717	615
Oedolion, Iechyd a Llesiant	2,834	4,127	-	6,961	36
Plant a Chefnogi Teuluoedd	332	200	-	532	(22)
Priffyrdd, Peirianeg ac					
Ymgynghoriaeth	12,741	6,466	2,011	21,218	3,961
Corfforaethol	3,571	2,123	500	6,194	(15)
CYFANSWM	86,810	84,873	14,193	185,876	7,304

3.2.3 Newidiadau i'r Ffynonellau Ariannu

Mae cynnydd o £7.304m yn y gyllideb ar gyfer y rhaglen gyfalaf dair blynedd ers sefyllfa'r adolygiad diwethaf. Nodir isod y ffynonellau ariannu arfaethedig ar gyfer hyn:

ARIANNU	ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD				CYNNYDD / (LLEIHAD) ERS YR ADOLYGIAD DIWETHAF
	2023/24	2024/25	2025/26	CYFANSWM	
	£'000	£'000	£'000	£'000	
Benthyca gyda chefnogaeth	8,233	8,233	6,610	23,076	-
Benthyca Arall	6,086	10,967	2,880	19,933	3,576
Grantiau a Chyfraniadau	41,485	35,376	3,239	80,100	2,373
Derbyniadau Cyfalaf	246	-	-	246	-
Refeniw Adrannol a Chorfforaethol	2,673	99	-	2,772	317
Cronfa Cyfalaf	10,623	12,286	40	22,949	-
Cronfeydd Adnewyddu ac Eraill	17,464	17,912	1,424	36,800	1,038
CYFANSWM	86,810	84,873	14,193	185,876	7,304

3.2.4 Grantiau Ychwanegol

Ers yr adolygiad diwethaf, ddiwedd Awst, llwyddodd y Cyngor i ddenu grantiau ychwanegol o £2,418k a rhestrir y rhai mwyaf isod. Mae nifer o addasiadau ychwanegol gan gynnwys lleihad ar gynlluniau oedd yn is na'r amcan gwreiddiol yn dod â chyfanswm y symudiad i £2,373k (gweler Atodiad A am fwy o fanylion) :

- £661k Grant Cyfalaf Economi Gylchol gan Lywodraeth Cymru
- £550k Grantiau tuag at Gae Synthetig 3G Ysgol Syr Hugh Owen, Caernarfon gan Sefydliad Pêl Droed Cymru a'r "Football Foundation"
- £350k Grant Rhwydwaith Oriolau Celf Cyfoes gan Gyngor Celfyddydau Cymru
- £329k Grant Trawsnewid Trefi Bach gan Lywodraeth Cymru
- £140k Cyfraniadau gan Gymdeithasau Tai Lleol tuag at system TG yn y maes Tai
- £135k Grant Targedu Buddsoddiad mewn Adfywio (TRI) - Cynllun Adnewyddu Bangor
- £117k Grant Chwaraeon Cymru tuag at oleuadau yng Nghanolfan Tennis Arfon
- £100k Grant Cynllun Lesu Cymru gan Lywodraeth Cymru

3.2.5 Dangosyddion Darbodus Cyfalaf

Mae Côt Darbodus CIPFA yn nodi'r angen i adrodd ar y Dangosyddion Darbodus (gweler Atodiad Ch am fwy o fanylion).

3.3 Camau nesaf

Gweithredu ar yr argymhellion i ariannu'r rhaglen.

4. Sylwadau Swyddogion Statudol

4.1 Prif Swyddog Cyllid

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

4.2 Swyddog Monitro

Dim sylwadau i'w hychwanegu o safbwynt priodoldeb.

Rhestr Atodiadau:

Atodiad A - Manylion y Prif Newidiadau

Atodiad B - Manylion Ail-broffilio

Atodiad C - Gwariant 8 mis cyntaf 2023/24

Atodiad Ch – Dangosyddion Darbodus Cyfalaf

Rhestr Dogfennau Cefndir:

Cyllideb 2023-2024 : [Cyllidebau Blynnyddol \(llyw.cymru\)](#)

Strategaeth Cyfalaf 2023-24 : Cyngor Llawn 02/03/23_ [Eitem 9 - Strategaeth Gyfalaf 2023-24 yn cynnwys Strategaeth Buddsoddi a Benthycu.pdf \(llyw.cymru\)](#)

Manylion y Prif Newidiadau

Gweler isod y cynlluniau perthnasol sydd yn achosi'r prif newidiadau i'r ffynonellau ariannu ers y gyllideb wreiddiol:

	2023/24 £'000	2024/25- 2025/26 £'000
Benthyca Arall		
Rhaglen Rheoli Risg Arfordirol, Menter Benthyca Llywodraeth Leol (MBLIL) - Cynllun Hiracl (Bangor) (<i>Adran Prifffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth</i>).	3,598	
Grantiau a Chyfraniadau		
Grant Targeddu Buddsoddiad mewn Adfywio (TRI) - Cynllun Adnewyddu Bangor (<i>Adran Economi a Chymuned</i>).	135	
Grant Trawsnewid Trefi Bach gan Lywodraeth Cymru (<i>Adran Economi a Chymuned</i>).	329	
Grant Cyfalaf Economi Gylchol gan Lywodraeth Cymru (<i>Adran Economi a Chymuned</i>).	489	172
Grant Rhwydwaith Oriolau Celf Cyfoes gan Gyngor Celfyddydau Cymru (<i>Adran Economi a Chymuned</i>).	139	211
Grantiau tuag at Gae Synthetig 3G Ysgol Syr Hugh Owen, Caernarfon gan Sefydliad Pêl Droed Cymru a'r "Football Foundation" (<i>Adran Economi a Chymuned</i>).	550	
Grant Chwaraeon Cymru tuag at oleuadau yng Nghanolfan Tennis Arfon (<i>Adran Economi a Chymuned</i>).	117	
Cronfa Integreiddio Rhanbarthol (RIF) – grant ychwanegol gan Lywodraeth Cymru ar gyfer addasiadau sefydliadau a hwyluso gweithio ar y cyd ag asiantaethau eraill (<i>Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant</i>).	36	

• Cyfraniadau gan Gymdeithasau Tai lleol tuag at system TG yn y maes Tai (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>).	140
• Grant Cynllun Lesu Cymru gan Lywodraeth Cymru yn y maes Tai (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>).	100
Refeniw Adrannol a Chorfforaethol	
• Cyfraniadau refeniw tuag at Gae Synthetig 3G Ysgol Syr Hugh Owen, Caernarfon gan amrywiol sefydliadau (<i>Adran Economi a Chymuned</i>).	220
• Cyfraniad refeniw tuag at system TG yn y maes Tai (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>).	75
Cronfeydd Adnewyddu ac Eraill	
• Addasiad cyfraniadau cyfatebol/ychwanegol tuag at amrywiol gynlluniau (<i>Adran Economi a Chymuned</i>).	(87)
• Cyfraniad Adrannol tuag at Rheoli Risg Arfordirol – Cynllun Hiraef (Bangor) (<i>Adran Priffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth</i>).	54
• Adnewyddu Cerbydau ac Offer (<i>Adran Priffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth; Adran Amgylchedd</i>).	745
• Cyfraniad y gronfa benodol tuag at y cynllun Effeithlonrwydd Swyddfeydd (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>).	250
• Cyfraniad y Gronfa Hinsawdd tuag at gynllun Datgarboneiddio Gwres (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>).	50

Manylion Ail-broffilio'r Gyllideb

Gweler isod y prif gynlluniau sydd wedi eu hail-broffilio ers y gyllideb wreiddiol:

	2023/24	2024/25 - 2025/26
	£'000	£'000
Cynlluniau Ysgolion (Cymunedau Dysgu Cynaliadwy ac Eraill) <i>(Adran Addysg)</i>	(12,245)	12,245
Cynlluniau Ysgogi'r Economi ac Unedau Diwydiannol <i>(Adran Economi a Chymuned)</i>	(1,424)	1,424
Cynllun Adnewyddu Bangor <i>(Adran Economi a Chymuned)</i>	(145)	145
Cronfa Ffyniant Bro <i>(Adran Economi a Chymuned)</i>	(1,718)	1,718
Cynlluniau Morwrol, Parciau Gwledig a Hamdden <i>(Adran Economi a Chymuned)</i>	(63)	63
Cynllun Canolfan Integredig Maesgeirchen <i>(Adran Plant a Theuluoedd)</i>	(200)	200
Hwb Iechyd a Gofal Penygroes <i>(Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant)</i>	(2,500)	2,500
Cynlluniau Sefydliadau Preswyl, Gofal Dydd ac eraill yn y maes Oedolion <i>(Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant)</i>	(1,627)	1,627
Rhaglen Atal Dirywiad Ffyrdd <i>(Adran Priffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth)</i>	1,000	(1,000)
Adnewyddu Cerbydau ac Offer <i>(Adrannau Priffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth; Amgylchedd)</i>	81	(81)
Cynlluniau Risgiau Arfordirol ac Atal Llifogydd <i>(Adran Priffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth)</i>	(3,906)	3,906
Cynlluniau Trafnidiaeth, Gwelliannau Trefol a Chynlluniau Gwledig <i>(Adran Amgylchedd)</i>	(309)	309
Meysydd Parcio - Ail wynebu, Pwyntiau Gwefru ayyb <i>(Adran Amgylchedd)</i>	(377)	377
Systemau TG arbenigol Adran Amgylchedd <i>(Adran Amgylchedd)</i>	(48)	48

Cynlluniau Grantiau ac Eraill Tai (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>)	(200)	200
Cynlluniau Strategaeth Tai (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>)	(11,010)	11,010
Cynlluniau Addasiadau i'r Anabl a Swyddfeydd (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>)	(398)	398
Cynlluniau Rheoli Carbon a Phaneli Solar y Cyngor (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>)	(2,855)	2,855
Cynlluniau Gwaredu Asbestos (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>)	(580)	580
Adnewyddu Cyfarpar Technoleg Gwybodaeth (<i>Adran Cyllid</i>)	(1,400)	1,400

Noder:

Ni fydd yr ail-broffilio uchod yn golygu unrhyw golled grant.

Mae amrywiol resymau dilys tu ôl i'r ail-broffilio mewn sawl achos, ond gall yr oedi cyn gweithredu'r cynlluniau yma olygu bod gwasanaethau yn ymdopi'n hirach gyda'r asedau presennol heb eu gwella.

Gwariant Cyfalaf 8 Mis Cyntaf 2023/24

CRYNODEB	RHAGLEN GYFALAF BLWYDDYN LAWN (adolygwyd Tachwedd) 2023/24 £'000	GWIR WARIANT 8 MIS HYD AT 30/11/2023 £'000
Addysg	14,480	8,519
Amgylchedd	7,725	1,319
Cefnogaeth Gorfforaethol	-	-
Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)	789	239
Economi a Chymuned	29,502	3,252
Tai ac Eiddo	14,836	5,439
Oedolion, Iechyd a Llesiant	2,834	146
Plant a Chefnogi Teuluoedd	332	47
Priffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth	12,741	4,213
Corfforaethol	3,571	-
CYFANSWM	86,810	23,174

Noder:

Mae'r gyfran sydd wedi'i wario eleni (27%) yn is na'r sefyllfa adeg yma'r llynedd (gwariant 8 mis 2022/23 yn 40%).

Dangosyddion Darbodus Cyfalaf 2023/24

Mae'r Cyngor yn mesur a rheoli ei wariant cyfalaf a benthycu gan gyfeirio at y dangosyddion dilynol.

Mae bellach yn ofyniad yn y Côt Darbodus CIPFA i adrodd ar rhain yn rheolaidd.

Gwariant Cyfalaf

Mae'r Cyngor yn ymgymryd ac yn cynllunio gwariant cyfalaf fel a grynhoir isod.

	Gwir 2022/23 £m	Amcan 2023/24 £m	Cyllideb 2024/25 £m	Cyllideb 2025/26 £m
Gwasanaethau Cronfa Gyffredinol	38.0	87.2	85.2	14.6
Prydlesu Cronfa Gyffredinol *	0.0	0.0	5.0	0.0
CYFANSWM	38.0	87.2	90.2	14.6

**Mae'r Gwariant Cyfalaf am 2024/25 yn cynnwys £5m oherwydd newid yn y dull cyfrifo am brydlesau ac nid yw'n cynrychioli gwir wariant.*

Mae prif brosiectau cyfalaf y Gronfa Gyffredinol yn 2023/24 yn cynnwys (gweler yr adroddiadau adolygiad am fanylion ailbroffilio lle bo'n berthnasol) :

- Cynlluniau /Strategaeth Tai - £21.6m
- Cynlluniau Cymunedau Dysgu Cynaliadwy - £16.6m
- Cerbydau Adrannol - £5.4m
- Cynlluniau Eiddo - £3.7m
- Atal Llifogydd Arfordirol - £3.0m
- Unedau Diwydiannol - £2.9m

Gofyn Cyllido Cyfalaf

Mesurir cyllid sy'n ariannu dyled cronrus y Cyngor yn ôl y gofyn cyllido cyfalaf (GCC). Mae hyn yn cynyddu gyda gwariant cyfalaf newydd a ariennir drwy ddyled, ac mae'n lleihau gyda Darpariaeth Lleiafswm Refeniw (DLIR) a derbyniadau cyfalaf a ddefnyddir i ddisodli dyled.

	Gwir 31.3.2023 £m	Amcan 31.3.2024 £m	Cyllideb 31.3.2025 £m	Cyllideb 31.3.2026 £m
Gwasanaethau Cronfa Gyffredinol *	170.8	175.9	190.5	191.7

* Mae'r Gofyn Cyllido Cyfalaf am 2024/25 ac ymlaen i flynyddoedd dilynol yn cynnwys £5m o gynnydd oherwydd newid yn y dull cyfrifo am brydlesau.

Dyled Gros a'r Gofyn Cyllido Cyfalaf

Yn ôl y canllaw statudol, dylai dyled aros islaw'r gofyn cyllido cyfalaf, ac eithrio yn y tymor byr. Mae'r Cyngor yn cydymffurfio ac yn disgwyl y bydd yn parhau i gydymffurfio â'r gofyn hyn yn y tymor canolog fel a ddangosir isod.

	Gwir 31.3.2023 £m	Amcan 31.3.2024 £m	Cyllideb 31.3.2025 £m	Cyllideb 31.3.2026 £m	Dyled ar 30.11.2023 £m
Dyled (gan gynnwys Menter Cyllid Preifat (MCP) a phrydlesau)	102.5	101.3	98.7	94.0	102.1
Gofyn Cyllido Cyfalaf	170.8	175.9	190.5	191.7	

Dyled a’r Terfyn Awdurdodedig a’r Ffin Gweithredol

Mae'n ofyn cyfreithiol i'r Cyngor bennu terfyn benthg fforddiadwy (fe'i gelwir hefyd y terfyn dyled awdurdodedig ar gyfer dyled allanol) bob blwyddyn. Yn unol â chanllaw statudol, pennir "ffin gweithredol" is. Dyma'r lefel rhybudd os bydd dyled yn agosáu at y terfyn.

	Uchafswm Dyled 2023/24 £m	Dyled ar 30.11.2023 £m	Terfyn Awdurdodedig 2023/24 £m	Ffin Gweithredol 2023/24 £m	Wedi cydymffurfio ?
Benthgca	100.5	100.5			
Menter Cyllid Preifat (MCP) a phrydlesau	1.6	1.6			
Cyfanswm Dyled	102.1	102.1	200	190	Do

Oherwydd mai offeryn rheolaeth at ddiben monitro o fewn y flwyddyn yw’r ffin gweithredol, nid yw’n arwyddocaol os eir yn uwch na’r ffin ar achlysur oherwydd amrywiadau mewn llif arian ac nid yw hyn yn cael ei ystyried yn fethiant i gydymffurfio.

Cyfran Costau Ariannu i’r Llif Refeniw Net

Er nad yw’r gyllideb refeniw yn talu am wariant cyfalaf yn uniongyrchol, mae'r llog sy'n daladwy ar fenthyciadau a Darpariaeth Lleiafswm Refeniw (DLIR) yn gost ar refeniw. Gelwir y ffi net flynyddol yn gostau ariannu. Cymharir hyn gyda'r ffrwd refeniw net h.y. y swm a gyllidir drwy Dreth Cyngor, Trethi Annomestig Cenedlaethol a grantiau cyffredinol gan y llywodraeth.

	Gwir 2022/23	Amcan 2023/24	Cyllideb 2024/25	Cyllideb 2025/26
Costau Ariannu * (£m)	£11.5m	£7.7m	£8.0m	£9.3m
Cyfran y Llif Refeniw Net (%)	3.9%	2.4%	2.5%	2.8%

** Mae’r Costau Ariannu am 2024/25 ac ymlaen i flynyddoedd dilynol yn cynnwys £0.7m o gynnydd oherwydd newid yn y dull cyfrifo am brydlesau.*

Dangosyddion Rheolaeth Trysorlys

Mae’r dangosyddion hyn (Meincnod Ymrwymiad, Strwythur Aeddfedrwydd Benthyciadau, Buddsoddiadau Rheolaeth Trysorlys Tymor Hir) yn cael eu hadrodd ar wahân fel rhan o’r Adroddiad Rheolaeth Trysorlys am y cyfnod dan sylw.

CYFARFOD	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
DYDDIAD	18 Ionawr 2024
TEITL	ADOLYGU TREFNIADAU CRAFFU.
PWRPAS YR ADRODDIAD	Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried y gwaith adolygu manwl ac argymhelliad y Fforwm Craffu, gan wneud argymhelliad i'w gyflwyno i'r Cyngor Llawn ar 07/03/2024
AWDUR	Ian Jones, Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth Vera Jones, Rheolwr Democratiaeth ac Iaith

1. Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio rôl i sicrhau bod trefniadau llywodraethu priodol mewn lle. Cynhaliwyd adolygiad o'r trefniadau craffu cyfredol yn sgil adroddiad Archwilio Cymru. Cyflwynir gwybodaeth o'r holl drafodaethau sydd wedi eu cynnal ynghyd â barn y Fforwm Craffu ar y ffordd ymlaen, sef y dylid parhau gyda'r trefniadau craffu cyfredol.
2. Noder fod yr adroddiad isod yn canolbwyntio ar y trefniadau craffu yn benodol. Mae materion eraill sy'n cyd-redeg ac yn cynorthwyo'r drefn craffu yn cael sylw ar wahân gan y Prif Weithredwr, materion megis:
 - Trefniadau herio ac adrodd ar berfformiad
 - Trefniadau cyflwyno gwybodaeth a briffio (ee i'r Fforymau Ardal)(Gweler **Atodiad A**)

Sail Adolygu

3. Addawyd adolygu llwyth gwaith y pwyllgorau yn sgil penderfyniad y Cyngor Llawn ym Mehefin 2022 (gweler pwynt 4 isod). Penderfynwyd mai synhwyrol fyddai adolygu llwyth gwaith y gwahanol bwyllgorau ar yr un pryd ag ystyried y gwelliannau i'n trefniadau craffu yn dilyn derbyn adroddiad Archwilio Cymru (gweler 7 isod).

Cefndir

4. Yn sgil gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 daeth yn glir nad oedd modd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio barhau i graffu materion corfforaethol. Ar sail argymhelliad y Fforwm Craffu, penderfyniad y Cyngor Llawn ym Mehefin 2022 oedd rhoi'r materion corfforaethol yn un o'r tri pwyllgor craffu oedd eisoes yn bodoli, gan adnabod y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi fel y lleoliad gorau.
5. Daethpwyd i'r casgliad uchod ar sail pwysau gwaith y tri phwyllgor craffu yn y cyfnod hyd Mai 2022 a bod rhai o'r eitemau a graffwyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystod 2021/22, sef Prentisiaethau a Chadw'r Budd yn Lleol, yn clymu gyda materion addysg ac economi. Argymhellodd aelodau'r Fforwm Craffu bod y trefniant yn cael ei adolygu ar ôl cyfnod o 18 mis o weithredu, cyfnod digonol i faterion sefydlogi yn dilyn yr etholiad. Mae cylch gorchwyl cyfredol y pwyllgorau

craffu yn dilyn penderfyniad y Cyngor llawn ym mis Mehefin 2022, i'w weld yn **Atodiad B**. Amlygir yn y ddogfen newidiadau sydd i'w gwneud er mwyn adlewyrchu maes gwaith y Pwyllgor Craffu Cymunedau yn dilyn newidiadau diweddar.

6. Roedd arweiniad clir yn 2022 i beidio â gwneud newid 'mawr' i'r trefniadau craffu gan mai hwn oedd y trydydd newid o fewn cyfnod byr. Mae'r tabl isod yn dangos y newidiadau eraill eithaf diweddar i'r trefniadau craffu.

02/03/2017	
Rhaglen ar gyfer Y Cyngor ar Ddydd Iau, 2 Mawrth, 2017, 1.00 y.h. (llyw.cymru)	
Adolygiad llawn o drefniadau craffu Gwynedd yn sgil <u>adroddiad beirniadol</u> gan Archwilio Cymru. Ystyried dwy opsiwn – 3 phwyllgor craffu, neu 1 prif bwyllgor craffu.	
PENDERFYNIAD:	3 Phwyllgor Craffu. Sefydlu Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi, Pwyllgor Craffu Gofal a Phwyllgor Craffu Cymunedau, gydag elfennau corfforaethol i gael eu craffu gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu. Dadgomisiynu Pwyllgor Craffu Gwasanaethau (oedd yn edrych ar faes oedolion, pobl hŷn, teuluoedd, plant a phobl ifanc, addysg, llwybr i economi ac iechyd) a'r Pwyllgor Craffu Corfforaethol (oedd yn craffu Strategaeth Gorfforaethol, Partneriaethau, Ymgysylltu, Trawsnewid busnes, effeithlonrwydd gwasanaethau, cytundeb canlyniadau, gweithlu, Gofal Cwsmer)
Rhesymeg:	Cysoni llwyth gwaith yr holl bwyllgorau craffu.
19/12/2019	
Rhaglen ar gyfer Y Cyngor ar Ddydd Iau, 19 Rhagfyr, 2019, 1.00 y.h. (llyw.cymru)	
Adolygiad llawn o drefniadau craffu Gwynedd. Adnabod 'pwrpas' craffu fel bod dealltwriaeth gan bawb o rôl craffu. Ystyried tair opsiwn (3 phwyllgor craffu, un prif bwyllgor craffu, dau bwyllgor craffu)	
PENDERFYNIAD:	3 Phwyllgor Craffu gydag elfennau corfforaethol i barhau i gael eu craffu gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu. (Pwyllgorau Craffu Cymunedau, Addysg ac Economi, Gofal – gyda materion Tai ac Eiddo i'w craffu gan y pwyllgor gofal).
Rhesymeg:	Ceisio sicrhau amser digonol i graffu pob eitem sydd angen ei chraffu, a sicrhau rôl i bob aelod mainc gefn trwy'r trefniadau craffu.

Archwilio Cymru

7. Bu i Archwilio Cymru gynnal adolygiad annibynnol o effeithiolrwydd craffu yng Nghyngor Gwynedd yn ystod misoedd cyntaf 2023. Derbyniwyd yr adroddiad terfynol ddiwedd Medi 2023. (Cyflwynwyd copi i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar y 12 Hydref, 2023).
8. Mae'r adroddiad a dderbyniwyd yn adroddiad calonogol, yn cydnabod y newidiadau sydd wedi eu gwneud dros y blynyddoedd diwethaf er mwyn cryfhau ein trefniadau craffu a rhoi statws uwch i graffu yng Ngwynedd.
9. Ffurfiwyd argymhellion i wella gan Archwilio Cymru, a gafodd eu cyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 12 Hydref, 2023 er mwyn i'r Pwyllgor fod yn fodlon bod trefniadau priodol yn eu lle i sicrhau bod cynigion gwella sydd yn codi o archwiliadau archwilio allanol yn cael eu gwireddu.
10. Yn ystod y drafodaeth nodwyd "yr angen i ystyried trefn fel y gall gwaith y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fwydo i mewn i'r drefn craffu". Noder fod rôl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn un i graffu risgiau, trefniadau llywodraethu a pherfformiad corfforaethol y Cyngor tra bo rôl y Pwyllgorau Craffu i graffu ansawdd a pherfformiad cyffredinol meysydd penodol a pholisïau'r Cyngor. Os oes risg mewn maes penodol yn amlygu mae trefn mewn lle i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gyfeirio materion i'r pwyllgor craffu perthnasol er mwyn i'r pwyllgor roi ystyriaeth i graffu'r mater mewn manylder yn ddibynnol ar eu rhaglen waith.

Ymgynghori

11. Rhoddwyd cyfle i Aelodau a swyddogion roi mewnbwn i'r adolygiad. Cynhaliwyd dau weithdy i gynghorwyr ar 20/10/2023 a 10/11/2023. Bu i 23 Aelod fynychu.
12. Yn y gweithdai bu cyfle i gasglu barn y Cynghorwyr ynghylch y lleoliad mwyaf addas i graffu materion corfforaethol, unrhyw sylwadau ar y camau gweithredu yn sgil adroddiad Archwilio Cymru ac unrhyw sylwadau/materion eraill sydd angen sylw fel rhan o'r adolygiad.

Lleoliad mwyaf addas ar gyfer craffu materion corfforaethol

13. Gweler y negeseuon yn deillio o'r gweithdai wrth drafod y lleoliad mwyaf addas ar gyfer craffu'r materion corfforaethol:
 - Nid oedd cyfeiriad clir yn deillio o'r gweithdai ynghylch 'cartref' materion corfforaethol na chyfeiriad clir i'r trefniadau craffu i'r dyfodol
 - Yn gyffredinol roedd ymdeimlad fod llwyth gwaith y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi yn rhy drwm ac y gellid symud unai'r materion corfforaethol ac/neu'r materion economi at bwyllgor arall.
 - Rhoddwyd sylwadau mai'r Pwyllgor Craffu Cymunedau oedd y lleoliad mwyaf addas ar gyfer yr elfennau hyn

- Ychwanegwyd y gellid creu pwyllgor ychwanegol (4ydd pwyllgor i'r materion rheini (economi a chorfforaethol) gan adael y materion addysg mewn pwyllgor craffu eu hunain
- Nid oedd pawb yn cydweld â hyn ac nid yw'r data hyd yma o ran nifer eitemau a graffwyd yn cefnogi pwysau ychwanegol ar un pwyllgor.
- Roedd un aelod yn galw am 1 prif bwyllgor craffu a mwy o ymchwiliadau
- Roedd rhai yn galw am 4 (neu 5) pwyllgor craffu a mwy o ymchwiliadau
- Roedd rhai yn nodi bod y trefniadau cyfredol yn gywir a bod profiad y gorffennol yn dangos nad oedd digon o faterion i gynnal pwyllgor arall dros gyfnod y Cyngor.

Materion yn codi o gamau gweithredu yn dilyn adroddiad Archwilio Cymru

14. Yr ail gategori o ran sylwadau oedd materion yn codi o'r camau gweithredu yn dilyn adroddiad Archwilio Cymru. Mae sylwadau penodol wedi eu cyflwyno y byddwn yn gweithredu arnynt fel rhan o'r rhaglen waith. Gweler **Atodiad C**.

Ystyriaethau eraill

15. Yn ychwanegol cododd y materion a ganlyn o'r gweithdai craffu a thrafodaethau cychwynnol gyda'r Tîm Arweinyddiaeth a'r Penaethiaid Adran:
 - Mae rhwystredigaeth a disgwyliadau afrealistig
 - gan Gynghorwyr craffu am yr hyn sy'n bosib ei gyflawni o fewn amserlen byr ac adnoddau cyfyngedig (adnoddau adrannau, adnoddau staff craffu ac amser Cynghorwyr hefyd) ac
 - ar faint y gall y Cynghorwyr craffu ei gyflawni a'i herio mewn 5 cyfarfod y flwyddyn, gan gofio fod nifer yn cydbwysu gyrfa gyda'u rôl fel Cynghorydd ac felly ddim am wybod cymaint am y datblygiadau o fewn pob maes o'r Cyngor ag y mae Aelodau Cabinet
 - Mae rhywfaint o gam-ddealltwriaeth ynghylch rôl craffu –
 - Er y gall Pwyllgor Craffu gyfeirio mater i sylw penodol y Cabinet neu alw penderfyniad i mewn, cyflwyno argymhellion i'w hystyried gan yr Aelod Cabinet yw rôl arferol craffu - nid oes rheidrwydd i'r Aelod Cabinet dderbyn yr argymhellion, ac nid oes rhaid i bob argymhelliad sy'n deillio o Graffu gael ei gyflwyno i gyfarfod o'r Cabinet.
 - Pan fo penderfyniad y pwyllgor craffu yn nodi "Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau" nid yw'n golygu iddo gael ei dderbyn er mwyn cyflwyno gwybodaeth, ac na fu her a sylwadau penodol i'r Aelod Cabinet eu hystyried.
 - Mae lle i Aelodau Craffu greu argymhellion cryfach ar rai eitemau er mwyn sicrhau bod Aelod Cabinet yn rhoi ystyriaeth i bwynt(iau) penodol ac yn adrodd yn ôl ar hynny yn amserol

- Mae blaenoriaethu'r materion cywir i'w craffu yn her – yn arbennig ar gychwyn tymor y Cyngor (ac fe welir hyn ar gychwyn pob tymor Cyngor newydd)
- Mae'n rhaid ystyried y datblygiadau ar gyfer yr elfen perfformiad a'r berthynas gyda chraffu (boed yn ffurfiol yn y pwyllgorau neu beidio) fel rhan o'r datblygiadau – mae'n gam gweithredu sydd wedi ei nodi.
- Adnabuwyd problem gydag argaeledd Aelodau i fod yn aros mewn pwyllgor trwy'r dydd a rhwystredigaeth fod rhai yn gwasanaethu ar ddau bwyllgor craffu a rhai cynghorwyr ddim ar bwyllgor craffu o gwbl (er bod y cyfle yno). Mae presenoldeb mewn pwyllgorau craffu ar gyfartaledd yn 80% o'r aelodau. Ar hyn o bryd mae gofyn ar aelod annibynnol a Llafur/Rhyddfrydol fod ar gyfartaledd o 2.5 o bwyllgorau'r Cyngor, ac aelod o grŵp Plaid Cymru (tu allan i'r Cabinet) fod ar gyfartaledd o 3 pwyllgor fesul aelod. Gwelwyd yn ddiweddar fod nifer o seddi gweigion yn codi – yn arbennig ar y pwyllgor Iaith.
- Rhoddwyd sylw i'r nifer o Gynghorwyr ar bob pwyllgor fel rhan o'r ystyriaeth i'r trefniadau.
- Yn ogystal, mae'n rhaid ystyried adnoddau swyddogion i gefnogi'r trefniadau - argaeledd prif swyddogion ar gyfer creu adroddiadau a mynychu pwyllgorau craffu (ac ymchwiliadau).
- Mae lle i ystyried ffurf a siâp adroddiadau i'r pwyllgorau craffu, a'r amser sy'n mynd wrth gyflwyno eitem yn hytrach na galluogi'r pwyllgor i symud yn syth i herio.
- Nodwyd rhwystredigaeth ynghylch diffyg dilyniant o'r is-gadair i'r rôl Cadeirydd, gan golli ar ddealltwriaeth o'r maes a gofynion y rôl.
- Mae diffyg dealltwriaeth gan Gynghorwyr ynghylch pryd, sut a lle i godi materion y maent angen atebion iddynt a sut i gael gwybodaeth. Mae'r Prif Weithredwr yn bwriadu mynd i'r afael a'r materion hyn fel a nodwyd eisoes.

Ymgynghori pellach

16. Cyflwynwyd y wybodaeth uchod i gyd-gyfarfod o'r Fforwm Craffu a'r Aelodau Cabinet (05/12/2023) gan ofyn iddynt wedyn drafod gwahanol opsiynau posib, ystyried manteision ac anfanteision pob opsiwn a dod i gasgliad ar yr argymhelliad ar gyfer y ffordd ymlaen. Opsiwn 1 o'r opsiynau isod – dim newid i'r trefniadau cyfredol - oedd yn cael ei ffafrio ganddynt.
17. Cyflwynwyd safbwynt y cyd-gyfarfod uchod i gyfarfod Tîm Rheoli (Prif Weithredwr, Cyfarwyddwyr Corfforaethol a'r Penaethiaid) ar 06/12/2023. Roedd hyn yn gam allweddol gan fod gan swyddogion hefyd rôl allweddol i alluogi'r trefniadau craffu weithio yn hwylus. Roeddent yn cefnogi Opsiwn 1. Nodwyd yr angen i amlygu

pwysau ar Benaethiaid/Adrannau os oedd newid i'r drefn gyfredol gyda risg bod adnoddau yn cael eu blaenoriaethau i adrodd i'r pwyllgorau craffu yn hytrach na gweithredu ar welliannau.

Opsiynau posib

18. Noder isod yr opsiynau posib a drafodwyd, yn seiliedig ar y trafodaethau sydd wedi eu cynnal wrth adolygu. Noder hefyd y bydd **gweithredu ar y materion a nodwyd yn sgil adolygiad Archwilio Cymru ar gyfer unrhyw opsiwn.**
19. Yr opsiynau:

Opsiwn 1 – dim newid i'r trefniadau cyfredol	
+	-
Nifer eitemau fesul pwyllgor wedi bod yn eithaf cyson. Trefniadau i weld yn gweithio yn iawn a barn yr archwilyr allanol yn nodi hynny. Camau gweithredu yn erbyn yr argymhellion am finio i'r trefniadau ymhellach.	Rhai Cyngorwyr wedi nodi rhwystredigaeth gyda'r trefniadau cyfredol.

Opsiwn 2 – Symud materion corfforaethol i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau, gan adael materion Addysg ac Economi mewn un pwyllgor.	
+	-
Rhyddhau 'amser' y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi i flaenoriaethu oddeutu 2 – 3 eitem ychwanegol mewn blwyddyn.	Pwysau gwaith y Pwyllgor Craffu Cymunedau yn mynd yn fwy trwm, a bydd angen blaenoriaethu i gadw at 3 eitem fesul cyfarfod.

Opsiwn 3 – Symud materion corfforaethol ac economi i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau, gan adael materion Addysg ar eu pennau eu hunain mewn pwyllgor penodol.	
+	-
Materion Addysg yn cael sylw haeddiannol (ym marn rhai aelodau)	- Pwysau gwaith ar y Pwyllgor Craffu Cymunedau yn drwm iawn (risg a fyddai'n gynaliadwy?) - Pwysau gwaith ar yr adran addysg yn uchel iawn i fwydo pwyllgor penodol - Her a fyddai digon o eitemau i gynnal pwyllgor gyda materion addysg yn unig dros 5 mlynedd heb ail adrodd gormodol?

Opsiwn 4 – sefydlu 4ydd pwyllgor craffu.
Dim newid i'r Pwyllgor Craffu Gofal. Dim newid i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau.* Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi (gollwng yr elfen corfforaethol)* 4ydd pwyllgor i edrych ar faterion Corfforaethol, perfformiad ac iaith (craffu gweithredu'r strategaeth iaith). Er mwyn sicrhau adnoddau digonol i gynnal y 4ydd pwyllgor byddai'n rhaid dileu'r Pwyllgor Iaith.

+	-
• Materion Addysg yn cael sylw haeddiannol (ym marn rhai aelodau) NEU • Rhyddhau ‘amser’ y pwyllgor Craffu Addysg ac Economi i flaenoriaethu oddeutu 2 – 3 eitem ychwanegol mewn blwyddyn. • Statws uchel i adrodd ar berfformiad a chraffu trefniadau cwrdd â’r safonau a hybu’r iaith	• Dibynnol ar y trefniadau perfformiad • Dim Pwyllgor iaith penodol gan Gyngor Gwynedd (craffu trwy’r pwyllgor hwn, a mewnbwn strategol trwy’r fforwm iaith sirol) • Adnoddau yn mynd i gefnogi pwyllgorau, llai o amser ar gyfer ymchwiliadau. • Angen ystyriaeth i graffu materion iaith mewn maes unigol (ee addysg, cynllun datblygu lleol)

* gellid symud yr elfen ‘economi’ at y Pwyllgor Craffu Cymunedau yn yr opsiwn hwn, gweler y +/- yn opsiwn 3.

Casgliad

20. Opsiwn 1 oedd yn cael ei ffafrio gan y cyd-gyfarfod o’r Fforwm Craffu a’r Cabinet. Roedd y Tîm Rheoli yn cyd-weld â’u argymhelliad. Cyfarfu aelodau’r Fforwm Craffu ar 11/12/2023 i gloriannu’r holl drafodaethau a’r ymatebion. Yn sgil y gwaith manwl dros y misoedd diwethaf a’r dystiolaeth sydd wedi ei gyflwyno, mae’r Fforwm Craffu yn cyflwyno Opsiwn 1 – cadw’r trefniadau cyfredol, fel argymhelliad er ystyriaeth y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
21. Noder isod sail yr argymhelliad:
 - Derbyniwyd adroddiad positif gan Archwilio Cymru, a bydd mynd i’r afael gyda’r camau gweithredu yn adeiladu ar lwyddiant y trefniadau cyfredol a’u cryfhau, gan wella effeithiolrwydd craffu ymhellach
 - Mae cynnydd da eisoes wedi ei wneud gyda’n trefniadau craffu, a gwelwyd gweithredu ar rai o’r camau eisoes megis miniogi’r argymhellion gan y pwyllgorau a datblygiad y blaen raglen cabinet.
 - Mae profiad wedi dangos bod rhaglenni gwaith yn sefydlogi dros gyfnod o 5 mlynedd
 - Er bod blaenoriaethu materion yn gallu bod yn her, mae’n galluogi craffu ar drawstoriad o faterion ac yn osgoi craffu gormodol ar un pwnc all fod o ddiddordeb penodol i unigolion
 - Bydd datblygu y trefniadau ar gyfer y Fforymau Ardal/sesiynau briffio a chyflwyno gwybodaeth yn galluogi Aelodau i gael gwybodaeth manwl am eu hardal mewn ffyrdd penodol, gan alluogi’r Pwyllgorau Craffu i graffu yn strategol ar faterion penodol

22. Y Penderfyniad a geisir:

Gofynnir i’r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio:

- Ystyried y gwaith adolygu manwl sydd wedi digwydd

- Ystyried argymhelliad y Fforwm Craffu, sef, Opsiwn 1 – cadw at y trefniadau craffu cyfredol
- Gwneud argymhelliad i'w gyflwyno i'r Cyngor Llawn ar 07/03/2024.

ATODIAD A

Ymyraethau atodol i gryfhau aliniad Craffu, Cabinet a pherfformiad

- Cyflwyno adroddiadau perfformiad yr Aelod Cabinet i bwyllgorau craffu / cryfhau'r broses o adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Craffu o gyfarfodydd herio a chefnogi perfformiad
- Ail-edrych ar rôl Fforymau Ardal a defnyddio'r rhain i friffio aelodau / rhannu gwybodaeth
- Cynnwys mesurau perfformiad adrannau yn adroddiad perfformiad yr Aelod Cabinet
- Mesur effeithlonrwydd perfformiad
- Cymharu ein perfformiad â chynghorau eraill

Pwyllgor ac Aelodaeth	Rôl a Chwmpas
Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi 18 aelod	Craffu ar faterion yn ymwneud â swyddogaethau'r: • Adran Addysg • Adran Economi a Chymuned • GwE • Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru • Tîm Arweinyddiaeth a Chyfreithiol • Adran Cefnogaeth Gorfforaethol • Adran Gyllid • Gweithrediad Mewnol y Cyngor • Partneriaethau
Pwyllgor Craffu Cymunedau 18 aelod	Craffu ar faterion yn ymwneud â swyddogaethau'r: • Adran Amgylchedd • Adran Priffyrdd, Peirianneg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd • Cynllun Datblygu Lleol • Trosedd ac Anrhefn • Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus • Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur
Pwyllgor Craffu Gofal 18 aelod	Craffu ar faterion yn ymwneud â swyddogaethau'r: • Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant • Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd • Iechyd • Adran Tai ac Eiddo

Cyf	Argymhelliad	Ymateb sefydliadol Nodwch yma sylwebaeth berthnasol ar y camau a gynlluniwyd mewn ymateb i'r argymhellion	Sylwadau o'r gweithdai craffu	
A1	Llunio rhaglen craffu A1 – Dylai blaen raglen y Cabinet a Chynllun y Cyngor gael rhagor o ddylanwad ar flaen raglen y pwyllgorau craffu cyhoeddus fel bod allbwn craffu yn bwydo i mewn i benderfyniadau a gynllunnir gan y Cabinet.	Mae gweithdai blynyddol y pwyllgorau Craffu yn rhoi sylw manwl i Gynllun y Cyngor, gan flaenoriaethu eitemau o'r Cynllun fel sy'n amserol i'w craffu. Rydym eisoes wedi symud ymlaen gyda threfniadau i gryfhau blaen raglen y Cabinet er mwyn gwella'r gyd-berthynas rhwng blaen raglen y Cabinet a Chraffu. Bydd templed newydd ar gyfer adroddiadau'r Cabinet yn cynnwys cyfeiriad penodol at faterion a godwyd gan y pwyllgorau craffu yn weithredol o Fedi 2023 ymlaen. Bydd cerrig milltir blynyddol sydd i'w cyflawni ar gyfer Cynllun y Cyngor yn cael eu rhannu gyda'r Aelodau a'r Swyddogion Craffu perthnasol.	Cyd-weld gyda'r camau gweithredu sydd eisoes wedi eu nodi. Angen ychwanegu fod yr Aelod Cabinet a'r Pennaeth Adran yn mynychu'r pwyllgor i fod yn atebol i'r craffwyr, ac felly nad oes angen i bopeth fwydo yn uniongyrchol i gyfarfod y Cabinet. Efallai bod lle i amlygu ymhellach pa eitemau sydd o gynllun y cyngor ac/ neu yn cael eu blaen graffu. Gweler sylwadau ar gyfer argymhelliad 6 hefyd.	
A6	Olrhain effaith craffu A6 - Dylid cryfhau'r broses o adrodd ar benderfyniadau'r pwyllgorau craffu a mabwysiadu trefn olrhain ffurfiol, er mwyn cael y gwerth am arian gorau ac amlygu'n gyhoeddus cyfraniad y gyfundrefn graffu i drefniadau llywodraethu'r Cyngor.	Mae nifer o wahanol ffactorau yn dod ynghyd er mwyn gwella ein trefniadau ar gyfer olrhain effaith craffu. Byddwn yn trefnu hyfforddiant i'r Cadeiryddion craffu ar sut i lunio argymhellion clir ac/neu sut i gyfeirio mater i'r Cabinet	Cydnabyddiaeth fod lle i fod yn creu argymhellion mwy clir a manwl yn dilyn craffu ar rai eitemau. Dealltwriaeth fod craffu da yn digwydd gyda nifer o wahanol eitemau, lle mae'r aelodau craffu yn cydweld gyda chyfeiriad yr Aelod Cabinet – a bod 'derbyn yr	

		- Bellach mae cyfeiriad penodol mewn adroddiadau Cabinet at yr ystyriaethau godwyd gan bwyllgorau craffu. - Mae dyletswydd ar Aelodau'r Fforwm Craffu i fod yn hunan arfarnu eu perfformiad, gan gynnwys asesu effaith craffu. - Byddwn yn ystyried rôl Cadeiryddion Craffu wrth gyflwyno sylwadau / argymhellion i gyfarfodydd y Cabinet ar faterion a flaen-graffwyd.	adroddiad gan nodi'r sylwadau' hefyd yn arwain at graffu effeithiol – ond bod lle i wella'r ddealltwriaeth hon ar draws yr holl aelodau. Ystyried rôl i'r Cadeirydd neu'r is-gadeirydd i fod yn crynhoi sylwadau ar ddiwedd eitem i weld a oes argymhelliad mwy penodol yn dod ar ddiwedd yr eitem. Awgrym o'r angen i ddatblygu trefn ffurfiol i dracio argymhellion o graffu a sicrhau ymatebion gan yr Aelod Cabinet/ y Cabinet. Cefnogaeth i rôl y Cadeirydd i fynychu cyfarfod Cabinet pan fo eitem a flaen-graffwyd.	
A2	Amlygu gwybodaeth perfformiad A2 – Dylid rhoi amlygrwydd uwch i wybodaeth perfformiad o fewn y pwyllgorau craffu cyhoeddus er mwyn herio'r cynnydd a wneir.	Gwaith eisoes yn symud yn ei flaen gan fod y cyfarwyddwyr corfforaethol yn mynychu'r cyfarfodydd herio perfformiad ar y cyd gyda'r Aelodau Craffu, gyda'r cyfarwyddwyr i gynorthwyo'r craffwyr i adnabod materion sydd i'w craffu ymhellach. Rhoddir ystyriaeth bellach i adrodd yn gyhoeddus wrth i'r trefniadau herio perfformiad gael eu datblygu a'u haddasu.	Trefniadau presennol o fynychu'r cyfarfodydd herio perfformiad yn achlysurol ddim yn gweithio – yn arbennig o ran trefniadau adrodd yn ôl i'r cyfarfod anffurfiol. Angen arweiniad annibynnol cryf gan y cyfarwyddwyr corfforaethol i gynorthwyo Aelodau i adnabod materion i'w craffu ymhellach. Angen rhoi ystyriaeth i - a) adrodd yn ôl o'r cyfarfodydd i'r pwyllgor	

			cyhoeddus yn ffurfiol neu b) cynnwys adroddiadau perfformiad yn y pwyllgorau ffurfiol (2 waith y flwyddyn)	
A3	Hyfforddiant A3 – Dylid defnyddio darparwyr priodol boed yn fewnol neu yn allanol i gyflenwi hyfforddiant mewn meysydd arbenigol fel sgiliau cwestiynu, materion ariannol a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, er mwyn cynyddu hyder aelodau i herio yn effeithiol.	Mae rhaglen gynhwysfawr o hyfforddiant yn cael ei darparu ar gyfer Cynghorwyr, gyda'r ddwy flynedd gyntaf yn dilyn etholiad bob amser yn drwm. Defnyddir darparwyr proffesiynol i gyflenwi hyfforddiant, boed yn swyddogion mewnol neu allanol. Bydd hyfforddiant yn cael ei drefnu yn unol â'r angen/gofyn gan ddewis y darparwyr mwyaf addas, boed yn fewnol neu'n allanol.	Gweler A6 – hyfforddiant ar gyfer llunio argymhellion cryf wedi cael ei gynnal i'r Cadeiryddion a'r is-gadeiryddion. Yn ogystal, mae trefniadau'n cael eu datblygu i gynnal hyfforddiant Cadeirio'n effeithiol a hyfforddiant 'sut i gwestiynu mewn pwyllgorau craffu'. Bydd yr hyfforddiant cwestiynu yn cynnwys elfen ar yr ystyriaethau deddfwriaethol.	
A4	Cryfhau ystyriaethau ddeddfwriaethol A4 – Dylid adolygu prosesau craffu i sicrhau bod pwyslais briodol ar ddeddfwriaeth gan gynnwys Deddf Cydraddoldeb 2010 a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â hwy.	Byddwn yn parhau i atgoffa'r Cynghorwyr o'r gofynion yn yr hyfforddiant blynyddol. Gwaith eisoes yn symud yn ei flaen gan ein bod eisoes yn cynnwys taflen i atgoffa'r Cynghorwyr o'r ystyriaethau perthnasol wrth rannu rhaglen y cyfarfod gyda hwy.	Yn ychwanegol yn sgil y trafodaethau nodir yr angen i gynnal hyfforddiant ar ddatgan buddiant mewn pwyllgorau craffu.	
A5	Ymchwiliadau craffu A5 - Dylid ystyried cynnal nifer uwch o ymchwiliadau gan wahodd nifer gyfyngedig o aelodau i ymuno â'r grŵp tasg a gorffen o blith pob pwyllgor craffu neu'r holl aelodau, fel bod y sawl sydd â	Bu lleihad yn yr ymchwiliadau craffu a gynhaliwyd yn sgil cyfyngiadau covid-19. Blaenoriaethwyd ail gychwyn y gwaith craffu ffurfiol yn y pwyllgorau. Penderfynwyd ail gychwyn ar yr ymchwiliadau craffu ar ddechrau tymor y Cyngor newydd.	Roedd cefnogaeth i gynnal mwy o ymchwiliadau (a mwy o bwyllgorau) er na fydd gwneud y ddwy elfen yn bosib. Mae her amlwg ynghylch amser aelodau i ymrwymo i ymchwiliadau.	

diddordeb yn y maes yn cael cyfle i gymryd rhan a chynnal brwdfrydedd. Bydd hyn yn gyfrwng i ymgysylltu efo'r cyhoedd yn ogystal.

Mae trefniadau cyfredol ar gyfer ymchwiliadau yn golygu ein bod yn ceisio adnabod aelodau o blith y pwyllgorau ar gyfer ymchwiliadau, gan ymestyn y gwahoddiad i'r holl aelodau os nad oes diddordeb digonol. Mae ein ymchwiliadau eisoes yn gyfrwng i gryfhau'r ymgysylltu gyda'r cyhoedd.

Mae "diddordeb" a "dealltwriaeth am y maes" yn gallu bod yn rhy agos ar adegau – gweler uchod ynghylch datgan buddiant.

Rhaid ystyried adnoddau (Cynghorwyr, swyddogion craffu a swyddogion eraill) ar gyfer ymchwiliadau.

Cydnabyddiaeth ei bod yn anodd i Gynghorwyr adnabod pa bynciau sy'n synhwyrol ar gyfer ymchwiliad craffu a bod angen mwy o arweiniad am hyn. Mae angen codi ymwybyddiaeth y Craffwyr o'r camau i'w dilyn o ran adnabod/blaenoriaethu ymchwiliadau a grwpiau tasg a gorffen.

Eitem 11

ENW'R PWYLLGOR	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
DYDDIAD Y CYFARFOD	18fed o Ionawr
TEITL YR EITEM	Adroddiadau Archwilio Cymru
AMCAN	Rhoi diweddariad i'r Pwyllgor ar adroddiad(au) sydd wedi eu cyhoeddi yn ddiweddar gan Archwilio Cymru – Defnyddio gwybodaeth am berfformiad: persbectif a chanlyniadau defnyddwyr gwasanaeth
ARGYMHELLIAD	Gofynnir i Aelodau dderbyn yr adroddiad.
AWDUR	Dewi W. Jones, Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor/Alan Hughes, Archwilydd Arweiniol, Archwilio Cymru

1. CEFNDIR

- 1.1. Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio swyddogaeth i adolygu ac asesu trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol, rheoli perfformiad a llywodraethu corfforaethol y Cyngor ac fel rhan o'r swyddogaeth hon mae disgwyliad i ystyried adroddiadau cyrff adolygu allanol megis Archwilio Cymru, Estyn ac Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC).
- 1.2. Yn ogystal ag ystyried adroddiadau yn ymarferol, mae disgwyl i bwyllgorau sicrhau eu hunain bod trefniadau ar waith i fonitro a gwerthuso cynnydd yn erbyn unrhyw argymhellion a geir ynddynt.
- 1.3. Mae copi o adroddiad 'Defnyddio gwybodaeth am berfformiad: persbectif a chanlyniadau defnyddwyr gwasanaeth – Cyngor Gwynedd' wedi ei gynnwys fel **Atodiad 1** gyda dogfen ymateb y sefydliad wedi ei gynnwys fel **Atodiad 2** sy'n amlinellu'r hyn yr ydym fel Cyngor yn bwriadu ei wneud i ymateb i'r argymhellion o fewn yr adroddiad. Bydd Dewi W. Jones, Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor yn mynychu'r cyfarfod i ymhelaethu ar yr ymateb, gosod cyd-destun ac ymateb i unrhyw gwestiynau os oes angen.

Defnyddio gwybodaeth am berfformiad: persbectif a chanlyniadau defnyddwyr gwasanaeth – Cyngor Gwynedd

Blwyddyn archwilio: 2022-23

Dyddiad cyhoeddi: Hydref 2023

Cyfeirnod y ddogfen: 3822A2023

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Os ceir cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae cod adran 45 yn nodi'r arfer o ran trin ceisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildddefnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Gymraeg. This document is also available in Welsh.

Cynnwys

Crynodeb o'r adroddiad	4
Yr hyn y gwnaethom fwrw golwg arno – cwrpas yr archwiliad hwn	4
Pam y cyflawnom yr archwiliad hwn	5
Trefniadau'r Cyngor ar gyfer adrodd ar berfformiad	5
Yr hyn a ganfuom	6
Mae'r Cyngor yn darparu llawer iawn o wybodaeth am berfformiad i uwch arweinwyr i'w helpu i ddeall persbectif defnyddwyr y gwasanaeth ond mae gwybodaeth am ganlyniadau yn gyfyngedig	6
Argymhellion	9
Atodiadau	
Atodiad 1: Cwestiynau allweddol a'r hyn y gwnaethom chwilio amdano	10

Crynodeb o'r adroddiad

- 1 Gwnaethom ystyried safbwynt defnyddwyr y gwasanaeth a'r wybodaeth am ganlyniadau a ddarparwyd i uwch swyddogion ac uwch aelodau (uwch arweinwyr), a sut y defnyddir y wybodaeth hon yng Nghyngor Gwynedd (y Cyngor).
- 2 Yn gyffredinol, gwelsom fod y Cyngor yn darparu llawer iawn o wybodaeth am berfformiad i uwch arweinwyr i'w helpu i ddeall persbectif y defnyddwyr gwasanaeth ond mae gwybodaeth am ganlyniadau yn gyfyngedig.
- 3 Rydym wedi gwneud tri argymhelliad i gryfhau'r wybodaeth a roddir i uwch arweinwyr.

Yr hyn y gwnaethom fwrw golwg arno – cwmpas yr archwiliad hwn

- 4 Canolbwyntiom ar y wybodaeth am berfformiad a ddarparwyd i uwch swyddogion ac uwch aelodau (uwch arweinwyr) ynghylch persbectif a chanlyniadau (neu ddeilliannau) defnyddwyr gwasanaeth, a sut y defnyddir y wybodaeth hon. Ni wnaethom gynnal adolygiad llawn o drefniadau rheoli perfformiad y Cyngor nac adolygiad manwl o ansawdd y data y mae'r Cyngor yn ei gasglu. Ni chanolbwyntiodd yr adolygiad ychwaith ar ymgysylltu â defnyddwyr gwasanaeth ar newidiadau gwasanaeth penodol na datblygu polisiau a strategaethau.
- 5 Rydym wedi nodi ein cwestiynau archwilio a'n meini prawf archwilio yn **Atodiad 1**. Mae'r meini prawf archwilio yn y bôn yn nodi sut beth yw da a sut y byddem yn disgwyl dod o hyd iddo.
- 6 At ei gilydd, roeddem yn chwilio am rannu gwybodaeth perfformiad gydag uwch arweinwyr i'w helpu i ddeall pa mor dda y mae gwasanaethau a pholisiau yn diwallu anghenion defnyddwyr gwasanaeth a pha mor dda y maent yn helpu'r Cyngor i gyflawni'r canlyniadau y mae'n gweithio tuag atynt. Roeddem hefyd yn edrych i weld bod uwch arweinwyr yn defnyddio'r wybodaeth hon i fonitro cynnydd a gweithredu lle bo angen i wella canlyniadau.
- 7 Mae hyn yn rhan bwysig o drefniadau i sicrhau bod cynghorau'n sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio eu hadnoddau. Mae hefyd yn ffordd bwysig y gall y Cyngor sicrhau ei hun ei fod yn gweithredu yn unol â'r ffordd 'ymgysylltiad' o weithio wrth gymryd camau i gyflawni ei amcanion llesiant. Heb y wybodaeth hon, mae'n anodd gweld sut y gall uwch arweinwyr ddeall a yw eu polisiau a'u gweithredoedd yn cael yr effaith a fwriedir a gwneud newidiadau lle nad ydynt.
- 8 Mae ein canfyddiadau yn seiliedig ar adolygiadau o ddogfennau a chyfweliadau gydag Aelod y Cabinet, Cyfarwyddwr ac uwch swyddog sydd â chyfrifoldeb am drefniadau rheoli perfformiad y Cyngor. Mae'r dystiolaeth a ddefnyddiwyd gennym i lywio ein canfyddiadau wedi'i chyfyngu i'r ffynonellau hyn. Gwnaed y gwaith hwn gennym yn ystod mis Mehefin 2023.

- 9 Roeddem yn ceisio ateb y cwestiwn **'A yw'r data ar berfformiad y Cyngor yn galluogi uwch arweinwyr i ddeall safbwynt defnyddwyr gwasanaethau a deilliannau ei weithgareddau i reoli ei berfformiad yn effeithiol?'** Fe wnaethom ni hyn trwy archwilio'r cwestiynau canlynol:
- A yw'r wybodaeth am berfformiad a ddarperir ar gyfer uwch arweinwyr yn cynnwys gwybodaeth briodol am safbwynt defnyddwyr gwasanaethau?
 - A yw'r wybodaeth am berfformiad a ddarperir ar gyfer uwch arweinwyr yn cynnwys gwybodaeth briodol am ddeilliannau gweithgareddau'r Cyngor?
 - A oes gan y Cyngor drefniadau cadarn i sicrhau bod y data a ddarperir yn gywir?
 - A yw'r Cyngor yn defnyddio'r wybodaeth i'w helpu i gyflawni ei ddeilliannau?
 - A yw'r Cyngor yn adolygu effeithiolrwydd ei drefniadau?

Pam y cyflawnom yr archwiliad hwn

- 10 Cynhaliwyd yr archwiliad hwn i helpu i gyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol dan adran 17 Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (Deddf 2004) ac adran 15 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
- 11 Roeddem yn ceisio:
- cael sicrwydd bod yr wybodaeth am berfformiad y mae'r Cyngor yn ei darparu ar gyfer uwch swyddogion ac aelodau etholedig yn eu galluogi i ddeall safbwynt defnyddwyr gwasanaethau a deilliant ei weithgareddau;
 - cael sicrwydd bod yr wybodaeth hon am berfformiad yn rhan o drefniadau'r Cyngor i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio'i adnoddau a chymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy; ac
 - adnabod cyfleoedd i'r Cyngor gryfhau ei drefniadau.

Trefniadau'r Cyngor ar gyfer adrodd ar berfformiad

- 12 Mae'r Cyngor yn llunio adroddiadau perfformiad mewnol bob dau fis. Mae'r adroddiadau hyn yn cynnwys manylion am berfformiad y gwasanaethau a chynnydd tuag at amcanion llesiant y Cyngor. Fodd bynnag, nid yw'r adroddiadau hyn yn cael eu rhannu'n eang gydag aelodau. Fel arfer fe'i rhennir gyda'r pennaeth gwasanaeth a'r Aelod Cabinet â'r portffolio perthnasol. Ddwywaith y flwyddyn, mae dau aelod o'r pwyllgor craffu perthnasol ac aelod 'cysgodol' o'r Cabinet hefyd yn mynychu'r cyfarfodydd herio perfformiad. Mae Arweinydd y Cyngor yn mynychu un o'r cyfarfodydd hyn ar gyfer pob gwasanaeth bob blwyddyn.
- 13 Mae Aelodau Cabinet hefyd yn llunio adroddiadau dwy waith y flwyddyn ar gynnydd eu portffolios priodol at sylw eu cyd-Aelodau Cabinet mewn cyfarfod cyhoeddus.

- 14 Cyflwynir adroddiadau blynyddol amrywiol i'r Tîm Arweinyddiaeth Corfforaethol, y Cabinet a phwyllgorau craffu. Mae'r rhain yn cynnwys hunanasesiad blynyddol y Cyngor, adroddiad cwynion ac adroddiad Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol.
- 15 Canolbwyntiodd ein hadolygiad ar sampl o'r mecanweithiau adrodd perfformiad allweddol hyn.

Yr hyn a ganfuom

Mae'r Cyngor yn darparu llawer iawn o wybodaeth am berfformiad i uwch arweinwyr i'w helpu i ddeall persbectif defnyddwyr gwasanaeth ond mae gwybodaeth am ganlyniadau yn gyfyngedig

Mae'r prif adroddiadau perfformiad a gyflwynir i uwch arweinwyr yn rhoi pwyslais ar bersbectif defnyddwyr gwasanaeth gan alluogi uwch arweinwyr i fod â dealltwriaeth dda o safbwyntiau defnyddwyr gwasanaeth

- 16 Mae'r Cyngor yn darparu adroddiadau perfformiad i uwch arweinwyr bob deufis, sy'n cynnwys llawer iawn o wybodaeth sy'n eu helpu i ddeall safbwynt defnyddwyr gwasanaeth. Er enghraifft, roedd tua thraean o'r holl fesurau yn yr adroddiadau perfformiad a adolygwyd gennym yn ymwneud â safbwynt y defnyddiwr gwasanaeth ac roedd y wybodaeth hon yn berthnasol i amcanion y Cyngor.
- 17 Mae'r Cyngor yn cynnal arolygon boddhad cwsmer rheolaidd yn y rhan fwyaf o feysydd gwasanaeth. Yn ei adroddiadau perfformiad mewnol, a gynhyrchir bob dau fis, mae'r Cyngor yn dadansoddi'r arolygon hyn a gwybodaeth gyd-destunol mewn amrywiaeth o ffurfiau (canrannau; niferoedd gwirioneddol unigolion; dyfyniadau uniongyrchol; graffiau) i helpu uwch arweinwyr i ddeall safbwyntiau ei defnyddwyr gwasanaeth. Fodd bynnag, mae effaith yr wybodaeth hon yn gyfyngedig gan ei bod yn cael ei rhannu â'r aelod Cabinet perthnasol, aelod cysgodol, dau aelod o'r pwyllgor craffu perthnasol a phennaeth y gwasanaeth perthnasol yn unig. Gallai'r wybodaeth hon fod o fwy o werth pe bai'n cael ei rhannu gyda holl aelodau'r Cabinet, o gofio natur drawsbynciol amcanion llesiant y Cyngor.
- 18 Gan ein bod wedi canfod bod y Cyngor yn darparu cryn dipyn o wybodaeth am farn defnyddwyr gwasanaeth i uwch arweinwyr, archwiliom ymhellach a oedd y wybodaeth hon yn dod o amrywiaeth lawn o bobl. Canfuwyd nad yw'r Cyngor bob amser yn dadansoddi nodweddion gwarchodedig ymatebwyr. Heb hyn, ni all y Cyngor fod yn sicr bod y wybodaeth am bersbectif defnyddwyr gwasanaeth y

mae'n ei chasglu yn dod o'r amrywiaeth lawn o bobl gan gynnwys grwpiau sy'n rhannu nodweddion gwarchodedig.

Prin yw'r wybodaeth a ddarperir i uwch arweinwyr am ganlyniadau gweithgareddau'r Cyngor, sy'n cyfyngu eu gallu i reoli perfformiad yn effeithiol

- 19 Ar y cyfan, canfuwyd gennym mai prin oedd yr wybodaeth am berfformiad i helpu uwch arweinwyr ddeall canlyniadau gweithgareddau'r Cyngor. Yn hytrach, mae gwybodaeth am berfformiad yn canolbwyntio ar weithredoedd ac allbynnau.
- 20 Mae'r adroddiadau perfformiad mewnol a gynhyrchir bob dau fis ac adroddiadau'r Aelod Cabinet a gynhyrchir ddwywaith y flwyddyn, y mae uwch arweinwyr yn dibynnu arnynt i ddeall a monitro perfformiad, yn cynnwys gwybodaeth gyfyngedig am ganlyniadau. Mae'r wybodaeth a ddarperir yn canolbwyntio ar gamau gweithredu yn hytrach na gwerthuso effaith y camau hynny.
- 21 Er enghraifft, mae adran 'yr hyn a gyflawnwyd ers y cyfarfod diwethaf' adroddiad perfformiad Adran yr Economi a Chymuned yn rhestru gweithredoedd a phrin iawn yw'r wybodaeth am ganlyniadau. Dim ond un deilliant oedd wedi'i nodi mewn adroddiad perfformiad ar naw prosiect.
- 22 Mae hyn yn cyfyngu gallu uwch arweinwyr i ddeall effaith gweithgareddau'r Cyngor a pha un a yw'n bodloni ei amcanion.

Mae trefniadau'r Cyngor i wirio cywirdeb data persbectif defnyddwyr gwasanaeth a chanlyniadau yn gyfyngedig

- 23 Meysydd gwasanaeth unigol y Cyngor sy'n gyfrifol am sicrhau bod data a ddarperir i uwch arweinwyr yn gywir. Ceir tystiolaeth bod gan wasanaethau unigol rai trefniadau ar waith i wirio cywirdeb gwybodaeth am berfformiad. Fodd bynnag, nid yw'r trefniadau hyn yn cwmpasu cywirdeb data persbectif defnyddwyr gwasanaeth a chanlyniadau'r Cyngor. O ystyried bod y Cyngor yn rhoi pwyslais penodol ar werth darparu gwybodaeth am bersbectif defnyddwyr gwasanaeth i uwch arweinwyr, byddem yn disgwyl y byddai trefniadau'r Cyngor ar gyfer gwirio cywirdeb ei ddata hefyd yn cwmpasu'r wybodaeth hon.
- 24 Caiff uwch arweinwyr eu hysbysu drwy'r adroddiadau misol lle mae data, yn gyffredinol, wedi'i gywiro. Ond ni allai'r Cyngor ddangos bod ganddo drefniadau cadarn i sicrhau bod yr wybodaeth a ddarperir i aelodau am bersbectif defnyddwyr gwasanaeth a chanlyniadau yn gywir. O ganlyniad, ceir perygl y gallai penderfyniadau gael eu gwneud a chamau gael eu cymryd ac adnoddau gael eu neilltuo yn seiliedig ar wybodaeth anghywir.

Mae'r Cyngor yn defnyddio'r wybodaeth am ddefnyddwyr gwasanaeth sydd ganddo i wneud newidiadau yn y meysydd gwasanaeth ond mae wedi'i gyfyngu gan ei wybodaeth gyfyngedig am ganlyniadau

- 25 Pan fydd perfformiad gwael yn cael ei nodi trwy wybodaeth am bersbectif defnyddwyr gwasanaeth, cyflwynir newidiadau ar lefel weithredol ac adroddir canlyniadau i uwch arweinwyr ar sut mae hyn yn gwella cynnydd y Cyngor tuag at gyflawni ei amcanion. Mae'r Cyngor yn dadansoddi ymatebion persbectif defnyddwyr gwasanaeth ac yn cynnig esboniad pan ystyrir bod hyn yn is na 'boddhaol'; caiff y camau unioni yn yr achos hwnnw hefyd eu nodi a rhennir gwersi a ddysgwyd gydag uwch arweinwyr.
- 26 Fodd bynnag, oherwydd i ni ganfod bod y Cyngor yn darparu gwybodaeth gyfyngedig i helpu uwch arweinwyr ddeall canlyniadau ei weithgareddau, yn rhesymegol mae i ba raddau y gall ddefnyddio'r wybodaeth hon i wneud newidiadau wedyn, yn gyfyngedig.

Mae adolygiad diweddar y Cyngor o effeithiolrwydd ei drefniadau perfformiad wedi arwain at welliannau i'w wybodaeth am bersbectif defnyddwyr gwasanaeth, ond nid yw wedi mynd i'r afael â gwendidau o ran gwybodaeth am ganlyniadau

- 27 Cynhaliodd y Cyngor adolygiad o effeithiolrwydd ei drefniadau rheoli perfformiad yn ddiweddar. Yn rhan o hyn, nododd bwysigrwydd gwybodaeth am bersbectif defnyddwyr gwasanaeth gan ymgorffori mesurau newydd yn ei adroddiadau. Er enghraifft, roedd chwech o'r 21 o fesurau yn ymwneud â phersbectif defnyddwyr gwasanaeth yn y 'dangosfwrdd' templed a ddarparwyd i reolwyr yn dilyn yr adolygiad. Mae'r gymhareb hon yn pwysleisio pwysigrwydd rhoi cipolwg i uwch arweinwyr am lefelau bodlonrwydd cwsmeriaid.
- 28 Fodd bynnag, nid yw'r Cyngor wedi myfyrio ar y nifer gyfyngedig o fesurau canlyniadau sydd ganddo ar hyn o bryd. Os na all y Cyngor ddangos pa un a yw'n cyflawni ei ganlyniadau a sut y mae'n gwneud hynny, mae hyn yn tanseilio effeithiolrwydd ei drefniadau rheoli perfformiad.
- 29 Nid yw'r Cyngor yn cymharu gwybodaeth am bersbectif defnyddwyr gwasanaeth na chanlyniadau y mae'n ei chasglu â'r wybodaeth a gesglir gan sefydliadau neu ddulliau casglu tebyg. Nid ydym yn golygu cymharu perfformiad fel y cyfryw, ond i'w helpu i ddysgu sut mae sefydliadau eraill yn darparu gwybodaeth am bersbectif defnyddwyr gwasanaeth a chanlyniadau i helpu i gryfhau ei drefniadau ei hun. Mae hon yn elfen bwysig o drefniadau i sicrhau gwerth am arian.

Argymhellion

Arddangosyn 1: argymhellion

Gwybodaeth am bersbectif y defnyddiwr gwasanaeth

A1 Dylai'r Cyngor gryfhau ei drefniadau i alluogi uwch arweinwyr i ddeall persbectif y defnyddiwr gwasanaeth trwy:

- rannu ei wybodaeth perfformiad am bersbectif defnyddwyr gwasanaeth gydag amrywiaeth ehangach o uwch arweinwyr i sicrhau bod ei werth cymaint â phosibl o ystyried themâu trawsbynciol ei amcanion llesiant; a
- sicrhau ei hun bod yr wybodaeth am bersbectif defnyddwyr gwasanaeth yn deillio o'r amrywiaeth o ddefnyddwyr gwasanaeth gan gynnwys grwpiau sy'n rhannu nodweddion gwarchodedig.

Gwybodaeth am ganlyniadau

A2 Dylai'r Cyngor gryfhau'r wybodaeth a ddarperir i uwch arweinwyr i'w helpu i werthuso a yw'r Cyngor yn cyflawni ei amcanion a'r canlyniadau a fwriedir.

Trefniadau i wirio ansawdd a chywirdeb data

A3 Mae angen i'r Cyngor sicrhau ei hun bod ganddo drefniadau cadarn i wirio ansawdd a chywirdeb yr wybodaeth y mae'n ei darparu i uwch arweinwyr am bersbectif defnyddwyr gwasanaeth a chanlyniadau.

Atodiad 1

Cwestiynau allweddol a’r hyn y gwnaethom chwilio amdano

Arddangosyn 2: cwestiynau allweddol a’r hyn y gwnaethom chwilio amdano

Mae’r tabl isod yn nodi’r cwestiwn yr oeddem yn ceisio’i ateb wrth gynnal yr archwiliad hwn, ynghyd â’r meini prawf archwilio a ddefnyddiom ni i benderfynu ar ein canfyddiadau.

Lefel 1	
A yw’r data ar berfformiad y Cyngor yn galluogi uwch arweinwyr i ddeall safbwynt defnyddwyr gwasanaethau a deilliannau ei weithgareddau i reoli ei berfformiad yn effeithiol?	
Lefel 2	Meini Prawf Archwilio ¹ (yr hyn yr ydym yn chwilio amdano)
2.1 A yw’r wybodaeth am berfformiad a ddarperir ar gyfer uwch arweinwyr yn cynnwys gwybodaeth briodol am safbwynt defnyddwyr gwasanaethau?	• Mae’r wybodaeth: – yn berthnasol i’r amcanion y mae’r Cyngor wedi’u pennu ar ei gyfer ei hun; – yn ddigon i’w gwneud yn bosibl deall safbwynt defnyddwyr gwasanaethau; – yn ddigon i ddarparu dealltwriaeth am gynnydd tuag at y deilliannau y mae’r Cyngor yn bwriadu eu cyflawni; – yn dod oddi wrth yr amrywiaeth o ddefnyddwyr gwasanaethau gan gynnwys grwpiau sy’n rhannu nodweddion gwarchodedig; ac – yn cael ei defnyddio i oleuo cymariaethau â pherfformiad cyrff tebyg lle y bo’n berthnasol. • Mae’r Cyngor wedi cynnwys defnyddwyr gwasanaethau wrth benderfynu pa wybodaeth i’w chasglu.

¹Goleuwyd ein meini prawf archwilio gan ein gwybodaeth gronol o waith archwilio blaenorol yn ogystal â’r hierarchaeth cwestiynau a dangosyddion perfformiad yr ydym wedi’u datblygu i ategu ein harchwiliadau mewn perthynas â’r egwyddor datblygu cynaliadwy.

Lefel 1

A yw'r data ar berfformiad y Cyngor yn galluogi uwch arweinwyr i ddeall safbwynt defnyddwyr gwasanaethau a deilliannau ei weithgareddau i reoli ei berfformiad yn effeithiol?

Lefel 2

Meini Prawf Archwilio¹ (yr hyn yr ydym yn chwilio amdano)

2.2 A yw'r wybodaeth am berfformiad a ddarperir ar gyfer uwch arweinwyr yn cynnwys gwybodaeth briodol am ddeilliannau gweithgareddau'r Cyngor?

- Mae'r wybodaeth yn dod o ystod o ffynonellau tystiolaeth i ddarparu golwg gyfannol ar gynnydd.
- Mae'r wybodaeth yn galluogi uwch arweinwyr i fonitro cynnydd dros y tymor byr, canolig a hir.
- Mae'r wybodaeth yn galluogi uwch arweinwyr i fonitro'r modd y cyflawnir deilliannau sy'n cwmpasu nifer o feysydd gwasanaeth a/neu sefydliadau.

2.3 A oes gan y Cyngor drefniadau cadarn i sicrhau bod y data a ddarperir yn gywir?

- Mae gan y Cyngor drefniadau eglur i wirio ansawdd a chywirdeb y data y mae'n ei ddarparu ar gyfer uwch arweinwyr.
- Lle canfyddir gwendidau yn ansawdd y data, mae'r Cyngor yn mynd i'r afael â hwy.

2.4 A yw'r Cyngor yn defnyddio'r wybodaeth i'w helpu i gyflawni ei ddeilliannau?

- Lle canfyddir perfformiad gwael mae'r Cyngor yn defnyddio'r wybodaeth i wneud newidiadau/ymyriadau.
- Ceir tystiolaeth bod y Cyngor yn gwella'i gynnydd tuag at ei ddeilliannau o ganlyniad i'w ymyriadau.

2.5 A yw'r Cyngor yn adolygu effeithiolrwydd ei drefniadau?

- Mae'r Cyngor yn adolygu'r wybodaeth a ddarperir ar gyfer uwch arweinwyr i sicrhau ei bod yn briodol ac yn berthnasol.
- Mae'r Cyngor yn cymharu'r wybodaeth y mae'n ei chasglu â'r wybodaeth a gesglir gan sefydliadau tebyg i adnabod cyfleoedd i gryfhau ei drefniadau.

Archwilio Cymru

1 Cwr y Ddinas

Caerdydd CF10 4BZ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

Ymateb Sefydliadol

Teitl yr adroddiad: Defnyddio gwybodaeth am berfformiad: persbectif a chanlyniadau defnyddwyr gwasanaeth – Cyngor Gwynedd

Dyddiad cwblhau: Rhagfyr 2023

Cyf	Argymhelliad	Ymateb sefydliadol Nodwch yma sylwebaeth berthnasol ar y camau arfaethedig mewn ymateb i'r argymhellion	Dyddiad Cwblhau Nodwch erbyn pryd bydd y camau arfaethedig wedi'u cwblhau	Swyddog cyfrifol (teitl)
A1	Gwybodaeth am bersbectif y defnyddiwr gwasanaeth Dylai'r Cyngor gryfhau ei drefniadau i alluogi uwch arweinwyr i ddeall persbectif y defnyddiwr gwasanaeth trwy: - rannu ei wybodaeth perfformiad am bersbectif defnyddwyr gwasanaeth gydag amrywiaeth ehangach o uwch arweinwyr i sicrhau bod ei werth cymaint â phosibl o ystyried themâu trawsbynciol ei amcanion llesiant; - sicrhau ei hun bod yr wybodaeth am bersbectif defnyddwyr gwasanaeth yn deillio o'r amrywiaeth o ddefnyddwyr gwasanaeth gan gynnwys grwpiau sy'n rhannu nodweddion gwarchodedig.	Gwaith eisoes yn mynd rhagddo yn deillio o'r Adolygiad o Effeithiolrwydd Craffu (Cyhoeddwyd Hydref 2023) er mwyn rhannu gwybodaeth am berfformiad yn ehangach gan gynnwys aelodau'r Pwyllgorau Craffu. Rydym eisoes yn edrych i wella'r wybodaeth sydd gennym trwy gynyddu'r amrywiaeth o unigolion hefo nodweddion gwarchodedig neu grwpiau sy'n eu cynrychioli o fewn ein Panel Trigolion. Grŵp ymgysylltu (sy'n cynnwys cynrychiolwyr o bob Adran) wedi ei sefydlu. Bydd gwaith hefyd yn digwydd trwy'r grŵp i godi ymwybyddiaeth ymysg rheolwyr o'r angen i gasglu barn unigolion hefo nodweddion gwarchodedig.	I'w gadarnhau Parhaus Parhaus	Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor Ymgynghorydd Cydraddoldeb Arweinydd Tîm Gwefan

A2	Gwybodaeth am ganlyniadau Dylai'r Cyngor gryfhau'r wybodaeth a ddarperir i uwch arweinwyr i'w helpu i werthuso a yw'r Cyngor yn cyflawni ei amcanion a'r canlyniadau a fwriedir.	Cerrig milltir ar gyfer y prosiectau blaenoriaeth Cynllun y Cyngor wedi eu datblygu ar gyfer 23/24 wedi i'r gwaith maes gael ei gynnal. Y wybodaeth hon wedi ei rannu hefo Aelodau Cabinet, ar Aelodau Craffu sy'n mynychu cyfarfodydd herio a chefnogi perfformiad a Swyddogion perthnasol. Bydd cerrig milltir ar gyfer gweddill cyfnod Cynllun y Cyngor yn cael eu datblygu dros yr wythnosau nesaf ac yn cael eu rhannu hefo'r Aelodau a Swyddogion perthnasol. Byddwn yn edrych ar y posibilrwydd o gymharu mesurau a data rheolaethol hefo cymheiriaid yn achlysurol. Byddai hyn yn ein galluogi i adnabod meysydd lle mae anghysondebau o ran perfformiad.	Cwblhawyd Ebrill 2024 I'w gadarnhau	Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor
A3	Trefniadau i wirio ansawdd a chywirdeb data Mae angen i'r Cyngor sicrhau ei hun bod ganddo drefniadau cadarn i wirio ansawdd a chywirdeb yr wybodaeth y mae'n ei darparu i uwch arweinwyr am bersectif defnyddwyr gwasanaeth a chanlyniadau.	Rydym yn ffyddiog fod trefniadau presennol i wirio ansawdd a chywirdeb gwybodaeth yn ddigonol ac yn ymddiried yn y gwasanaethau. Ceir cyfle pellach i gwestiynu ac i wirio ansawdd a chywirdeb gwybodaeth o fewn y cyfarfodydd herio a chefnogi perfformiad bob deufis. Byddai rhoi unrhyw drefniadau ychwanegol i'r rhai sydd eisoes yn eu lle yn gofyn am gapasiti ychwanegol sydd	Cwblhawyd	Prif Weithredwr a Chyfarwyddwyr Corfforaethol

ddim yn ymarferol o ganlyniad i sefyllfa ariannol bresennol y Cyngor.

Fel y nodir eisoes uchod mae posibilrwydd y byddwn yn edrych i wirio gwybodaeth yn erbyn cymheiriaid yn achlysurol yn y dyfodol.